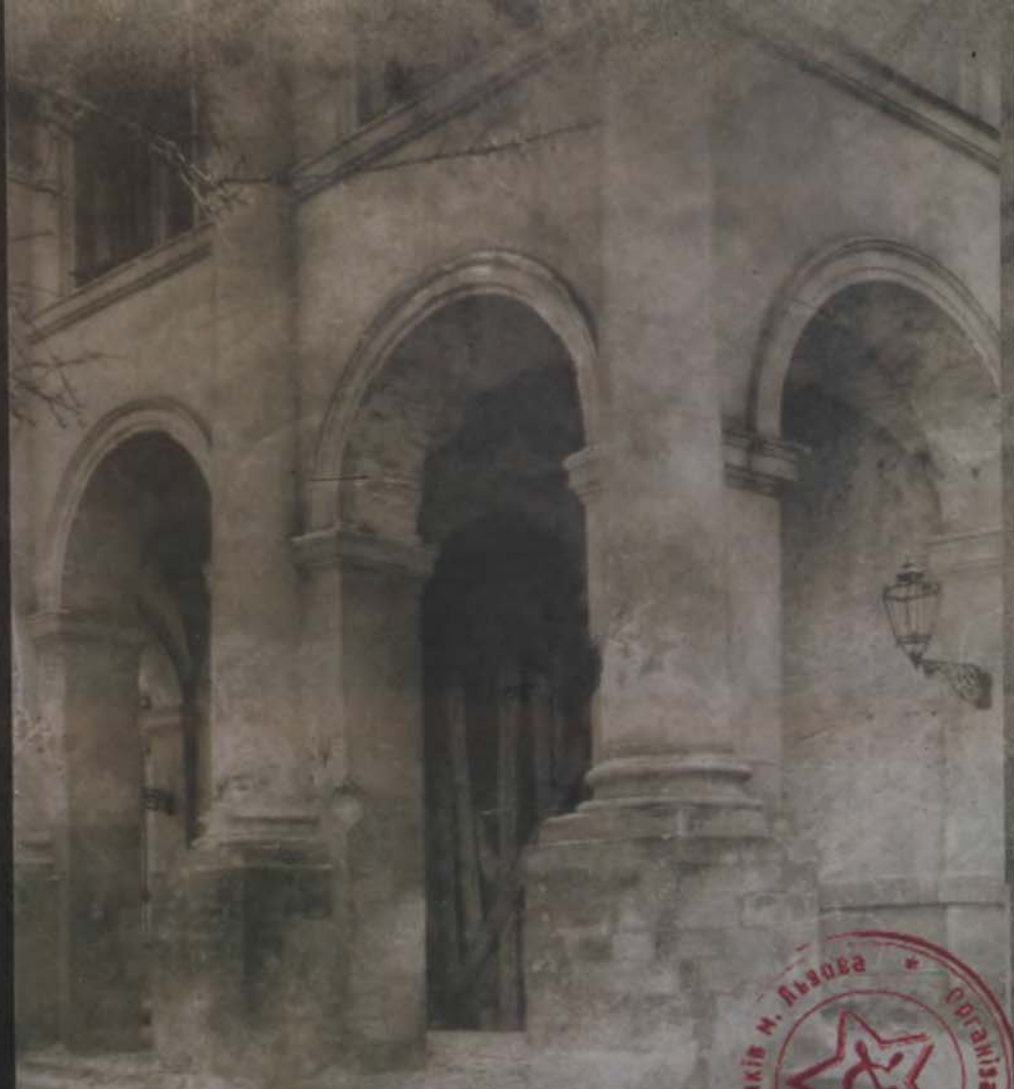

Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника: переміщення і втрати фондів

Т.1

1939-1945

Збірник документів і матеріалів

Організаційний комітет Письменників м. Львова

Staatsbibliothek Lemberg

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ імені В. СТЕФАНИКА
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ВІДДІЛ ІСТОРИЧНИХ КОЛЕКЦІЙ

Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника: переміщення і втрати фондів

Т.1
1939-1945

Збірник документів
і матеріалів

Львів - 2010

Надруковано за ухвалою вченої ради
Львівської національної наукової бібліотеки
України імені В. Стефаника

УДК 027.54:025.855](477.83-25)(093)
ББК 4734(4Ук-2Львів)711+4736.1
Л 89

Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника: переміщення і втрати фондів. Т. 1 (1939–1945) : зб. документів і матеріалів / [упоряд.: *Галина Сварник (керівник), Роман Дзюбан, Маргарита Кривенко, Леся Кусий, Володимир Муравський* ; наук. ред.: *Ярослав Дашкевич, Мирослав Романюк, Галина Сварник*] ; НАН України, Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника, Науково-дослідний відділ історичних колекцій. — Львів, 2010. — 620 с. — (Джерелознавча серія).

У збірнику публікується 245 документів, які висвітлюють історію Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника за 1939–1945 рр., а саме: втрати і переміщення книжкових, рукописних та мистецьких колекцій бібліотеки внаслідок подій Другої світової війни. Зокрема йдеться про переміщення фондів до Польщі, Росії, Німеччини, а також про передачу окремих збірок та колекцій іншим академічним установам, архівам та музеям України. Публіковані документи і матеріали, писані українською, німецькою, польською, російською мовами, зберігаються в бібліотеках і архівах Львова, Києва, Берліна, Вроцлава, Варшави, Кракова та Москви. Більша частина документальних матеріалів публікується вперше.

Збірник розрахований на широке коло дослідників української культури, зокрема в галузі бібліотекознавства.

Упорядники: *ГАЛИНА СВАРНИК (керівник), РОМАН ДЗЮБАН, МАРГАРИТА КРИВЕНКО, ЛЕСЯ КУСИЙ, ВОЛОДИМИР МУРАВСЬКИЙ*

Наукові редактори: *ЯРОСЛАВ ДАШКЕВИЧ*, д-р іст. наук, професор, *МИРОСЛАВ РОМАНЮК*, чл.-кор. НАН України, д-р іст. наук, професор, *ГАЛИНА СВАРНИК*

ISBN 978-966-02-5595-1

© Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника, 2010
© Г. Сварник, Р. Дзюбан, М. Кривенко, Л. Кусий, В. Муравський, упорядкування, науково-довідковий апарат, 2010
© Г. Сварник, вступне слово, 2010
© Р. Дзюбан, передмова, 2010
© Т. Стефанишин, художнє оформлення, 2010

ВСТУПНЕ СЛОВО

Збірник документів і матеріалів «Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника: переміщення і втрати фондів» є першою системною спробою відповісти на питання і проблеми, які постали перед ЛННБ України імені В. Стефаника, львівськими бібліотеками, музеями, архівами та перед українською культурою й наукою загалом – про долю культурних цінностей у трагічний і переломний час Другої світової війни.

Перший том збірника стосується 1939–1945 рр. і містить документальні джерела, які засвідчують кількісний і якісний вимір втрат, що їх зазнали книжкові, рукописні, мистецькі та інші збірки львівських бібліотек, зокрема створеної 70 років тому Львівської філії Бібліотеки Академії наук УРСР, західноукраїнські музеї, архіви, родинні та приватні колекції.

Матеріали видання охоплюють коло питань, яке виходить далеко поза рамки теми переміщення і втрат фондів ЛННБУ – йдеться про історію наукових, бібліотечних та музейних установ Львова, створених усіма національними громадами Галичини до 1939 р., їх ліквідацію, реформування, реорганізацію у різні історичні періоди – перший радянський (1939–1941), короткий період Української держави 1941 р., німецький (1941–1944) та другий радянський післявоєнний період, – про їх організаційну структуру та кадрове забезпечення; відображають процеси централізації, концентрації та перерозподілу майна і фондів поміж різними інституціями, містами і, навіть, країнами. Мистецькі колекції та книгозбірні – від величезних магнатських до невеличких особистих, спеціалізованих наукових, церковних, національних товариств, громадських об'єднань, освітніх закладів, розташованих за сотнями адрес по всьому місту, творять його культурну географію, їх барвиста палітра відображає багатство духовного і матеріального життя населення. Документи дозволяють простежити драматичну долю окремих збірок та їх власників.

Користуючись джерелами з українських, польських та німецьких архівів і бібліотек, дослідники матимуть змогу співставити офіційну статистику, проаналізувати кількісні і якісні дані, дослідити комплекс опублікованих документів, наративних та мемуарних матеріалів, статей у

періодиці і вже тоді спростувати чи погодитись із висновками, зробленими радянською, українською діаспорною і польською історіографією щодо характеру знищення, розпорошення, концентрації, переміщення, вивезення та повернення культурних цінностей, простежити національний компонент цих процесів.

Тематика збірника є важливою не лише з точки зору історії, науки і культури, але й політики, – польсько-українських суперечок навколо т. зв. спільної культурної спадщини, переміщених культурних цінностей та їх ревіндикації[1]. Видання не уникає «незручних» питань, намагаючись подати зрівноважені аргументи у вигляді документальних джерел, створених різними сторонами. Публікація радянських, німецьких, польських та українських текстів, які стосуються однієї проблеми, дозволяє порівняти і зверифікувати їх зміст.

Тривалий час вважалося, що вивезення і знищення творів мистецтва і літератури зі Львова здійснювалося лише німецькими окупантами. Проте, як уже доведено істориками, також польськими, німецький та радянський режими мали схожу природу і спосіб дій, зокрема, в ділянці культури. Також, як свідчать документальні джерела, польські бібліотекарі, архівісти й музейники зробили все для того, щоб максимально вивезти з України (зокрема, Західної), Білорусі та Литви все, що вони вважали надбаннями польської культури – цю «боротьбу за львівські»[2], – й не лише львівські, – культурні цінності цілком можна зрозуміти. В той же час інтереси українського, вірменського, єврейського населення Галичини майже ніхто не захищав. За польськими переселенцями стояла Польська держава, яка намагалась усіма силами сприяти щонайповнішому вивезенню до Польщі культурної спадщини і пам'яток, тоді як українські бібліотечні й наукові працівники робили відчайдушні спроби на місцевому рівні затримати документальні матеріали, які стосувалися історії і культури України. Цей потік вимивав цілі культурні

---

[1] Див., напр. : Wnioski rewindykacyjne księgozbioru Ossolineum oraz dzieł sztuki ze zbiorów lwowskich / red. nauk. *J. Pruszyński.* – Warszawa : MKiS, Biuro Pełnomocnika Rządu do spraw Polskiego Dziedzictwa Kulturalnego za Granicą, 1998. – 148 s. – (Polskie dziedzictwo kulturalne. Seria C : Materiały i Dokumenty). У 1997 р. Польща подала вісім ревіндикаційних заяв, які стосувалися збірок колишнього Оссолінсуму, що зберігаються в ЛННБУ ім. В. Стефаника – Національного інституту ім. Оссолінських, збірок Владислава Лозинського, бібліотеки Вітольда Чарторийського, збірок Болеслава Ожеховича та ін. Українська сторона подала ревіндикаційні заяви, зокрема про частину архіву Наукового товариства ім. Шевченка, яка потрапила до Національної бібліотеки у Варшаві (офіційну ревіндикаційну заяву подано 2002 р., на той час ще не було докладних відомостей про вроцлавську частину збірок НТШ). Порушувалось питання про бібліотеку Перемиської греко-католицької митрополичої капітули (частина зберігається в Національній бібліотеці у Варшаві, частина – у фондах Бібліотеки Католицького університету ім. Яна Павла II в Любліні). Всі заяви було відхилено.

[2] Видана ще 1996 р. книга відомого польського дослідника історії Оссолінеуму Мацея Матвіюва «Walka o lwowskie dobra kultury w latach 1945–1948» містить цілу добірку яскравих документальних матеріалів про те, якими шляхами й засобами користувалися польські діячі політики і культури в боротьбі за львівську культурну спадщину.

пласти з ґрунту Галичини й залишав мілини або й зяючі прогалини в збірках, яких досі нічим заступити. Офіційних документів, які підтверджують вивезення бібліотечних та мистецьких скарбів, залишилось небагато. Часто маємо лише побіжні згадки в листуванні і спогадах самих учасників подій про те, як їм доводилось порушувати міжнародні угоди про обмін населенням і майном та потерпати за долю нелегально вивезених за допомогою знайомих або й монастирів цінностей. Часом не знаходилося відповідних умов зберігання (так сталося у Кракові в 1943 р.), іноді бракувало транспорту для дальшого перевезення (як трапилося у Перемишлі та в Кемпні). Бібліотекарі не могли захистити вивезених скарбів, навіть запакованих у скрині, від бомбардувань і пожеж, від того, що їх могли викинути з вагонів чи автомобілів на якійсь станції, аби звільнити вагони для війська, зрештою, від знищення на новому місці (як це відбулося в Аделіні у 1945–1946 рр.). Навіть збірки, які залишалися на місці, часто зазнавали пошкоджень з різних причин.

На жаль, матеріали збірника не дозволяють однозначно відповісти на питання, яким чином документація державних установ Львова за перший радянський та німецький періоди опинилася у Вроцлаві, в новоствореному Національному закладі ім. Оссолінських, котрий «успадкував» більшість рукописних матеріалів колишньої Бібліотеки ім. Оссолінських у Львові[3]. Навіть знайдена після закінчення війни в Аделіні у Нижній Сілезії частина рукописних збірок Бібліотеки Наукового товариства ім. Шевченка у Львові не повернулась до України згідно з міжнародним правом. Більшість скринь НТШ потрапила до Національної бібліотеки у Варшаві[4], а решта була перевезена 1946 р. до Вроцлава, де протягом п'ятдесяти років пролежала неопрацьованою й прихованою від дослідників[5]. Серед рукописних і мистецьких збірок, які знаходяться тепер у вроцлавському Оссолінеумі, опинилося чимало інших матеріалів, важливих для дослідження

---

[3] Докладніше про долю Бібліотеки НТШ та Бібліотеки Національного закладу ім. Оссолінських у Львові під час II світової війни див.: Бібліотека Наукового товариства ім. Шевченка: книги і люди : матеріали круглого столу / [упорядкув. та заг. ред. текстів *Л. І. Ільницької*]. – Львів, 1996. – 138 с.; *Дашкевич Я.* Як нищили незнищенне / *Ярослав Дашкевич* // Дзвін. – 1991. – № 8. – С. 114-119; *Його ж.* Про долю і недолю нашої бібліотеки / *Ярослав Дашкевич* // Вісник НТШ. – 1991. – № 1. – С. 2; *Крушельницька Л.* Правдиво про Оссолінеум / *Лариса Крушельницька* // Пам'ятки України. – 1994. – № 3/6. – С. 85-86; Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України: документи, факти, коментарі / [авт. вступ. ст. і упоряд. текстів *Л. І. Крушельницька*]. – Львів : [ЛНБ], 1996. – 98, [1] с.; *Крушельницька Л.* Збірки Оссолінеуму реституції не підлягають / *Лариса Крушельницька* // Універсум. – 1997. – № 3/4. – С. 42-45.

[4] Про ці збірки див. : *Сварник Г.* Архівні та рукописні збірки Наукового Товариства ім. Шевченка в Національній Бібліотеці у Варшаві : каталог-інформатор / *Галина Сварник.* – Варшава ; Львів ; Нью-Йорк : Український архів ; НТШ, 2005. – 352 с.

[5] Щойно у 2003 р. на виставці в Окружному музеї у Тарнові вперше було показано частину вроцлавських збірок. Див.: Tarnów – siedziba władz Ukraińskiej Republiki Ludowej : Prezentacja archiwaliów ukraińskich ze zbiorów Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. – Tarnów, 2003. – 24 s.

історії й культури України. На тему вроцлавських збірок існує вже досить чисельний перелік праць американських та польських авторів[6], в якому, однак, україніка майже не згадана.

Сподіваємося, що підготоване видання хоча б частково заповнить ці прогалини у джерелознавстві і сприятиме дослідженню процесів, що відбувалися в ділянці української, єврейської, вірменської, російської культурної спадщини у час війни та в повоєнний період.

* * *

Ідея підготовки збірника виникла після здобуття Україною незалежності, коли стало можливим відкрито говорити на дражливі теми міжнародних стосунків, не прикриваючись неодмінними радянськими стереотипами про «братню дружбу» між народами. Першою закордонною дослідницею, яка порушила тему розпорошення культурних цінностей внаслідок подій Другої світової війни та післявоєнної політики, стала Патриція Ґрімстед-Кеннеді, зумівши ще в радянські часи здобути вагому інформацію про склад і зміст фондів архівів, бібліотек і почасти рукописних збірок музеїв України[7].

Професор Ярослав Дашкевич, керівник Львівського відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. Г. Грушевського НАН України, який чи не першим в Україні, ще у 1991 р. відверто заговорив «про долю і недолю нашої бібліотеки», вважав, що добрим аргументом у дискусії можуть бути лише дослідження, базовані на документальних джерелах. Реалізація цього проекту стала одним із завдань спеціально створеного у 2004 р. відділу ЛННБУ – Науково-дослідного відділу

---

[6] Див.: *Grimsted Kennedy P.* Lviv Manuscript Collections and Their Fate / *Patricia Kennedy Grimsted* // Harvard Ukrainian Studies. – 1979–1980. – N 3/4. – P. 349-375; *Idem.* The Stefanyk Library of the Ukrainian Academy of Sciences: A Treasury of Manuscript Collections in Lviv / *Patricia Kennedy Grimsted* // Harvard Ukrainian Studies. – 1981. – N 5. – P. 195-229; *Idem.* The Fate of Early Records in Lviv Archives: Documentation from Western Ukraine under Polish Rule (Fifteenth Century to 1772) / *Patricia Kennedy Grimsted* // Slavonic and East European Review. – 1982. – July (N 60). – P. 321-346; *Idem.* Trophies of War and Empire : The Archival Heritage of Ukraine World War II, and the International Politics of Restitution / *Patricia Kennedy Grimsted.* – Cambridge : Harvard Ukrainian Research Institute, 2001. – P. 695; *Matwijów M.* Rola profesora Mieczysława Gębarowicza w ratowaniu polskich dóbr kulturalnych we Lwowie / *Maciej Matwijów* // Semper Fidelis. – Wrocław, 1994. – № 2. – S. 8-12; *Idem.* Ewakuacja zbiorów polskich ze Lwowa w 1946 r. / *Maciej Matwijów* // Rocznik Lwowski, 1995-1996. – Warszawa : Instytut lwowski, 1996. – S. 31; *Idem.* Zbiory rękopiśmienne Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie w latach 1939–1946 / *Maciej Matwijów* // Czasopismo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. – Wrocław, 1999. – Z. 10. – S. 211-241; *Його ж.* Евакуація польських зібрань зі Львова в 1944 р. / *Мацей Матвіюв* // Архіви України. – 2001. – Чис. 2/5. – С.149-163; *Idem.* Zakład Narodowy imienia Ossolińskich w latach 1939–1946 / *Maciej Matwijów.* – Wrocław : T-wo Przyjaciół Ossolineum, 2003. – 350 s.

[7] *Grimsted Kennedy P.* Archives and Manuscript Repositories in the USSR : Ukraine and Moldavia. B. I : General Bibliography and Institutional Directory / *Patricia Kennedy Grimsted.* – Princeton : University Press, 1988. – 1108 p.

історичних колекцій, – який впродовж декількох років проводив фронтальне виявлення документальних джерел у доступних сховищах України (Львова і Києва) та вибіркове в Польщі (Вроцлаві і почасти Кракові). Було здійснено масштабне копіювання, відбір та археографічне опрацювання цих матеріалів. Можливість доступу до вивезених у Вроцлав фондів з'явилася для українських дослідників щойно на початку 2000-х років. На жаль, з об'єктивних причин поки що не вдалося безпосередньо опрацювати збірки Кракова, Варшави, Москви, Берліна і Потсдама, де зберігаються комплекси документальних матеріалів з періоду Другої світової війни.

Відхід проф. Ярослава Дашкевича у вічність в лютому 2010 р. залишив упорядників збірника без наукового керівника, який підтримував щоденною порадою й енциклопедичними знаннями. Його відсутності в українській історичній науці й археографії ніхто не зможе заступити, і наша скромна праця є даниною вдячності світлій пам'яті цього великого Історика України.

Сподіваємося, видання прислужиться дослідникам історії та культури; допоможе позбутися стереотипів минулого і сприятиме пошукові нових шляхів вирішення проблем, пов'язаних із переміщенням культурних цінностей, які внаслідок довгого періоду бездержавності України потрапили на території інших країн. Втім, наукове дослідження спільних втрат Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника та Національного Закладу імені Оссолінських у Вроцлаві і загалом української та польської культур внаслідок подій Другої світової війни спонукає перейти «від суперечок до співпраці».

Галина СВАРНИК

ПЕРЕДМОВА

1-го вересня 1939 р. Німеччина своїм вторгненням у Польщу[1] розпочала нову світову війну і започаткувала період воєнних та суспільно-політичних катаклізмів планетарного і, в першу чергу, європейського масштабів. Одними з перших його відчули мешканці західноукраїнських земель, які, згідно з радянсько-німецьким договором про ненапад, його таємної частини – пакту Молотова-Ріббентропа[2] про розподіл сфер впливу, були приречені на зустріч з новою реальністю. На відміну від звичних суспільних укладів монархічної Австро-Угорщини та «санаційної» другої Речі Посполитої, що вимагали в першу чергу політичної лояльності, новоприбула радянська влада встановлювала контроль не лише над політикою, адміністрацією, правовою системою, але й розповсюджувала його на культуру, науку, освіту, віровизнання та родину. Централізація адміністративної системи, зведення всіх норм діяльності до радянських зразків, втручання партійних та державних органів у всі ділянки життя ставали звичними прикметами нового режиму. Умови функціонування культурно-освітніх установ, незалежно від їх національної, релігійної чи якої-небудь іншої приналежності та спрямування радикально змінилися, припинилося їх звичне функціонування. Зміни влади, які відбувалися впродовж війни, зумовлювали нові правила гри, порядки, методи функціонування культурної галузі, що, без сумніву, суттєво впливало на збереження культурних та мистецьких цінностей у формі контрольованого й безконтрольного їх переміщення, розграбування та вивезення поза територію Західної України.

22 вересня 1939 р. Червона армія була вже у Львові. Почалась поступова ліквідація попередніх структур управління, державних та культурних установ у містах і селах окупованих західноукраїнських територій. Ліквідації або націоналізації підлягали всі політичні, громадські та куль-

---

[1] Німці захопили територію Польщі за неповних три тижні.

[2] Радянсько-німецький кордон і межі зон впливу двох держав були визначені договором про дружбу і секретним протоколом з 28 вересня 1939 р. Див.: *Косик В.* Україна під час Другої світової війни, 1938–1945 / *Володимир Косик.* – Київ ; Париж ; Ню Йорк ; Торонто, 1992. – С. 71.

турні установи. «З приходом Червоної армії Західна Україна занурилась у важку й задушливу атмосферу чужоземної окупації»[3]. Освіта, яка була українською на початку радянської окупації, дуже швидко стала інструментом радянізації та русифікації. Великі труднощі спіткали релігійне життя місцевого населення. Почалися перші вивезення до Сибіру. Численні українські патріоти були заарештовані політичною поліцією (НКВС), і ніхто не знав їхньої подальшої долі. Кожен очікував арешту чи депортації. Така ситуація тривала до початку війни між Німеччиною та СРСР[4].

З метою обліку культурного надбання 17 листопада 1939 р. було організовано окрему Комісію з охорони пам'яток культури при Тимчасовому управлінні у Львівській області. Очолив її письменник Петро Панч, який для цього прибув з Києва, серед членів були львівські науковці Іван Крип'якевич та Михайло Возняк, представники радянської адміністрації Анатолій Задорожний і Юхим Дудко, пізніше увійшли науковці Ярослав Пастернак, Іларіон Свєнціцький, Володимир Дорошенко, Володимир Паньків (інспектор музеїв), Іван Карпинець (інспектор архівів), Михайло Драган (інспектор пам'яток культури)[5] та В. Ткаченко (комісар з бібліотек)[6]. Вирішено було взяти на облік усі музеї, архіви, бібліотеки, пам'ятки старовини, які належали державним установам, місту, або приватним особам, що емігрували на Захід. Не зі своєї вини, як писав директор Бібліотеки Наукового товариства ім. Шевченка Володимир Дорошенко, «комісія ця працювала вяло, збиралася дуже рідко, не розпоряджала потрібними грошевими і транспортовими засобами, та, яко установа обласна львівська, не мала ширших уповажнень і навіть у себе в області небагато охоронила, не кажучи вже про сусідні області»[7].

Організаційна структура бібліотеки

Організацію найбільшої бібліотеки в західних областях УРСР було започатковано ще восени 1939 р. – 30 листопада було ухвалено на базі існуючих ще на той час бібліотек Наукового товариства ім. Шевченка (НТШ), Національного закладу ім. Оссолінських у Львові (Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Оссолінеум) та бібліотеки Єврейської віросповідної громади (Жидівська кагальна бібліотека) – створити єдину Наукову Державну Бібліотеку, яка мала стати філією Бібліотеки Академії наук у Києві[8] з трьома відділами: Україніки й Россіки, Полоніки та Гебраїки[9].

---

[3] *Косик В.* Україна під час Другої світової війни... – С. 72-73.

[4] Там само. – С. 73.

[5] *Смірнов Ю.* Діяльність Комісії з охорони пам'яток культури у Львові в 1939–1940 роках / *Юрій Смірнов* // Галицька брама (Львів). – 2009. – № 7/9. – С. 30.

[6] *Matwijów M.* Zakład Narodowy imienia Ossolińskich w latach 1939–1946 / *Maciej Matwijów.* – Wrocław, 2003. – S. 35.

[7] *Дорошенко В.* Бібліотеки й архіви на Зах[ідній] Україні за большевицького панування / *В. Дорошенко* // Краківські вісті : [щоденник]. – 1941. – 9 листоп. (№ 250). – С. 2.

[8] Львівська галерея мистецтв. Архів (далі – ЛГМ. Архів), оп. 1, спр. 1, арк. 5.

[9] ЛГМ. Архів, арк. 8-9 зв.

2 січня рішенням Ради Народних Комісарів УРСР була створена Львівська філія Бібліотеки Академії наук УРСР[10]. Прийнято вважати, що вона організована на базі більше, ніж 80 бібліотек (із загальним фондом приблизно 1 мільйон одиниць збереження) як громадських, так і приватних. Сюди увійшли також книгозбірні львівської Політехніки, Педагогічна, «Студіону», частини фондів бібліотеки-музею «Ставропігіон», товариства «Просвіта», монастирів, національних товариств, різних установ та організацій, а також тих приватних збірок, власники яких були ув'язнені НКВС (наприклад, відомих українських діячів: д-ра Володимира Старосольського, д-ра Остапа Луцького, проф. В'ячеслава Заїкина, проф. Івана Шендрика та ін.). Депозитними рукописними матеріалами окремих осіб (які самі передавали свої збірки, або забраних з покинутих помешкань) поповнювався рукописний відділ бібліотеки (у польському й українському відділі відповідно), а книжкові зібрання (кількістю до кількох десятків тисяч одиниць) вливалися до основного книжкового масиву бібліотеки[11].

Існувала певна конкуренція за архіви поміж Архівним управлінням НКВС УРСР та бібліотечними установами, які з січня 1940 р. були одержавлені[12].

Була заборона інвентаризації прибулих у 1939–1940 рр. рукописів і архівів (діяла вже на початку лютого 1940), вона стосувалася і рукописних депозитних фондів бібліотек НТШ і Оссолінеуму. Кількість депозитних надходжень зростала і на початок лютого 1940 р. становила: в українському відділі: з 200 надходжень у збірці НТШ – до 500; у польському відділі: з 6 000 – до 9 168 од. зб. Деякі з незаінвентаризованих фондів під час війни були повернуті їх власникам: Оссолінеум повернув матеріали василіянам із Жовкви та Крехова, а НТШ – товариствам «Просвіта», «Сільський господар» та ін. товариствам і приватним особам[13].

Серед бібліотек, на базі яких формувався фонд Львівської філії БАН УРСР, за якістю й кількістю збірок вирізнялися шість книгозбірень.

Першою за величиною була одна з найбільших польських культурних інституцій Львова – Національний заклад ім. Оссолінських (НЗіО), заснований у 1817 р. з фундації відомого бібліофіла, історика літератури та

---

[10] Науковий архів Президії НАН України, ф. 251, оп. 1, спр. 79, арк. 1.

[11] Таких бібліотечних збірок тільки в передвоєнний період надійшло майже три сотні. Були і значні збірки, які надходили як у воєнний, так і повоєнний час. Так, уже після війни, 25 жовтня 1945 р. до складу Львівської філії БАН УРСР було включено Центральний василіянський архів і бібліотеку у Львові, який містив понад 20 000 книжок.

[12] Так, наприклад, виконувач обов'язків начальника Архівного відділу Управління НКВС у Львівській області тов. Фурман навесні 1940 р. звертається до «Наукового Т-ва Оссолінських» з проханням «негайно передати до Львівського обласного Історичного Архіву архівні матеріали». Подібні листи були надіслані до Наукового товариства ім. Шевченка, «Ставропігіону» та ін. львівських установ і громадських організацій. Див.: Державний архів Львівської області (далі – ДАЛО), ф. Р-230, оп. 1, спр. 5, арк. 23-25.

[13] *Гуцаленко Т.* Відділ рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України у 1940–1949 рр.: постаті та події / *Тетяна Гуцаленко* // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника : [зб. наук. пр.]. – Львів, 2005. – Вип. 13. – С. 192.

письменника Юзефа Максиміліана Оссолінського. У 1939 р. бібліотека нараховувала 330 000 скаталогованих книжкових одиниць і понад 190 000 нескаталогованих. Тут зберігалися: 318 інкунабул, 500 палеотипів, велика кількість раритетів. У рукописному відділі зберігалось майже 6 000 інвентаризованих манускриптів, 5 960 автографів визначних політичних діячів і літераторів. Бібліотеку доповнювала самостійна книжкова колекція Павликовських (яка мала також збірки графіки та оригінальні рисунки визначних майстрів). Крім того Оссолінеум мав свою друкарню та палітурню[14]. За іншими даними, нескаталогованих фондів НЗіО налічувалось приблизно 120 000 од. зб. (бл. 600 000 томів), неопрацьованих манускриптів – 6 000 од. зб. і 2 220 документів. Займав приміщення на вул. Оссолінських, 2, 11 та 13, а також на вул. Калічій, 5. У бібліотеці працювали відділи: обробки, обслуговування, рукописів, стародруків та музейний[15], окремою структурною одиницею був Музей ім. Любомирських.

Другою за величиною була Бібліотека Наукового товариства ім. Шевченка, яке, крім бібліотеки, мало ще музей, друкарню та палітурню й займало будинки на вул. Чарнецького, 24 і 26 (за німців – Distriktstrasse, в радянські часи – вул. Радянська, тепер – вул. В. Винниченка). Бібліотека, створена 1893 р., відразу після реорганізації літературного товариства у наукове, нагромаджувала насамперед україніку, яка становила 90 % усіх збірок. У 1939 р. тут було майже 99 000 скаталогованих книжок (204 000 томів) та приблизно 20 500 нескаталогованих, 1 інкунабула, 34 стародруки XVI ст. та незначна кількість видань XVII–XVIII ст. Скаталогованих рукописів було 1 430 од. зб., нескаталогованих – майже 500. Найціннішою частиною книгозбірні НТШ була бібліотека, рукописи й архів Івана Франка та Шевченкіана. Бібліотека складалась із відділів: обробки, обслуговування та рукописів[16].

Третя – Бібліотека Баворовських (Бібліотека фундації Віктора Баворовського, «Баворовіянум») на вул. Уєйського, 2 (з 1916 р. – частина вул. Баворовських, за німців – Ujejskigasse, в радянські часи і тепер – вул. Бібліотечна) була заснована у 1857 р., для читачів стала доступною лише на початку XX ст. За структурою фондів подібна до Оссолінеуму, – збирала матеріали, які стосувалися історії, мистецтва й літератури західноукраїнських земель та Польщі. Крім книг та рукописів, тут зберігалися колекції, а саме: гравюри, різні музейні цінності[17]. У 1939 р. бібліотека нараховувала майже 21 000 од. зб. (бл. 50 000 томів), в т. ч. 46 інкунабул, 5 000 палеотипів та приблизно 500 нескаталогованих од. зб. Скаталогованих рукописів було 1 660. Окрім книжкового та рукописного фондів бібліотека мала відділи каталогування та обслуговування читачів[18].

---

[14] Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника. Відділ рукописів (далі – ЛННБУ. ВР), ф. 9, спр. 302, арк. 17.

[15] ЛННБУ. ВР, ф. 9, спр. 3896/8, арк. 1.

[16] Там само.

[17] Там само, спр. 302, арк. 17.

[18] Там само, спр. 3896/8, арк. 2.

Четверта – Бібліотека Публічна Руського Народного Інституту «Народний Дім» (Бібліотека Народного Дому) на вул. Курковій, 14 (за німців – Ungarnstrasse, за радянських часів – у 1939–1941, 1944 рр. – вул. Куркова, а з 1945 р. і дотепер – вул. М. Лисенка), заснована у 1849 р., відкрита для читачів лише на початку XX ст. Серед установ, які забезпечували просвітницьку діяльність Народного Дому, була бібліотека з читальнею[19]. До кінця 1920-х років бібліотека (знаходилась на партері будинку на вул. Курковій, 14) нагромадила значні фонди. Як писав І. Калинович: «це одна з найстарших українських бібліотек, що повстала зі жертв цілого українського народу. Найціннішою частиною бібліотеки є відділ церковно-славянських стародруків і рукописів XV–XIX вв.»[20]. На кінець 1920-х рр. книгозбірня займала четверте місце у Львові після бібліотек Національного Закладу ім. Оссолінських, університету та Наукового товариства ім. Шевченка. До 1939 р. тут було зібрано майже 150 000 томів. Поруч з літературою, яка стосувалася західноукраїнських земель, значними були фонди россіки, в т. ч. видання, заборонені царською цензурою в Росії. Особливо багатими були колекції кириличних стародруків. Великий інтерес представляли збірки Антонія Петрушевича, Кипріяна Коцовського та композитора Порфирія Бажанського, які творили окремі структурні одиниці[21]. Тут зберігалися: 6 інкунабул, 374 палеотипи, понад 1 000 рукописів[22].

П'ята – Бібліотека Єврейської конфесійної громади (Кагальна бібліотека), містилась за адресою – вул. Різницька, 5 (за німців – Schlachthofstrasse, в радянські часи – знову вул. Різницька, а з 1950 р. і дотепер – вул. С. Наливайка), заснована у 1905 р. львівським кагалом. Наприкінці 1939 р. нараховувала майже 18 000 скаталогованих томів (в т. ч. приблизно 300 друків XVI ст.) та 106 рукописних од. зб., – майже виключно юдаїки та єврейських богословських книжок[23]. За іншими даними, перед війною єврейська бібліотека нараховувала близько 40 000 бібліографічних позицій, а серед них – майже 8 000 стародруків і 2 000 рукописів[24].

Шоста бібліотека – книгозбірня «Студіону», заснована на початку XX ст. митрополитом Андреєм Шептицьким при інституціях ченців Студійського уставу на вул. Петра Скарги, 2а (з 1938 р. перенесена у нове приміщення на вул. Петра Скарги, 2б, за німців – Spitalstrasse, в радянські часи – вул. М. Пирогова, тепер – вул. Є. Озаркевича). До 1939 р. не була доступною для широкого кола читачів. Нараховувала приблизно 60 000 томів,

---

[19] *Колосовська О.* Бібліотека Народного Дому: з історії формування фондів / *Ольга Колосовська* // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника : [зб. наук. пр.]. – Львів, 2002. – Вип. 9/10. – С. 114.

[20] *Калинович І.* Показчик українських культурних установ за 1925 рік / *Іван Калинович* // Народній ілюстрований календар товариства «Просвіта» на звичайний рік 1926. – Львів, 1925. – Р. 48. – С. 66.

[21] ЛННБУ. ВР, ф. 9, спр. 302, арк. 16.

[22] Там само, спр. 3896/8, арк. 2.

[23] Там само.

[24] Там само, спр. 4910, арк. 1-2.

за змістом, передовсім, візантиністику, україніку та россіку, а також видання з історії Церкви та літургічні книги. Великий архів складався з майже 10 000 фасцикулів документів[25].

Ще перед вступом Червоної армії до Львова, 19 вересня 1939 р. помер директор Оссолінеуму Людвік Бернацький. Колегіальне керівництво установою тимчасово взяли на себе троє кустошів (охоронців фондів): історик мистецтва, медієвіст, професор Львівського університету Мечислав Ґембарович, кустош бібліотеки Казимир Тишковський і кустош відділу друків Владислав Віслоцький, а також керівник видавництва установи Антоні Лєвак. Після приходу більшовиків установою став керувати колегіальний орган – Комітет управління видавництвом (очолював його професор Львівського університету Францішек Буяк).

27 листопада 1939 р. директорське крісло посів радянський комісар Пустовойтов з Облліту, який у свою чергу передав керівництво новому директорові установи польському письменникові прокомуністичної орієнтації Єжи Борейші (Беніамін Ґольдберґ) – за спогадами Юрія Смолича, давньому приятелеві Ярослава Галана, і політичному (військовому) комісарові Дружбацькому. Призначений тимчасовим облвиконкомом для нагляду за бібліотекою Оссолінеуму та фондами, які до неї надходили, Дружбацький приймав і видавав книжки та рукописи, розгорнувши діяльність відділу концентрації (цей відділ, як слід неоформлений, уже тоді діяв як одне з нововведень і займався збиранням і сортуванням бібліотечних збірок та архівів). 15 січня 1940 р. замість нього політичним комісаром «Закладів Оссолінеум» Є. Борейша призначив колишнього перекладача в тюрмі НКВС у Львові Давида Кіршбрауна. Кількість працівників бібліотеки за керівництва Є. Борейші зросла майже удвічі.

30 січня 1940 р. у Києві був підписаний наказ по Академії наук УРСР про створення Львівської філії Бібліотеки Академії наук УРСР. Від цього дня до жовтня 1940 р. обов'язки директора тимчасово виконував присланий з Києва Яків Зайкін (його заступниками були Єжи Борейша та Володимир Дорошенко), а після нього – з 10 жовтня 1940 р. до червня 1941 р. – Ілля Зеленко, теж приїжджий.

Зразком реорганізації, прийнятої Львівською філією БАН УРСР, були радянські бібліотеки, тобто – централізована однорідна організаційна структура. З середини січня 1940 р. у бібліотеці паралельно з польськими написами появилися й написи українською мовою, а з 29 січня почали вести обома мовами канцелярську документацію. Розпочалися й кадрові

---

[25] ЛННБУ. ВР, ф. 9, спр. 3896/8, арк. 3. Див. також: *Кривенко М.* Книгозбірня «Студіону» у Львові (1909–1940): історія, сучасний стан фонду : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 27.00.03 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство / *Кривенко Маргарита Олександрівна* ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2010. – 20 с. Цій темі присвячено також цілий ряд статей цієї ж авторки, зокрема: *Кривенко М.* Бібліотека «Студіону» у Львові: переміщення книжкових та рукописних колекцій (1940–1947) / *Маргарита Кривенко* // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника : [зб. наук. пр.]. – Львів, 2005. – Вип. 13. – С. 247-267 : іл.

зміни. У квітні 1940 р. після тривалої хвороби помер колишній кустош Оссолінеуму Казимир Тишковський. У жовтні було заарештовано Антонія Лєвака і вислано на важкі роботи до Сибіру. Проте кількість працівників установи далі зростала. З українців одержав посаду колишній редактор «Записок чину св. Василія Великого» василіянин о. Йосафат Скрутень, а також польські біженці з Сілезії (Роман Лютман, Міхал Антонув), з Кракова (Юзеф Фельдман), з Варшави (Вацлав Ольшевич, Станіслав Оссовський). До штату було також зараховано вдову Тишковського Марію та відомого львівського історика мистецтва, правника, колекціонера Тадеуша Маньковського.

У бібліотеці створювались окремі структурні підрозділи: відділ опрацювання книг і каталогів (спочатку «сектор обробки книжок і каталогів»), відділ обслуги читачів, а також ті, які групували окремі види збірок: рукописів, стародруків і раритетів (рарів), мистецтва та ін. В самому ж приміщенні Оссолінеуму функціонувало 9 відділів і 6 кабінетів. Влітку 1940 р. було сформовано кабінети бібліотекознавства та музичний.

До кінця 1940 р. була завершена організація таких структурних підрозділів, як кабінет Маркса-Енгельса-Леніна-Сталіна, кабінет мистецтвознавчої літератури (на базі ліквідованого відділу мистецтва), відділ комплектування, відділ бібліографічно-консультаційний. Деякі структурні підрозділи формувалися, організація деяких ще й не починалася (відділ дитячої літератури). Музейний відділ (колишній Музей ім. Любомирських) працював лише до 8 травня 1940 р. з причини його ліквідації. Збірки графіки, рисунки й фотографії залишились у бібліотеці, а його музейні колекції розділено поміж львівськими музеями. Картографічний кабінет почав працювати з IV кварталу цього ж року.

Керівництво бібліотеки враховувало місцеву національну специфіку, тобто наявність у Львові трьох основних національностей: поляків, українців та євреїв, але чіткого поділу за національною ознакою не було. У центральному корпусі (Оссолінеум) працювали переважно поляки. Відділ української мови й літератури знаходився у колишній Бібліотеці НТШ, єврейський концентрував бібліотеки єврейських громад і знаходився на вул. Різницькій, 5. Колишні бібліотеки Народного Дому, «Студіону», Баворовських[26] існували як окремі відділи.

Відділ рукописів тільки формувався і фактично поділявся на два автономні відділи: українську частину, де упорядковувались українські рукописи, очолила Марія Деркач; польську частину, в якій опрацьовувались передовсім польські рукописи та архіви – очолив дослідник суспільно-господарської історії Польщі Стефан Інґльот.

Бібліотеку колишнього Народного Дому в другій половині 1940 р. було закрито, а Антін Ґенсьорський (у минулому директор Бібліотеки Народного Дому) в середині грудня став керівником Музею книги. Відділ мистецтва, у приміщенні колишньої Бібліотеки Баворовських, вул. Уєйсь-

[26] Ще в листопаді 1939 р. бібліотека Баворовських змінила назву на «Бібліотеку і музей ім. Баворовських у Львові» і була підпорядкована Оссолінеуму.

кого, 2, до дня свого арешту (13 квітня 1940 р.) очолював Рудольф Котуля. Після нього відділом керував Мечислав Ґембарович. Сама ж будівля відділу мала стати осередком упорядкування стародруків із цілого Львова[27].

Короткий період існування Української держави у Львові (червень-липень 1941 р.) небагато змінив у житті бібліотек. Українська влада здійснила спробу взяти бібліотеки, музеї й архіви під свій контроль. Так, уже 30 червня 1941 р. ополудні представники ОУН поставили перед Оссолінеумом свою варту, не допускаючи до будинку нікого. 1 липня виявилося, що очолити Львівську філію БАН має Володимир Дорошенко, призначений ОУН комісаричним керівником громадських бібліотек Львова. 2 липня Дорошенко перейняв від Ґембаровича ключі від директорської каси і скликав збори працівників ЛфБАН. Справа ця не проходила без непорозумінь та ексцесів. Майже одночасно в приміщенні Оссолінеуму з'явився працівник Бібліотеки НТШ Ярослав Олійник, який намагався, нібито з наказу ОУН, охоронити документи й цінніші речі, опечатуючи письмові столи й шафи[28].

Німці не збиралися враховувати українських інтересів – вони заборонили будь-яку політичну діяльність, не визнавали жодної української політичної партії. Українці отримали дозвіл створити комітети взаємодопомоги, якими керував Український Центральний Комітет (УЦК), що знаходився у Кракові – столиці Генерального Губернаторства. 16 грудня 1941 р. генерал-губернатор Франк заявив, що українці не повинні думати, ніби німці визнають якусь Українську державу. Вирішення українського питання можна здійснити, за його словами, так само як і з поляками: «вони повинні бути у нашому розпорядженні як робоча сила, тоді як територія Генерального Губернаторства мала зазнати повного онімечення»[29].

23 червня 1941 р. Міністерство науки, виховання й народної освіти в Берліні призначило директора Головного управління бібліотек в Генеральному Губернаторстві Ґустава Абба комісаром для забезпечення бібліотек та опіки над книжковими збірками на східному оперативному відтинку. До Львова він приїхав 1 липня разом зі своїм керівником Адольфом Вацке – президентом Головного відділу науки й навчання уряду ГГ, який мав доручення по забезпеченню музеїв.

---

[27] Sprawozdanie «Archiwa, biblioteki, i muzea lwowskie» z 1940 r. / podał do druku *Matwijów Maciej* // Rocznik Lwowski 1997–1998. – Warszawa, 1998–1999. – S. 15.

[28] *Matwijów M.* Zakład Narodowy... – S. 115. Надмірна ретельність Я. Олійника викликала тривогу в Головному осередку пропаганди ОУН, змушуючи його 17 липня 1941 р. звернутися до Міської команди Української народньої міліції у Львові: «Просимо зайнятися особою Олійника, що робить по місті різні бешкети. В неділю – 13 ц. м. при помочі слюсаря відчинив помешкання чекіста Зехцера в Оссолінеум і забрав різні речі. Забрав ключі від кас й бюр Оссолінеум. У нього теж находиться дуже важний архів НКВД. Олійник грозить людям наганом, що носить при собі й покликується в своєму «урядуванню» на друга Ігоря [Миколу Лебедя – *Р. Дз.*], що незгідне з фактичним станом. Просимо врешті полагодити справу з ним, бо поступування Олійника компромітує Організацію і вносить хаос в життя». Див.: ДАЛО, ф. 3833, оп. 1, спр. 23, арк. 59.

[29] Див.: *Косик В.* Україна під час Другої світової війни... – С. 216.

Вже на початку німецької окупації Львова у липні 1941 р. радянська організаційна структура бібліотек у місті, хоч й не була повністю ліквідована, проте зазнала суттєвих змін, які торкнулись насамперед внутрішньої організації бібліотек, наближаючись до передвоєнної. Так, у колишньому приміщенні Оссолінеуму влітку 1941 р. офіційно було ліквідовано більшість відділів і кабінетів, організованих у радянський час. З відділів і кабінетів залишились тільки відділ Мистецтва (в приміщенні Бібліотеки Баворовських) і Картографічний кабінет[30].

У серпні 1941 р., після включення Галичини п'ятим дистриктом до складу Генерального Губернаторства[31], німецька окупаційна влада призначила історика мистецтва проф. Мечислава Ґембаровича комісаричним керівником колишніх Бібліотеки Оссолінеуму та Бібліотеки Баворовських (незабаром II відділу Державної бібліотеки у Львові)[32]. Його заступником було призначено Стефана Інґльота. Бібліотекою Баворовських у 1941–1944 рр. керував мистецтвознавець др. Тадеуш Маньковський.

Рішення керівництва Генерального Губернаторства[33] про створення у Львові Державної бібліотеки (Staatsbibliothek in Lemberg) було прийняте 12 січня 1942 р., хоч саму назву затверджено лише 14 березня 1942 р. Нагляд над системою бібліотек на території Генерального Губернаторства здійснювало Головне управління бібліотек, яку очолив колишній директор бібліотеки Берлінського університету, комісар Державного міністерства нагляду за бібліотеками східного оперативного відтинку др. Ґустав Абб. Комісаричним керівником Державної бібліотеки у Львові 15 жовтня 1941 р. був призначений славіст, член Націонал-соціалістичної робітничої партії Німеччини (НСРПН) др. Ульріх Йогансен. Пробув він на цій посаді лише два роки і 15 жовтня 1943 р. пішов на фронт. Його замінив недавній німецький працівник бібліотек Кракова й Варшави др. Олександр Гімпель, з 1 січня 1944 р. – комісаричний керівник Державної бібліотеки у Львові. Німецьке керівництво львівських бібліотек функціонувало приблизно до половини квітня 1944 р. (хоча прийнято вважати, що Державну бібліотеку у Львові ліквідовано ще 31 березня 1944 р.).

Спочатку відділи Державної бібліотеки у Львові очолювали комісаричні управителі, а від 24 червня 1942 р. вони носили титули керівників

---

[30] Ліквідація деяких колишніх радянських відділів, як наприклад, спецфонду чи кабінету марксизму, потребувала багато часу й тривала ще в 1943 р.

[31] 17 липня 1941 р. Галичина перейшла у підпорядкування генерал-губернатора Ганса Франка, тобто була приєднана до Генерального Губернаторства. Як повідомив капітан Еріх Кох, представник міністерства Розенберґа при групі армій «Південь», українське населення Галичини сприйняло вістку про приєднання їхньої провінції до польських земель з болем і розчаруванням, але «спокійно», протести й найсуворіша критика йшли тільки від прихильників і членів ОУН Степана Бандери. Але ця звістка викликала радість серед поляків. Див.: *Косик В.* Україна під час Другої світової війни... – С. 136.

[32] Тобто, ще до створення системи Державної бібліотеки у Львові.

[33] На частині території окупованої центральної Польщі декретом від 12 жовтня 1939 р. Адольф Гітлер створив Генеральне Губернаторство (Generalgouvernement) як різновид колоніальної території, якою керував цивільний німецький уряд на чолі з генерал-губернатором Гансом Франком, який безпосередньо підпорядковувався Гітлеру.

з досить широкими повноваженнями як господарськими, так і адміністративними[34].

Влітку 1942 р., після кількох реорганізацій, до складу львівської Державної бібліотеки входило шість відділів: I відділ (Університетська бібліотека); II відділ (бібліотеки Оссолінських та Баворовських); III відділ (бібліотеки НТШ та Народного Дому); Технічний відділ (бібліотека Політехніки); Медичний відділ (бібліотека Медичного інституту); Педагогічний відділ (Педагогічна бібліотека)[35]. Бібліотека була закрита для загалу, студіююча молодь мала змогу користати лише з медичної та технічної літератури. Очевидно, що усі відділи були доступними для німецьких службовців, а також за окремими дозволами – для осіб, які займалися науковою роботою.

27 липня 1944 р. Червона армія знову зайняла Львів. Розпочалося відновлення колишніх радянських культурних та адміністративних установ. Було відновлено і Львівську філію БАН УРСР, хоча точної дати ми достеменно не знаємо. Цікаво, що на документі від 26 серпня 1944 р. є відбиток гербової печатки з написом: «Міністерство культури УРСР. Львівська державна наукова бібліотека»[36], хоча в цьому ж та наступних документах, опублікованих у збірнику, і надалі йдеться про Львівську філію БАН УРСР[37].

31 липня представник Президії Академії наук УРСР у Львові тимчасово довірив обов'язки керівника Львівської філії Бібліотеки Академії наук УРСР (далі ЛфБАН УРСР) Мечиславу Ґембаровичу. 22 серпня Президія АН у Києві своїм розпорядженням призначила новим директором ЛфБАН УРСР відомого українського історика літератури й письменника, члена АН УРСР 73-річного Василя Щурата[38] (обіймав посаду вже з 1 серпня 1944 р.). Однак фактичними керівниками ЛфБАН УРСР були начальник адміністративного керівництва АН УРСР у Львові Іван Романченко та заступник директора бібліотеки з адміністративно-господарських справ Віктор Печенюк (призначений наприкінці січня 1945 р.), а згодом два чергових заступники директора з наукових питань: Михайло Пархоменко (з травня по жовтень 1945 р.) і Павло Гнип (з жовтня 1945 р.)[39].

---

[34] *Matwijów M.* Zakład Narodowy... – S. 143.

[35] *[Дорошенко В.].* Шість відділів Державної Бібліотеки у Львові: у них працює постійно 150 працівників // Львівські вісті. – 1942. – 28 лип. (Чис. 167). – С. 3.

[36] ЛННБУ. ВР, ф. 9, спр. 840, арк. 1-2.

[37] Зокрема, Л. А. Дубровіна та О. С. Онищенко у монографії «Бібліотечна справа в Україні в XX столітті» (Київ, 2009) на с. 312 зазначають: «Львівська бібліотека залишалася під загальним керівництвом БАН на правах філії до 1951 р., коли у Львові було створено філію Академії наук, і вона перейшла до безпосереднього підпорядкування Академії наук УРСР». Автори покликаються на документ: Про організацію в м. Львові філіалу Академії наук УРСР : З Постанови Ради Міністрів СРСР від 21 лют. 1951 р. // Радянський Львів, 1939–1955 : документи і матеріали. – Львів, 1956. – С. 471.

[38] В. Щурат помер 27 квітня 1948 р. Функції директора бібліотеки до кінця року виконував П. Гнип. Його заступниками були: В. Труш та В. Кущ. У грудні директором бібліотеки призначено колишнього партизана-орденоносця Антона Одуху.

[39] *Matwijów M.* Zakład Narodowy... – S. 240.

* * *

Пропоновані увазі читача документи про переміщення і втрати фондів та колекцій Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника за весь час її існування можна хронологічно поділити на такі періоди:

1) переміщення і втрати під час Другої світової війни (1939–1945 рр.):
   а) перший радянський період 1939–1941 рр.;
   б) німецької окупації Львова 1941–1944 рр.;
   в) другий радянський 1944–1945 рр.
2) переміщення і втрати у повоєнний (1946–1953 рр.) період;
3) втрати після 1953 р. – до моменту проголошення незалежності України у 1991 р.

До першого тому збірника увійшли документальні матеріали за період II світової війни – 1939–1945 рр. Фактично ж, хронологія подій, висвітлених у документах, виходить поза дати початку й закінчення війни і охоплює весь 1939 та 1945 роки.

Перший радянський період (вересень 1939 – червень 1941 рр.)

Одним із найцікавіших аспектів діяльності Львівської філії Бібліотеки АН УРСР (ЛфБАН УРСР) у 1939–1941 рр. був, без сумніву, процес концентрації книжкових та рукописних колекцій. Формально його метою було збереження збірок, що внаслідок суспільно-політичних змін, пов'язаних із приходом радянської влади та початком Другої світової війни опинилися без власника. Увесь процес відбувався на тлі тотальної ліквідації установ та організацій, незалежно від їх функцій та приналежності (національної, релігійної тощо), міграції окремих верств населення та арештів. Внаслідок цього значна кількість громадських та приватних бібліотек фактично залишилася без господарів і була наражена на знищення. З початку створення ЛфБАН УРСР концентрацією книжкових збірок займався відділ комплектування під керівництвом Івана Боднара, а з вересня 1940 р. зі складу цього підрозділу було виокремлено окремий відділ обміну, обмінного фонду і первісного опрацювання сконцентрованих фондів на чолі з Вацлавом Ольшевичем[40]. Так звана «група обміни» в кінці 1940 р. функціонувала лише на початку організації. Відділ комплектування і далі займався концентрацією, вишукуючи у Львові і на провінції книжки, якими ніхто не опікувався. Націоналізація охопила бібліотеки ліквідованих установ, монастирів і приватних осіб, які змушені були залишити Львів. На кінець року було сконцентровано майже 750 000 книжок[41]. За іншими даними, станом на жовтень 1940 р. у ЛфБАН УРСР було сконцентровано приблизно 300 000 книг[42].

---

[40] Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника. Архів (далі – ЛННБУ. Архів), оп. 1, спр. 2, арк. 109.
[41] ЛННБУ. ВР, ф. 9, спр. 3896/8, арк. 6.
[42] Там само, спр. 302, арк. 115.

Концентрація фондів не була системним явищем. Перевезення бібліотек відбувалося принагідно, за розпорядженням державних органів чи на звернення громадян, процес гальмувався відсутністю транспортних засобів[43], технічних працівників і, що важливо, акцентацією на необхідність комплектування бібліотеки в першу чергу радянськими виданнями. Для працівників бібліотеки головним було перевезти літературу до сховищ, а опрацювання збірок вважалося питанням перспективи. Попри те поступово відбувалося опрацювання фондів концентрації. Упорядкування літератури розпочиналося з розкладання книг за тематикою в алфавітному порядку, причому цілком не враховувалося походження книжок. Вилучаючи найнеобхіднішу та найціннішу літературу, в першу чергу енциклопедії, різного типу довідники та стародруки, значною мірою було втрачено їх первісне походження. На кінець 1940 р. до Львівської філії БАН УРСР було переміщено вже понад 70 бібліотек, які нараховували від кількох десятків – до кількох десятків тисяч томів, як наприклад, бібліотека Латинської духовної семінарії (майже 30 000 томів, в т. ч. стародруки)[44]. Щоб швидко упорядкувати і первісно опрацювати звезені книжки, з червня 1940 р. за договором набирались додаткові працівники, які за спеціальними планами і схемою (за змістом і абеткою) сортували націоналізовані книжки. Ця група до вересня 1940 р. формувала частину відділу комплектування, а з жовтня цього ж року працювала самостійно, готуючи приміщення для нових партій націоналізованих книжок[45].

При перевезенні великих втрат зазнала т. зв. Поторицька бібліотека Дідушицьких, яка зберігалася в родинному палаці на вул. Курковій, 15 (тепер вул. Лисенка) і нараховувала 48 222 томи[46]. Оскільки «військо зайняло палату ґрафа, яку червоні командири дочиста обрабували й грозили спалити книжки та рукописи»[47], то вже 26 листопада 1939 р. на засіданні Комісії з охорони пам'яток культури при Тимчасовому управлінні у Львівській області було прийнято рішення про негайне перенесення бібліотеки Дідушицьких[48]. Аж у лютому 1940 р. звідси було перевезено майже 30 000 вцілілих томів до Львівської філії БАН УРСР[49]. За іншими даними, у 1940–1941 рр. з поторицьких збірок було перевезено 20 000 томів[50].

---

[43] В середині лютого 1940 р. «київська централя бібліотек» прислала вантажний автомобіль. Див.: ЛННБУ. ВР, ф. 9, спр. 3896/8, арк. 5.

[44] Там само, арк. 9, 10.

[45] Там само, арк. 9.

[46] *Chwalewik E.* Zbiory Polskie : Archiwa, bibljoteki, gabinety, galerje, muzea i inne zbiory pamiątek przeszłości w ojczyźnie i na obczyźnie w porządku alfabetycznym według miejscowości ułożone / *Edward Chwalewik.* – Warszawa ; Kraków : Wyd-wo J. Mortkowicza, T-wo wydawnicze w Warszawie, 1926. – T. 1. – S. 379. Однак дані Хвалевіка не зовсім точні. Так, за путівником М. Орловича, вже на 1920 р. збірки Дідушицьких нараховували більше, ніж 50 000 книжок. Див.: *Orłowicz M.* Ilustrowany Przewodnik po Lwowie / *Mieczysław Orłowicz.* – Lwów, 1920. – S. 116.

[47] *Дорошенко В.* Бібліотеки й архіви... – С. 2.

[48] *Смірнов Ю.* Діяльність Комісії ... – С. 30.

[49] Національний Заклад ім. Оссолінських. Відділ рукописів (далі – НЗіО. ВР), № 17066/II, арк. 8.

[50] Там само, арк. 3.

Збірки, ще перед перевезенням їх до відділу концентрації (у колишній будинок Оссолінеуму на вул. Оссолінських, 11), дуже пошкодили розквартировані у палаці солдати: здекомплектували деякі стародруки, потоптали ногами скинуті на підлогу з полиць книжки, можливо, що їх використовували для розпалу у грубках. Нелегко було працівникам ЛфБАН УРСР одержати доступ до цих збірок, а коли й одержали його, то змушені були у великому поспіху та в стані повного неладу відкритими возами без жодної охорони перевозити їх до відділу концентрації. Оскільки безцінні стародруки Дідушицьких перевозились (як згадувала колишня працівниця Оссолінеуму Кристина Оппенауер-Сьреньовська) під проливним дощем, очевидно, через це вони зазнали втрат[51]. Перш, ніж одержано дозвіл на перевезення, певна кількість збірок вже була розпродана. Частина скринь з дипломами потрапила до монастиря бернардинців, значна частина документів і стародруків – до монастиря домініканців[52]. Їх розподіл почався в червні 1940 р. під керівництвом мистецтвознавця Тадеуша Маньковського в будинку колишнього Оссолінеуму (у тісному й брудному двокімнатному приміщенні у т. зв. II-му подвір'ї). Частину бібліотеки Дідушицьких було залишено у відділі концентрації, стародруки (XV–XVIII ст.) включено до відділу стародруків, інші книжки, виходячи з їхнього змісту, розподілено поміж іншими відділами й кабінетами. Рукописи потрапили до відділу рукописів, графічні збірки – до відділу мистецтва. Частину триплетів, призначених на обмін, було вислано до Москви й Києва. Скриньки карткового каталогу перевезено теж не всі, деякі з них були порожні й пошкоджені, ще в інших картки були перемішані. Цей неповний картковий каталог перенесено до відділу рукописів[53]. Через знищення карткового каталогу й розпорошення цілої бібліотеки (мала власний екслібрис), повна реконструкція Поторицької бібліотеки Дідушицьких неможлива, а точні втрати її фондів навряд чи колись вдасться встановити.

Така ж доля спіткала бібліотеки з палаців Ґолуховських і Потоцьких, книгозбірню «Студіону» ще перед її включенням до Львівської філії БАН УРСР, приватні бібліотеки професора Роляуера, діяча УНДО Володимира Кузьмовича, вивезеного на заслання, д-ра Альфреда Говиковича, заарештованого органами НКВС у жовтні 1940 р., та ін. книжкові колекції[54]. Наприклад, з бібліотеки вірменського архієпископа Юзефа Теодоровича до ЛфБАН УРСР було перевезено майже 18 000 томів, серед яких: вірменські стародруки, теологічні видання, рукописи. Частину розкрадено на місці радянськими функціонерами, які квартирували в палацику архієпископа[55].

---

[51] *Oppenauer-Śreniowska K.* Lwowskie Ossolineum w latach 1939–1941 / *Krystyna Oppenauer-Śreniowska* // Zeszyty Historyczne. – Paryż : Instytut Literacki, 1993. – S. 222.

[52] Після війни, під час евакуації польських католицьких релігійних громад зі Львова, ці матеріали опинилися в Польщі.

[53] НЗіО. ВР, № 17066/II, арк. 210-213.

[54] *Дорошенко В.* Бібліотеки й архіви... – С. 2.

[55] НЗіО. ВР, № 17066/II, арк. 8 зв.

Окрім покинутих бібліотек, до ЛфБАН книгозбірні та колекції потрапляли й іншим шляхом: страх перед конфіскацією майна змушував людей передавати свої збірки на тимчасове зберігання (як депозит) до Оссолінеуму, бібліотек Наукового товариства ім. Шевченка, Народного Дому, «Студіону» тощо. Заборона тримати в помешканнях будь-яку зброю також спричинила справжню лавину депозитів до Оссолінеуму[56].

У грудні 1939 р. директор Оссолінеуму Єжи Борейша, ще до утворення Львівської філії БАН УРСР, розпочав акцію із включення до фонду бібліотеки приватних депозитів, розміщених там під час польсько-німецької війни та в перші місяці радянської влади. В першу чергу були націоналізовані рукописи й музеалії, депозити аристократії, збірки відсутніх у Львові осіб, а також депозити тих інституцій і товариств, які перестали існувати. Депозити відкривали і складали списки їхнього вмісту під час організації Львівської філії БАН УРСР у січні-лютому 1940 р. Тоді до бібліотеки було прийнято 15 великих депозитів і приватних архівів, а до Музею ім. Любомирських майже 20 колекцій. Під час відкриття 5 січня 1940 р. однієї із скринь депозиту Тарновських з Дзікова було виявлено портрет молодої людини роботи Рембрандта, рукопис «Pana Tadeusza» Адама Міцкевича та багато інших пам'яток і документів. За розпорядженням комісара Дружбацького і Борейші були націоналізовані й включені до збірок Музею ім. Любомирських і приватні речі куратора Оссолінеуму Анджея Любомирського та його дружини Елеонори: кореспонденція, твори мистецтва (твори П. Міхаловського, А. Ґротґера, Ю. Коссака), столове приладдя, саксонська порцеляна, годинники, персні, шаблі. Є. Борейша користувався меблями, постіллю і столовим посудом з приватного помешкання куратора Любомирського, пив його вино. Частину порцеляни Любомирських (в т. ч. мейсенської й корецької) було розпродано поміж нових працівників бібліотеки[57]. Та директор не лише розпоряджався приватним майном колишніх власників, є відомості, що з власної ініціативи він подарував два оригінальні рисунки Тараса Шевченка Музеєві Шевченка у Києві[58]. Йдеться, очевидно, про рисунки «Смерть Богдана Хмельницького» та «Козацький бенкет»[59], отримані М. Ґембаровичем 16 січня 1940 р. з Музею ім. Любомирських, де вони зберігалися під № 4820 і 4821.

За час від 22 вересня 1939 до 30 червня 1941 рр. музейні збірки ЛфБАН УРСР зменшилися приблизно на 19 000 предметів, з них близько 4 000 походили з переданих у депозит[60], або націоналізованих збірок інших власників і були розподілені поміж чотирма львівськими музеями.

---

[56] *Matwijów M.* Zakład Narodowy... – S. 51.

[57] Ibidem. – S. 51-56.

[58] НЗіО. ВР, № 17065/II, арк. 26.

[59] Рисунки «Смерть Богдана Хмельницького» (1836–1837 рр.) та «Козацький бенкет» (1838 р.), відомий ще під назвою «Прийом Богданом Хмельницьким польського посольства на чолі з Адамом Киселем в лютому 1649 року в Переяславі», «Козацьке весілля», – зберігаються в Національному музеї Тараса Шевченка в Києві. У «Шевченківському словнику» походження рисунків не зазначене.

[60] *Matwijów M.* Zakład Narodowy... – S. 71.

Відомостей про книжкові втрати за перший радянський період збереглось порівняно небагато. У 1940–1941 рр. з Львівської філії БАН УРСР вислано до Інституту історії у Києві 5 000 томів, до самої Академії наук УРСР – 2 000 томів, до Університету в Москві – 2 000 томів[61]. За іншими даними в 1940–1941 рр. було виділено й вислано до Києва кільканадцять тисяч томів з історії, економіки й польської літератури[62]. Список «Книжки, що бракують в бібліотеці І. Франка» інформує про відсутність на місці 209 книжок, друкованих кирилицею, переважно українознавчої тематики другої пол. XIX – поч. XX ст.[63] «Спис книжок, що бракують в Б[ібліоте]ці Франка (латинка)» складений у 1941 р., очевидно, невдовзі після приходу німців. У ньому зазначено 167 книжок, – серед них і стародруки, тобто книги, видані до 1800 р., проте в переліку переважають видання середини й другої пол. XIX ст.[64] Є також списки книжок, «що бракують у бібліотеці НТШ», який інформує про відсутність 130 видань, друкованих латинкою[65] та 345 кириличних книжок[66].

Переміщення й втрати книжкових фондів були пов'язані також з діяльністю спецвідділу бібліотеки т. зв. спецфонду (на вул. Оссолінських, 11, Баворовських, 2, Чарнецького, 24), який створено у травні 1940 р. з метою вилучення із загальних фондів значних масивів ідеологічно шкідливої для радянського режиму літератури. Ця література постановами відповідних органів заборонялась для масового вжитку в бібліотеках та навчальних закладах і, звичайно ж, вилучалася з книготорговельної мережі. Організація роботи спецвідділу здійснювалась на основі інструктивних документів Бібліотеки АН у Києві та секретних переліків Головліту та Облліту. Багато книжок було вилучено до спецфонду поза літівськими списками, лише за підозрою у «ворожості»[67]. Книги вилучались безперервно – з весни 1940 р. до 22 червня 1941 р. За цей час у спецфонді ЛфБАН УРСР на підставі лише часткового перегляду книгосховищ, за даними польського дослідника М. Матвіюва, опинилося близько 8 500 заінвентаризованих одиниць зберігання, з яких із фондів Оссолінеуму – 2 864 кн. (з них 144 книги українською мовою), з Бібліотеки НТШ – 1 029 кн., а також із інших книгозбірень, що увійшли до складу Львівської філії БАН, зокрема: Бібліотеки товариства «Szkoły Ludowej» та Міської бібліотеки – 866 кн., Педагогічної – 704 кн., Університетської – 649 кн., Політехнічної – 612 кн., Баворовських – 256 кн. та ін. Разом із незаінвентари-

---

[61] НЗіО. ВР, № 17066/II, арк. 5.

[62] Там само, № 17073/II, арк. 48.

[63] Там само, арк. 48-51.

[64] ДАЛО, ф. Р-49, оп. 3, спр. 3, арк. 43-47.

[65] Там само, арк. 52-55.

[66] Там само, арк. 56-67. Очевидно, деякі з цих книг потрапили до інших відділів ЛфБАН УРСР, зокрема до спецфонду, деякі вкрадено чи загублено під час реорганізації Бібліотеки НТШ.

[67] *Кусий Л.* «Спецфонд» Львівської філії Бібліотеки АН УРСР: початки організації (1940–1941) / *Леся Кусий* // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника : [зб. наук. пр.]. – Львів, 2007. – Вип. 15. – С. 369, 375, 376.

зованими книгами відділу концентрації, шкільних бібліотек та випозичалень на червень 1941 р. спецфонд налічував майже 50 000 видань[68].

Незабаром навіть окупаційна німецька влада зверне увагу на той факт, що найбільшої шкоди збіркам львівських бібліотек у перший радянський період завдали безконечні реорганізації та переселення й перевезення збірок з одного приміщення в інше[69]. Ці події яскраво відображені у «Щоденнику» відділу комплектування ЛфБАН УРСР за 1 червня 1940 р. – 21 червня 1941 р., який докладно нотує щоденні перевезення та переміщення фондів різних підрозділів бібліотеки та звезення приватних і громадських книгозбірень з метою їхньої концентрації й подальшого перерозподілу між установами та містами Радянського Союзу[70].

Окремого дослідження заслуговує діяльність більшовицької цензури – т. зв. Облліту, жертвою якої була величезна кількість української світської і релігійної літератури.

Період німецької окупації Львова (червень 1941 – липень 1944 рр.)

Відразу ж після зайняття Львова німецькими військами у червні 1941 р. колишній віденський мистецтвознавець, на той час «спеціальний уповноважений для захисту творів мистецтва на колишніх польських територіях» Каєтан (Кай) Мюльман змусив тодішнього директора Бібліотеки Мечислава Ґембаровича видати всі рисунки Альбрехта Дюрера, залишивши при цьому розписку про конфіскацію, датовану 2 липня 1941 р.[71] Факт конфіскації художніх творів із відділу мистецтва бібліотеки Мюльман засвідчив на Нюрнберзькому процесі. В акті йдеться про колекцію рисунків Дюрера, відому під назвою «колекція Любомирського»[72].

---

[68] *Кусий Л.* «Спецфонд» Львівської філії... – С. 377. Під час німецької окупації спецфонд упродовж 25 липня – 15 листопада 1941 р. було розформовано. Практично всі вилучені видання, зокрема й з Бібліотеки НТШ, повернулися на свої старі місця. Див.: НЗіО. ВР, № 17067/ II, арк. 51-53.

[69] Там само, № 17065/II, арк. 27.

[70] ЛННБУ. ВР, ф. 9, спр. 3896/10, арк. 1-77.

[71] НЗіО. ВР, №17088/II, т. 1, арк. 39. На своїй посаді Мюльман перебував до вересня 1943 р. Після війни схоплений в Австрії, 19 листопада 1945 р. допитаний Міжнародним трибуналом в Нюрнберґу. Вимоги польської сторони про видачу його як воєнного злочинця були відхилені американською владою.

[72] Trial of the Major War Criminals before the International Military Tribunal. Nuremberg 14 November 1945 – 1 Oktober 1946. – Nuremberg, 1949. 5 січня 1943 р. між США, Великобританією, СРСР та ще 15-ма країнами антигітлерівської коаліції було підписано спільну декларацію, де сказано: «Викрадачі, або особи, що пізніше придбали крадені предмети мистецтва, повинні повернути їх після закінчення війни потерпілій стороні». Див.: *Крушельницька Л.* Довідка про книги, рукописи та інші цінності, вивезені з фондів ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України / *Л. І. Крушельницька* // Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України: документи, факти, коментарі / [авт. вступ. ст. і упоряд. текстів *Л. І. Крушельницька*]. – Львів, 1996. – С. 80-81. Згідно з конвенцією Генеральної Асамблеї ЮНЕСКО 1985 р., Конвенцією ЮНІДРУА в Римі 1995 р. і багатьма форумами (в т. ч. у Києві у 1996 р.) пограбовані культурні цінності мають бути повернені туди, звідки їх пограбовано. Див.: *Крушельницька Л. І.* Доля Львівського Дюрера та інших вивезених

У лютому 1943 р., коли приміщення університету були зайняті німецьким військом, до II відділу надійшло на зберігання приблизно 300 000 томів видань з бібліотек колишніх університетських факультетів і кафедр гуманітарного профілю. Є згадка, що ці книжки в травні 1944 р. перевозились до Домініканського монастиря[73]. Бібліотеки інших факультетів потрапили до Бібліотеки Політехніки та українських бібліотек (очевидно, колишніх бібліотек НТШ та Народного Дому), а бібліотеки географічного та етнографічного факультетів були передані в депозит львівській філії Інституту німецької праці на Сході (Institut für die Deutsche Ostarbeit, т. зв. Остінститут)[74]. Ці книги ще в 1945 р. знаходились у стосах «в кінці будинка» головного корпусу бібліотеки[75], а на 1946 р. планувались роботи з їх переміщення[76].

У березні 1943 р. у III відділі Державної бібліотеки через прорив водопровідної труби були пошкоджені «раритетні друки і криптадія»[77].

З наближенням фронту до Львова постала проблема евакуації культурних цінностей з метою забезпечення їх перед можливими бомбарду-

---

з ЛНБ ім. В. Стефаника мистецьких творів / *Л. І. Крушельницька* // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника : [зб. наук. пр.]. – Львів, 2000. – Вип. 7/8. – С. 430. Львівську колекцію рисунків А. Дюрера 1945 р. було знайдено в американській окупаційній зоні в Зальцбурґу (австрійський Тироль). Порушуючи декларацію 1943 р., колекцію передали правнукові дарувальника, князеві Георгу (Єжи) Любомирському, який, попри обіцянки подарувати її Вашинґтонській Національній галереї, розпродав рисунки на аукціоні у 1954 р. 16 рисунків придбав дилер лондонської антикварної фірми Колнеґі («Colneghi») в Лондоні, решту було продано Нью-Йоркській галереї Пола Дрея.
Місця їхнього зберігання: ***Громадські колекції***: Музей Бойманс фон Бенінґен, Барбер інститут красних мистецтв університету в Бірмінґемі, Галерея Куртолд інституту, Національна галерея Канади, Художній інститут у Чикаґо, Художній музей Нельсона Аткінса в Канзас-Сіті, Метрополітен-музей мистецтва у Нью-Йорку, Художній музей у Клівленді, Музей Красних мистецтв у Бостоні, Бібліотека Пірпонта Морґана у Нью-Йорку, Вроцлав (Ossolineum). ***Приватні колекції***: Британський національний музей у Лондоні, Вілдшир, Нюрнберґ, Нью-Йорк, Монреаль. Про три рисунки інформація відсутня.

[73] НЗіО. ВР, № 16600/ II, арк. 47. Можливо, згодом вони були вивезені до Польщі.

[74] *Matwijów M.* Zakład Narodowy... – S. 169-170. За іншими даними, до будинку II відділу Державної бібліотеки було перенесено понад 100 000 томів книжок. Див.: *Pajączkowski F.* Zakład Narodowy im. Ossolińskich w ostatnim dwudziestoleciu (1928–1948) / *Franciszek Pajączkowski* // Rocznik Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich / pod red. *M.* Jakóbca. – Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1948. – S. 629.

[75] ЛННБУ. Архів, оп. 1, спр. 77, арк. 42. Зокрема, академік М. Возняк 23 червня 1944 р. писав до заступника директора ЛфБАН УРСР листа з проханням видати книжки, семінарські праці студентів та бібліотечні картотеки, які були вивезені з кабінету української літератури ЛДУ ім. І. Франка. Див.: НЗіО. ВР, № 17066/II, арк. 236.

[76] НБУВ. Архів, оп. 1, спр. 657, арк. 133. У найновішій публікації про історію Львівського університету під час II світової війни зовсім нема згадок про переміщення його збірок у 1943 р. Див.: *Redzik A.* Szkic o dziejach Uniwersytetu Lwowskiego w latach 1939–1946 / *Adam Redzik* // Львів: місто, суспільство, культура : [зб. наук. пр.]. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2007. – Т. 6. Львів – Краків: діалог міст в історичній ретроспективі / за ред.: *О. Аркуші* й *М. Мудрого*. – С. 577-592. – (Вісник Львівського університету. Серія історична ; спец. випуск).

[77] ДАЛО, ф. Р-49, оп. 1, спр. 2, арк. 31.

ваннями радянської авіації. Очевидно, ініціатива вивезення збірок II-го відділу на Захід походила від керівника II відділу Державної бібліотеки у Львові Мечислава Ґембаровича, котрий ще влітку 1943 р. планував вивезти найціннішу частину рукописів до Ягеллонської бібліотеки у Кракові, очолюваної істориком д-ром Едвардом Кунце.

У листопаді 1943 р. Кунце, мабуть, під впливом Ґембаровича, намагався переконати директора Головного управління бібліотек ГГ д-ра Ґ. Абба про доцільність евакуації найцінніших збірок зі Львова до Кракова. Абб спершу не погоджувався, однак, подальші поразки на Східному фронті змусили німецьку владу скоригувати свої рішення. Зрештою Абб дав згоду на можливе перевезення збірок Оссолінеуму до Кракова, водночас сподіваючись, що їх усе ж можна буде забезпечити перед нальотами авіації безпосередньо у Львові[78].

Спочатку планувалося спакувати стародруки й рукописи до скринь і помістити їх у підвалах львівських монастирів. Проте таємне розпорядження німецького правління наказувало готувати до евакуації перш за все нову німецьку наукову літературу[79]. Всупереч цьому було спаковано і вислано до Кракова вартісні збірки з усіх відділів Державної бібліотеки у Львові.

Ще 6 грудня 1943 р. Кунце писав до Ґембаровича про згоду німців на можливе переміщення найцінніших збірок Оссолінеуму до Кракова: «З певністю, запакування в скрині не забезпечить потяга чи авт перед бомбардуванням і спаленням, перед викиданням скринь на якійсь станції, аби звільнити вагони для війська, врешті перед знищенням у новому місці зберігання, але це ж саме грозило транспортові збірок без опакування»[80] (пер. з пол. – *Р. Дз.*).

З Оссолінеуму підлягали вивозу найцінніші рукописи та стародруки, для чого було зарезервовано більшу частину з замовлених Державною бібліотекою 150 скринь. Проте в Оссолінеумі під керівництвом М. Ґембаровича вже в середині листопада 1943 р. розпочався відбір для евакуації найцінніших друків XV–XVIII ст., а як припускає польський дослідник історії Оссолінеуму Мацєй Матвіюв, також і рукописів[81]. Щоб уникнути розголосу, підготовку до евакуації здійснювало дуже вузьке коло осіб. Обставини цієї акції висвітлив у своїх працях М. Матвіюв[82].

Доля львівських культурних цінностей турбувала і діячів Українського Центрального Комітету (УЦК). Ось як про це згадував Кость Паньківський: «Ми [керівництво УЦК – *Р. Дз.*] виробили плян перевезти в безпечне місце архіви, бібліотеки й музеї, якщо не вповні, то принайменше важ-

---

[78] *Matwijów M.* Lwowskie Ossolineum w listach Mieczysława Gębarowicza z lat 1943–1946 / *Maciej Matwijów* // Czasopismo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. – Wrocław, 1992. – Z. 1. – S. 157-158, 172-173.

[79] *Matwijów M.* Zakład Narodowy... – S. 191.

[80] НЗіО. ВР, № 16395/II, арк. 219-220.

[81] Там само.

[82] *Matwijów M.* Lwowskie Ossolineum w listach... – S. 159-161.

ніші і неповторні бібліографічні і музейні речі. Тільки німецька влада могла забезпечити транспорт і кошти. Я представив наші пляни віцегубернаторові Бауерові, але він злякався. В тодішніх умовах, восени 1943, за його словами, це було не прощальним проявом дефетизму»[83]. Бауер пояснював, що невдачі на фронті – це явище тимчасове, треба тільки протриматись зиму. Про цю розмову він доніс до СД.

Втрати II відділу Державної бібліотеки у Львові навесні 1944 р.

До евакуації бібліотечних збірок Львова німецька влада почала готуватись на початку 1944 р. Згідно з виданими на початку лютого розпорядженнями, евакуація мала охопити всю мережу Державної бібліотеки у Львові, тобто збірки Бібліотеки Оссолінеуму та Бібліотеки Баворовських (відділ II), а також бібліотеки Університету, Політехніки, НТШ і Народного Дому. Наказано вивозити такі категорії видань: сучасну німецьку фахову літературу, зокрема, медичну й технічну, усі покажчики, бібліографічні довідники, підручні збірки головних бібліотек, радянську технічну літературу, новопридбану Оссолінеумом 1941 р. Все це належало вивезти спочатку до Кракова, а далі – углиб Німеччини[84].

У звіті Олександра Гімпеля з 18 квітня 1944 р детально розглядаються всі труднощі транспортування бібліотечних збірок зі Львова за період від 21 березня до 1 квітня 1944 р.[85]

Кількісні дані про вивезення збірок ЛфБАН УРСР транспортами 18 березня і 1 квітня 1944 р. можна встановити на підставі ряду джерел. У Відділі рукописів ЛННБУ зберігається **звіт про загальну кількість втрат по Філії Бібліотеки Академії наук УРСР у Львові** від 26 серпня 1944 р.[86], підписаний завідувачем відділу мистецтва Ярославом Янчаком. Згідно з цим документом втрати були такими:

Польський сектор (за інвентарями збірок Оссолінських, Павликовських, Баворовських, Любомирських, Відділу мистецтв).

Старі друки – німцями вивезено 3 116 інвентарних одиниць.

Водночас, якщо порівняти ці дані зі списками скринь у першому транспорті (18 березня 1944 р.), німцями було вивезено 1 177 друків, другим транспортом (1 квітня 1944 р.) – 962, разом – 2 139 стародруків[87]. Різницю в 977 одиниць, очевидно, можна пояснити їхнім нелегальним вивезенням, або неточністю даних Янчака.

---

[83] *Паньківський К.* Роки німецької окупації : 1941–1944 / *Кость Паньківський.* – 2-е вид. – Ню-Йорк ; Париж ; Сидней ; Торонто, 1983. – С. 418. – (Серія : Бібліотека Українознавства ; т. 42).

[84] *Matwijów M.* Ewakuacja zbiorów polskich ze Lwowa w 1944 r. / *Maciej Matwijów* // Rocznik Lwowski, 1995–1996. – Warszawa : Instytut Lwowski, 1996. – S. 38.

[85] Biblioteki naukowe w Generalnym Gubernatorstwie w latach 1939–1945 : wybór dokumentów źródłowych = Wissenszaftliche Bibliotheken im Generalgouvernement in den Jahren 1939–1945 : Ausgewählte Quellendokumente / Polskie Towarzystwo Bibliologiczne ; wybór i opracowanie *A. Mężyńskiego* przy współpracy *H. Łaskarzewskiej.* – Warszawa, 2003. – S. 197, 198.

[86] ЛННБУ. ВР, ф. 9, спр. 840, арк. 1-2.

[87] НЗіО. ВР, № 17070/II, арк. 57-58, 86.

За звітом Янчака, німцями було вивезено 1 611 інвентаризованих і 763 незаінвентаризованих рукописів, разом – 1 374 од. зб.

Натомість, за списками скринь, у першому транспорті було 1 278 рукописів, у другому – 1 067. Разом – 2 345 рукописів[88]. Отже, різниця становить майже 1 000 од. зб.

За даними Янчака, німцями вивезено 1 714 інвентаризованих дипломів і 953 незаінвентаризованих, разом – 2 667.

Натомість, за списками скринь, у першому транспорті було 2 291 документ (диплом), у другому – 384. Разом 2 677 документів[89]. Отже, різниця у даних – лише на 10 позицій.

За звітом Янчака, німцями забрано, і загинуло під час війни 237 прим. карт. Ця цифра підтверджується і нотаткою М. Ґембаровича з квітня 1946 р., за якою серед збірок, вивезених нацистами, знаходилось близько 240 мап[90]. Є деяка інформація про вивезення кількох десятків картографічних матеріалів у липні-серпні 1941 р. до Берліна і Варшави[91]. Проте у списках збірок, вивезених навесні 1944 р., картографічні матеріали відсутні. Це питання потребує додаткового вивчення.

Гравюри та фотографії – німцями вивезено 2 396 одиниць (у Янчака)[92]. Тут і в наших, і в підрахунках Матвіюва цифри майже збігаються. За списками скринь у другому транспорті було 2 371 од. зб.[93]

Збірки Бібліотеки Оссолінських та Бібліотеки Баворовських, запаковані у 67 скринях, були вивезені **двома транспортами** залізницею.

Отже, в обох транспортах зі збірок Бібліотеки Оссолінеуму (очевидно, разом із Бібліотекою Баворовських, а також включених у її склад збірок Павликовських, Любомирських, Дідушицьких) згідно з переліком скринь, а також їхнього вмісту[94] було вивезено 2 345 **рукописів** (у Матвіюва – 2 300[95]), 2 675 **дипломів** (документів, грамот) (у Матвіюва – майже 2 200), 2 139 **друків – інкунабул і стародруків** (у Матвіюва – прибл. 1 800 друків майже у 1 855 томах), а також – 2 371 **рисунок** (за документами тільки **гравюри** – sztychy, Kupferstiche)[96], очевидно, зі збірок Бібліотеки Павликовських і Музею ім. Любомирських (у Матвіюва – прибл. 2 390 позицій).

Вивозили гравюри у 4-х скринях: 63 скриня – 791 гравюра (інв. № 1272-2046), 64 скриня – 820 гравюр (інв. № 456-1271), 65 скриня – 377 гравюр (інв. № 8-тисячні, 3-тисячні, 4-тисячні, 11-тисячні, 29-тисячні), 66 скриня –

---

[88] НЗіО. ВР, № 17070/II, арк. 57-58, 86.

[89] Там само.

[90] *Matwijów M.* Lwowskie Ossolineum w listach... – S. 160.

[91] НЗіО. ВР, № 17065/II, арк. 26-28.

[92] ЛННБУ. ВР, ф. 9, спр. 840, арк. 1-2.

[93] НЗіО. ВР, № 17070/II, арк. 86.

[94] Там само, арк. 184-188.

[95] *Matwijów M.* Zakład Narodowy... – S. 198.

[96] Дпв.: *Дзюбан Р.* Переміщення і втрати мистецьких пам'яток з львівських музеїв під час Другої світової війни / *Роман Дзюбан* // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника : [зб. наук. пр.]. – Львів, 2006. – Вип. 14. – С. 312, 313. У цій статті автор, посилаючись на М. Матвіюва, помилково вважав, що йдеться лише про рисунки.

383 гравюри (інв. № 8-тисячні, 3-тисячні, 4-тисячні, 1-тисячні)[97]. В описах вмісту скринь подані тільки інвентарні номери без назв робіт та їхніх авторів. Цифри ці, за нашими підрахунками, неточні й розходяться на кілька позицій. Деякі гравюри взагалі не були вказані у загальному списку вивезених. Так у 67-й скрині (другий транспорт), якщо вірити переліковi скринь, знаходилось лише 58 рукописів з колекції Баворовських. Насправді, окрім них, там ще містилось більше 500 гравюр із колекції Павликовських, зазначених у вмісті скрині[98].

Радянських книжок (за звітом Янчака) німцями було вивезено 8 000 прим. Ця цифра викликає сумнів, оскільки 30 березня 1944 р. за ініціативою д-ра Ганса-Пауля Мюллера (з Німецького Східного інституту у Кракові) одним вагоном залізницею німці вивезли зі Львова **70 скринь** з радянською науковою літературою – технічною, природознавчою, медичною, військовою, сільськогосподарською і т. д. Ґустав Абб видав розпорядження не евакуювати зі Львова російських книжок, та Мюллер одержав від військової влади Львова згоду на вивезення «цілої російської бібліотеки природничої з Палацу Оссолінських»[99]. Всього тоді було вивезено прибл. **40 000 книжок без жодних списків**[100]. Серед цих 70 скринь, **40** містили радянські дублети – більш-менш вартісні підручники, і то в кількох примірниках[101].

Вивезені збірки з Музею ім. Любомирських та з Бібліотеки Павликовських, які після війни були віднайдені частково у Кракові, частково у Нижній Сілезії, були передані до відновленого Оссолінеуму у Вроцлаві, де започаткували колекції Кабінету графіки і Нумізматично-сфрагістичного кабінету. Львівські матеріали включають прибл. 700 рисунків західноєвропейських майстрів з колекції Генрика Любомирського, Ігнатія Скарбка і частково Карла Кюнля, 1 627 одиниць графіки з колекції Павликовських і становлять розділ «оригінальних праць польських митців» від літери D до S (без рисунків Ходовецького і Смуґлєвича), фрагмент колекції графіки (гравюри з колекції Леона Пінінського, а також кілька сотень гравюр польських майстрів міжвоєнного періоду), а також колекцію 218 портретних мініатюр. Частина рисунків Ходовецького залишилась у ЛННБ України імені В. Стефаника. На графічні матеріали з колекції Павликовських у Вроцлаві складено каталог, в якому зареєстровано 1 627 оригінальних рисунків[102].

Досить сумнівними виглядають твердження М. Матвіюва, що це були «виключно полоніки, найстаріші екземпляри і найцінніші матеріали до

---

[97] НЗіО. ВР, № 17070/II, арк. 161-176, 180-183, 188.

[98] Там само, арк. 180-182.

[99] Biblioteki naukowe... – S. 197, 236.

[100] *Matwijów M.* Zakład Narodowy... – S. 194; *Matwijów M.* Lwowskie Ossolineum w listach... – S. 160.

[101] *Matwijów M.* Zakład Narodowy... – S. 196.

[102] Zbiory Pawlikowskich : katalog / oprac. *M. Grońska, M. Ochońska* ; red. *T. Solski.* – Wrocław : W-wo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, 1960. – 287 s. : il.

польської історії і літератури»[103]. Тоді ж було вивезено й кириличні рукописні книги: Литовський Статут XVII ст. (інв. № 35 – 1 скриня), Євангеліє тетр. 1597 р. (інв. № 37 – 1 скриня) та Євангеліє першої пол. XVI ст. (інв. № 369 – 2 скриня), Мінея 1492 р. (інв. № 368 – 2 скриня). Тепер вони зберігаються у Національному закладі ім. Оссолінських у Вроцлаві[104]. З рукописної збірки Бібліотеки фундації графа Віктора Баворовського (налічує 11 кириличних книг) у 1944 р. вивезено Перший Литовський Статут другої чв. XVI ст. (інв. № 952 – 32 скриня), – тепер зберігається в Національній бібліотеці у Варшаві (Акс. 9835)[105].

Серед евакуйованих збірок Оссолінеуму були й матеріали, які безпосередньо стосуються українських етнічних земель, зокрема одна з найстарших пам'яток польської мови т. зв. «Карта медицька» з XV ст. (с. Медика біля Перемишля), збірки коронних і литовських прав та привілеїв, інвентарі земських маєтків і люстрації королівських староств, судові, цехові і маєткові акти міст, в т. ч. м. Станіславова (тепер Івано-Франківськ), архіви магнатських родин (напр. Мнішків із с. Ляшки Муровані, тепер с. Мурованe Старосамбірського р-ну Львівської обл.), матеріали львівських істориків, матеріали до історії Галичини. Серед збірок Бібліотеки Баворовських також знаходились найцінніші середньовічні рукописи («Kronika» Вінцентія Кадлубека, статути Казимира Великого)[106].

Назвемо лише деякі з рукописних матеріалів Оссолінеуму, вивезених навесні 1944 р., які викликають значний інтерес: середньовічні кодекси (починаючи з XII ст.), матеріали до історії Польщі XVI–XVIII ст., діаріуші сеймів, донесення закордонних посольств, листи польських королів, збірки коронних і литовських прав та привілеїв, акти судові, маєткові і цехові (в т. ч. Станіславова і Львова). Були там також: документи папи Григорія IX з 1227 р. та сілезького князя Генрика Бородатого з 1229 р., інвентар Хмельницького староства (інв. № 6267), Діарій посольства до Москви С. П. Бжостовського (інв. № 6246), «Akta państwa Brody i Łopatyn» (інв. № 7219)[107], а серед рукописів Бібліотеки Баворовських – рукопис, очевидно каталог «Biblioteka i zbiory Baworowskich» (інв. № 1098), інвентар Підгорецького замку (інв. № 424), книга лавничого суду в Щуровичах (інв. № 624), книга лавничого суду в Тернополі (інв. № 625), акти судові Могильницькі (інв. № 617), тестамент Шеліги (інв. № 1271) та ін.[108]

Вивезено також: «Annalia urbis Leopoliensis» (інв. № 124, 147 – 2-га скриня), «I. B. Zimorowicz. Historia civitatis Leopoliensis» (інв. № 125 – 2 скри-

---

[103] *Matwijów M.* Ewakuacja zbiorów... – S. 39.

[104] *Кольбух М.* Передмова / *Марія Кольбух* // Кириличні рукописні книги у фондах Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України : каталог / НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника ; [уклад. : *М. М. Кольбух* (голов. ред.), *Т. М. Гуцаленко, О. О. Дзьобан* та ін. ; уклад. наук.-довідк. апарату : *М. М. Кольбух, Я. П. Сеник*]. – Львів : Оріяна-Нова, 2007. – Т. 1 : XI–XVI ст. – С. IV.

[105] Там само. – С. V.

[106] *Matwijów M.* Ewakuacja zbiorów... – S. 39-40.

[107] ЛННБУ. ВР, ф. 787, п. 183, арк. 6.

[108] Там само, арк. 33.

ня), «Prawa i dekreta kramarzów lwowskich» (інв. № 1645 – 4 скриня), Акти міста Станіславова, в т. ч. вірменські (інв. № 1355-1367 – 7 скриня), «Rzeź humańska» (інв. № 266 – 18 скриня), «Acta terminorum terrestrium Leopoliensium 1684–1780» (інв. № 2493 – 27 скриня), «Acta castri inferiori Leopoliensis» (в 4-х томах, інв. № 2494–2497 – 27 скриня), «Acta Camenecensis» (інв. № 2513 – 27 скриня), з бібліотеки Павликовських: Пальчовської «O Kozakach» (інв. № 737 – 34 скриня) та стародрук Гербурта «Statuta» (інв. № 5732 – 38 скриня), судові львівські акти вірменської нації (інв. № 1730, 1731 і далі – 22 скриня), листи барона Перґена у справі організації Галичини (інв. № 2318 – 41 скриня) та ін.[109], а також безліч рукописних праць львівських вчених (Людвіка Бернацького, Кароля Шайнохи, Освальда Бальцера та ін.).

Серед вивезених у той час рукописів Оссолінеуму були й копії листів Богдана Хмельницького, на той час ще неопублікованих. Повернення їх з Польщі у 1945 р. домагався завідувач Львівського відділення Інституту історії України проф. Іван Крип'якевич[110], який ще у 1927 р. займався їх вивченням[111]. Зараз важко ствердити, про які саме листи Хмельницького йдеться. Вони могли бути і в шляхетських, і міщанських збірниках т. зв. «Silva rerum», або, скажімо, в рукописі Мартина Ґолінського (№ 189)[112]. Рукопис був позичений у лютому 1939 р. до Кракова, а після війни, через Вроцлав, Варшаву, Москву і Київ заплутаними шляхами знову повернувся до Львова у 1978 р.[113] Інші томи рукописів Ґолінського (№ 188, 190) зберігаються у НЗіО у Вроцлаві.

* * *

Перший транспорт – **35 скринь** (в одному залізничному вагоні) був завантажений 18 березня 1944 р., а відправлений до Кракова, найвірогідніше, наступного дня. Слід відзначити, що скрині з рукописами й стародруками, окрім **некаталогізованих** набутків І-го, ІІ-го й ІІІ-го відділів Державної бібліотеки, містили також **найцінніші нумізматичні колекції без жодних списків**, серед яких – усі золоті медалі й монети давньої збірки Музею ім. Любомирських (за Матвіювим, – 16 пакетів – близько

---

[109] НЗіО. ВР, № 17070/II, арк. 3-185.

[110] Див.: Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Архів, оп. 1, спр. 657, арк. 117.

[111] У статті «Студії над державою Богдана Хмельницького (IV. Гетьманські універсали, VI. Суд.)» (ЗНТШ. – 1927. – Т. 147. – С. 63-64) І. Крип'якевич помістив перелік неопублікованих універсалів і склав програму їх виявлення і публікації. Документи ці були опубліковані вже в радянський час. Див.: Документи Богдана Хмельницького / упоряд. *І. Крип'якевич, І. Бутич*. – Київ, 1961. – 720 с.

[112] Давній номер Бібліотеки Оссолінських у Львові, тепер: ЛННБУ. ВР, ф. 5, спр. 189/II, 1668 арк.

[113] Ярослав Федорук розглядає декілька версій «мандрівки» рукопису М. Ґолінського. Див.: *Федорук Я.* Рукописи Мартина Ґолінського – археографічна пам'ятка середини XVII століття / *Ярослав Федорук* // Український археографічний щорічник. Нова серія. – Київ ; Нью-Йорк : Вид-во М. П. Коць, 2004. – Вип. 8/9. – С. 80, 85-86. – (Український археографічний збірник; т. 11/12).

330 штук медалей і монет)[114]. Як писав М. Ґембарович до Е. Кунце 17 березня 1944 р.: «Біля заінвентаризованих речей є й інші неохоплені ще інвентарями набутки останніх літ, котрі показуємо тільки сумарно, є також речі з інших бібліотек (Курнік, Дзіків); до того ж найцінніші зразки нашої нумізматичної колекції в запечатаних сургучем скринях, коробках і пакетах включено до окремих скринь з рукописами і друками, аби не привертати уваги некомпетентних, надто цікавих [осіб]. Особливо важливою під цим поглядом є скриня № 12, де вміст малої скриньки з уваги на жовтий метал може збудити нездорові апетити...» [115] (пер. з пол. – *Р. Дз.*). За поміткою в інвентарному списку 12 скрині: «1 скринька в папері з медалями»)[116]. Насправді, за загальним списком вивезених 18 березня 1944 р. позицій, нараховувалось 18 (пакетів, пачок, паперових коробок) з нумізматами[117]. Нумізмати знаходились: у 12 скрині – «1 скринька в папері з медалями», у 27 скрині – «3 пакети з медалями /I, II, V/», у 28 скрині – «2 пакети з медалями /III, IV/», у 34 скрині – «Дві запечатані коробки з медалями», у 35 скрині – 3, очевидно, такі ж паперові запечатані коробки, хоча у списку цієї скрині запис про це відсутній, у 37 скрині – «Дві запечатані коробки з медалями, № VI і XII», у 38 скрині — три запечатані коробки з медалями», у 39 скрині – «Дві коробки (запечатані) з медалями, № XI, VII»[118]. На жаль, під час проходження фронту скрині були розбиті, більшість монет розграбовано (точна кількість втрат невідома).

Вагон зі збірками, з довіреністю від Бібліотеки Оссолінських, супроводжував до Кракова працівник львівської транспортної фірми «Kagrathen-Transport» Казимир Смолярський. Саме він за дорученням Ґембаровича мав особисто зустрітися з істориком мистецтва та директором краківського Національного музею Феліксом Коперою й домовитися з ним про майбутню передачу рисунків Рембрандта, яку мав здійснити консерватор творів мистецтва з Львівської картинної галереї Ян Марксен. Очевидно, саме Смолярський домовився з Коперою про майбутню передачу Марксеном так званого «депозиту», в якому знаходився останній львівський рисунок Альбрехта Дюрера «Портрет старого на червоному тлі» і рисунки Рембрандта та ін. західноєвропейських митців[119]. Вивезення зі Львова рисунків Рембрандта, як і згаданого рисунка Дюрера, які знаходились у переданому Ґембаровичем депозиті, й досі приписують нацистським окупантам. Деякі з цих рисунків у радянський час навіть були опубліковані[120]. Тепер вони зберігаються у вроцлавському Оссолінеумі. Окрім рисунків Рембрандта Ґембарович переховував також і авто-

---

[114] *Matwijów M.* Zakład Narodowy... – S. 197.
[115] НЗіО. ВР, № 16406/II, арк. 95-98.
[116] Там само, № 17070/II, арк. 30.
[117] Там само, арк. 185.
[118] Там само, арк. 30, 59, 62, 77, 92, 96, 100.
[119] Там само, № 16402/II, арк. 325-326. Див.: *Дзюбан Р.* Переміщення і втрати... – С. 309-324.
[120] *Самвелян М.* Замах / *Микола Самвелян, Андрій Топачевський* // Всесвіт. – 1971. – № 5. – С. 72, 73.

портрет великого фламандця. З ледь помітних написів олівцем рукою Ґембаровича на поштівках дізнаємось, що цей автопортрет з підписом «R.H. 1628» – так званий «Рембрандт з відкритим ротом» (з приватної збірки покійної Елеонори Любомирської), теж був вивезений зі Львова за посередництвом Марксена[121].

Через чотири дні транспорт без жодних пригод прибув до Кракова.

За неповні два тижні в Оссолінеумі приготували наступний транспорт. Вагон із колекціями Бібліотеки Оссолінських у **32-х скринях** завантажили 1-го квітня 1944 р. і відправили наступного дня. Його супроводжував працівник «Karpathen-Transport» Тадеуш Ланьцуцький. У цих скринях знаходились збірки Оссолінеуму: 969 рукописів, 381 документ (диплом), 846 стародруків і 2 371 гравюра (sztychy, Kupferstiche)[122]. Із збірок Бібліотеки Баворовських цим транспортом було вивезено: 58 рукописів і 103 стародруки, з інших бібліотек: 30 рукописів, 3 грамоти і 13 стародруків[123].

Серед переміщених рисунків із колишнього Музею ім. Любомирських було приблизно 760 гравюр зі збірки Любомирських (містились у 5 теках) і майже 1 630 рисунків з колекції Павликовських (у 5 теках)[124]. З Музею ім. Любомирських вивезено тоді переважно твори західноєвропейських художників (щонайменше 700). Серед них було біля 40 одиниць ще зі старої, подарованої у 1874 р. м. Львову, колекції майора австрійської армії Карла Кюнля, а також твори з колекції Генрика Любомирського та Ігнатія Скарбка, які представляли художників італійських шкіл. Були там роботи Рафаеля, Вазарі, Веронезе, Тіціана, Тьєполо, Вероккйо, Перуччі, Корреджо, Караваджо, Цуккаро та нідерландських, зокрема Рембрандта та Пітера Брейґеля Старшого (вочевидь, тільки гравюри). З колишньої

---

[121] Саме Марксен супроводжував транспорт картин Львівської державної картинної галереї наприкінці березня 1944 р. до Вісьнича Нового, вантаж складався із 5 скринь з 98 картинами невеликого розміру, серед яких було 29 картин колишнього Музею ім. Любомирських, переважно німецьких, голландських та французьких майстрів. На початку квітня 1944 р. Марксен супроводжував до Вісьнича три великі полотна Яна Матейка: «Люблінську унію», «Рейтана», «Баторія під Псковом». Усі три картини Матвіюв вважає власністю Музею ім. Любомирських, хоча є відомості про те, що картини «Рейтан» і «Баторій під Псковом» перед війною зберігались у Королівському замку у Варшаві, під час війни – у Волинському краєзнавчому музеї та про їх вивезення 27 березня 1944 р. з Львівської картинної галереї разом з «Люблінською унією» і п'ятьма скринями, в які було запаковано 98 полотен. Див.: *Matwijów M.* Rola profesora Mieczysława Gębarowicza w ratowaniu polskich dóbr kulturalnych we Lwowie / *Maciej Matwijów* // Semper fidelis (Warszawa). – 1994. – № 2. – S. 9; *Кот С.* Волинський краєзнавчий музей : [документи] / *Сергій Кот, Олексій Ошуркевич.* – Київ : Українознавство ; Бремен, 1996. – С. 26-27. – (Доля культурних скарбів України під час Другої світової війни: архіви, бібліотеки, музеї ; вип. 1). Тепер «Люблінська Унія» перебуває в Королівському замку в Любліні, «Рейтан» і «Баторій під Псковом» – у Королівському замку у Варшаві.

[122] НЗіО. ВР, № 17070/II, арк. 161-176, 180-183, 188. Матвіюв чомусь згадує лише про рисунки. Див.: *Matwijów M.* Zakład Narodowy...– S.198.

[123] НЗіО. ВР, № 17070/II, арк. 184-188.

[124] *Matwijów M.* Zakład Narodowy... – S. 198.

збірки Павликовських були представлені полотна переважно польських майстрів XVIII–XIX ст. (прізвища яких починались на літери D – S) – Яна Непомуцена Ґловацького, Рафала Гадзевича, Юліуша Коссака, Яна Норбліна, Ципріана Норвіда, Антонія Олєщинського, Олександра Орловського, Юзефа Пешки[125].

Збірки з цих двох транспортів початково знаходились у пивницях краківської Ягеллонської Бібліотеки. Але, як писав згодом у своїх спогадах директор Державної бібліотеки у Львові Олександр Гімпель, умови для зберігання мистецьких цінностей там були цілком невідповідними[126].

Як згадує Едвард Кунце, саме він від квітня до кінця липня 1944 р. намагався переконати Ґустава Абба, що вивезення до Німеччини є небезпечним і шкідливим для книг. Абб оповістив про необхідність вивезти набутки за 1944 р. і підручну бібліотеку без польського відділу. Мотивував це знищенням німецьких бібліотек і необхідністю їх підсилення німецькими виданнями. Не мав натомість наміру вивозити польські цінності, ані взагалі книжки, які походили з часу польської державності і твердив, що др. Ґембарович, директор Оссолінеуму, і др. Ґаберлє, директор Університетської бібліотеки у Львові, перекрутили його інструкції, виславши зі Львова частину рукописів[127]. Що ж до приміщення, Абб запевнив, що воно є цілком придатним. Для складування культурних цінностей в маєтку Аделін (Адельсдорф) біля Золоториї (Ґольдберґа) призначено старий шпихлір з XVI ст., з дуже товстими мурами. Придатність приміщення підтвердив Абб, відвідавши восени 1944 р. це сховище, і повідомив Е. Кунце, що всі книжки дійшли туди в дуже доброму стані і цілком безпечно зберігаються[128].

Відомо, що збірки усіх трьох відділів Державної бібліотеки у Львові в **загальній кількості 181 скриня** вроцлавська фірма «Knauer» вивезла до Аделіна в середині липня 1944 р. першим евакуаційним транспортом[129]. Також відомо, що в листопаді 1945 р. ці скрині було забрано до Національної Бібліотеки у Варшаві[130].

Колишній працівник бібліотеки Вроцлавського університету, а з 1951 р. перший директор відновленого Оссолінеуму у Вроцлаві др. Францішек Пайончковський писав: «У травні [1947 р. – *Р. Дз.*] привезено до Вроцлава транспорт рукописів і стародруків, евакуйованих німцями до Аделіна, звідти перевезених до Національної бібліотеки у Варшаві. Було це 39 скринь безцінних рукописів і актів»[131]. Якраз тоді проводився капітальний ремонт у приміщеннях відновленого вроцлавського Оссолінеуму

---

[125] *Matwijów M.* Zakład Narodowy... – S.198-199.

[126] Biblioteki naukowe... – S. 370.

[127] Як бачимо з наведених джерел, це були не тільки рукописи.

[128] Biblioteki naukowe... – S. 297-298.

[129] *Matwijów M.* Zakład Narodowy... – S. 202.

[130] *Сварник Г.* Архівні та рукописні збірки Наукового Товариства ім. Шевченка в Національній Бібліотеці у Варшаві : каталог-інформатор / *Галина Сварник*. – Варшава ; Львів ; Нью-Йорк : Український архів ; НТШ, 2005. – С. 21-23.

[131] НЗіО. ВР, № 17157/ II, арк. 179.

за адресою вул. Шевська, 37. Незабаром у Вроцлаві довідались про наявність нових скринь у Національній бібліотеці. Для перевезення цих скринь у серпні 1947 р. виїхала делегація, яка після звірки, скерувала їх до Вроцлава. Виявилося, що у 18 скринях знаходилось 280 рукописів, 267 фасцикулів архіву Водзіцьких, 384 стародруки, 608 грамот і 8 коробок з гравюрами. Кількість перевезених до Вроцлава рукописів, порівняно з евакуйованими до Аделіна, зменшилась, але Пайончковський висловив надію, що не всі вони втрачені, хоча відзначив, що під час воєнних дій скрині було порозбивано, певну частину збірок знищено й забруднено, а частину розкрадено ще перед прибуттям забезпечувальної комісії. У 1947 р. певні видання з Аделінських збірок з'являлись не тільки на книжковому ринку, але й серед вуличних торговців[132]. Скрині, спроваджені у березні 1948 р. з Варшави до Вроцлава, містили 70 рукописів, 40 стародруків, 262 грамоти, а також частини архіву Водзіцьких. Як підсумував Ф. Пайончковський: «Аделінські втрати з трьох транспортів з Варшави виявились невеликими»[133].

У листі до Стефана Інґльота з 10 (?) травня 1945 р. М. Ґембарович, не знаючи нічого про долю вивезених до Аделіна збірок Оссолінеуму, писав: «Коли б знайшлись випадково у Кракові, належало б їх чимшвидше розпакувати, відповідно розміщаючи їх вміст. Списки повинні зникнути» [134] (пер. з пол. – *Р. Дз.*).

Евакуація культурних цінностей навесні 1944 р. з II відділу Державної бібліотеки у Львові була чи не найбільшою за весь період німецько-нацистської окупації Львова, і за масштабами (кількістю й якістю вивезених позицій) її можна прирівняти до втрат повоєнного періоду.

Бібліотека зазнала втрат і від нальотів радянської авіації. Так, 1 травня 1944 р. на вул. Калічій, 5 пошкоджене одне з приміщень, де знаходилась переплетня видавництва Оссолінських. 2 травня було пошкоджено і головний корпус Оссолінеуму (який 9 квітня вже був зачеплений вибухами бомб, які впали поруч з бібліотекою) від вибуху шести бомб, одна з яких потрапила в будинок головної книгозбірні. Знищено 40 % даху, повністю вибито вікна. У головному книгосховищі ряд книг знищено осколками бомб. У сховищі інкунабул і старих друків шафи були частково повалені, стародруки, які з них повипадали, значно пошкоджені осколками лежали на підлозі серед румовища й куряви. Рукописи теж пошкоджені осколками бомб. Потерпіла картографічна збірка, а також деякі твори мистецтва, історичні портрети і т. п., які були розташовані у канцелярських приміщеннях. Пошкоджено також друкарню, мури будинку, навколишній парк[135].

---

[132] НЗіО. ВР, № 17157/ II, арк. 179.

[133] Там само, арк. 201.

[134] *Matwijów M.* Lwowskie Ossolineum w listach... – S. 180. Останнє речення вельми симптоматичне і свідчить про усвідомлення того, наскільки незаконними чи нелегальними були дії польських бібліотекарів під час вивезення львівських збірок.

[135] НЗіО. ВР, № 16600/ II, арк. 6.

Втрати III відділу Державної бібліотеки у Львові в 1944 р. (фонди Бібліотеки Наукового товариства ім. Шевченка та Бібліотеки Народного Дому)

У вересні 1939 р. фонди Бібліотеки НТШ, як і більшості львівських бібліотек, було включено до новоствореної Львівської філії Бібліотеки АН УРСР і розділено за профілем її відділів.

Колишня Бібліотека НТШ в часи нацистської окупації Львова разом із колишньою Бібліотекою Народного Дому входила до III відділу Державної бібліотеки у Львові. Загальне керівництво III відділом здійснював Володимир Дорошенко, одночасно керуючи колишньою Бібліотекою НТШ. Бібліотеку Народного Дому очолював Антін Ґенсьорський. Крім того, А. Ґенсьорський у 1943 р. деякий час був заступником директора III відділу Державної бібліотеки у Львові. Після евакуації у березні 1944 р. В. Дорошенка Ґенсьорський став директором (з квітня 1944 р.) III відділу Державної бібліотеки у Львові і одночасно залишився керівником Бібліотеки Народного Дому в складі III відділу[136].

За звітом завідувача відділу рукописів НТШ Марії Деркач від 10 квітня 1946 р., у 1944 р. з колишньої Бібліотеки НТШ німці вивезли **14 скринь**[137]. Спершу ці скрині було перевезено на теперішню вул. Лисенка, 14. Серед них – 7 скринь Архіву Українських січових стрільців, 6 скринь архіву Української Галицької Армії, 1 скриня листування Донцова[138].

З III відділу було вивезено **25 скринь**[139]. Зі звіту Олександра Гімпеля дізнаємось, що ці скрині прийняла для перевезення 20 березня транспортна фірма «Henry Roese» у Львові. Проте представники фірми пояснили, що вони неспроможні забезпечити цей транспорт, оскільки не мають у Кракові приміщення для вантажів. Однак 25 березня несподівано приїхали за вантажем і на початку квітня до Кракова прибули перші 12 скринь, (решту 13 скринь доставили 13 квітня)[140]. Відбувалося це 31 березня 1944 р. перед самою ліквідацією Державної бібліотеки у Львові[141].

Усі львівські збірки були перевезені вроцлавською фірмою «Knauer» першим евакуаційним транспортом в середині липня 1944 р. до маєтку

---

[136] Див.: ДАЛО, ф. Р-49, оп. 1, спр. 5, арк. 15.

[137] За звітом М. Деркач від 21 квітня 1944 р., про роботу відділу за березень, спочатку підготовлено до висилки у Краків **13 скринь** з архівами: УСС (скрині 12-18); УГА (скрині 19, 20, 21, 22); архів Бачинських-Донцова (скрині 23-24). Див.: ДАЛО, ф. Р-49, оп. 1, спр. 5, арк. 18. У звіті зав. відділу № 3 Міської бібліотеки В. Дорошенка з 4 березня 1944 р. йдеться про роботу і пакування найважливіших цінних матеріалів у **3 скрині**. Див.: ДАЛО, ф. Р-49, оп. 1, спр. 5, арк. 23. У звіті дирекції бібліотеки відділу № 3 за лютий 1944 р. мовиться про те, що з метою збереження фондів вибрано стародруки і складено у 3 скрині. Див.: ДАЛО, ф. Р-49, оп. 1, спр. 5, арк. 27-27 зв.

[138] ЛНБУ. ВР, ф. 9, спр. 302, арк. 120.

[139] Звіт завідувача III відділу Державної б-ки А. Ґенсьорського від 25 квітня 1944 р. про роботу відділу за березень: відправку до Кракова **25 скринь** бібліотечних матеріалів, щоб зберегти їх від військових дій. Див.: ДАЛО, ф. Р-49, оп. 1, спр. 5, арк. 15.

[140] Biblioteki naukowe... – S. 198.

[141] Ibidem. – S. 485.

Адельсдорф (Аделін) у Нижній Сілезії (**загальною кількістю 181 скриня** з книгами та рукописами)[142]. У листопаді 1945 р. ці скрині було забрано до Національної бібліотеки у Варшаві.

Скрині Бібліотеки Львівського університету, тобто **I відділу** було позначено сигнатурами L I, **II відділу** – Оссолінеум разом з Бібліотекою Баворовських – L II, **III відділу** – Бібліотека НТШ і Бібліотека Публічна Руського Народного Інституту «Народний Дім» – L III. У Варшаві документи зі скринь були розібрані, згрубша впорядковані та сформовані польськими бібліотекарями в архівні фонди. Матеріали III відділу наново розсортовані в Національній бібліотеці у 28 скринях, які згодом майже 40 років припадали пилюкою на горищі одного з приміщень Національної бібліотеки у Варшаві. На початку 1980-х рр., під час ремонту палацу Красінських, злодій виніс кілька пачок книжок і матеріалів і, очевидно, не вміючи читати кирилицю, викинув їх до смітника в парку. Документи потрапили до рук українського історика Євгена Місила. Через його настирливі запити польські бібліотечні працівники змушені були взятися до їхнього впорядкування. Через брак відповідних фахівців зі знанням української мови й історії фондоутворювачів опрацювання збірок розтяглося на довгі роки. Цим зайнялась львівський архівіст Галина Сварник, описавши архівні й рукописні збірки НТШ у виданому в 2005 р. каталозі-інформаторі[143]. Назвемо лише основні збірки-архіви: Архів Легіону Українських Січових Стрільців (1914–1918); Архів редакції часопису «Свобода» у Львові; Архів Українського національно-демократичного об'єднання; Архів Української парламентарної репрезентації у польському Сеймі та Сенаті (1920–1938); Архів Українського народного об'єднання; Архів Народної організації українців м. Львова; Архів Дмитра Донцова; Архів Олени Кисілевської; Архів Андрія Жука; Архів Євгена Архипенка; Архів Товариства «Просвіта» у Львові; Архів редакції журналу «Життя і знання» у Львові; Архів Українського горожанського комітету рятунку України; Архів Українського педагогічного товариства «Рідна школа»; Архів редакції журналу «Визволення» у Львові; Архів Івана Липи та Юрія Липи; Архів Української Народної Республіки та Західно-Української Народної Республіки; Архів Харчового уряду УНР у м. Станіславові; Архів Української Галицької Армії, УНР, ЗУНР; Архів Начальної команди Української Галицької Армії та Начальної інтендатури УГА; Архіви таборів інтернованих вояків Армії УНР і УГА та цивільного населення в Австрії та Польщі (1914–1921); Архів Партизансько-повстанчого штабу УНР; Архіви редакцій, видавництв; Архіви політичних партій, організацій, товариств[144].

За даними Г. Сварник, у відділі рукописів Національного закладу ім. Оссолінських у Вроцлаві опинились фрагменти українських збірок, вивезених зі Львова навесні 1944 р. – через брак транспорту, яким львів-

---

[142] *Matwijów M.* Zakład Narodowy... – S. 202.

[143] *Сварник Г.* Архівні та рукописні збірки... – 352 с.

[144] Там само. – С. 33-241.

ські збірки перевозили зі складу кооперативу «Rolnik» у Кемпні. Це частини архівів Директорії УНР (1919); Ради Республіки (1919–1921); Уряду УНР (1919–1921); Армії УНР (1919): Партизансько-повстанчого штабу (1921); Української Парламентарної Репрезентації у польському Сеймі і Сенаті; матеріали з архіву родини Луцьких; матеріали про український кооперативний рух; документи Українського банку у Львові (1920-ті рр.); збірка документів Назара Гнатюка (журналіста часопису «Рідний край»); листування і матеріали різних українських інституцій і товариств. Невідомо, як сюди потрапила незначна кількість актів НКВС Західного округу (1940). Усі ці документи і матеріали зберігаються як акцесійні матеріали.

Загальна кількість фонду Бібліотеки Народного Дому у 1942 р. становила: закаталогованих друків – 105 057 (серед них 7 інкунабул), рукописів 1 077, графіки – 6 008 од. зб. (серед них – 4 170 гравюр), нотних друків – 1 176, незакаталогованих друків – 19 000, рукописів – 44 томи і 106 скриньок, графіки – 3 000 та нот 866 позицій[145]).

Після «золотого вересня» 1939 р. фонди Бібліотеки Народного Дому, як і більшості львівських бібліотек, було включено до новоствореної Львівської філії БАН УРСР і розділено за профілем її відділів[146].

У вересні 1943 р. за браком місця в колишній Бібліотеці НТШ з вул. Distriktstrasse, 24 (Чарнецького) на вул. Ungarnstrasse, 14 (Куркову) було перевезено частину архіву: депозити чч. 1-382 і некаталоговані збірки рукописів чч. 875, 896, 1221, 1227, 1276, 1453, 1460, де їх і впорядковано за сигнатурами, частину дрібних друків і некаталоговані архіви УНДО і НТШ. У перевезенні і впорядкуванні брали участь як працівники Бібліотеки НТШ, так і Бібліотеки Народного Дому[147].

У 1944 р. з приміщення Бібліотеки Народного Дому німці вивезли всього **11 пачок** книг і архівних матеріалів, тобто скринь невеликого розміру, серед них – 7 скринь[148] архівних матеріалів (депозити і архів Української Парламентарної Репрезентації). Решта 4 скрині (тобто, суто матеріали Бібліотеки Народного Дому) були заповнені книжками загальною кількістю **191 прим**. (в основному дублети). Серед цих книжок було **52 стародруки** (в основному латинські)[149]. Очевидно, їх слід шукати у Національній бібліотеці у Варшаві. Можливо, деякі з них потрапили до Національного Закладу ім. Оссолінських у Вроцлаві.

На сьогодні в Архіві НТШ у Національній бібліотеці у Варшаві у скрині № 23 збереглося 37 книжок, які походять в основному з Бібліотек Народного Дому та НТШ. Загалом в Архіві НТШ в Національній Бібліотеці у Варшаві виявлено всього 14 друків зі штампом Народного Дому і близько десятка без штампів[150].

---

[145] ДАЛО, ф. Р-49, оп. 1, спр. 2, арк. 8.

[146] *Колосовська О.* Бібліотека Народного Дому... – С. 132.

[147] ДАЛО, ф. Р-49, оп. 1, спр. 2, арк. 97, 98, 101.

[148] Ця кількість входить до загального числа (25 скринь), вивезених з III відділу Державної бібліотеки у Львові.

[149] ЛННБУ. ВР, ф. 9, спр. 302, арк. 121.

[150] *Сварник Г.* Архівні та рукописні збірки... – С. 48, 170-171, 175-178.

На 1942 р. бібліотека мала закаталогованих мап, планів та атласів 1 850 од. зб., незакаталогованих карт та атласів – 10 од. зб.[151] Як подає Тарас Огородник, у результаті проведеного порівняльного аналізу старої інвентарної книги Бібліотеки Народного Дому та сучасної інвентарної книги картографічного фонду «НД» ЛННБУ імені В. Стефаника, встановлено відсутність **53 одиниць зберігання картографічних матеріалів**. Серед них **один** атлас XVII ст., та **п'ять** атласів XVIII ст., а також **дванадцять** стародрукованих карт XVII-XVIII ст.[152] Можливо, серед вивезених навесні 1944 р. матеріалів III відділу Державної бібліотеки у Львові були й ці картографічні матеріали. На жаль, нам досі невідомі ні загальний список вивезених тоді матеріалів Бібліотеки Народного Дому, ні списки кожної з 11 скринь вивезених збірок, що утруднює ідентифікацію цих документів. Список кожної скрині було виготовлено у двох примірниках. Як доповідав 19 лютого 1944 р. тодішній комісаричний керівник Державної бібліотеки у Львові Олександр Гімпель керівництву СС: «Переліки вмісту для кожної скрині слід виготовляти у 2-х примірниках, один з яких додаватиметься до скрині»[153]. Можливо, ці описи скринь були вилучені бібліотекарями, які першими опрацьовували матеріали в Національній бібліотеці у Варшаві й бібліотеці Національного Закладу ім. Оссолінських у Вроцлаві.

Слід зазначити, що вивезенням бібліотечних колекцій також займалась зондеркоманда Кюнсберґа «Потсдам» під керівництвом д-ра Пацака, яка мала свої підгрупи в містах Києві, Львові, Одесі, Харкові, у Криму і діяла в межах військової групи армій «Південь» в Україні[154].

Втрати Бібліотеки єврейської віросповідної громади

Як відомо, ще в перід німецької окупації 4 липня 1941 р. Бібліотека єврейської громади у Львові була конфіскована і опечатана директором Головного управління Бібліотек Генерального Губернаторства Ґ. Аббом з наміром передати її до Кракова спеціальній структурі – Секції єврейських досліджень в Інституті для німецької роботи на Сході, щоб разом з іншою єврейською бібліотекою «Fundation Perl» в Тернополі, вивезти їх

---

[151] ДАЛО, ф. Р-49, оп. 1, спр. 2, арк. 8.

[152] *Огородник Т.* Картографічна збірка з бібліотеки Народного Дому у Львові у фондах кабінету картографії ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України / *Тарас Огородник* // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника : [зб. наук. пр.]. – Львів, 2006. – Вип. 14. – С. 203.

[153] ДАЛО, ф. Р-49, оп. 1, спр. 5, арк. 2.

[154] *Онищенко О.* Бібліотечний фонд України в контексті Другої світової війни та її наслідків / *О. С. Онищенко* // Бібліотеки Києва в період нацистської окупації (1941–1943) : Дослідження. Анотований покажчик. Публікації документів / НАН України, НБУВ, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського, Держком архівів України, ЦДАВОВУ ; [уклад.:.*Л. А. Дубровіна, Н. І. Малолєтова*]. – Київ, 2004. – С. 23; *Малолєтова Н.* Нацистська бібліотечна політика у період окупації Києва у 1941–1943 рр. і доля книжкових фондів Бібліотеки Академії наук УРСР / *Н. І. Малолєтова, Л. А. Дубровіна* // Рукописна та книжкова спадщина України : Археографічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів / НБУВ, Ін-т рукопису. – Київ, 2000. – Вип. 5. – С. 145.

углиб Райху[155]. Очевидно, не вся юдаїка була вивезена, оскільки на базі Бібліотеки єврейської громади в серпні 1944 р. у ЛфБАН УРСР організовано III (єврейський) сектор. Перенесені з вул. Різницької, 5 єврейські фонди було розміщено у двох приміщеннях: на вул. Оссолінських, 2 та вул. Сикстуській, 14 (тепер – вул. Дорошенка, 14)[156]. Німці вивезли стародруки цієї бібліотеки до Франкфурта-на-Майні, значну частину фондів було знищено, а решту – у 1945 р. передано до Бібліотеки АН УРСР у Києві[157]. 19 жовтня 1944 р. директор цієї бібліотеки (яка вже була включена III-м сектором до Львівської філії БАН УРСР) Давид Кагане, доповідав директору Львівської філії БАН УРСР Василю Щурату, що перед війною єврейська бібліотека нараховувала приблизно 40 000 бібліографічних позицій, а серед них «около 8 000 стародруків і около 2 000 рукописів. Рукописи, стародруки та підручна бібліотека вивезені німцями, дальші втрати дадуться усталити доперва по спорядженню інвентарного каталогу»[158]. Оскільки «з інвентарного каталогу осталися тільки марні рештки», а також єдиний працівник сектору (окрім директора) Тадеуш Задерецький незабаром виїхав до Польщі, то й підраховувати збитки було нікому. На жаль, повністю визначити їх кількість напевно вже не вдасться. У доповідній записці парторганізації Львівських установ Академії наук УРСР Львівському Обкому КП(б)У про втрати культурних цінностей у Львові під час німецької окупації з 11 квітня 1946 р. повідомляється, що в єврейському секторі ЛфБАН УРСР під час війни пропало 15 000 книжок[159].

В річному звіті III Сектору Філії Бібліотеки Академії наук УРСР у Львові за 1945 р., згадується, що найцінніша частина єврейських збірок (інкунабули та стародруки) під час війни частково через Іспанію була продана до Америки, а частково вивезена до Франкфурта-на-Майні[160]. Ще до перенесення бібліотечних фондів III сектору, приміщення на вул. Різницькій було зайняте транспортною конторою «ТЕК», і бібліотечні фонди довелося поспішно збирати й сортувати. Відчувався брак спеціалістів зі знанням івриту та східних мов. Штат відділу тоді складався з його завідувача Т. Задерецького й двох працівників, яких, як неспеціалістів, у кінці травня 1946 р. було переведено до інших відділів, натомість прийнято д-ра Яра. У звіті керівника відділу за 1945 р. відображено наслідки злочинної діяльності «ТЕК» щодо майна й книжкових фондів, зокрема, знищено майже **п'ятдесят** стародруків та інкунабул[161]. До головного корпусу

---

[155] Biblioteki naukowe... – S. 233, 234, 136, 137.

[156] *Гуцаленко Т.* Відділ рукописів... – С. 208.

[157] *Головата Л.* Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України. 1940–2005: історичний нарис / *Лариса Головата* // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника : [зб. наук. пр.]. – Львів, 2005. – Вип. 13. – С. 151.

[158] ЛННБУ. ВР, ф. 9, спр. 4910, арк. 1-2.

[159] ДАЛО, ф. П-3, оп. 18, спр. 485, арк. 13-14; Культурне життя в Україні : Західні землі : док. і матеріали / НАН України, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича ; [упоряд.: *Т. Галайчак, О. Луцький, Б. Микитів* та ін.]. – Київ : Наук. думка, 1995. – Т. 1 : 1939–1953. – С. 328.

[160] ЛННБУ. Архів, оп. 1, спр. 77, арк. 57.

[161] ЛННБУ. ВР. – Ф. 9, спр. 3896/14, арк. 56-62.

ЛфБАН УРСР (вул. Оссолінських, 2) рукописна збірка теж дійшла із втратами **16 одиниць**. Як припускає Т. Гуцаленко, можливо, ці рукописи разом із найціннішими були вивезені зі Львова під кінець війни і продані у США, як це трапилося з іншими єврейськими книгозбірнями, про що писав Т. Задерецький у згаданому звіті. Але це могло трапитися і в повоєнний час[162]. У квітні 1945 р. з вини Етнографічного музею, який займав приміщення над бібліотечними на вул. Чарнецького, залито водою частину неопрацьованих книг відділу комплектування, складених у комірці на балконі, серед яких були також єврейські книги [163].

У 1945 р. для Інституту єврейської культури при Академії наук у Києві було передано прибл. 500 дублетних книг і журналів [164].

* * *

У серпні чи на початку вересня 1944 р.[165], як вважає М. Матвіюв, віцеміністр ресорту культури Польського Комітету національного визволення в Любліні майор І Армії Війська Польського Олександр Рафаловський, за фахом художник, запропонував М. Ґембаровичу запакувати збірки і разом з працівниками колишнього Оссолінеуму вивезти на Захід, «доки влада перебувала в руках війська». Усвідомлюючи цілковиту авантюрність такого плану, Ґембарович відмовився. Згодом, уже в останніх роках життя, йому за це дорікали надто ревні польські патріоти[166].

У грудні 1944 р. у Москві президент Крайової Ради Народової Болеслав Бєрут у розмові з І секретарем КП(б)У Микитою Хрущовим під час обговорення питань про репатріацію польського населення з території України вперше порушив проблему Оссолінеуму[167]. Згодом, десь у середині літа 1946 р., в листі до віце-прем'єра УРСР Дмитра Мануїльського Бєрут писав: «Принципову згоду на передачу такого роду культурних цінностей і пам'яток **тов. Сталіи** дав у розмовах на цю тему, при чому ми надіялись домовитись конкретно щодо цього з керівниками Української РСР. При зустрічах з М. С. Хрущовим ми торкались цих питань, і при останній зустрічі він інформував нас, що ці питання доручені Вам. Тому я й осмілююсь потурбувати Вас, Димітрію Захаровичу» і далі: «Швидка передача Польщі «Оссолінеуму» – можливо в цілісному вигляді (**при вилученні лише книг і документів, які стосуються історії України і її культури, а також творів українських письменників**) – виклика-

---

[162] *Гуцаленко Т.* Відділ рукописів... – С. 210, 211.

[163] ЛННБУ. Архів, оп. 1, спр. 79, арк. 2-3 зв.

[164] Там само, спр. 77, арк. 42.

[165] Вважаємо, що це відбулося до 22 серпня, оскільки цього дня вже був підписаний наказ уповноваженого Президії АН УРСР П. А. Власюка про тимчасове зарахування на роботу співробітників філії Бібліотеки Академії наук УРСР у Львові з призначенням В. Щурата директором бібліотеки.

[166] *Matwijów M.* Walka o lwowskie dobra kultury w latach 1945–1948 / *Maciej Matwijów.* – Wrocław : T-wo Przyjaciół Ossolineum, 1996. – S. 71-72; *Matwijów M.* Zakład Narodowy... – S. 276-278.

[167] *Matwijów M.* Zakład Narodowy... – S. 278.

ла б виключно благотворний вплив на настрої найширших кіл інтелігенції в нашій країні»[168] (пер. з рос. – *Р. Дз.*).

На початку червня 1945 р. в бібліотеці розпочали перепис книжок, рукописів і стародруків для передачі їх Тимчасовому Урядові Національної Єдності Польської Республіки. Вже через три місяці приступили до пакування відібраних матеріалів у скрині[169]. Справа невдовзі застопорилася. З Академії наук УРСР до керівництва ЛфБАН УРСР надходили спішні телеграми з вимогою: «терміново складіть списки рукописів та раритетних книг видатних польських діячів з фондів бібліотеки Академії наук і надішліть терміново у Київ для вирішення питання»[170]. «Терміновість», якої в реальних обставинах дотриматись було неможливо, викликалась, без сумніву, шаленим тиском офіційної Москви на київських виконавців. Польща, хоч і залежала від Росії, мала набагато більше можливостей для отримання з України культурних цінностей, і повною мірою це використовувала, аніж Україна, яка була у становищі безправної московської колонії. Треба віддати належне керівництву львівської бібліотеки в особі Василя Щурата та її українським працівникам, які в умовах всезростаючих апетитів польської сторони зуміли вберегти хоч якусь частину безцінних для української культури матеріалів. Щурат відбивався як міг і терпеливо пояснював київським властям, що: «передавати цілу Бібліотеку Оссолінеум Польщі – ні в якому разі не можна. Цим самим було би підірвано дальніший розвиток української науки, українські вчені позбавились би таких матеріалів, яких в нічім не можна компенсувати або замінити. Передавати бібліотеку по частинам – означало би порушувати цілість Бібліотеки Оссолінеум і розпорошувати дорогоцінні скарби. Єдиний раціональний вихід полягає в тому щоби за один раз вилучити й передати Польщі книжки, рукописи й стародруки польською мовою, за виключенням тих з них, які пов'язані з проблемами вивчення історії зах[ідної] України та історії всієї України. Для цього треба скласти компетентну комісію з істориків та літераторів українських а також польських»[171]. В Києві, очевидно, дослухалися до цих аргументів. Вочевидь, і сам Микита Хрущов погодився з позицією львівських науковців.

Як зауважив історик Ярослав Федорук, точні цифри офіційних документів не змальовують справжньої картини тих подій у бібліотеці: критичний стан, в якому опинилися її фонди після війни, доповнювався українсько-польським протистоянням. Поділ рукописів і стародруків на українську й полоніку мав дуже відносний характер. Поляки, підтримувані офіційною Москвою, намагалися вивезти зі Львова всі найцінніші матеріали, однак, і це цілком природно, наражалися на великий супротив українських діячів культури й науки на всіх рівнях. Є свідчення,

---

[168] *Matwijów M.* Walka o lwowskie dobra... – S. 267.
[169] ЛННБУ. Архів, оп. 1, спр. 77, арк. 52-52 зв.
[170] НЗіО. ВР, № 17073/II, арк. 45-45 зв.
[171] ЛННБУ. ВР, ф. 9, спр. 302, арк. 128.

що окремі скрині з укладеними описами перепаковувалися по декілька разів. Як згадував у 1980-х рр. член комісії з передачі львівських збірок Ярослав Янчак, поляки, працівники бібліотеки, мали свої ключі від приміщень, де зберігалися вже відібрані й запаковані матеріали, і після робочого дня поверталися у сховище й перепаковували їх[172]. Ситуація з перепаковуванням бібліотечних матеріалів нагадує ситуацію з перепаковуванням скринь під час нацистської окупації навесні 1944 р. перед їхнім вивезенням до Кракова. Досить цікавим питанням є вивчення механізму вивезення документації львівських бібліотечних, архівних та музейних установ за час їх функціонування як радянських чи німецьких інституцій. Очевидно, що жодним чином легальним шляхом ця документація не могла бути вивезена зі Львова.

Протистояння польських і українських працівників було лише наслідком й епізодом загального напруження польсько-українських стосунків на західноукраїнських теренах у міжвоєнний період внаслідок асиміляційної політики Варшави щодо українців та особливо під час війни.

Керівник польського сектору М. Ґембарович був рішучим щодо розбиття збірок колишнього Оссолінеуму. Свою позицію він емоційно обстоював у листі до приятеля Тадеуша Маньковського, котрий на той час уже виїхав до Польщі[173].

20 липня 1945 р. газета «Радянська Україна» опублікувала замітку під назвою «Святкування в Грюнвальді». «На святі польського народу» представник радянської делегації письменник Микола Бажан виступив з промовою про польсько-українську дружбу, «яка була вислухана з великою увагою і вкрита оплесками». Завершив промову словами: «Український народ одностайно схвалив **ініціативу глави уряду України М. С. Хрущова** про передачу польському народові всіх культурних цінностей Польщі, які перебувають на території радянської України»[174]. Того ж таки дня директору Львівської філії БАН УРСР В. Щурату президент АН УРСР Олександр Богомолець надіслав листа, в якому повідомив, що: «Надіслані Вами списки рукописів та раритетних книг видатних діячів польської культури слід переробити. Всі рукописи та книги, зв'язані з проблемами вивчення історії Західної України та історії всієї України, повинні бути залишені у Львівському відділі Бібліотеки АН УРСР». Списки рукописів та книг для передачі у дар польському народові треба було подати на затвердження Президії АН УРСР не пізніше 5 серпня[175].

У Києві в Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України зберігається машинописна копія постанови Ради Народних Комісарів УРСР № 1673 від 18 жовтня 1945 р.[176] У «Додатку 1»

---

[172] *Федорук Я.* Рукописи Мартина Ґоліпського... – С. 78.

[173] *Matwijów M.* Lwowskie Ossolineum w listach... – S. 180-182; *Matwijów M.* Walka o lwowskie dobra... – S. 176-177.

[174] Святкування в Грюнвальді // Радянська Україна (Київ). – 1945. – 20 лип. (№ 143).

[175] НЗіО. ВР, № 17073/II, арк. 47.

[176] Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, ф. 2, оп. 7, п. 3, спр. 2147, арк. 121-122.

було поміщено «Список культурних цінностей польського народу, які передаються з музеїв і бібліотек України Урядові Польської Республіки». За цим списком Львівський філіал бібліотеки Академії наук УРСР мав передати 50 000 книжок і рукописів[177]. Згодом ця цифра зросла у кілька разів.

Стосовно висилки 10 000 книг до Москви, то ще 16 жовтня 1945 р. віце-президент АН СРСР, академік В. Волгін звернувся до президента АН УРСР, академіка О. Богомольця з листом про поповнення Московської фундаментальної бібліотеки польськими виданнями для відділу «Полоніки», який планувалося сформувати. Ось що він писав: «...за відомостями, що є у нас, у складі Львівської Бібліотеки Академії Наук України є велике число книг з гуманітарних наук польською мовою, частину яких без шкоди для себе Львівська бібліотека могла б передати Фундаментальній бібліотеці. Нам відомо, що секретар Львівського обкому КП(б)У Іван Самійлович Грушевський*, котрий знає стан справ, готовий підтримати нашу пропозицію про передачу нам невеликої кількості книг з питань, що нас цікавлять»[178]. Хоча ці книги й вислали, проте відділ «Полоніки» так і не було створено[179].

Рукописний відділ польського сектору Львівської філії БАН УРСР у 1945–1947 рр. втратив понад 80 % рукописів колишнього Оссолінеуму, які були вивезені до Польщі. Про збіднення цього відділу його колишній працівник Владислав Бандура писав: «Теперішній стан виник внаслідок двох операцій [тобто, в часі війни і післявоєнної передачі рукописних матеріалів урядові Польщі – *Р. Дз.*], які повністю окраяли кількість та вплинули на зміну загального характеру колекції. Досить сказати, що з **8 091** записаних в інвентарі одиниць наявних зараз **2 250** [...]. Під час другої операції спричинено розірвання деяких фондів (особистого та родинного характеру) та деяких помилок»[180].

Акція передачі книжкових і рукописних збірок Польщі, як робить висновок Ярослав Федорук, була суто політичною. Для Сталіна старовинні рукописи і книжки були одним із засобів узалежнення Польщі від СРСР. Тиск на тодішнього директора бібліотеки Василя Щурата відбувався на всіх рівнях – по лінії Львівського обкому КП(б)У і його секретаря Івана Грушецького; по лінії Президії АН УРСР, а також дирекції БАН УРСР (директор Юрій Меженко)[181]. Усі юридичні трансакції здійснювалися через Москву. Українці, які намагалися гальмувати перебіг підготовки мате-

---

[177] *Matwijów M.* Walka ... – S. 216–217.

* Має бути: Грушецький.

[178] ЛННБУ. Архів, оп. 1, спр. 78, арк. 11 ; Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України: документи, факти, коментарі / [авт. вступ. ст. і упоряд. текстів *Л. І. Крушельницька*]. – Львів, 1996. – С. 26-27.

[179] *Крушельницька Л.* До історії нищення пам'яток української культури / *Лариса Крушельницька* // Записки Наукового Товариства імені Шевченка. – Львів, 1994. – Т. CCXXVII : Праці Секції мистецтвознавства. – С. 450-468.

[180] ЛННБУ. ВР, ф. 9, спр. 3896/14, арк. 2 зв.

[181] *Федорук Я.* Рукописи Мартина Ґолінського... – С. 76.

ріалів, тоді взагалі не мали голосу[182]. Донедавна польська сторона постійно намагалася нав'язати українській питання так званої «реституції» фондів колишнього Оссолінеуму, хоча в міжнародно-правовому аспекті питання реституції цих фондів вже у повоєнний час суперечило статуту Організації об'єднаних націй з питань просвіти, науки й культури від 16 листопада 1945 року[183]. Тепер ситуація виправляється[184].

За Постановою РНК СРСР від червня 1945 р. була створена Військова адміністрація в радянській зоні окупації Німеччини (документи й досі закриті для широкого доступу)[185]. З реституції було виключено фонди, які належали єврейській культурі. За попередніми даними Патриції Ґрімстед Кеннеді, вони потрапили до деяких єврейських наукових центрів та інститутів в Єрусалимі, Нью-Йорку, Вашингтоні. Ті фонди, власники яких знайшлися на еміграції, а також матеріали, що мали стратегічний інтерес для визначення політики щодо СРСР, вивчення його науки й економіки, були переміщені до США[186].

Окрім цього велика кількість матеріалів Львівської філії БАН УРСР, переважно неопублікованих, була вивезена під час евакуації приватних осіб, парафій і монастирів під час т. зв. обміну населенням між Польщею та УРСР у 1944–1946 рр. Інформація про це трапляється у листуванні бібліотечних працівників колишнього Оссолінеуму, зокрема М. Ґембаровича, Т. Маньковського. Багато з цих матеріалів було вивезено, зрозуміло, без жодних списків і, також, очевидно, що значна їх кількість пропала безповоротно.

27 липня 1944 р. було підписане таємне порозуміння про польсько-радянський кордон, яке стало вихідним пунктом для встановлення територіальних позицій до закінчення першого етапу переселення в грудні 1945 р. і затвердження 14 грудня 1945 р. додаткового протоколу до угоди (підписаної 9 вересня 1944 р.) поміж Польським комітетом національного визволення і урядом Української Радянської Соціалістичної Республіки в справі переселення української людності з території Польщі до УРСР та польських громадян з території УРСР до Польщі. За цим договором не дозволялося вивозити: «г) твори мистецтва й предмети старовини, якщо одні чи інші становлять колекцію, чи є в окремих примірниках, якщо вони не є родинною власністю евакуйованого; д) зброю (за винятком мисливських рушниць) і предмети військового обладунку; е) фотографії (крім особистих),

---

[182] *Крушельницька Л.* Збірки Оссолінеума реституції не уникають / *Лариса Крушельницька* // Галицька брама (Львів). – 1997. – № 12. – С. 6.

[183] *Романюк М. Н.* Границы не должны разъединять / *Романюк М. Н.* // Библиотеки Национальных Академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития : науч.-практ. и теорет. сб. – Киев, 2006. – Вып. 4. – С. 418.

[184] Як доказ – підписання у квітні 2004 р. «Угоди про реалізацію спільного документаційно-інформаційного проекту про культурну спадщину українського й польського народів у фондах Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України і Національного закладу ім. Оссолінських у Вроцлаві». Див.: *Романюк М. Н.* Границы не должны разъединять... – С. 423.

[185] *Онищенко О.* Бібліотечний фонд України... – С. 26, 34.

[186] Там само. – С. 26.

плани й карти»[187]. Саме шостий пункт додаткового протоколу з 14 грудня 1945 р. дозволяв духовенству вивозити майно костьолів і предмети релігійного культу[188], що стало приводом для численних зловживань. До того ж польське духовенство, за польсько-радянськими домовленостями, було забезпечене транспортом. Якусь частину львівських збірок вивезли з собою оо. Єзуїти, якусь оо. Домініканці.

Деталі цих подій пригадував у 1957 р. останній пріор домініканського монастиря отець Сильвестер Палюх: «При моїх транспортах зі Львова висилав я різних людей. Не всі транспорти заїжджали до Кракова. Так пропало мені за одним транспортом близько 20 пак, здається що їх залишив проф. Лінк (?) у Вроцлаві на станції і тільки залишки (2 %) вдалося врятувати; мене ще тоді не було по цій стороні. Багато пак пропало мені в Кракові на станції. Теж був я ще тоді у Львові. Так пропали мені майже всі львівські інкунабули (з 200 екз. залишилось щось близько 30). Взяли їх дружні солдати, які розташувалися біля двірця (роки 1946 – [194]7). Думали, що там є щось поїсти чи що, досить що розчаровані, кинули ці безцінні книжки до груби. Вирятувала ці рештки жінка – й занесла до ректора сем[інарії] Ченстоховської. Цей же нам віддав в р. 1949. Оскільки «моїх» речей зі Львова було близько 20 вагонів, отже досить багато, неможливо було всього припильнувати. [...] З паками моїми діялися «чуда». Коли на кінець переїхав я до Кракова, то застав тільки рештки. Наскільки знаю, що тільки мав, віддав я до Оссолінеуму все (це значить їхні речі). Подібно віддав я все до музею п. Маньковському і курії Архієпископа зі Львова. Так наші костьольні речі, як і книжки діставали «руки» [189] (пер. з пол. – *Р. Дз.*). Це лише маленький епізод тих драматичних подій, які відбувалися із львівськими збірками...

* * *

У ЛННБ України імені В. Стефаника збереглось дуже мало документів за 1939–1941 рр. Проте відомо, що ще навесні 1943 р. було складено список діловодчої документації про діяльність бібліотеки в перший радянський період, т. зв. «акти з часів окупації большевицької в 1939–1941 рр., які стосуються Національного закладу ім. Оссолінських у Львові...», які на той час знаходились у приміщенні бібліотеки. Були там: персональні акти, документи місцевкому, накази й копії наказів по ЛфБАН УРСР, плани та звіти з виконаної роботи відділів, а також матеріали спецфонду (течка «Архів Зехцера», списки вилучених з бібліотеки публікацій, зразки книжок, які проходили через спецфонд) й Облліту (різні листи)[190]. Тепер більшість із цих документів знаходиться у відділі рукописів Національного закладу ім. Оссолінських у Вроцлаві.

---

[187] Репатріація чи депортація: Переселення українців з Польщі до УРСР : [1944–1945] : зб. док. / за ред. *Є. Місила* ; пер. з пол. *І. Сварника*. – Львів : Каменяр, 2007. – С. 39-45.

[188] Там само. – С. 33-34.

[189] НЗіО. ВР, № 16401/II, арк. 31, 32. Частково опубл.: *Matwijów M.* Zakład Narodowy... – S. 313.

[190] НЗіО. ВР, №17057/II, арк. 13-14.

Протоколи засідань Комісії з охорони пам'яток культури при Тимчасовому управлінні у Львівській області зберігаються в архіві Львівської галереї мистецтв. Окрім протоколів засідань різних організацій, первинну джерельну вартість мають різноманітні постанови, розпорядження, акти передачі книгозбірень (наприклад, акт передачі Бібліотеки НТШ до складу Львівської філії БАН УРСР з 10 лютого 1940 р.), звіти функціональних підрозділів організацій, як, наприклад, постанови Ради Народних Комісарів УРСР 1940 р. про організацію наукових установ у західних областях УРСР (Науковий архів Президії НАНУ), доповідні записки партійних структур КП(б)У, списки та реєстри переміщених книг та документів.

Цінним джерелом про концентрацію книжкових та рукописних фондів є «Щоденник» відділу комплектування ЛфБАН УРСР за 1 червня 1940 – 21 червня 1941 р., опрацьований Володимиром Муравським, який вибрав до збірника лише ті частини тексту, що безпосередньо стосуються теми видання. Деякі документи, зокрема звіт про роботу ЛфБАН УРСР за 1945 р., доповнені річними звітами різних секторів бібліотеки, поданими як коментар до окремих пунктів загального звіту[191].

Комплекс документальних джерел суттєво збагачено й доповнено фактажем, опублікованим у тогочасній пресі, яку за своїм значенням дослідники ставлять на другому місці після архівних джерел. Про Бібліотеку НТШ в часі війни знаходимо повідомлення в тогочасній українській періодиці («Львівські вісті» – за 21 жовтня 1941 р.; «Наші дні» – за грудень 1941 р.). Слід відзначити, що преса часто знаходилась під тиском окупаційної цензури (як німецької, так і радянської), проте часто виявляється єдиним джерелом, яке повідомляє про важливі події чи факти. Наприклад, стаття «Шість відділів Державної Бібліотеки у Львові» (яку приписують керівнику III відділу бібліотеки В. Дорошенкові) у «Львівських вістях» за 28 липня 1942 р. суттєво доповнює розпорядження (з 25 листопада 1941 р.) комісаричного керівника Державної бібліотеки у Львові У. Йогансена про плановану ним організаційну структуру бібліотеки, яка на практиці виявилась не дуже ефективною і зазнавала змін. Про структуру бібліотеки 19 січня 1942 р. у листі до губернатора дистрикту Галичина Отто Вехтера писав керівник Головного відділу науки і навчання Генерального Губернаторства Адольф Вацке[192]. Листи, як наративне джерело, хоч і займають проміжне місце між документами та мемуарами, часто не менш важливі, ніж документи. Саме в них нерідко трапляються відомості, які дозволяють збагнути причини і суть подій, про які нема згадок в офіційних документах.

Однак особливе значення мають документи, які стосуються питань переміщення цінних книжкових та рукописних збірок бібліотеки. Так, під час німецької окупації Львова восени 1943 р. виникло занепокоєння керівників відділів Державної бібліотеки у Львові щодо забезпечення збірок перед можливими бомбардуваннями радянської авіації.

---

[191] ЛННБУ. Архів, оп. 1, спр. 77, арк. 36-37, 38-40 зв, 41 зв-42, 44-45.

[192] Бундесархів, Потсдам. Головне управління бібліотек, St. 12.01, № 18, арк. 80.

Важливими є переліки скринь із матеріалами бібліотеки, що були відправлені до Кракова у березні-квітні 1944 р., а також списки вмісту цих скринь, фрагменти з яких ми публікуємо[193]. Транспортні труднощі при переміщенні цих збірок на захід описані у звіті О. Гімпеля з 18 квітня 1944 р.

Основний масив включених до збірника документів зберігається у Львівській національній науковій бібліотеці України імені В. Стефаника – в архіві бібліотеки та у відділі рукописів. Насамперед, це матеріали про організацію Львівської філії БАН УРСР та її відділів, матеріали, які стосуються перевезення до бібліотеки ряду книжкових та архівних збірок, переміщення музейних колекцій до львівських музеїв, протоколи засідань Вченої ради та комісій бібліотеки, звіти відділів бібліотеки, листування з установами, накази про відрядження наукових працівників у справах перевезення книжкових зібрань. Зокрема, привертають увагу матеріали, які стосуються націоналізованих приватних бібліотек та їхньої концентрації у стінах новоствореної Львівської філії БАН УРСР, в тому числі переліки нових надходжень. Серед матеріалів радянського періоду викликають інтерес документи про матеріальні втрати, завдані бібліотеці під час німецької окупації, а також про повоєнну передачу книг і рукописів до Польщі.

Майже тотожна йому за величиною колекція документів, які походять з рукописного відділу Національного закладу ім. Оссолінських у Вроцлаві. Це, переважно, матеріали, які стосуються діяльності Оссолінеуму, Музею ім. Любомирських (зокрема, матеріали передачі музейних експонатів після його ліквідації), II і III відділів Державної бібліотеки у Львові (розпорядження та повідомлення німецького керівництва бібліотек, звернення керівників відділів, доповідні записки, листи, звіти про стан збірок в радянський час, документи у справі евакуації львівських збірок навесні 1944 р. до Кракова та їхнього забезпечення перед бомбардуванням). Є там також документи післявоєнного польського сектору Львівської філії БАН УРСР, які, очевидно, М. Ґембарович включив до матеріалів, які підлягали вивозу до Польщі, як і самі документи, що стосуються вивезення збірок у ПНР у 1946–1947 рр.

Великий інтерес мав би становити архів Державної Бібліотеки у Львові, але, на жаль, він не зберігся. Цей архів Гімпель вислав до Кракова, а потім Абб перевіз його до Східного Берліна, де здепонував у якомусь банку, який згорів у 1945 р. У вроцлавському Оссолінеумі знаходиться лише 13 одиниць з цього архіву, які потрапили сюди разом з частиною збірок Оссолінеуму[194]. Це переважно матеріали I і II відділів Державної Бібліотеки у Львові, які потрапили до Вроцлава з обома транспортами навесні 1944 р., свідомо включених туди директорами цих відділів – Евстахієм Ґаберлє* та Мечиславом Ґембаровичем.

Порівняно невелика частина матеріалів Державної бібліотеки у Львові, які стосуються періоду Другої світової війни, зберігається у Львові у Держав-

---

[193] Зберігаються у відділі рукописів НЗіО у Вроцлаві (рук. № 17070/II).

[194] Biblioteki naukowe... – S. 371, 465.

* Очолював I відділ Державної бібліотеки у Львові у 1943 р. після Богдана Барвінського, офіційно будучи одним із трьох заступників Ґ. Абба.

ному архіві Львівської області (ДАЛО) (це переважно матеріали III відділу Державної бібліотеки у Львові), а також окремі документи можна знайти в Центральному державному історичному архіві України у м. Львові (ЦДІАЛ). Доводиться констатувати, що вроцлавська збірка документів, як джерело до виявлення й вивчення матеріалів евакуації бібліотечних збірок зі Львова, є найповнішою.

У збірнику опубліковано документи, які стосуються переважно українських та польських збірок. Але важливе значення в культурному житті Львова мали і збірки єврейської та вірменської громад, бібліотеки яких практично повністю втрачені для Львова. Вірменські книжкові та рукописні збірки в переважній кількості тепер знаходяться в Польщі, а єврейські – потрапили до Києва[195]. Шукати їх треба у Національній бібліотеці України ім. В. Вернадського.

Важливі документи про діяльність львівської бібліотеки в радянські періоди зберігаються в Науковому архіві Президії НАН України, Архіві Львівської галереї мистецтв, ЦДІАЛ, ДАЛО, Державному архіві Служби безпеки України, Центральному державному архіві громадських об'єднань України (ЦДАГОУ), Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України (ЦДАВОВУ), відділі рукописів Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАНУ в Києві, архіві Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського у Києві.

У праці використано документи і матеріали ряду опублікованих збірників, зокрема: «Збірник постанов і розпоряджень уряду Української Радянської Соціалістичної Республіки» (окремі випуски 1940 р.), «Українське державотворення. Акт 30 червня 1941» (Київ ; Львів, 2001), «Biblioteki naukowe w Generalnym Gubernatorstwie w latach 1939–1945» (Warszawa, 2003), «Polsko-radzieckie stosunki kulturalne, 1944–1949» (Warszawa, 1984), «Repatriacja czy deportacja : Przesiedlenie ukraińców z Polski do USRR, 1944–1946. T. 1 : Dokumenty, 1944–1945» (Warszawa, 1996)[196] та ін.

Важливе джерелознавче значення мають дослідження відомого польського історика Мацея Матвіюва, який багато років займається вивченням долі Оссолінеуму, зокрема, такі його праці як: «Walka o lwowskie dobra kultury w latach 1945–1948» (Вроцлав, 1996) та «Zakład Narodowy imienia Ossolińskich w latach 1939–1946» (Вроцлав, 2003) та ряд окремих публікацій. Нещодавно вийшла друком його праця, присвячена полонікам у відділі рукописів ЛННБ України імені В. Стефаника[197]. У збірнику використано деякі матеріали, опубліковані в документальних додатках до книжки «Walka o lwowskie dobra kultury w latach 1945–1948».

---

[195] ЛННБУ. Архів, оп. 1, спр. 117, арк. 20, 38-38 зв.

[196] Репатріація чи депортація : Переселення українців з Польщі до УРСР : [1944–1945] : зб. док. / за ред. *Є. Місила* ; пер. з пол. *І. Сварника*. – Львів : Каменяр, 2007. – 256 с.

[197] Informator o polonicach w zbiorach rękopiśmiennych Lwowskiej Narodowej Naukowej Biblioteki Ukrainy im. Wasyla Stefanyka. Cz. I : Zbiory Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich zinwentaryzowane przed 1945 r. / oprac. *M. Matwijów* i *E. Ostromęcka*. – Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 2010. – 540 s.

У додатку вміщено пізніші спогади сучасників подій Костя Паньківського-молодшого, Івана Брика, Олександра Гімпеля та Яніни Келлес-Крауз, які стосуються діяльності львівських бібліотек під час Другої світової війни.

Географічно збірник охоплює терени не лише Західної України, але й етнічні українські землі в сучасній Польщі та Білорусі. Частина документів стосується організацій та інституцій колишнього Радянського Союзу, куди потрапили львівські збірки.

Документи, які висвітлюють втрати бібліотеки в післявоєнний період, планується включити до другого тому збірника.

* * *

Тексти документів передано за сучасними археографічними вимогами, з максимальним збереженням орфографії і особливостей мови джерела. Деякі матеріали подано з помилками й перекрученнями, які містяться в оригіналі, оскільки вони відтворюють колорит епохи і специфіку авторів – носіїв мови. Помилково написані прізвища чи реалії по можливості пояснено в підрядкових примітках, або в покажчиках. Документи і матеріали, використані з друкованих джерел, подані за їх публікаціями. У збірнику вміщено документи мовою оригіналу, з єдиним винятком – збірник «Репатріація чи депортація : Переселення українців з Польщі до УРСР : [1944–1945] (Львів, 2007), який є українським перекладом збірника документів, опублікованого українським істориком у Варшаві Євгеном Місилом «Repatriacja czy deportacja : Przesiedlenie ukraińców z Polski do USRR, 1944–1946. T. 1 : Dokumenty, 1944–1945» (Варшава, 1996). Оскільки оригіналу українського тексту угоди про переселення з 9 вересня 1944 р. віднайти не вдалося, було використано польський варіант цього документа в перекладі українською мовою. Додаток № 2 до протоколу з 14 грудня 1945 публікується російською мовою.

У збірнику подаються адреси установ та приватних збірок, де зберігалися бібліотеки, рукописні та музейні збірки, за якими часто можна встановити їхнє походження.

В легенді, окрім прийнятих за чинними в Україні стандартами вказівок на місце зберігання документа: назви установи чи архіву, номера фонду, опису справи та аркушів (чи сторінок), зазначається спосіб виготовлення документа (машинопис чи рукопис), оригінал чи копія, мова документа. Якщо документ було опубліковано, то в легенді теж вказуються важливіші публікації у хронологічному порядку. Коли ж публікація здійснювалася за друкованим джерелом, то це відзначено в дужках. Скорочення тексту зазначено трьома крапками в квадратних дужках. У квадратних дужках подано розкриття скорочень, наявність підписів, печаток, штампів та деяка інша інформація. Виправлення явних помилок спеціально не обумовлюються. Деякі публіковані документи уточнено й виправлено за першоджерелом.

Сумнівне датування, або дата та місце створення документа, встановлені упорядниками, теж зазначено у квадратних дужках. Дати написання спогадів, вміщених у додатку, хронологічно виходять поза рамки збірника. У збірнику подаються адреси установ та приватних збірок, де

зберігалися бібліотеки, рукописні та музейні збірки, за якими часто можна встановити їхнє походження. В машинописних документах курсивом зазначено рукописні помітки.

До другого тому збірника планується додати загальний перелік документів з анотацією іншомовних текстів.

Збережено деякі правописні особливості (у польських та українських документах), які вживалися в Західній Україні до 1939 р.

Публіковані документи писані українською, польською, німецькою та російською мовами зі вставками латинською, французькою, чеською та іншими мовами.

Науковий апарат збірника складається з: вступного слова (Галина Сварник), передмови (Роман Дзюбан), списку використаних джерел (Маргарита Кривенко), словничка рідковживаних та застарілих слів (Володимир Муравський), біограм (Леся Кусий), покажчиків: іменного (Маргарита Кривенко), географічного (Леся Кусий), скорочень (Володимир Муравський), архівних, бібліотечних та музейних збірок (Володимир Муравський), приватних збірок (Леся Кусий). В додатках подано 66 біограм осіб, прізвища яких найчастіше зустрічаються у збірнику.

Виявлення матеріалів, їх відбір, комп'ютерний набір та археографічну підготовку документів здійснювали упорядники збірника. Підрядкові примітки, коментування документів – авторства Галини Сварник та Володимира Муравського. Загальна редакція текстів та НДА – Галини Сварник.

На етапі задуму цього збірника документів, пошуку та збору матеріалів робота відбувалася під керівництвом наукового редактора видання професора Ярослава Романовича Дашкевича[198] – свідка та учасника подій, про які йдеться в історичних джерелах. Цінними були також наукові консультації, які надали д-р М. Матвіюв, п. Тетяна Гуцаленко та директор Львівської обласної універсальної наукової бібліотеки п. Іван Сварник – дякуємо їм за витрачений час та прагнення покращити наше видання.

Роман ДЗЮБАН

---

[198] Дашкевич Ярослав Романович (13. 12. 1926, Львів – 25. 02. 2010, Львів) – історик, археограф, орієнталіст, гром. діяч. Навч. у Львів. мед. ін-ті (1944) (Medizinische Fachkurse), закін. Львів. ун-т (1949). Водночас працював бібліотекарем відділу рукописів, ст. бібліотекарем та бібліографом Кабінету І. Франка, в. о. зав. бібліогр. відділу Львів. філії БАН УРСР. У грудні 1949 р. заарештований за звинуваченням у антирад. діяльності та засуджений до 10-ти р. виправно-трудових таборів. Відбував покарання у спеціальному Піщаному таборі (Песчлаг) у Спаську, у Караганді в таборі (Карлаг). 1956 повернувся до Львова. У 1957–1966 рр. – бібліограф Ін-ту сусп. наук АН УРСР, у 1967–1972 рр. – працівник Державного музею етнографії та худож. промислу АН УРСР. З 1993 – заст. директора Ін-ту укр. археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського НАНУ. Докторська дисертація «Стан і напрями джерелознавчих та історіографічних досліджень історії України (2-а пол. XIX–XX ст.)» (1994). Від 1996 – проф. кафедри давньої історії України та спец. істор. дисциплін, від 1998 – зав. кафедри сходознавства Львів. ун-ту. Автор понад 1 тис. 700 наукових та науково-популярних праць.

Документи і матеріали
1939-1945

№ 1

[1 вересня 1939, Львів]. Інформаційна довідка про майновий стан львівського Оссолінеуму станом на 1 вересня 1939 р.

Das Vermögen des Ossoliński'schen National-Institutes in Lemberg nach dem Stande vom 1. September 1939.

I. Realisation:

1. Das Bibliotheks-Gebäude in Lemberg, Postgasse 2.
   Grundbuch Lwh 22, lk 23. Bogen /Grundeigentum/: No 4081/I.
   Areal: 4 Joch. 998/Klafter/^{2}, wovon für das Gebäude 990 kl.^{2}, für den Garten und Hof 4 Joch 8 Kl.^{2} /darin 1 Joch 960 Kl.^{2} des flachen Front-Hofes/ entfallen.

2. Miethaus in Lemberg, Postgasse 11.
   Lwh 335, lk 376 ¼. – Grundbücher der Stadt Lemberg, I Teil, Bogen № 335.
   Ein drei-stöckiges Gebäude von 224 Räumen.
   Areal: 992.45 Kl.^{2}, wovon das Gebäude 2475 m^2 einnimmt.

3. Realität in Lemberg, Kalecza-Gasse Räumen.
   Lwh 267. Grundbücher der Stadt Lemberg, 1 Teil, lk 293 ¼.
   Grundbesitz-Bogen № 658/I.
   Ein 2-Stöckiges Gebäude, dessen Front auf die Kalecza-Gasse ausgeht; von der Lelewela-Gasse aus ein Bau-Grundstück.
   Areal: 1290 Kl.^{2}, wovon auf die verbaute Oberfläche 595 m^2 entfällt.

4. Realität in Lemberg, Kopernikus-Gasse No 28 und 28 a und Sixtus-Gasse No 33.
   Lwh 9/II und 534/II; Grundbücher der Stadt Lemberg, Grundstücke lk 1637, 1638, 1683. 4970. 4971. /Gesamt/Areal 1,127 Kl.^{2} /.
   Diese Realität besteht aus:
   a/ einen 2-stöckigen, und einem senkrecht-gelegenen 1-stöckigen Hofgebäude einem 2-stöckigen Front-Miethause Sixtus-Gasse 33; dabei ein 2-stöckiges Hofgebäude mit Souterrains, ein Industrie-Gebäude von 6 Stockwerke, ein Gebäude von 5 Stockwerke, ein Stall

5. Ein Miethaus in Warschau. Nowy Świat-Gasse No 33.
   Lk 1759/A.
   Areal 900 m^2, davon verbaute Grund/Oberfläche 665 m^2.
   Ein 2-stöckiges Haus mit einem Hofgebäude.

II. Landgüter:

1. Landgut «Michalewice», Kreis Rudki.
   Lwh 372, Grossgrundbesitz – Buch in Sambor.
   Areal: 492 Joch, 20 Kl.[2].

2. Landgut «Koniuszki Siemianowskie». Kreis Rudki.
   Lwh 512, Grundbuch des Bezirksgerichtes in Sambor.
   Areal 685 Joch.

3. Wald «Ponorz», Gemeinde Rudniki, Kreis Podhajce.
   Areal 200 Joch.

4. Landgüter des sog. Ekonomischen Kuratoriums /Kreise Mieliec, Brzesko, Kolbuszowa/.

Partyń	Lwh	770,	Grundbuch.	B.	des	Bez.-Ger.		Tarnów.
Grzybów	«	912	«	«	«	«	«	«
Piątkowiec	«	920	«	«	«	«	«	«
Giełda	«	922	«	«	«	«	«	«
Schabowiec	«	–	«	«	«	«	«	«
Wola Mielecka	«	928	«	«	«	«	«	«
Zgórsko	«	932	«	«	«	«	«	«
Jamy	«	949	«	«	«	«	«	«
Izbiska	«	954	«	«	«	«	«	«
Strzelce Wielkie	«	335	«	«	«	«	«	Krakau.

Gesamt Areal: ca 8,000 Joch.

III. Unternehmen:

Eigener Verlag mit zwei Buchdruckereien /Bibliotheksgebäude, Postgasse 13/ und einer Buchbinderei /Kalecza Berggasse 5/, der als Einkommens-Unternehmen mit einer eigenen Administration geführt wurde.

IV. Kapital und Effekten:

1. Eigenes Kapital des Instituts im Verlag. 1,500,000. – zł.
2. Effekten /Nominal-Wert/ 182,694. – zł.
   Die obigen Effekten wurden von den Sowiets beschlagnahmt und abgeholt.
3. Rückständigen Summen /hauptsächlich an den Verlag/ 177,332. – zł.

НЗіО. ВР, № 17065/II, арк. 51-53. Копія, маш., нім. мова.

№ 2
22 вересня 1939, Львів. Лист Президії м. Львова до радянського коменданта Львова генерала Іванова з проханням про опіку над містом

List wzgl. przemówienie Prezydjum miasta do gen. Iwanowa z 22/9.939

Panie Generale!

Przedstawiam Panu Prezydium miasta, Starostę Grodskiego i powiatowego, Zarząd Miejski i grono przedstawicieli Rady miejskiej Lwowa.

Wkraczasz Panie Generale na czele wojsk największego państwa słowiańskiego do starego słowiańskiego miasta, które jest wielkim ośrodkiem pracy i zbiorowego życia. Życie to wytrącone z równowagi działaniami wojennymi, wróci obecnie, mamy niepłonną nadzieję do możliwie normalnego trybu.

Ludność naszego miasta zachowa się wobec Armii Związku Socjalistycznych Sow. Republik z pełną powagą i spokojem. Wierzymy głęboko, że Władza Sowiecka i Armia odniosą się do Lwowa i jego mieszkańców z wyrozumiałością i względnością. Z tą głęboką wiarą ludność miasta Lwowa z pełną ufnością składa w Twoje ręce losy własne i losy tego miasta[1].

Jednocześnie zanosimy do Ciebie, Panie Generale, gorącą prośbę, byś raczył przyjść z pomocą naszemu miastu i jego mieszkańcom i umożliwił nam egzystencję w tych historycznych chwilach, jakie świat przeżywa.

W szczególności prosimy Cię Panie Generale, byś życzliwą opieką swoją zapewnił prawidłowe funkcjonowanie organów życia zbiorowego Lwowa, oraz jego gospodarczych, kulturalnych, humanistycznych i sanitarnych zakładów, które służą podstawowym potrzebom życiowym najszerszych mas naszego 350-tysięcznego miasta.

Z tą prośbą stajemy przed Tobą Panie Generale, jako przedstawiciele niebronionego i otwartego miasta.

НЗіО. ВР, № 16271 /І, арк.71. Копія, маш., пол. мова.

---

[1] 23 вересня 1939 р. у генерала Іванова і Міщенка – політичного представника радянської влади – побувала її українська делегація з 29 осіб під проводом д-ра Костя Левицького. Зустріч пройшла спокійно. Генерал говорив по-російськи, обіцяючи всілякі блага народові, свободу і землю, вільний розвиток української культури. Запевняв, що совєтська влада несе українському народові не тільки визволення, але й добробут. Вона не буде звертати увагу на дотеперішню діяльність громадян, лише вимагатиме від усіх лояльності. А через три дні більшовицька влада заарештувала усіх членів української делегації – д-ра Костя Левицького, ред. «Діла» д-ра Івана Німчука, посла Володимира Целевича, Володимира Кузьмовича, д-ра Дмитра Левицького, Остапа Луцького, адвоката д-ра Володимира Старосольського та багато інших визначних українських громадян.

№ 3

30 вересня 1939, Львів. Розпорядження львівського міського управління про негайне відновлення роботи та відкриття для публічного користування музеїв, архівів та бібліотек м. Львова

Zarząd Miejski w kr. stoł. m. Lwowie – wydział VIII
we Lwowie, dnia 30 września 1939
L.W. 2841/39/VIII

Do
Dyrekcji Archiwum
na ręce Dra Badeckiego
we Lwowie

Zarząd Miejski w kr. stoł. m. Lwowie poleca bezzwłocznie uruchomienie i otwarcie do publicznego użytku wszystkich Muzeów, Zbiorów, Panoramy Racławickej, Dioramy m. Lwowa i Biblioteki Publicznej m. Lwowa. O wykonaniu niniejszego zarządzenia należy zawiadomić Wydział VIII. Z. M. do dni trzech.

Naczelnik Wydziału
[Підпис] /Mgr Mazar Bolesław/
[Печатка овальної форми з гербом м. Львова]
Zarząd Miejski w król. stoł. m. Lwowie 33

НЗіО. ВР, № 16271/III, т. 2, арк. 725. Оригінал, рук., пол. мова.

№ 4

21 листопада 1939, [Львів]. Опис майна, вилученого при обшуку у помешканнях Оссолінських і Любомирських

Опись изымаемого при обыске

На основании ордера от 21/XI 39, УНКВД по Львовской области: мы сотрудники НКВД Черпаков, Шитиков, Пимонов, Бардина в присутствии Директора музея им. «Любомирских» – Гембарович Мечислава Теофилевича технического помощника Бобовского Станислав Яновича, Технического работника музея – Городецкого Стефана Яновича

составили опись на из'ятое у б[ывших] графов, бежавших не известно куда – Голуховского, Любомирского по адресу Усулинских № 2
у б[ывшего] гр. Любомирского.

1	Тареллей белого цвета – – – – – – – – – – –	7шт.
2	— //— — //— – – – – – – – – – – – – – –	14 шт.
3	Подносов белого цвета – – – – – – – – – – –	8 шт.

4 Стол[овых] Ножей — // — - - - - - - - - - 121 шт.
5 — // — Вилок — // — - - - - - - - - - - - - 100 шт.
6 — // — Ложек — // — - - - - - - - - - - - - 51 шт.
7 Парсигар желтого цвета - - - - - - - - - - 1 шт.
8 Карманных часов желтого цвета - - - - - 7 шт.
9 Колец - - - - - - - — // — - - - - - - - - - 15 шт.
10 Карманных часов белого цвета - - - - - - 1 шт.
11 -
у б[ывшего] гр. Голуховского
12 Кострюля белого цвета - - - - - - - - - - - 1 шт.
13 Миска — // — — // — - - - - - - - - - - - - 1 шт.
14 Подносов 4 малых и больших белого цвета - - 8 шт.
15 Вазок - белого цвета - - - - - - - - - - - - - 3 шт.
16 Тарелок белого цвета - - - - - - - - - - - - - 95 шт.
17 Подцвечников - белого цвета - - - - - - - 8 шт.
18 Звонок — // — — // — - - - - - - - - - 1 шт.
19 ~~Часы настольные белого цвета 1 шт.~~
20 Подносов белого цвета - - - - - - - - - - 19 шт.
21 Тарелок — // — — // — - - - - - - - - - - - 6 шт.
22 Сахарниц белого цвета - - - - - - - - - - - 4 шт.
23 Паровики — // — — // — - - - - - - - - - - - 2 шт.
24 Савков — // — — // — - - - - - - - - - - - 2 шт.
25 Шкатулок — // — — // — - - - - - - - - - - 2 шт.
26 Шпилек крестовых белого цвета - - - - - - 6 шт.
27 Пепельниц белого цвета - - - - - - - - - - - 2 шт.
28 Подставка с чашкой белого цвета - - - - - - 1 шт.
29 Шкатулка белого цвета - - - - - - - - - - - 1 шт.
30 Щипцы для сахара белого цвета - - - - - - - 1 шт.
31 Чайников - - - — // — — // — - - - - - - - 1 шт.
32 Тарелок - - - — // — — // — - - - - - - - 5 шт.
33 Гарнитур для Морож[еного] 4 чашки 4 ложк[и]
б[елого] ц[вета] - - - - - - - - - - - - - - - - 1 шт.
34 Рюмок белого метала - - - - - - - - - - - - 18 шт.
35 Морожница б[елого] метала - - - - - - - - - 4 шт.
36 [Малых к....] б[елого] метала - - - - - - - - - 2 шт.
37 Стакан с блюдцем б[елого] метала - - - - - - 2 шт.
38 ~~Подцвечник желтого метала 4 шт.~~
39 ~~Чернильный прибор желт[ого] метала 1 шт.~~
40 ~~Часы настольные желт[ого] метала 4 шт.~~
41 Ложки чайные желт[ого] метала - - - - - - 30 шт.
42 Ложки стол[овые] — // — — // — - - - - - - - 55
43 Ваз желтого метала - - - - - - - - - - - - - 3 шт.
44 Щипцы желт[ого] метала - - - - - - - - - - 1 шт.
45 Чайное Ситко желт[ого] метала - - - - - - - 1 шт.

46 Вилок желтого метала - - - - - - - - - - - - - 49 шт.
47 Ножей желтого метала - - - - - - - - - - - - - 47 шт.
48 Сах[арных] щипцов белого метала - - - - - - 3 шт.
49 Разливная ложка бел[ого] мет. - - - - - - - - 1 шт.
50 Ложки стол[овые] белого метала - - - - - - - 113 шт.
51 — //— чайны[е] — //— — //— - - - - - - - - 67 шт.
52 Вилок белого метала - - - - - - - - - - - - - 154 шт.
53 Ножей — //— — //— - - - - - - - - - - - - - 158 шт.

При обыске обнаружено в туалетной спрятан чемодан с ложками, вилками и вазами желтого цвета, которые проходят по описи.

Кроме того обнаружены охотничьи ружья и винтовки: 8 ружьев двухствольных различного колибра, 7 штук одноствольных и 1 м/к винтовка.

Обыск произвели сотрудники НКВД
[Підписи] Черпаков
Шитиков
Пимонов
Бардин,
присутствовали при обыске
Директор музея [підпис] /Гембарович/
технический помощник [підпис] /Батовский/
технический работник [підпис] /Городецкий/
21 ноября 1939 г. Копию акта получил [підпис] /Гембарович/.

Всі зазначені в цьому описю обиску речі желтий белий цвет.
Одержав крім викреслених речей
Младший Лейтенант (Черпаков)
Присутні були тов. Пустовойт Борейша Дружбацький
[Підписи] Пустовойт
Дружбацький
Борейша

НЗіО. ВР, № 17085/II, арк. 89-94. Оригінал, рук., рос. мова.

№ 5

26 листопада 1939, Львів. Протокол № 2 засідання Комісії з охорони пам'яток культури при Тимчасовому управлінні у Львівській області

ПРОТОКОЛ Ч. 2.

з засідання Комісії по Охороні Пам'ятників Культури при Тимчасовому Управлінні по Львівській Області з дня 26. листопада 1939 р. год. 13. в Клубі Письменників м. Львова у Львові при вул. Коперника 42.

П р и я в н і : Голова Комісії Петро Панч
члени Комісії : Др. Іван Крипякевич, Олександер Друз,
інспектори Комісії : В. Паньків, М. Драган, І. Карпинець.
Запрошені до співпраці в Комісії : Вайсброд, Іржа, Іван Ле, Луфер.
Секретарював І. Карпинець.

С л у х а л и : пропозицію голови Петра Панча, щоби з огляду на брак плановости в дотеперішній праці, інспектори виробили план праці на майбутнє, зладили реєстр установ, які треба сконтролювати та реєстр бібліотек, які треба відпечатати. Видати документ Омелянові Причакові*, що охороняє будинок при вул. Жовківській 36, зайнятий Комісією для стягнених бібліотечних і архівних фондів.
С л у х а л и : інформацію інсп. М. Драгана, що каталоги консерватора з польських часів Горнунга пропали; залишки цих каталогів здепоновано в музею Любомирських, а негативи в Промисловому музею. Дещо з тих актів буде міг Горнунг зреконструювати із памяті. Акти цього консерватора були в одній книзі і в одному примірнику і обіймали памятники культури на території трьох воєвідств: львівського, станиславівського і тернопільського.
С л у х а л и : пропозицію В. Панькова, обіцяти Горнунгові за зреконструювання хоча б частинного з памяти винагороду 100. – карб.
С л у х а л и : інформацію Голови Комісії Петра Панча для представників відділу мистецтва тов. Вайсброда і Іржі про роль Комісії, а саме, що вона має зберігти і захистити від пропажі і привезти до Львова памятники культури і тому прохання Комісії до обох представників допомогти її в праці. Для стягнення фондів Комісія зайняла манастир Василіян у Львові при вул. Жовківській 36.
С л у х а л и : інформацію П. Панча, В. Панькова й Вайсброда про потрібні кошти на видатки Комісії.
С л у х а л и : інформацію Луфера про розгалуження музеїв на дві групи: 1) мистецькі, підпорядковані Управлінню в справах мистецтва, 2) наукові, підпорядковані Наркомосові. Комісія повинна зробити відповідний проєкт для уряду.
С л у х а л и : пропозицію П. Панча зробити на 28. XI. список музеїв, архівів і памятників культури й куди їх приділити. Зробить список нерозприділених фондів Пінінського, Бруніцького, Кагалу, Вірменські, наявність кадрів наукових, на яких можна покласти організацію музеїв, підрахувати приблизні кошти до кінця цього року й евентуально кошти до кінця 1940 р., а також список і опис будинків, що мають бути закріплені для музеїв, навіть такі, які зараз хтось замешкує, або зайняті якоюсь інституцією чи військом.

---

* Помилково, має бути – Пріцакові.

С х в а л и л и : написати до тов. Дудка з Тимчасового Управління прохання дати розпоряд управі будинку Тимчасового Управління відшукати акти консерваторського уряду, який був на II. поверсі; в цих актах були зазначені всі памятки культури з трьох областей.
С х в а л и л и : написати до тов. Юшкевича письмо й просити Відділ Наросвіти виасигнувати 10. 000 крб. на видатки Комісії.
С х в а л и л и : написати до керівника Львівського Палацу Піонерів тов. Коваленка письмо такого змісту: Комісія по Охороні Памятників Культури при Тимчасовому Управлінні по Львівській Області доводить до Вашого відома, що в палаці Голуховських, зайнятому під палац Піонерів є музейні цінності (картини, бібліотеки, архів, медалі, порцеляна, меблі). Просимо вжити всіх заходів для їх збереження і допустити нашого інспектора від Музеїв Володимира Мих. Панькова до ознайомлення з тими цінностями.

Голова Комісії: /Петро Панч/

Секретар: [Підпис] Карпинець Іван

ЛГМ. Архів, оп. 1, спр. 1, арк. 1-3. Копія, маш., укр. мова.

№ 6

30 листопада 1939, Львів. Протокол засідання Комісії з охорони пам'яток культури при Тимчасовому управлінні у Львівській області про визначення музеїв, бібліотек і архівів, які мають стати державними

ПРОТОКОЛ Ч. 3

з засідання Комісії по Охороні Памятників Культури при Тимчасовому Управлінні по Львівській Області з дня 30. листопада 1939 р. год. 5. м[ісцевого] ч[асу].

ПОВІСТКА ДЕННА:

1. Визначення музеїв, бібліотек і архівів, які мають стати державними.
2. Поточні справи.

Приявні: Голова Комісії Петро Панч.
Члени Комісії: Крипякевич, Возняк, Друз, Ткаченко, Дудко.
Запрошені до співпраці в Комісії: Свєнціцький, Дорошенко, Пастернак, Борейша, Вайсброд.
Інспектори Комісії: Паньків, Карпинець, Драган.
Секретарював: Грабович.

Слухали: звідомлення голови Панча про потребу розділення музеїв на підпорядковані НКО і Управління Мистецтв, зложення бюджетів музеїв на рік 1940, підшукання приміщення для музеїв і вислання пропозиції до Раднаркому.
Слухали: пропозиції інсп. Панькова про створення у Львові 10 державних музеїв в місце дотепер існуючих 21.
Слухали: звідомлення Юрія Борейші про перевантаження музеїв і бібліотеки Осолінських.
Слухали: інформації тов. Дутка про потребу приступлення негайне до реорганізації музеїв.
Ухвалили: із існуючих у Львові 21 музеїв зорганізувати 7 музеїв:

1) Етнографічний з приміщенням в будинку бувшої палати латинського епископа і латинської духовної семинарії;
2) Доісторичний з прим[іщенням] в будинку бувшої палати латинського епископа;
3) Природничий з прим[іщенням] в будинку в музею Дідушицьких;
4) Мистецького промислу з прим[іщенням] в музею ім. Ожеховича при вул. Осолінських і в музею Броніцких при вул. Технічній;
5) Історичний з прим[іщенням] в музею історичному Яна III., в Музею Міста Львова і в будинку товариства «Просвіти»;
6) Музей Сходу з відділами а) єврейськім, б) вірменським, в) Далекого Сходу з прим[іщенням] в палаті Бєсядецьких на площі Галицькій;
7) Ґалєрія образотворчого мистецтва з двома відділами:
   а) Мистецтва Земель Західної України;
   б) Мистецтва західньо-европейського, з приміщенням в Національному музеї, промисловому і почтовій касі ощадности при вул. 3-го Мая 9.

Шість перших музеїв мають підлягати НКО, семий Управлінню Мистецтва.
Слухали: реферату тов. Карпинця про бібліотечні і архівальні фонди у Львові. Дотепер існували у Львові слідуючі наукові бібліотеки:

1) бібліотека Наукового Товариства ім. Шевченка;
2) Народного Дому;
3) Богословської Академії;
4) Студіону;
5) Міська;
6) Українського Робітничого Дому;
7) Т-ва «Просвіти»;
8) Інституту Ставропіґії;
9) Літературно-наукового Касина;
10) Польської Комісії до дослідів над обороною східних земель;
11) Осолінеум;
12) Баворовських;
13) Потурицька (Дідушицьких);

14) Єврейської віроісповідної громади;
15) ріжних монастирів;
16) і інші дрібніші бібліотеки.

Ухвалили: на базі існуючих у Львові бібліотек Наукового Товариства ім. Шевченка, Осолінеум і бібліотеки Єврейської віроісповідної громади – створити єдину Наукову Державну Бібліотеку, яка має стати філіалом Бібліотеки Академії Наук в Києві. Державну Наукову Бібліотеку примістити: а) в дотеперішньому приміщенню бібліотеки Наукового Товариства ім. Шевченка при вул. Чарнецького 24 і 26, в будинку Народного Дому при вул. Курковій 14 (Україніка і Россіка); б) в дотеперішньому приміщенні бібліотеки Осолінеум (Польоніка); в) в Осолінеум або в палаті Бєсядецкіх на площі Галицькій (Юдаїка).

Ухвалили: створити на базі міських бібліотек і приватних, покинених шляхто[ю] створити Загальну Обласну Бібліотеку, і зарекомендувати для неї приміщення в будинку при вул. Сокола 7, який давніше належав до польського Сокола.

Ухвалили: створити діточу бібліотеку з приміщенням в бібліотеці Баворовських, Міську бібліотеку і бібліотеки районові.

Слухали: реферату тов. Карпинця про існуючі у Львові фонди архівні.

1) У Львові був державний архів, що містився у двох будинках, 2 консисторські архіви, 2 архіви монастирів. Крім цього на провінції існували: 1) 2 консисторські архіви в Перемишлі, 1 в Станиславові;
2) архіви при монастирях;
3) при міських управліннях;
4) при панських садибах.

Ухвалили: на базі Державного Архіву і міського Львівського створити Державний Історичний Архів у Львові, до якого увійшли б архівні фонди капітул, консисторії, кагалів, монастирів і міст.

Архівні фонди з панських садиб, цебто приватні з огляду на їхній родовий або літературний характер передати до Наукової Державної бібліотеки і створити при ній архівний відділ, включаючи до нього Студіюм*. Приміщенням для Державного Архіву були б:

1) дотеперішний будинок Державного архіву на Підваллі;
2) будинок манастиря Домініканів;
3) - // - Бернардинів;
4) - // - Францішканів, куди вже міський архів перепроваджується.

Слухали: інформації тов. Дорошенка про замкнення і опечатання в перші дні по приході Червоної Армії рукописного відділу Наукового Товариства ім. Шевченка, Народного Дому, Національного музею і бібліотеки Василіян.

---

* Мається на увазі Студіон.

Ухвалили: доручити членам Комісії тов Дуткові і Крипякевичеві ознайомитися з опечатаним матеріялом і коли виявиться, що опечатання було безпідставне зняти печатки, коли до цього не буде ніяких перешкод, з огляду на це, що матеріял цей потрібний є до наукової праці.
Ухвалили: за згодою тов. Ткаченка з відділу Наросвіти зняти печатки інвентарних книг і листувань Наукового Товариства ім. Шевченка. Матеріял цей опечатав тов. Ткаченко.

Ухвалили: вислати доповідну записку до Раднаркому, повідомляючу про ухвали Комісії. – В год. 21. 30 за міс[цевим] часом голова Комісії замкнув засідання.

ЛГМ. Архів, оп. 1, спр. 1, арк. 4-6. Копія, маш., укр. мова.

№ 7

1 грудня 1939, Львів. Доповідна записка Голові Тимчасового управління по Львівській області Миколі Мацкові та секретареві ЦК КП(б)У Микиті Хрущову в справі реорганізації львівських музеїв, бібліотек та архівів

Голові Тимчасового Управління по Львівській області
товаришу Мацкові
Секретареві ЦК КП(б)У
Тов. ХРУЩОВУ

~~В. Ш. Микито Сергієвич !~~
В. Ш. Миколо Григоровичу !

В місті Львові і по всій Львівській області є багато музеїв і окремих приватних збірок по маєтках покинутих шляхтою. В одному лишень Львові маємо такі **музеї**:

1. Музей Етнографічний Наукового Т-ва ім. Шевченка.
2. Музей Доісторичний Наукового Т-ва ім. Шевченка.
3. Природничий Музей Наукового Т-ва ім. Шевченка.
4. Історично-Воєнний Музей при Науковім Т-ві ім. Шевченка.
5. Музей «Народного Дому».
6. Музей Інституту «Ставропігії».
7. Музей Оржеховича.
8. Єврейський Музей.
9. Вірменський Музей.
10. Історичний Музей м. Львова.
11. Народовий Музей ім. короля Яна III.
12. Музей Етнографічний Міський.

13. Музей Праісторичний.
14. Музей Природничий ім. Дідушицьких.
15. Музей Баворовських.
16. Національний Музей.
17. Музей Мистецького Промислу.
18. Музей Бруніцького.
19. Галерія Народова.
20. Музей Пінінських.
21. Музей Любомирських.

Крім цего є шість музеїв районових:

Самбір – Яворів – Перемишль – Стрий – Сокаль – Рава-Руська.

За малим винятком ці музеї є скорше магазинами до яких безсистемно настягано ріжних скарбів і тому вони дублірують один одного.

Комісія по охороні пам'ятників Культури при Тимчасовому Управлінні по Львівській Області вважає, що за доцільне буде на базі усіх цих музеїв створити у Львові тільки сім державних:

шість наукових підвладних НКО

і один мистецький підвладний Управлінню в справах мистецтв, а саме:

НКО 1. Етнографічний Музей

До цього музею увійшли б збірки етнографічні з музеїв: Музей НТШ – Національний – Міський – Дідушицьких – Мистецького Промислу. Музей цей пропонується примістити в будинку бувшої палати латинського епископа і латинської духовної семінарії, які зараз зайняті Червоноармійцями.

НКО II. Доісторичний Музей

До цего музею увійшли б доісторичні збірки з музеїв: Музей Наукового Т-ва ім. Шевченка – Національний – Богословської Академії – Ставропігії – Народного Дому – Дідушицьких – Любомирських (Оссолінеум). Музей цей пропонується примістити разом з музеєм етнографічним то є в палаті латинського епископа.

НКО III. Природничий Музей

До цего музею увійшли б природничі збірки Дідушицьких і Наукового Т-ва ім. Шевченка. Приміщення музею Дідушицьких.

НКО IV. Мистецького Промислу Музей

До цего музею увійшли б збірки з музеїв Промислового, Бруніцького і ін. Приміщення в музею Ожеховича при вул. Оссолінських і в музею Бруніцьких при вул. Техніцькій. Будинок при вул. Техніцькій був до війни міським музеєм, тепер хвилево занятий Червоноармійцями.

НКО V. Історичний Музей

До цего музею увійшли б збірки музеїв: Короля Яна III – м. Львова – Національний – Ставропігій – Любомирських – Народного Дому. При

музею відділи нумізматики і медалів. Приміщення в Музею Історичному Яна III, Музею м. Львова і будинок Т-ва «Просвіта». Всі три камяниці находяться в Ринку і сусідують зі собою.

НКО VI. Музей Сходу з відділами:
Єврейський
Вірменський
Далекий Схід
Приміщення в палаті Бєсядецьких на площі Галицькій.

Управління в справах мистецтв VII. Галерія образотворчого мистецтва
До цего музею увійшли б два відділи:
Мистецтво Західньої України
Мистецтво західньо-европейське
Зі збірок музеїв: Національного – Богосл[овської] Академії – Ставропігії – Народного Дому – Ожеховича – Любомирських. Приміщення в будинках: Національного музею, Промислового і Почтової Каси Ощадности при вул. 3 Мая.

Приміщень, які б відповідали вимогам музеїв у Львові немає, особливо для картинної галерії. А тому необхідно вставити в план майбутньої розбудови Львова також приміщення і для картинної галерії.

Так само стоїть справа і з **бібліотеками**. У Львові загальної освітньої бібліотеки не було, цю ролю виконували крамниці, але було багато наукових збірок, розкиданих по ріжних музеях а саме: Бібліотека Наукового Т-ва ім. Шевченка – Народного Дому – Богословської Академії – ріжних монастирів – Студіону – Міська – Українського Робітничого Дому – Т-ва «Просвіта» – Ставропігії – Літературно-Наукового Касина – Польської Комісії до дослідів над обороною Східних Земель – Оссолінеум – Баворовських – Потурицька (Дідушицьких) – Єврейської Віроісповідної Громади і інші дрібніші бібліотеки.

Комісія по охороні пам'ятників культури вважає за доцільне на базі бібліотек

1. Наукового Т-ва ім. Шевченка
2. Оссолінеум
3. Бібліотеки Єврейської Віроісповідної Громади у Львові створити об'єднану Наукову Державну Бібліотеку як філіяльну бібліотеку Академії Наук в Києві з трьома відділами:

1. Україніка і Россіка
2. Польоніка
3. Гебраіка.

Приміщення для Україніки і Россіки пропонується в дотеперішньому приміщенню бібліотеки Наукового Т-ва ім. Шевченка при вул. Чарнецького і в будинку Народного Дому при вул. Курковій ч. 14.

Приміщення для Польоніки пропонується в дотеперішньому приміщенню бібліотеки Оссолінеум.

Приміщення для Юдаїки в Оссолінеум (або в палаті Бєсядецьких при Галицькій площі).

За браком відповідного приміщення Державну Бібліотеку доводиться розміщувати в трьох будинках. Це до деякої міри буде гальмувати роботу і особливо Управління такою відповідальною інституцією, тому потрібно в плані розбудови Львова передбачити асигнування на будування великої наукової бібліотеки.

Окрім цього Комісія ухвалила утворити Обласну Бібліотеку освітнього характеру для дорослих на базі бібліотечних фондів приватних покинених шляхтою і на базі міських бібліотек.

Комісія ухвалила створити Обласну Діточу Бібліотеку з приміщенням в колишній бібліотеці Баворовських.

Врешті створити Міську Бібліотеку і ряд бібліотек районових.

Нарешті щодо історичних **архівів**. Вони таксамо були розкидані по ріжних музеях і особливо по манастирах.

Був архів 1. Державний, приміщений в двох будинках то є на вул. Підваллю (в старому арсеналі) і в частині манастира Бернардинів.

2. Міський Архів приміщений в Ратуші

3. Три архіви консисторські і капітульні у Львові і два в Перемишлі.

4. Архіви манастирські

5. Архіви при деяких панських садибах

6. Архіви міські деяких міст.

Пропонується залишити бувший Польський Державний Архів базою Державного Архіву і долучити до нього всі архіви з міст, консисторіяльні, капітульні, кагальні.

Архіви з панських садиб і манастирів повинні зайти до Наукової Державної бібліотеки з огляду на свій спеціальний характер. За Державним Архівом залишаються його дотеперішні приміщення, поширені будинками манастирів Домініканів і Бернардинів. Будинок бібліотеки й архіву Студіону при вул. П. Скарги передати до архівного відділу Україніки Державної бібліотеки.

Реорганізацію музеїв потрібно почати зараз, провадити під керівництвом авторитетної інституції і сумлінних спеціалістів. У Львові є досить поважних і авторитетних науковців, які можуть забезпечити керівництво музеями, бібліотеками і архівами і їх реорганізацією.

Реорганізація музеїв, бібліотек і архівів потрібуватиме не менше року. На це потрібно буде зважити при наданні коштів відповідним облас-

ним організаціям. Ті музейні цінності які маємо у Львові і по всій Західній Україні становлять незчисленні скарби які збагатять і столичні музеї.

Голова Комісії /Петро ПАНЧ/
Члени Комісії ~~/Володимир Дорошенко/~~
/Михайло Возняк/
/Юхим Дудко/
/Друз/
/Анатоль Задорожний/
/Іван Крипякевич/
~~/Ярослав Пастернак/~~
~~/Іларіон Свєнціцький/~~
[Підпис] /В. Ткаченко/

ЛГМ. Архів, оп. 1, спр. 1, арк. 8-9 зв. Копія, маш., укр. мова.

№ 8

3 грудня 1939, Київ. Обіжник Архівного управління НКВС УРСР керівникам обласних архівних відділів НКВС про взяття на облік архівних матеріалів музеїв, бібліотек, архівів та інших установ

N[оме]р вх[ідний] 3 10. XII. 1939 р.
[Штамп] УССР
Народный Комиссариат Внутренних Дел
Архивное Управление
Отдел *Відд[іл]. Іст[оричний]*
3/XII. 1939 *г.* № *С-8*
г. Киев, [ул.] Короленко, 22-а тел. 3-29-34

ВСЕМ НАЧАЛЬНИКАМ ОБЛ[АСТНЫХ] АРХИВНЫХ ОТДЕЛОВ УНКВД

Согласно циркуляра ГАУ НКВД СССР за № ОД/1323 от 20/XI-[19]39 г. в целях единного централизированного учета архивных материалов, хранящихся в Гос[ударственных] архивах, музеях, библиотеках, институтах и др. научно-исследовательских учреждениях Союза ССР, предлагаем Вам не позже 15/XII–[19]39 г. взять на учет архивные материалы музеев, библиотек и др. научно-исследовательских учреждений, находящихся на территории В[ашей] области по прилагаемой при этом форме и в дальнейшем обеспечьте контроль и сохранность учтенных арх[ивных] материалов, требуя в соответствующих случаях передачи этих материалов в гос[ударственные] архивы.

ОСНОВАНИЕ: Закон о ЕГАФе УССР см[отрите] сборник узаконений 1930 г. № 10 § 6-й закона.

И.О. Нач. Архивного
Управления НКВД УССР [Підпис] /ГУДЗЕНКО/
Зав[едующий] отделом
ведомственных архивов [Підпис] /КРЕТОВ/

ДАЛО, ф. Р-230, оп. 1, спр. 5, арк. 1-2. Оригінал, маш., рук., рос. мова.

№ 9

9 грудня 1939, Київ. Витяг з протоколу засідання Президії АН УРСР про підпорядкування Наукового товариства ім. Шевченка у Львові Академії Наук УРСР

[...] 1. Слухали: Інформацію голови бригади акад. Палладіна О. В. про наслідки відрядження на Західну Україну. (Допов[ідав] віце-президент акад. Палладін О. В.)
Ухвалили: Вважати перехід наукового товариства ім. Шевченка во Львові в існуючому стані до Академії наук УРСР недоцільним.

2. Для забезпечення робіт в галузі гуманітарних наук, приймаючи до уваги значну кількість видатних фахівців, що знаходяться зараз у Львові та працюють переважно на базі наукового товариства ім. Шевченка та інших наукових організацій, організувати во Львові сектори таких інститутів: Відділу суспільних наук АН УРСР: Інституту історії України, Інституту української літератури ім. Шевченка, Інституту мовознавства та Ін-ту українського фольклору, Ін-ту археології і Ін-ту економіки.

3. Зважаючи на велику кількість секторів інститутів Академії наук, що мають бути організовані, з метою об'єднання роботи та зміцнення зв'язку їх з Академією наук,. для забезпечення керування цією роботою з боку президії та відділу суспільних наук, вважати за потрібне, щоб у Львові постійно працював II-й заступник голови Відділу суспільних наук, з відповідним апаратом при цьому, для чого утворити посаду II заступника голови Відділу суспільних наук. Доручити Відділу суспільних наук, разом з Фінсектором АН УРСР, терміново скласти кошторис і штати вищезгаданих секторів інститутів Академії наук у Львові.

4. Вважати за потрібне для забезпечення дальшої планомірної роботи музеїв в галузі археології і етнографії і в галузі наук природничих, на базі музеїв Наукового товариства Шевченка та музею Дзедушицьких утворити музеї Академії наук, як базу для роботи академічних інститутів.

Доручити Відділу біологічних наук скласти план роботи, штати і бюджет цих музеїв.

5. На базі бібліотеки Наукового т-ва Ім. Шевченка, бібліотеки наукового дому і бібліотеки Оссолінеума вважати за потрібне організувати філіал бібліотеки Академії наук УРСР у Львові.

6. На базі друкарні Наукового товариства ім. Шевченка і друкарні Оссолінеума організувати поліграфічну базу Академії наук УРСР у Львові.

7. Доручити Відділу біологічних наук виявити і вивчити об'єкти в Західній Україні, які було б доцільно перетворити в заповідники Академії наук УРСР, і подати свої пропозиції на розгляд та затвердження президії; для проведення цієї роботи доручити Відділу біологічних наук утворити відповідну бригаду та відрядити її до Львова.

8. Доручити Інституту мікробіології АН УРСР ознайомитись з роботою інституту, керованого проф. Вейгль у Львові і подати свої міркування в справі організації на базі цього інституту Сектору протозоїдів Інституту мікробіології АН УРСР.

9. Включити до складу Академії наук УРСР астрономічну обсерваторію, що знаходиться на Карпатах, на горі «Піп Іван».

10. Вважати передачу Львовського національного музею до Академії наук УРСР недоцільним, оскільки на думку президії цей музей повинен перейти у відання Управління в справах мистецтв при РНК УРСР.

11. Вважати, що бригада Академії наук, що її було відряджено до Львова з метою вивчення наукової роботи наукових організацій м. Львова, в складі: акад. Палладіна, акад. Калиновича, тов. Белоусова, тов. Ємчук, тов. Бойко, т. Богаєвського, т. Городкова, т. Ткачука, т. Шамеки, т. Стебуна і т. Копиці — успішно виконала покладене на неї завдання.

12. З метою налагодження зв'язків в науковій діяльності Академії наук з науковцями Західної України, вважати за конче потрібне відрядити в найближчий час бригади наукових співробітників інститутів Академії наук УРСР до Львова та інших центральних областей Західної України для зачитання низки наукових доповідей та ознайомлення з науковою роботою місцевих наукових робітників.

[...]

4. Слухали: Про введення до штатів Академії наук УРСР академіків Студинського К. Й., Щурата В. Г., Колесси Ф. М. і Возняка М. С.

(Допов[ідав] віце-президент акад. Палладін).

Ухвалили: Згідно з постановою Загальних Зборів АН УРСР від 3. XII ц. р. про поновлення в званні дійсних членів АН УРСР Студинського К. Й., Щурата В. Г., Возняка М. С. і Колесси Ф. М. внести цих академіків до штатів Академії наук УРСР з 1. XII ц. р.; просити Раду народних комісарів УРСР відповідно збільшити кількість дійсних членів АН УРСР.

Президент Академії наук УРСР академік [Богомолець]
Секретар президії АН УРСР [Фраймович]

НАП НАНУ, ф. 251, оп. 1, спр. 75, арк. 171-174. Оригінал, маш., укр. мова; Опубл.: Культурне життя. Т. 1. – С. 65-67; Історія НАНУ. – С. 184-186.

№ 10

16 грудня 1939, Краків. Розпорядження генерал-губернатора Ганса Франка про встановлення опіки над пам'ятками культури й культурними цінностями в Генеральному Губернаторстві

Verordnung
über die Beschlagnahme von Kunstgegenständen im Generalgouvernement.
Von 16. Dezember 1939.

Auf Grund des § 5 Abs. 1 des Erlasses des Führers und Reichskanzlers über die Verwaltung der besetzten polnischen Gebiete vom 12. Oktober 1939 (Reichsgesetzbl. I S. 20077) verordne ich:

§ 1.

Der gesammte öffentliche Kunstbesitz im Generalgouvernement wird zur Erfüllung gemeinnütziger öffentlicher Aufgaben beschlagnahmet, sowiet er nicht schon durch die Verordnung über die Beschlagnahme des Vermögens des früheren polnischen Staates innerhalb des Generalgouvernements von 15. November 1939 (Verordnungsblatt G. G. P. S. 37) erfasst ist.

§ 2.

Als öffentlicher Kunstbesitz gelten, abgesehen von den Kunstsammlungen und Kunstgegenständen, die Eigentum des ehemaligen polnischen Staates gewesen sind, 1. die privaten Kunstsammlungen, die durch den von mir eingesetzten Sonderbeauftragten für die Erfassung und Sicherung der Kunst- und Kulturschätze unter Denkmalschutz gestellt werden, 2. der gesamte kirchliche Kunstbesitz, mit Ausnahme der für die täglichen liturgischen Handlungen erforderlichen Gegenstände.

§ 3.

Zum Zwecke der Feststellung, ob öffentlicher Kunstbesitz im Sinne dieser Verordnung gegeben ist, ist jeder private und kirchliche Kunstbesitz mit genauen Angabe über Art, Beschaffenheit und Stückzahl anzumelden.
Zur Anmeldung ist jeder verpflichtet, der solche Kunstgegenstände seit dem 15. März 1939 in Gewahrsam gehabt, in Gewahrsam hat, oder über sie verfügungsberechtigt ist.
Jeder ist verpflichtet, auf Anfordern wahrheitsgemäss Auskunft zu erteilen und sachdienliche Angaben zu machen.

§ 4.

Der von mir eingesetzte Sonderbeauftragte für die Erfassung und Sicherung der Kunst- und Kulturschätze entscheidet im Zweifelsfalle, welche Kunstsammlungen und Kunstgegenstände im einzelnen nach den Bestimmungen des § 2. dieser Verordnung als öffentlicher Kunstbesitz anzusehen sind. Er trifft such die Entscheidung über etwa erforderliche Ausnahmen.

§ 5.

(1) Mit Gefängnis wird bestraft:

1. Wer es unternimmt, Kunstgegenstände zu verheimlichen, zu veräussern oder aus dem Generalgouvernement zu verbringen.
2. Wer eine ihm nach dieser Verordnung obliegende Auskunft verweigert oder unvollständig erteilt.

(2) Zur Aburteilung ist das Sondergericht zuständig.

§ 6.

Die zur Durchführung dieser Verordnung erforderlichen Vorschriften erfässt der Sonderbeauftragte für die Erfassung und Sicherung der Kunst- und Kulturschätze.

§ 7.

Diese Verordnung tritt sofort in Kraft.

Krakau, den 16. Dezember 1939.

[Підпис] Frank

НЗіО. ВР, № 17088/II, т. 1, арк. 45. Копія, маш., нім. мова.

№ 11

28 грудня 1939, Львів. Акт про повернення до Музею ім. Любомирських частини історичних цінностей, конфіскованих співробітниками НКВС 21 листопада 1939 р.

Акт

гор. Львов. 28 декабря 1939 г. Мы сотрудник Управл[ения] НКВД по Львов. обл. Черпаков, директор музея Осолинеу[м] Борийша* сего числа составили настоящий акт в нижеследующем.

На основании ордера от 21/XI-39 г. были из'яты ценности графа Глуховского** и князя Любомирского скрытые в музее Осолинеу***. Часть из'ятых ценностей представляет историческую ценость. На основании просьбы директора музея Борийша и устного распоряжения Пом[ощника] Нач[альника] Управления НКВД польского Комиссара Серебрянского выданы директору музея Борийша следующие ценности, которые проходят по описи от 21/XI-39 г.

1. Карманных часов желтого цвета 5 штук за №№ 1173. 4390, часы 1683 года, часы с монограмой ИМЛ и часы белого цвета с борок.
3. Колец желтого цвета – в количестве 9 штук –

переданные часы и кольца подлежат выключению из описи из'ятых ценностей от 21/XI-39 г.

---

* Має бути Борейша.
** Має бути Голуховского.
*** Має бути Оссолінеум.

В чем и составили настоящий акт.
Часы и кольца – выдал.
Сотрудник НКВД по Львов[ской] обл[асти]
[Підпис] /Черпаков/.
Часы и кольца принял –
Директор музея Осолинеу[м]
/Борийша/ Ю. Борейша [Підпис]
Копия получил [Підпис Ю. Борейші]
Предмети вичислені в протоколі НКВД я приняв до інвентаризації музею[2]

Mieczysław Gębarowicz

НЗіО. ВР. № 17085/II, арк. 87-88. Оригінал., рук., рос., укр., пол. мови.

№ 12

[Початок 1940], Львів. Список книг, альбомів світлин та інших предметів колишньої Поторицької бібліотеки Дідушицьких, переданих до Музею ім. Любомирських

З бувшої бібліотеки Потужицької одержав
тутешній Музей слідующі книжки, альбуми, фотографії і т[аке] и[нше]:

1)	Album de Vilna –	9 томів
2)	Album Giwarskiego	1 том
3)	Wizerunki pol. Fajansa	1 «
4)	Wizerunki narodowe polskie I i III	2 «
5)	Wizerunki « Greka	1 «
6)	Album Szczawnickie	1 «
7)	Groby i pomniki królów	1 «
8)	Wojsko polskie w 1831	1 «
9)	Widoki Krakowa	1 «
10)	Образи та життєпіси королів та визначних особистостей польських	1 «
11)	Album Polonais	1 «
12)	Szkice i rysunki zesz. 1	1 «
13)	Album Kijowa z[esz]. I i II	2 «
14)	Album J. I. Kraszewskiego	1 «
15)	Album rytownika polskiego	1 «
16)	Poszyt dodatkowy do Albumu Kielisińskiego	1 «
17	Nowa Alexandria	1 «
18	A. Dürers Wandgemälde	1 том

[2] Дописано на звороті аркуша рукою М. Ґембаровича.

19	Syberia	1	«
20	Metamorphoses du jour	1	«
21	Album malarzy polsk. Monachium	1	«
22	Truskawiec	1	«
23	Pomniki dawnej Małopolski	1	«
24	Zbiór okolic Galicji	1	«
25	Album pomników Ukrainy z. I	1	«
26	Staroż. gmachy Krakowa	1	«
27	Venedig	1	«
28	Panorama du Phin	1	«
29	Widoki Warszawy	1	«
30	Album Suworowa	1	«
31	Album Lubelskie z. I – II	2	«
32	Album mężów polskich i obc.	1	«
33	Chefs-d'oeouore de Ruysdal	1	«
34	Panoramen der Rheinlande	1	«
35	Wystawa staroż. w Krakowie 1858	1	«
36	Orbis pictus 1896	1	«
37	Album fotogr. wystawy zabytków 1858/9	1	«
38	Збірка фот[ографій] видів Києва	1	«
39	Gateschi, Restaurations de...Rome	1	«
40	Etnograficzna wystawa w Tarnopolu 1887	1	«
41	Album artystyczne 1886/7	2	«
~~42~~	~~Pidonia i legendy z. I i II~~	~~2~~	« зворот
43	Grottger, Im Thale Thränen	1	«
44	Gobeliny katedry krakowskiej	1	«
45	Stachowicz, Dekoracje sali Jagiellońskiej	1	«
46	Bassirilievi in Venezia	1	«
47	Album ozdób	1	«
48	Альбом видів Львова	1	«
49	Красічин (альбом фотогр.)	1	«
50	Królowie polscy (альбом фот[ографій])	1	«
51	Альбоми фот[ографій] осіб та діл містецтва	4	«
54			
55	Orientalische Teppiche з[ошит] I – II	6	«
56	Русскій народний орнамент	1	«
57	Initialalphabete з. I – VI	5	« + 1 дуб[лет].
58	Deutsche Renaissaince з I – VI	6	«
59	Album 1683 – 1883	1	«
90	Interieres	1	«
91	Sylwetki krakowskie	1	«
92	Вишивкі всходноі Галичини	1	«
93	Ornamente der Gewebe	1	«
94	Gemälde Galerie з. V – IX	5	«
95	Galerie Werk, з.: IV, V, X і XIII	4	«
96	Der Holbein-Tisch	1	«

97	Album de Kiyow	1	«
98	Gailhaband, Architecture	1	«
99	Dahl, Holzbaukunst	1	«
100	Projekt budynku Muzeum Przemysł. we Lwowie	1	«
101	Bilderatlas	1	«
102	Vignola, Regola	1	«
103	Album Rysunkowe	1	«

104 Папка, в котрій міститься 200 фотографій і 7 инших репродукций
105 Папка менша, в котрій міститься 20 фотографій та репродукций
106 Гравюра Целіни Дзилинськоі
107 Папка з акварелями представляючими ростини та цьвіти
108 3 медаліони гіпсові, з них оден збитий
109 2 плити гравюрові (мідь)
110 Альбом знимок: «Рим»
111 « « «Везувій і Помпеі»
112 « « «Неаполь»
113 Каталог гравюр 2 томи
114 Окрема збірка аквафорт Кіелісінського та видів Заріча
115 Альбом відручно барвених знимок: «Наталін & Вілянів»
116 11 знимок – репродукціі різб
117 16 знимок видів Люблина
118 38 знимок в конверті
119 16 ріжних знимок в папці бронзовій
120 66 видів Львова, фот[ограф] Едер
121 6 гравюр в синій папці
122 Пляни ахітектонічні в темно-сірій папці
123 Пляни архітектонічні в більшій сірій папці

М. Ґембарович

НЗіО. ВР, № 17085/II, арк. 97-105. Оригінал, рук., укр, пол., нім., франц., латин. та ін. мови.

№ 13

2 січня 1940, Київ. Постанова № 39 Ради Народних Комісарів УРСР про організацію наукових установ в західних областях УРСР

2 січня 1940

З метою створення відповідних умов для розвитку наукової роботи в західних областях Української РСР Рада Народних Комісарів УРСР постановляє:

Доручити Президії Академії наук УРСР:

1. Організувати в м. Львові відділи таких наукових установ АН УРСР:

а) Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка,

б) Інституту мовознавства,

в) Інституту фольклору,
г) Інституту історії України,
д) Інституту археології,
е) Інституту економіки.

2. Організувати в м. Львові філію Бібліотеки Академії наук УРСР, передавши їй бібліотеки: а) Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка; б) Наукового товариства «Оссолінеум» і в) Народного дому.

3. Організувати у м. Львові науковий природознавчий музей як базу для наукової роботи по вивченню флори, фауни і корисних копалин в західних областях УРСР. Передати АН УРСР Природничий музей Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка та Музей Дідушицьких.

4. Передати Академії наук УРСР для наукової роботи Карпатську астрономічну обсерваторію, що знаходиться в урочищі «Долина Зелена» Станіславської області.

5. Зобов'язати Львівський облвиконком забезпечити зазначені наукові установи АН УРСР відповідними приміщеннями.

Голова Ради Народних Комісарів УРСР Л. Корнієць
Керуючий справами РНК УРСР О. Шинкарьов

Оригіналові відповідає: [Підпис, протокольна печатка]

НАП НАНУ, ф. 251, оп. 1, спр. 79, арк. 1. Засвідчена копія, маш., укр. мова; Опубл.: Історія НАНУ. – С. 239.

№ 14
4 січня 1940, Київ. Постанова № 4 Ради Народних Комісарів УРСР про передачу Львівських друкарень Академії наук УРСР

ПОСТАНОВА № 4
РАДИ НАРОДНИХ КОМІСАРІВ УРСР

Про передачу Львівських друкарень Академії Наук УРСР

Рада Народних Комісарів УРСР постановляє:

Друкарню бувшого наукового товариства ім. Т. Г. ШЕВЧЕНКО та друкарню «Осолінеума», що знаходяться в м. Львові, передати Академії Наук УРСР.

Заступник Голови
Ради Народних Комісарів УРСР В. СТАРЧЕНКО

Заст. Керуючого Справами
РНК УРСР Д. ПЛАТОВ

Оригіналові відповідає: [Підпис, протокольна печатка].

НАП НАНУ, ф. 251, оп. 1, спр. 79, арк. 2. Засвідчена копія, маш., укр. мова.

№ 15

7 січня 1940, Львів. Замітка в московській газеті «Правда» про знахідку у львівському Оссолінеумі рукопису «Пана Тадеуша» Адама Міцкевича й картини Рембрандта «Портрет невідомого»

ЦЕННЫЕ НАХОДКИ

ЛЬВОВ, 7 января. (Корр. «Правды»).

Во Львове имеется научное учреждение – «Оссолинеум», организованное графом Оссолинским в начале XIX века. Оно состоит из большой библиотеки, где хранятся книги и рукописи, из музея и картинной галереи.

Некоторые польские магнаты, убегая из Польши при приближении Красной Армии, избрали «Оссолинеум» местом для сокрытия своего ценного имущества.

При вскрытии одного из ящиков, оставленных каким-то бежавшим графом, специальная комиссия вчера обнаружила оригинал рукописи Адама Мицкевича «Пан Тадеуш». Подлинность рукописи не вызывает никаких сомнений. При рукописи оказалось письмо сына Мицкевича, в котором говорится, что он в 1871 году продал эту рукопись графу Станиславу Тарновскому.

В том же ящике обнаружен оригинал картины Рембрандта «Портрет незнакомца», с паспортом, доказывающим подлинность оригинала.

Опубл.: Правда. – 1940. – 8 янв. (№ 8).

№ 16

14 січня 1940, Львів. Протокол надзвичайних зборів Наукового товариства ім. Шевченка у Львові про «саморозпуск» і передачу майна НТШ Академії наук УРСР

Загальні збори — надзвичайні Наукового товариства ім. Шевченка у Львові дня 14 січня 1940 р. в залі Культурно-історичного музею НТШ

Порядок денний:

1. Справа розв'язання Товариства;
2. Передача майна Товариства Академії наук УРСР;
3. Справа Ліквідаційної комісії.

Поч[аток] год. 20

Приявних 43 членів: В. Щурат; Ю. Гірняк; [О.]Дучимінська; В. Левицький; д-р Іван Копач; Юрій Полянський; Д. Коренець; К. Студинський; В. Гарасимчук; М. Семчишин; Омелян Саєвич; д-р Богдан Барвінський; д-р Володимир Кучер; Осип Роздольський; д-р Йосип Пеленський; М. Тершаковець; С. Гевак; Амврозій Андрохович; Вол. Дорошенко; Роман Гарасимчук; В. Рижевський; Микола Капуста; Омелян Терлецький; Іван Грабар; д-р Р. Цегельський; д-р І. Крип'якевич; В. Сімович; В[...]; Ан. Добрянський; Іван

Боднар; Юліян Дроздовський; Марія Фуртак-Деркачева; д-р Кость Кисілевський; Йосип Шемлей; Філарет Колесса; д-р О. Тисовський; С. Пастернак; І. Ковалик; д-р Станіслав Старосольський; д-р Д. Лукіянович; В. Лев; д-р Роман Зубик; м-р Яр. Чума.

Збори відкрив заступник голови проф. Іван Боднар, вказавши на завдання, яке вони мають виконати; а саме — мають рішити у зв'язку з новими подіями, що має з Товариством статися. Присвятив теж згадку покійним дійсним і звичайним членам товариства, що померли у звітному часі, а саме др. Ярослав Гординський, Ольгерд Бочковський, акад. Граве, проф. Ол. Лотоцький; із звичайних [членів] — др. Лициняк і директор М. Грицак. Пам'ять усіх вшанували приявні повставанням з місць. Опісля на пропозицію проф. Боднара вибрали провідником зборів акад. др. Кирила Студинського, який покликав на секретаря зборів др. Романа Гарасимчука.

Першу справу за ухвалою Виділу, реферував проф. Василь Сімович. Він підніс значення й завдання товариства, його працю останніми роками й ті важкі умови, з якими Товариство боролося не маючи матеріальної допомоги. Тим-то Виділ зараз-таки після зміни обставин, коли Радянський Союз визволив кол[ишню] Західну Україну з-під панування Польщі, звернувся до Академії наук в Києві, щоб вона заопікувалася Товариством і зустрівся з прихильністю Академії. Треба було тільки винайти форму для переходу НТШ під опіку Академії. Для тієї справи Академія делегувала в листопаді 1939 р. двох своїх співробітників, Д. Д. Копицю та І. І. Стебуна, які на місці зазнайомилися із справами Товариства, його організацією, дотеперішньою науковою працею і планом майбутньої праці, складом наукових працівників і т. д. Опісля Товариство провідали — віце-президент Академії акад. Палладін, голова відділу суспільн[их] наук акад. М. Калинович, керівник відділу історії Бєлоусов і цілий ряд інших наукових працівників Академії. Акад. О. Палладін і М. Калинович відбули з проводом Товариства та представниками секцій і установ ряд конференцій, у висліді яких виявилося, що НТШ, як Товариство, можна б зберегти в цілості, але праці в ньому не буде, бо радянська влада таких товариств не визнає й не дає їм допомоги та що з Товариства не можна утворити філії Академії, бо на це не дозволяє статут Академії (в тій самій державі філій не буває). Залишилося утворити філії Київських інститутів і то таких, де для наукової праці є підстави (для математиків, фізиків, природознавців такої бази немає, дарма, що геологічні збірки поважні і цінні) і в тому дусі представники рішилися вести переговори в Києві. В грудні йшли в цім напрямі наради в Академії, так що в половині грудня делегат Академії І. І. Стебун подав Товариству рішення Академії наук щодо Товариства, а саме, щоб:

1. Товариство зліквідувалося;

2. Ухвалило передати майно на власність Академії наук.

3. З секцій та комісій Наук. тов[ариства] ім Шевченка мають повстати філії таких інститутів Академії наук: 1) мови, 2) літератури, 3) економіки,

4) фольклору, 5) археології та 6) історії. З кінцем грудня навідалися до Києва наші члени Академії і повноважений Товариства акад. др. Кирило Студинський, який привіз такі рішення Академії: після ліквідації Наукового тов[ариства] ім. Шевченка всі наукові відділи (крім музеїв) і промислові підприємства (друкарня, переплетня, книгарня) і нерухоме майно (доми, поле) залишаються при Академії наук у Києві, а музеї як наукові лабораторії при інститутах переходять під опіку Нар. Комісаріату Освіти УРСР. Так стоїть справа, сьогоднішні Збори повинні відповідними ухвалами її завершити.

Дир. Капуста подав перегляд білянсу Товариства. На основі провірки книг і діловодства білянс Товариства з кінцем 1939 р. виносив около 660 000 карб., майно 540 000 карб.; рухомости мають вартість 634 000 карб.;

чужі кредити, довги мають зрівноваження в банках. Найбільший вплив був у біжучому році, бо на загальну суму 63 000 карб. одержало Товариство 45 000 карб. від Обласного Фін. Комітету, підмога, якої Тов[ариство] досі не мало. Референт висловився за передачею майна Товариства Академії наук УРСР.

Заслухавши інформаційну доповідь академіка К. О. Студинського та обговоривши звітну доповідь відповідального секретаря Товариства тов. Сімовича Загальні збори Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка ухвалюють:

1. Вважаючи на те, що Наукове товариство ім. Шевченка відіграло свою роль в історії визвольного руху українського народу проти економічного, політичного й культурного гніту панської Польщі, а в зв'язку з злученням українського народу в Союзі Радянських Соціалістичних Республік для західних областей УРСР створені винятково сприятливі умови для всебічного розвитку й розквіту радянської науки і культури — Наукове товариство ім. Шевченка ліквідувати.

2. Передати все майно та допоміжні установи Наукового товариства ім. Шевченка у Львові, зокрема майно бібліотеки, музеїв Природознавчого, Культурно-історичного і Воєнних пам'яток, книгарню, друкарню, переплетню та нерухоме майно (два будинки на вулиці Чернецького, № 24, 26, два будинки по вул. Супінського, № 21, 23 та господарство в Белелуї (Снятинського повіту), а також майно всіх інших товариств і установ, яке за їх статутами та на іншій підставі припало Науковому товариству ім. Шевченка у Львові.

3. Доручити виконання цієї постанови члену Товариства академіку Студинському та під його керівництвом і спільно з ним управлінню товариства.

У кінцевій промові акад. др. Кирило Студинський зазначив, що останні збори Наукового товариства ім. Шевченка зрозуміли вагу хвилини, бо винесли таке, а не інше рішення. Він вказав на великий рівень науки в СРСР і в УРСР, на незвичайну дбайливість влади Союзу для науки й наукових інституцій, то видно хоч би з бюджету Академії наук (32 міліони карб.

річно!), зазначив, що сподівається світлої майбутності для колишнього Наукового товариства ім. Шевченка і, зокрема, забезпеки всіх його відділів (бібліотеки, музеїв, книгарні, друкарні, переплетні) і теперішніх і колишніх його співробітників, нарешті згадав про всіх голів Наукового тов[арист]ва ім. Шевченка, а саме: Кирило Сушкевич, Дем'ян Гладилович (двічі), Ізидор Громницький, Юліян Целевич — від 1873 до 1893 рр., від 1893 р., коли Товариство стало Науковим — Олександр Барвінський, проф. Михайло Грушевський, якого в часі світової війни заступав Степан Томашівський, як заступник голови, по війні — др. Василь Щурат, др. Кирило Студинський, др. Володимир Левицький й др. Іван Раковський. Всі вони серед тяжких умов працювали якнайкраще для науки, для Товариства з доброї волі, працювали, вкладаючи в цю працю ввесь свій хист, вміння і душу та за це їм належиться від останніх зборів тепла згадка й належна подяка. Така сама подяка належиться Радянській владі, що довгий час відносилася до Наукового товариства ім. Шевченка у Львові з великим довір'ям та йому помагала. Подякою за поважний настрій на зборах учасникам і [з] заповіддю якнайкращого розвитку українській науці в новій організаційній формі акад. Кирило Студинський у год. 21-шій 30 хвилин закрив збори.

К[ирило] Йосифович Студинський, провідник зборів
Роман Гарасимчук, секретар зборів

ЦДІА України у Львові, ф. 309, оп. 1, спр. 31, арк. 93-96. Оригінал, рук., укр. мова; Опубл.: Антонович О. – С. 432-434; Культурне життя. Т. 1. – С. 79-83.

№ 17

16 січня 1940, Львів. Розписка про отримання директором Оссолінеуму у Львові Мечиславом Ґембаровичем двох рисунків Тараса Шевченка з Музею ім. Любомирських

L.p. 3895.

Poświadczenie odbioru

Potwierdzam niniejszym, że otrzymałem z Muzeum im. Lubomirskich dwa rysunki Tarasa Szewczenki, a mianowicie:

nr. 4820, «Śmierć Bohdana Chmielnickiego»
« 4821, «Gody kozackie»

[Підпис М. Ґембаровича]

[Штемпель]
DYREKTOR ZAKŁADU IM. OSSOLIŃSKICH WE LWOWIE

We Lwowie dnia 16 stycznia 1940 r.

НЗіО. ВР, № 17085/II, арк. 113. Оригінал, маш., пол. мова.

№ 18

30 січня 1940, Київ. Наказ по Академії наук УРСР про організацію роботи Львівської філії Бібліотеки АН УРСР

Наказ
по Академії Наук УРСР від 30. І. 1940 р.

§1

Згідно з постановою Уряду про передачу бібліотек: колишн[іх] «Осолінеум», Наукового Товариства ім. Шевченка та бібліотеки Народного Дома Академії Наук на базі яких організовується єдина Філія бібліотеки, призначається тимчасово Виконуючий обов'язки директора Філії бібліотеки Зайкин.

§2

Т. Зайкину негайно приступити до прийому книжкового фонду та майна бібліотек, скласти акта та подати на затвердження.

§3

Після перегляду особового складу бібліотек колишн[іх] «Осолінеума», Наукового Товариства ім. Шевченка та бібліотеки Народного Дома подати списки осіб на затвердження керівних посад по філії бібліотеки АН. у Львові.

Вице Президент АН. УРСР
академик /Чернышев/

Згідно: [Підпис] Каганов

ЛННБУ. Архів, оп. 1, спр. 2, арк. 16. Засвідчена копія, маш., укр. мова.

№ 19

1 лютого 1940, Львів. Звернення дирекції Львівської філії Бібліотеки АН УРСР до фінансового відділу міського управління з проханням передати Бібліотеці твори мистецтва

Городське управління
Міський фінансовий
Відділ у Львові

В складах Міського фінансового Відділу при вул. Шимоновичів 8. знаходяться деяки предмети напр. образи, оправленні в рами шкіци та мінятури, гравіури купферштихи (мідьорити), порцеляна, предмети мідяні і інши предмети мистецькоі і історичноі вартости, котрі на підставі зезволення начальника Міського фінансового Відділу т. Кравченка делегати заведення Оссолінеум оглянули і осібно відділили від інших. Отсим прошу о переказаннє згаданих предметів музейноі вартости до збору нашого інституту, котрий становить один з відділів Академії наук в Київі.

У Львові 1.II.1940.

НЗіО. ВР, № 17085/II, арк. 109-111. Чернетка, рук., укр. мова.

№ 20

1 лютого 1940, Львів. Акт передачі приміщень, рукописів, книжок і музейних збірок Фундації ім. Баворовських до складу Львівської філії Бібліотеки АН УРСР

Акт передачі Фундації ім. Баворовських

Комісія в складі тов. тов. Зайкина Я. Й., Кіршбравна Давида Шаєвича, Оссовського Станислава Володиславовича і Ассордобрай Ніни Наумовни, переняла на користь Львівської Філії Бібліотеки Академії Наук УРСР фундацію ім. Баворовських у Львові від директора Котулі, на доказ чого списано слідуючий акт.

I. Розміщення будинку:

Фундація ім. Баворовських займає у Львові посілість при вул. Баворовського № 2 (давніша назва Уєйського № 2). Ця посілість була записана за польського уряду під № Л. конскр. 19 2/4.

Комісія ствердила, що згадана посілість складається з площи (городу) в розмірі приблизно 3 ½ морга і двохповерхового будинку, в якому знаходяться такі приміщення:

I/ сутерина (подвал):
- а) кімната сторожа
- б) складова сторожа
- в) місце на вугілля
- г) магазин зі старими річами

II/ I поверх:
- а) зал архіву рукописів (опечатаний доктором Зуб[и]ком представ[ником] Держ[авної] Влади Архів[ної] у Львові)
- б) 3 зали архіву старих друків
- в) 4 кімнати з кухнею і лазничкою, заняті директором Котулею
- г) 1 кімната курієра

III/ II поверх:
- а) 2 зали призначені на читальню
- б) 1 робіт[нича] кімната директора
- в) 3 зали зі збірками, позначеними буквами Б.С.М.
- г) 1 зал часописів (давний зал Р).

IV/ 2 сходові клітки.

II. Книжки, рукописи, музейні збірки:

А/ Інвентар

при передачі рукописів, книжок і музейних збірок фундації ім. Баворовських Комісії предложено такі інвент[арні] книжки:

1/ Рукописи: а) інвентар рукописів оправлений том, не шнурований, не пагінований, але новий, що займає позиції від 1 до 1309.

б) Інвентар рукописів в аркушах, що займає позиції від 1310 до 1659 (№ 1348 перенесений до архівного відділу, а № 1551 перенесений до № 1601).

Згідно з заявою дир. Котулі, інвентар обняв усі рукописи крім одного (Спомини польського жовніра з часів останньої війни). Комісія не могла виконати оглядин через те, що зал архівний опечатаний.
2/ Інкунабули: а) Друкований каталог інкунабулів з 1932 року, що заступає інвентар і обіймає позиції 44/2 позиції 45 і 46 дописані пізніше).
3/ Книжки: а) Інвентар книжок оправлений і шнурований, що обіймає позиції від 1 до 6000.
б) Інвентар книжок оправлений і шнурований, що обіймає позиції від 6001 до 12000.
в) Інвентар книжок оправлений і шнурований, що обіймає позиції від 12001 до 18000.
г) Інвентар книжок в аркушах, що обіймає позиції від 18001 до 18181 (13 позицій зарезервовано для нових часописів).
д) Інвентар книжок в аркушах, що обіймає позиції від 18201 до 19622 (378 позицій зарезервовано для нових набутків).
е) Інвентар Бібліотеки Чарнецьких, що обіймає позиції від 20001 до 20538.
Згідно з заявою дир. Котулі Комісія ствердила біля 7000 книжок, що належать до Бібліотеки Чарнецьких, дотепер не вписаних в інвентар, хоч записаних до каталогів. Неточний інвентар, зладжений Бібліотекою Чарнецьких обіймає 6366 позицій. Крім того комісія ствердила біля 500 книжок недавно набутих, що їх ступнево обіймається інвентарем.
є) Аркушевий інвентар дублетів книжок, що обіймає 865 позицій (частинно випроданих).
ж) Аркушевий інвентар книжкових дублетів з 1928 р., що обіймає 2508 позицій (частинно випроданих).
В загалі Бібліотека Фундації Баворовських зберігає поверх 50000 томів.
4. Музейні збірки: а) Інвентар музейних збірок, оправлений, повний, що обіймає 159 нумерованих листків:
Листок 1-8 – образи залу В – 79 позицій
[Листок] 9-14 – [образи залу] С – 55 [позицій]
[Листок] 15-19 – [образи залу] Р – 36 [позицій]
Листок 19-24 – образи в клітці сход[овій] 43 позицій
[Листок] 25-26 – в залі І – 12 поз.
[Листок] 27 – сіни – 1 [позиція]
[Листок] 27 – зал О – 1 [позиція]
[Листок] 27-28 – зал А – 4 [позиції]
[Листок] 29-30 – зал О – 5 [позицій] (дальший тяг)
[Листок] 31 – працівня – 2 [позиції]
[Листок] 32-40 – давне мешкання куратора – 44 поз.
[Листок] 41-46 – давне мешкання Уленицького 17 і 19 поз.
[Листок] 51-53 – мініатюри – 7 поз.
[Листок] 54 – дагеротипи – 3 [позиції]
[Листок] 59-64 – картини – 30 [позицій]

[Листок] 65 – фотографії
[Листок] 71-74 – скульптура – 23 [позиції]
[Листок] 79-90 – музейна обстановка – 88 поз.
[Листок] 90а – обстановка закуплення – 14 поз.
[Листок] 91-96 – годинники, бронзи, металові вироби – 22 поз.
[Листок] 97-101 – зброя, збройні одяги, упряж – 32 поз.
[Листок] 103-105 – скло, фарфор – 12 поз.
[Листок] 107-108 – гафти, тканини – 6 [позицій]
[Листок] 109-110 – археологічні пам'ятки – 16 поз.
[Листок] 111-117 – ордери, відзнаки, пам'ятки – 40 поз.
[Листок] 118 – дороге каміння – 39 поз.
[Листок] 118 – гіпсові відливи – 66 [позицій]
[Листок] 119-121 – дрібні предмети – 23 [позиції]
[Листок] 125-129 плюс 134 стор[інки] – нумізматична збірка – 32 поз.
[Листок] 130 – нумізматична збірка – 17 поз.
[Листок] 131-133 – спис покрадених монет в 1918 р. (згідно з заявою дир. Котулі, відповідний акт знаходиться в архіві фундації).
[Листок] 138 – природнича збірка – 7 поз.
Згідно з заявою дир. Котулі в залі архівних рукописів знаходяться крім того:
а) Іконографічні набутки останнього часу
б) Зшиток ескізи Гротгера
в) Збірки картин Й. Панкевича (біля 80 штук)
г) Ритовини Норбліна (біля 5 штук)

5/. Пергамінові документи:
а) Провізоричний інвентар пергамінових документів
Б/ Каталоги
Комісії предложено слідуючі каталоги:
I/ Каталог загальний, основний, картковий, азбучний, за авторами або за предметними ознаками, що обіймає 4 шафки малі, кожна по 15 шуфляд
II/ 47 каталогів в осібних шафах за відділами
III/ Картковий каталог Бібліотеки Чарнецьких, що обіймає 6 коробок
IV/ Науковий каталог образів
V/ Картковий каталог картин в 32 коробках
VI/ Картковий каталог дублетів за азбукою

III. Ужиткова обстановка

З огляду на це, що показаний нам інвентар ужиткової обстановки виявився частинно перестарілий, Комісія склала власний список, при чому ствердила слідуюче:
I робітня:
а) Американський стіл з кріслами
б) Стіл тов. Нагановського
в) Дубовий стіл

г) Вісім крісел
д) Дві стоячих лампи
е) Чотироламповий жирандол
є) Одна м'яка софка
ж) Одна машина до писання «Контіненталь»
з) Одна машина до лічби
і) Дві підставки

II робітня:
а) Один столик з м'якім кріслом
б) Сім крісел
в) Три білі шафки (дві подвійні, одна поодинча)
г) Три висячі лампи (одна горішня)
д) Одна стояча лампа
е) Одна вішалка
є) Чотири каталогові шафи

III робітня керівника:
а) Шафи на книжки ч. 37 і 38
б) Дві драбинки
в) Письменний стіл з м'яким кріслом
г) Мала шафа (належить до шафи ч. 37)
д) Вільхова шафка на ключі
е) Стіл на часописи
є) Два м'якіх крісла
ж) Одна вішалка
з) Дві лампи на стіл
і) Вішалка на рушники
к) Мідниця
л) Одна лампа дворамена
м) Одна лампа в умивальні
н) Один стінний годинник
о) Один нумератор

IV Зал Б:
а) Шафа на книжки ч. 32
б) Східки
в) Трьохраменна лампа

V Зал С:
а) Шафи на книжки від № 33 до 36
б) Дві білі шафки (подвійні й поодинокі)
в) Східки
г) Двораменна лампа

VI Зал М:
а) Шафи на книжки № 10-20 плюс № 43
б) Чотири підставки на річи
в) Одна чотирьохраменна лампа

VII Зал Р:
а) Шафи на книжки № 22 до 26, 28 до 31, 42, 46, 49, 50
б) Дві шафки під вікнами
в) Одна драбина
г) Дві горішні двораменні лампи
д) Одна шафка на «Times» (Таймс)
е) Три нафтові лампи

VIII Роздягальня:
а) Шафа № 39
б) Вішалка
в) Стояк на парасолі
г) Стояча вішалка
д) Висяча лампа
е) Одна драбинка

IX Кімната куріера:
а) Шафа на знаряддя до замітання
б) Один стіл
в) Одно крісло
г) Одна висяча лампа

X Архів старих друків:
Перша кімната:
а) Шафи на книжки № 1 до 6, 8, 27
б) Темна шафа під вікнами
в) Одна горішня лампа
г) Одна лампа до переношення
д) Дві залізні шафи системи Ліпмана – двобічні

Друга кімната:
а) Шафи № 7 і 9
б) Одні східки
в) Двораменна лампа
г) Один електролюкс

Третя кімната:
а) Три шафи системи Ліпмана
б) Одна умивалька

в) Одна висяча лампа
г) Дві драбини

XI Головна сходова клітка:
а) Одна лавка

XII Друга сходова клітка:
а) Полиця № 45
б) Висяча лампа
в) Одна шафа на книжки № 40 і 41
г) Одна шафа під вікном на дублети
д) Одна драбина

IV Персонал:

Згідно з інформаціями поданими директором Котулею, до складу персоналу Фундації ім. Баворовських належали в день 1 лютого 1940 р. такі особи:
а) дир. Котуля Рудольф Карлович др.
б) др. Єнджейовська Анна Івановна – кустош Бібліотеки
в) мгр. Бандура Володислав – старший бібліотечний помічник
г) мгр. Журовська Софія Станиславівна – молодший бібліот[ечний] пом[ічник]
д) мгр. Жданська Елеонора – молодший бібліотечний помічник
е) Гошовський Йосиф Петрович – куріер
є) Дронь Мартин – сторож будинку
ж) Скажинський Іван – помічник куріера
з) мгр. Губер Марія – безплатний практикант

V Загальні Висновки

Комісія стверджує, що книжки і музейні збірки знаходяться в зразковому порядку і зберігаються з великою дбайливістю. Бібліотека ім. Баворовських працює і є доступна для публіки від 14 до 16 і від 18 до 22 години.

[Підписи] Д. Ш. Киршбраун
Dr. Kotula
Н. Н. Ассордобрай
St. Ossowski

Цим стверджую, що дня 1 лютого 1940 р. я передав фундацію ім. Баворовських Комісії, в склад котрої входять тов. тов. Я. И. Зайкін, Кіршбравн Д. Ш., Оссовський С. В., Ассордобрай Н. Н. – згідно з повижчим актом передачі

Львів, 1 лютого 1940 р.

НЗіО. ВР, № 17059/ II, арк. 1-6. Оригінал, маш., укр. мова.

№ 21

1 лютого 1940, Львів. Акт передачі майна та експонатів музею Оссолінеуму у Львові до системи АН УРСР

Акт

1940 р. 1-го лютого м. Львів. Ми нижче підписані тт. Терещенко Л. П. та Бурвіков І. І. діючи на підставі наказу по Академії Наук УРСР від 31. І. ц. р. в присутності директора Культурно-історичного музею Осолінеум, гром[адянина] Гембаровича М. Т. цього числа прийняли майно та експонати музею Осолінеум до системи Академії Наук УРСР.

I. Загальна частина.

Музей складається з Культурно-історичного відділу, Відділу мистецтв та бібліотеки при музею. У всіх цих відділах музея нараховується 77934 експонатів та предметів в тому числі 58963 записано в 18 інвентарних книгах 1879 предметів записано в 7 каталогах, 9618 предметів оприбутковано в одній книзі надходжень, 3464 монети записано в власній інвентарній книзі Свіжавського /Точність запису та наявності не перевірено/, різних експонатів що надійшли підчас війни визначених протоколами прийому дарунків від приватних і інших осіб біля 4000 предметів, які знаходяться в магазинах і зараз інвентаризуються.

II. Експозиція.

Заінвентаризовані експонати та предмети, що знаходяться в музеї поділяються на такі групи:

1/ Бібліотека: Підручна бібліотека музею нараховує 3732 примірники різних книг, які записані в одній інвентарній книзі під номерами від 1 – 3732.

2/ Гравюри: В кількости 28167 предметів записані в трьох томах інвентарних книг під номерами від 1 – 28167.

3/ Фотографії: В кількості 8791 примірників записані в двох томах інвентарних книг під номерами від 1 – 8791.

4/ Картини: В кількості 1308 штук записані в одній інвентарній книзі під номерами від 1 – 1308.

5/ Скульптури: В кількості 461 предмет, які записані в одній інвентарній книзі під номерами від 1 – 461.

6/ Історичні памятки: /меблі, художні вироби, тканини, тощо/ в кількості 2594 предмети записані в одній інвентарній книзі під номерами від 1 – 2594.

7/ Монети та медалі різні: В кількості 13186 штук записані в 8 інвентарних книгах в тому числі монети польські різної чеканки 5559 штук записані в одній інвентарній книзі під номерами від 1 – 5559, банкноти польські 91 штука записані в цій же книзі під номерами від 1 – 91. Монети римські в кількості 2689 штук записані в одній інвентарній книзі під №№ від 1 – 2689. Монети угорські в кількості 227 штук

записані в одній інвентарній книзі під №№ від 1 – 227. Монети чеські в кількості 129 штук записані в одній інвентарній книзі під №№ від 1 – 129. Медалі польські в кількості 1460 штук записані в двох томах інвентарних книг під №№ від 1 – 1460. Медалі різних народів в кількості 3031 штука записані в двох інвентарних книгах в тому числі російські 420 штук, австрійські 432 штуки, французькі 1008 штук, італійські 614 штук, німецькі 319 штук, англійські 80 штук, датські та шведські 71 штука, еспанські та португальські 16 штук, бельгійські та голандські 28 штук, швейцарські 16 штук, країн Далекого Сходу 17 штук, американських 9 штук, румунських 1 штука.

8/ Зброя різних віків та систем в кількості 724 штуки записані в одній інвентарній книзі.

9/ Монети різні незінвентаризовані, але ще записані в семи каталогах в загальній кількості 1879 штук в тому числі: грецькі 379 штук, міст німецьких 174 штуки, князівств німецьких 302 шт., провінцій німецьких 345 штук, австрійські / від XIV–XVII вв./ 233 штуки, Австрія від XVII–XIX в. 118 штук., Франція 328 штук.

При перегляді інвентарних книг встановлено, що в інвентарних книгах, історичних памяток, картин, бібліотеки та гравюр є випадки незаповнення номерів що під цими номерами знаходиться, але ці речі записані в старому інвентарі, з якого переносяться поступово в новий інвентар, але не у всіх випадках під зайнятий номер дається пояснення, що на нього записано. Крім того є випадки закреслень записів зроблених в інвентарних книгах. Перелік номерів, пропусків та закреслень до акту додається /Додаток № 1/[3].

В книзі прибутків зроблено записи надходження різних експонатів та предметів переданих музею різними особами та установами а також придбаних музеєм за власний кошт в кількості 11381, з яких 1763 предмети пернесено вже в інвентарні книги, а решта значиться в книзі надходжень /Додаток № 2, номери річей пернесених до інвентарних книг/[4].

III.

Майно та інвентар.

Перевіркою та описом встановлено наявність такого майна та інвентаря в приміщеннях музею, що лічиться в прикладаємому до цього списку майна і інвентаря /Додаток № 3/[5].

---

[3] Додаток № 1 – «Список чисел що не находять описів речей записаних під цими числами та закреслених в інвентарних книгах» (арк. 141 справи) не подаємо.

[4] Два додатки № 2 – «Список чисел що з книги прибутків перенесено до інвентара» (арк. 143 справи) і «Вільні позиції в новім інвентарі образів» (арк. 145 справи) не подаємо.

[5] Додаток № 3 – «Список Музею «Оссолінеум-а» за станом 1.II.1940.» (арк. 147 справи) не подаємо.

Цього акта складено в 4 примірниках.

Підписи: Уповноважені Академією Наук УРСР.

[Підписи] /Терещенко/

/Бурвіков/

Директор Культ[урно-]істор[ичного] музею Закладу Осолінеум

/Гембарович/

Експонати, майно та інвентар і всі інші речі передаваємі за цим актом Академії Наук УРСР прийняв на охорону під свою відповідальність директор музея.

Директор музея

[Підпис] /Гембарович/

НЗіО. ВР. № 17085/II, арк. 135-139. Оригінал, маш., укр. мова.

№ 22

7 лютого 1940, Львів. Акт передачі бібліотеки Народного Дому до складу Львівської філії Бібліотеки АН УРСР

АКТ

ПЕРЕДАЧІ БІБЛІОТЕКИ НАРОДНОГО ДОМУ

Комісія в складі тов. тов. т. в. о. директора львівської філії Бібліотеки А. Н. УРСР тов. Я. І. Зайкіна, заступника директора Володимира В. Дорошенка, наукового секретаря філії Владислава Т. Віслоцького, старшого бібліотекара Маріана Я. Якубца та бабліотекара Анни Кобринської передала для бібліотеки Академії Наук УРСР від директора Антона І. Генсьорського бібліотеку Народного Дому у Львові, на доказ чого списано отсей акт.

І. Книжки й рукописи

При передачі книжок і рукописів Комісії предложено такі інвентарі:

1) 7 інвентарних книг фонду Народного Дому досі скаталогованих друків від № 1 до 40391, в цьому багато порожних сигнатур, з котрих книжки пропали під час війни, або перенесені на інші сигнатури.

2) Три інвентарні книги відділу бібліотеки А. С. Петрушевича. Обіймають друки від № 1 до 19037. І тут багато позицій перечеркнених.

Оба фонди з першого і другого інвентаря обіймають приблизно 50000 номерів. За словом тов. директора Генсьорського нема на місцу біля 25 % книжок, записаних у інвентарях.

3) Одна інвентарна книга збірки К. Н. Коцовського. Обіймає №№ від 1 до 4347, з чого незаповнених 2031 позицій.

4) Одна інвентарна книга географічних карт, атласів і т. д., обіймає №№ від 1 до 3986.

5) Одна інвентарна книга музикаліїв (друки та рукописи, фонди Бажанського), обіймає позиції від 1 до 1054.
6) Дві інвентарні книги фонди стародруків А. С. Петрушевича. Том І обіймає друки слов'янські (кирилицею), а саме №№ 1-383 друковані від XVI до XIX ст. Бракують №№ 142, 285, 304, 313, 337, 345, 346, 348, 360, 374, 379, 380.
Том II обіймає друки латиницею, №№ 1 – 92 з XVI–XVIII ст.
7) Одна інвентарна книга рукописів збірки Народного Дому, обіймає №№ 1-435 (бракує № 236, 334, 335, пропали в Росії, вивезені під час світової війни).
8) Дві інвентарні книги рукописів збірки А. С. Петрушевича. Том І обіймає рукописи кирилицею, а саме №№ 1-462 (бракує: 160, 202, 208, 214, 258; пропали під час війни в Росії).
Том II обіймає рукописи латиницею, №№ 1-104.
9) Одна інвентарна книга пергаментних документів та грамот (збірка А. С. Петрушевича). Дипломи обіймають №№ 1-42 (бракує № 37, деякі здефектовані). Паперові грамоти мають №№ 1-443 (деякі дефекти).
10) Одна інвентарна книга особистого архіву А. С. Петрушевича (6 зшитків).
11) Дві інвентарні книги збірки автографів.
Том І обіймає збірки Петрушевича, фасцикули 1-70, у чому деякі браки, означені на осібнім листку у книзі.
Том II обіймає збірки Народного Дому, а саме фасцикули 1-223.
12) Одна інвентарна книга дублетів, обіймає №№ 1-2823.
Інвентарні книги друків та рукописів не прошнуровані, почеркані, хаотичні, неупорядковані, з великими люками, в котрих неможлива орєнтація без помочі управителя бібліотеки. Багато люк та позицій перечеркнених, котрих кількість доходить до 25 %.
У бібліотеці ось такі абеткові каталоги: фонди Народного Дому (89 коробок), Фонди А. С. Петрушевича (49 коробок), географічних карт, атлясів і т. д. (11 коробок), збірки А. Коцовського (7 коробок), музикаліїв (2 коробки), рукописів Народного Дому (1 коробка), стародруків А. С. Петрушевича (1 коробка), провізоричний показчик до архіва (2 коробки), каталог дублетів (5 коробок), окремий каталог друків XV–XVIII в.в. Народного Дому (5 коробок) – разом 172 коробок. Каталоги проваджені по старих методах, з пол[овини] XIX віку. Систематичного каталогу нема.
Скаталоговані друки приміщені у чотирьох кімнатах: двох у партері, одній на першім поверсі та одній у сутеренах.
Кімната у сутеренах опечатана, у ній місцяться дублети та рукописи.
Загальний стан приміщення дуже добрий.
Інкунабулів посідає бібліотека 6 штук, друків з XVI в. – 374.

II. Нескталоговані фонди

Нескаталогованих та незінвентаризованих фондів має бібліотека біля 1500 томів. Вони зберігаються у головних книгосховищах на підлозі.

III. Ужиткове устаткування

Директор бібліотеки подав ось такий спис бібліотечного устаткування, котрій Комісія перевірила:

5 столів, 26 крісел, 4 конторок (бюр), 10 шкафів (з чого 2 з дрібними друками стоїть у музею), 2 вішал[ки] плюс 1 стояча – 3, 1 етажерка, 1 електролюкс, 16 драбин (різних), 3 ступіньки, 2 табуреток низьких (конторки), 126 полиць на книжки (різних) плюс частин 11, 1 залізне відро, 1 гачок, 1 сплювачка. 1 плетінка (корзинка), 1 витирачка до ніг (рогожка), 1 карафка плюс 1 стокан, 2 ручників, 1 підставка на мило, 1 щиточка до рук, 1 побільшаюче скло, 3 чорнильниць, 1 ножиці, 1 розрізний ніж, 1 прескопіє, 27 висячих ламп.

IV. Персонал

До складу персоналу бібліотеки Народного Дому належали в дні передачі отсі працівники:

1) Генсьорський Антон Іванович – завідувач бібліотеки
2) Мухевич Михайло – технічний працівник

Цим стверджую, що дня 7 лютого 1940 р. я передав бібліотеку Народного Дому Комісії бібліотеки Академії Наук УРСР в складі товаришів: т.в.о. директора львівської філії Бібліотеки Академії Наук УРСР тов. Я. І. Зайкіна, заступника директора Володимира В. Дорошенка, наукового секретаря філії В. Т. Віслоцького, ст[аршого] бібліотекаря Маріана Якубца та бібліотекаря Анни Кобринської, згідно з поданим вище актом передачі.

Львів, 1940 р.

[Підписи] В. Вислоцький, Маріан Я. Якубєц

НЗіО. ВР, № 17059 II, арк. 7-10. Оригінал, маш., укр. мова.

№ 23

10 лютого 1940, Львів. Акт передачі бібліотеки НТШ до складу Львівської філії Бібліотеки АН УРСР

АКТ

Передачі Бібліотеки Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові через Бібліотеку Академії Наук Української Радянської Соціалістичної Республіки в Київі

Спеціальна Комісія зложена з директора філіалу Бібліотеки Академії Наук УРСР у Львові тов. Я. І. Зайкіна як голови, Віслоцького В. Я.* наукового секретаря цієї установи, Оссовського С. В. працівника худож-

* Має бути Віслоцького В. Т.

ньої секції, Марковської В. І. працівниці Кабінету Маркса-Енгельса-Леніна-Сталіна тої самої Бібліотеки, пішли дня 10 лютого 1940 р. в 11 год. до приміщення Бібліотеки Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, при вул. Чарнецького 28 в партері, де в імені Бібліотеки Академії Наук УРСР в Київі переняли на річ названої установи наукової всі збірки, приміщення, урядження і персонал. В імені Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові цілість передали тов. Дорошенко В. В. директор Бібліотеки Н. Т. ім. Ш. і Деркачева М. Д. працівника тої інституції.

В подрібности Комісія ствердила слідуючий стан фактичний.

I. Інвентарі

а) Головний інвентар друків складається з 18 (вісімнадцять) оправлених томів і 7 (сім) неоправлених, зложених в 3 теки. Разом 25 (двадцять п'ять) томів в 22 (двадцять два) волюмінах. Писані чисто, однак не бракує в них поправок, змін і заліплювань. Стан оправи книжок зглядно добрий. Інвентарні книги не опечатані, ані прошнуровані.

Останній номер вписаний в інвентар – 123100 (сто двадцять три тисячі сто) однак фактично дуже нижчий тому, що Комісія ствердила слідуючі прогалини в нумерації:

від № 65001 до 95429

[від №] 106400 [до] 109399

[від №] 111400 [до] 116999

[від №] 122900 [до] 123100

разом прогалини виносять 29728 (двадцять дев'ять тисячі сімсот двадцять вісім) позицій.

З огляду не це слід ствердити, що дійсний стан книгозбору виносить 93372 (дев'яносто три тисячі триста сімсот* два) нумерів. Правдоподібно ця цифра ще нижча, чого довелоби точне шконтрум, якого з багато причин не переведено від 1918 р. тобто від 22 років.

б) Інвентар книгозбору Івана Франка обнятий одним оправленим томом писаний частинно рукою поети, заключає 5921 (п'ять тисячі дев'ятсот двадцять один) позицій. Стан заховання добрий, письма взглядний.

в) Інвентар дублетів складається з 506 (п'ятсот шість) поокремих карт ін фоль, писаних на машині, обнятих в одній теці. На 361 (триста шістдесят першої) стороні зіставлено публікації друковані кирилицею, на 145 (сто сорок п'ять) книжки оголошені латинкою. Інвентар писаний густо, без інтерлінії, мало проглядний, чимало черкань. За словом тов. Дорошенка числить він біля 40000 (сорок тисячі) позицій. Якій є фактичний стан, важко ствердити, тому що збірка дублетів знаходиться в жаліснім стані, про що нище обширно.

г) Інвентар рукописів розподілений на чотири частини:

I. Інвентар рукописів опрацьований в формі одної теки, в якій знаходяться окремі інвентарні аркуші, записані рукою. Останній нумер, які тут вписано 544 (п'ятсот* сорок чотири).

---

* Очевидно, має бути «сімдесят».

II. Інвентар рукописів неопрацюваних, складається як попередній, з окремих, ручно записаних аркушів, обнятих одною текою. Заключені в нім позиції від 546 (п'ясот сорок шість) до 1461 (тисяча чотириста шістдесят один). Попередній фасцикул писаний виразно і зовсім чисто, цей невиразний, повний черкань, дописків, заклієнь і т. д.
III. Тимчасовий список незінвентаризованих рукописів творить кілька аркушів жовтого паперу, записаного дуже стенографічним способом, на якіх зіставлено загально 213 (двісті тринадцять) позицій, одержаних останнього року.
IV. Інвентар рукописів Івана Франка, обнятий одним, зеленим зошитом писаний дуже невиразно. Виокремлено в ньому 551 (п'ятсот п'ятдесят один) рукописів. Стан заховання і письма поганий.
З огляду на це, що наведені інвентарі зовсім не дають образу фактичного стану, Комісія поручила тов. тов. Деркачової Марії Демяновній, Гостомської Зофії Владиславовні та Лютманові Романові Францішковичеві переведення точного шконтрум рукописів. Ця праця розпочата дня 12. II ц. р. зістала перервана 13. II о год. 1-ої з причини поновного опечатання складу з рукописами представниками Н.К.В.Д.
д) Інвентар мап, атласів і планів, писаний ручно, досить чисто, представляється в формі одного, добре оправленого тому та заключає 662 (шістсот шістдесят два) позицій.
е) Інвентар уладження, писаний на машині, обіймає сім сторон неоправлених та подає стан з 1. I. 1940 р. На його підставі Комісія ствердила слідуючий стан фактичний: шаф отвертних 82, – шаф замкнених 19, – столів 17, – бюрок 5, – крісел 43, – фотелів 5, – полок 137, – драбин 7, – коробок на каталоги та реверси 288, – картин 18, – ламп 25, – вішалок 4, – різьб 3, – машина до писання (зіпсована), – печаток 14, – подушок до печаток 2, – нумераторів 2, а також 1 пересувач до нумераторів та одна щоточка, – каламарів 16, – бібулярів 11, – ножів до різання карток 4, – звиклих ножів 2, – ножиців 3, – етажерка, – стінний годинник, – сплювачки 4, – витирачки 3, – скланки 3, – каліндари 3, – держалок до пера 20, – підкладок на бюрка 2, – коші на папери 2, – місочок 12, – перфораторів 2, – сукно до вікна 2, – щоточок 6, – ручників 2, – 1 терометр, карафка, підставка на парасолі, параван, побільшаюче скло, охоронний пас до миття вікон, метер, шило, долото, молоток, дзеркало, кліщи, смітярка, гачок до печі, шуфля, скринька на листи, телефон № 13831, залізна каса.

II. Каталоги

а) Алфавітний каталог книжок друкований кирилицею, уложений в 126 (сто двадцять шість) картонованих коробках.
б) Алфавітний каталог книжок друкований латинкою, замкнений в 94 (дев'ятдесят чотири) картонованих коробках. Формат каталогових карт усіх каталогів, спосіб їх виповнювання і уклад дуже архаїчний, точно

скопіований з давнішнього алфавітного каталогу Бібліотеки Університецької у Львові.
в) Алфавітний каталог графіки обнятий 4 (чотири) картоновими коробками. Це дійсно список обкладинок мистецьких поодиноких книжок та авторів.
г) Алфавітний каталог мап, атласів та планів, знаходиться в 2 (два) картонових коробках.
д) Алфавітний каталог головної збірки рукописів перехований в 10 (десять) картонових коробках.
е) Алфавітний каталог рукописів збірки Івана Франкі, обнято в 7 (сім) картнових коробках.
є) Каталог кириличного книгозбору Івана Франкі, розміщений в 3 (три) картонових коробках.
ж) Каталог латинського книгозбору Івана Франкі, також в 3 (три) картонових коробках.
з) Каталог за відділами (реальний) міститься в 24 (двадцять чотири) подовжних коробках. Внутрішно карти покищо приміщені хаотично, без жодної системи, тому користування цим каталогом ще трудне. Одначе слід підчеркнути, що цей каталог знаходиться ще в стані початкового опрацювання.
и) Каталог заборонених друків, в 1 (один) картонової коробці.
і) Алфавітний каталог дублетів приміщений в окремої дерев'яної шафці.
й) Каталог загинених творів в формі окремих карток ручно писаних, дуже знищений і почеркнений, нагадує більш приватний, зужитий нотатник ніж офіціальний каталог. За словом тов. Дорошенка виокремлено в ним 391 (триста дев'яносто один) творів по стану шконтрум з 1918 року.
к) Алфавітний каталог подручної бібліотеки в формі 1 (один) тому ручно писаного, зладженого діловою системою.

III. Збірки

а) Книжки. Розміщені понайбільш у 9 кімнатах складу, деякі друки залишені в урядових працівнях наукових. Побіжно судити можна, що стан заховання зовсім добрий, одначе більшість неопрацюваних творів. Розміщені по системі «нумерус курренс» і трьох форматів 8°, 4°, фол. Стан чистоти взглядний. Від часу до часу появляються шкідники (правдоподібно Тростес дівінатус) слідів корника (Анобум стріатум) не знайдено.
Згідно з інформацією тов. Дорошенка кількість томів скаталогуваних виносить 219742 (двісті дев'ятнадцять тисячі, сімсот сорок дві) позицій. Маючи одначе на увазі що фактичне число публікацій вписаних до інвентаря виносить 93372 Комісія висловлює погляд, що цифра подана тов. Дорошенком за висока. Взявши пересічну з інших книгозборів кількість томів в одношенні до творів як 100:140, або книгозбір Н.Т.Ш. не повинен числити більше 135000 томів. Докладні дани може дати шконтрум, яке слід перевести у всіх книгозборах об'єднаних філією Бібліотеки А.Н. УРСР, оськільки тепло дозволить на систематичну працю в неопалених магазинах.

Кількість творів нескаталогуваних виносить згідно інформації тов. Дорошенкі 20379 (двадцять тисячі триста сімдесять дев'ять), це книжки одержані як дари вже під час останньої війни. Знаходяться головним чином в коридорі між робітнями а магазинами. Деяку кількість перенесених в останніх днях з вул. Коперніка 36 скинено в безладді в малим, дуже невигіднім магазині на подвірю. Належить зарядити негайне забрання їх відтуда. Серед друків знаходиться 1 (один) інкунабул з р. 1481, 34 (тридцять чотири) друків з XVI віку і 731 (сімсот тридцять один) друків з XVII і XVIII віку.

Слід ще тут підчеркнути, що магазини книгозборів Н.Т.Ш. переповнені до найвищого ступня і що вже треба подумать про нове приміщення на дальші набутки.

б) Дублети. Згідно інформації віддаючих бібліотеку знаходяться скаталогованих 40000 (сорок тисячі), нескаталогованих 23581 (двадцять три тисячі п'ятсот вісімдесять один). Приміщені головним чином в трьох зовсім темних і вогкіх пивницях, в наслідок чого книжки дуже утерпіли, а тому оправлені покрилися плісню грубою часом на 2 (два) центиметри. Дублети ці треба негайно та необхідно забрати з пивниць, очистити, висушити та розташувати в інших приміщеннях. Якщо нема його в будинку на улиці Чарнецкого 24 належить їх перенести хоч до сухих та ясних подвалів на ул. Оссолінських 2 або 11. Одна часть дублетів переховується в магазині біля малої технічної робітні.

в) Рукописи знаходяться в замкнених шафах спеціальної кімнати в магазинах книжок. Кімната ця була два місяці тому назад опечатана Архівним Відділом Нарко[м]просу. Комісія зняла печатки та відчинивши магазин ствердила, що збірки й шафи ненарушені.

Кількість всіх рукописів разом зі збірками Івана Франкі виносить здогадно 2012 (два тисячі дванадцять) нумерів в 2301 (два тисячі триста один) томах.

Згідно інформації тов. Деркачевої в згаданих інвентарях є прогалини на 63 (шістдесять три) позиції. Оськількі відлічити їх від цифри 2012 залишиться правдоподібно точна сума 1949 (тисяча дев'ятсот сорок дев'ть) манускриптів.

г) Мапи, атласи і плани – загальна кількість 2275 (два тисячі двісті сімдесять п'ять) нумерів, приміщені досить примітивним способом в відкритої шафі одної з кімнат магазину.

IV. Поміщення

Передана бібліотека Н.Т.Ш. числила 26 (двадцять шість) слідуючих приміщень в першому поверху взглядно в підвалі:

а) Входовий передпокій до Наукової Читальні

б) Наукова читальня

в) Канцелярія дирекції з подручною бібліотекою

г) Технічна робітня (головна)

д) Технічна робітня (менша)
е) Підручний магазин Технічної Робітні
є) Коридор до магазину
ж) Магазин Бібліотеки
з) Входовий передпокій перед головним магазином
и) Магазин рукописів
і) Перша кімната магазину
й) Друга кімната магазину
к) Трета кімната магазину
л) Четверта кімната магазину
м) П'ята кімната магазину
н) Шеста кімната магазину
о) Сьома кімната магазину
п) Восьма кімната магазину
р) Дев'ята кімната магазину
с) Коридор пивниці
т) Перший відділ в пивниці
ф) Другий відділ в пивниці
х) Третій відділ в пивниці
аа) Магазин дублетів в кімнаті на галерії
бб) Магазинок в подвірю з виданнями «Нової Зорі» та дублетами
вв) Магазинок в подвірю з дублетами часописів
гг) Магазинок в подвірю з видавництвами Н.Т.Ш. і інших культурних українських установ.

V. Персонал

1. Дорошенко Володимир Вікторович
2. Кревецький Іван Іванович
3. Левицький Володимир Іванович
4. Кобринська Анна Омеляновна
5. Штеліга Марія Мартинівна
6. Гумецький Володимир Корнилович
7. Войковський Маріан Іванович
8. Хитра Пантелеймон Олександрович
9. Чекановський Володимир Йосипович
10. Гуменний Степан Іванович
11. Чума Ярослав Лонгинович
12. Деркач Марія Деміановна

[Підписи] Як. Зайкин
В. Віслоцький
В. Марковская
Ст. Ossowski

НЗіО. ВР, № 17059/II, арк. 23-29. Оригінал, маш., укр. мова.

№ 24

10, 12 лютого 1940, Львів. Протокол засідання комісії з передачі бібліотеки Студіону до фондів Львівської філії Бібліотеки АН УРСР

Протокол

Комісії для перебрання бібліотеки б. СТУДІОНУ з дня 10. і 12. лютого 1940 р.

В склад Комісії входили:

В. о. Директора т. ЗАЙКИН,
проф. др. Ст. ІНГЛОТ,
проф. І. БОДНАР,
мгр. Я. ЧУМА,
і переняли бібліотеку від бібліотекаря ХОМИНА Романа.

I. Бібліотека б. СТУДІОНУ міститься у двох будинках. Перший, старий, при вул. Скарги 2а, другий, новий, побудований заходом митроп[олита] А. Шептицького 1939 р. при вул. Петра Скарги 2б. Новий будинок під кожним оглядом відповідає модерним вимогам техніки у відношенні до схоронищ книг. Має залізні двері, залізні полиці, електричне освітлення, центральне огрівання, підлоги залізно-бетонові та внутрішну вінду, що лучить усі поверхи. В новому будинку бібліотека займає 10 кімнат. (Крім цього 5 бібліотечних кімнат заняла Роб[ітнича] Клініка на свої потреби, і одну велику кімнату переробила на три менші).

У старому будинку займає бібліотека одну велику салю і коридор.

Ключі до всіх кімнат є у керівника бібліотеки Романа Хомина.

II. Комісія ствердила, що бібліотека б. СТУДІОНУ не має інвентарних книг. За це має бібліотека алфабет[ичний] каталог картковий, приміщений у п'ятьох шуфлядах. Картки нанизані на металевих прутах. Картковий каталог, латинкою і кирилицею доведений до числа 5353.

Усіх книжок є в бібліотеці б. СТУДІОНУ приблизно 60. 000 томів. Книжки лежать на полицях, але, як сказано, незінвентаризовані і невпорядковані ані теж нема поділу на рукописи, стародруки, книжки, мапи і часописи. Лише в двох кімнатах на третьому поверсі книги є впорядковані на такі предметові відділи: Україніка, Руссіка, загальна історія, історія сходу, історія церкви і літургічні книги.

Характеристичною прикметою, що надає бібліотеці СТУДІОНУ окремішне знам'я це, можна би сказати, в и з а н т и н о з н а в с т в о. У Львові не має більшої і повнійшої збірки книг по тому питанні.

У бібліотеці находиться історичний і митрополичий архів, який запечатала держ[авна] влада (др. Зубик) у грудні 1939 року.

Цей архів має приблизно 10. 000 фасцикулів і творить з бібліотекою одну цілість.

III. В бібліотеці СТУДІОНУ находяться ось такі депозити:

а) депозит митроп[олита] А. Шептицького, який міститься на третому і четвертому поверсі нового будинку разом з книгами СТУДІОНУ. Книжки з цього депозиту пізнати по тому, що на кожній книжці є печатка або екслібріс, або одно і друге, або власноручний підпис митрополита. Як подають бібліотекарі, цей депозит має яких 2-3 тисячі томів.

б) депозит Катрі Гриневичевої міститься на окремих полицях на другому поверсі. Є це книжки, які вона видала «Шестикрилець» і «Шеломи на сонці» в числі около 5. 000 примірників.

в) депозит Миколи Лади міститься на партері в окремій скрині. Є там біля 3000 томів теологічного змісту.

г) депозит Петра Хомина має біля 1500 томів теолог[ічного] змісту, є на другому поверсі, на підлозі.

д) депозит А. Червінського на третьому поверсі в окремих полицях, біля 200 томів правничого змісту.

е) архів господарчий дібр Перегінська (столові, добра митрополита) міститься на четвертому поверсі.

IV. Працівники бібліотеки:

а) РОМАН ХОМИН, керівник,

б) ВОЛОДИМИР ЕВСТАХІЄВИЧ КОТОВИЧ, бібліотекар.

V. Інвентар бібліотечного урядження долучається.

П о б а ж а н н я.

---

1. Комісія вважає за необхідне можливо якнайскорше завести інвентарі і каталоги. Перед інвентаризованням треба би завести тимчасовий спис.
2. Перенести решту бібліотеки зі старого будинку до нового.
3. Вилучити депозити, зокрема депозит митр[ополита] Шептицького.
4. Вилучити і зінвентаризувати дублетний фонд.
5. Призначити одну кімнату на технічну робітню.
6. Відпечатати замкнений в грудні м[инулого] р[оку] митрополичий архів.
7. Перенести господарчий архів Перегінська до архівного відділу.

У Львові 12 лютого 1940 р.

Члени Комісії:

[Підписи] Яків Зайкін
Іван Боднар
Стефан Інґльот
Ярослав Чума

Передав: Роман Хомин [Підпис]

С П И С
інвентаря бібліотеки б. С Т У Д І О Н У у Львові
зладжений дня 12. лютого 1940 року

П а р т е р – саля І.

---

1. 2 лямпи електричні і 2 жарівки.
2. 3 столи великі.
3. 2 шафи залізні, (взори поличок).
4. 4 полички деревляні на книги.
5. 4 шафи на документи і книжки.
6. 12 крісел.
7. 1 ліжко і постіль, (власність керівника).
8. 1 столова електрична лямпа, (власність керівника).
9. 1 велика залізна шафа, (власність митр[ополита] Шептицького).

І. П о в е р х – саля ІІ.

---

1. машина до писання (зіпсута).
2. 16 крісел (власність Кл. Шептицького).
3. 2 великі нові столи, ясні, (власність Кл. Шептицького).
4. 1 ліжко залізне з постелю, (власність бібл[іотекаря] Котовича).
5. 5 скринь старих з книжками.
6. 4 лямпи електричні і 3 жарівки.
7. 2 ведра на воду, (одно нове, власність бібл[іотекаря] Котовича).

ІІ. П о в е р х – саля ІІІ.

---

1. 51 рухомі залізні великі полички бібліотечні.
2. 3 лямпи і 2 жарівки.
3. 1 стіл.
4. 4 крісла з них одно старе.
5. 1 шафа на плани, (власність бібл[іотекаря] Котовича).
6. 1 шафа каталог.
7. 1 машина електрична до чищення від пороху.
8. 1 дошка.
9. 1 каламар.
10. 1 ручка.

ІІІ. П о в е р х – саля IV.

---

1. 344 поличок залізних довгих.
2. 49 поличок коротких залізних.
3. 5 лямп електр. і 5 жарівок.
4. 2 крісла.
5. 1 стояча лямпа електрична.
6. 1 столик малий.

III. П о в е р х – саля V.

---

1. 153 полички залізні довгі.
2. 1 щітка до замітання.
3. 1 столик.
4. 3 жарівки.
5. 1 дошка до праці.
6. 1 лямпа електрична ручна.
7. 1 крісло.

IV. П о в е р х – саля VI.

---

1. 410 поличок залізних більших.
2. 5 лямп електричних і 5 жарівок.
3. 1 столик.

IV. П о в е р х – саля VII.

---

1. 256 поличок залізних довших.
2. 38 поличок запасових довших.
3. 2 жарівки.
4. 1 крісло.
5. 1 столик малий.

V. П о в е р х – саля VIII.

---

1. 457 поличок залізних довших.
2. 82 поличок залізних довших запасових.
3. 5 поличок залізних коротших запасових.
4. 48 поличок залізних коротших.
5. 2 лямпи.
6. 3 крісла.

V. П о в е р х – саля IX.

---

1. 269 поличок залізних.
2. 15 поличок запасових.
3. 4 лямпи електричні з жарівками.
4. 1 столик старий з дошок.

Саля X.

В цій салі архів і тому, що вона запечатана, інвентаря не списано.

Д а в н и й б у д и н о к

Велика саля

---

1. 1 кіш з лози, (власність Т. Пересипка).
2. 2 письменні столи, (чорний власність Гриневичевої).

3. 1 крісло.
4. 1 комода, (власність Мирона Держка).
5. 46 шкляних посуд, (власність шпиталя).
6. 2 фотелі.
7. 1 великий вішак.
8. 1 етажерка.
9. 1 драбина.
10. 1 лавка.
11. 2 образи.
12. 2 шафи.
13. 1 каса залізна на деревляній підставці.
14. 3 лямпи електричні і 1 жарівка.
15. 8 шаф (відкриті полиці на книжки).
16. 4 малі шафки під вікнами.
17. гіпсовий погруддя митрополита.

Коридор

1. 7 шаф на книжки.
2. 1 стара шафа поломана.
3. 3 лавки.
4. 2 софи.
5. 3 образи з каплиці.

Львів 12 лютого 1940 р.

Члени Комісії:
[Підписи] Яків Зайкін
Іван Боднар
Стефан Інґльот
Ярослав Чума
Передав: [Підпис] Роман Хомин

НЗіО. ВР, № 17059/ІІ, арк. 30-36. Копія, маш., укр. мова.

№ 25

14 лютого 1940, Львів. Протокол засідання Архівної Ради Львівської філії Бібліотеки АН УРСР про створення відділу рукописів на підставі рукописних відділів львівських бібліотек

Protokół
posiedzenia Rady Archiwalnej odbytego dnia 14 lutego 1940 r.

Obecni tow : tow.: Inglot, T. Lutman, R. Lutman, Kreczmar oraz Feldman.
Przewodniczy tow. Inglot, protokołuje tow. T. Lutman.

Tow. Inglot zagaja posiedzenie komunikując wyniki konferencji, która odbyła się w Dyrekcji Biblioteki dnia 13 bm. Komunikuje, że tow. Dyr. Zajkin

wyraził dezyderat, by do dwu dni przygotować plan organizacji Oddziału Rękopisów Filii Biblioteki Akademii Nauk U.R.S.R. Zaznacza, że tow. Dyr. Zajkin stoi na stanowisku, iż organizacja jednego Oddziału Rękopisów, obejmującego zbiory rękopiśmienne dotychczasowych bibliotek naukowych nie ma być przeprowadzona odrazu, ale należy ułożyć plan, jakby już teraz istniało jedno ciało : tow. Inglot zastanawia się nad tym jakby przeskoczyć do tego planu i prosi o uwagi w tej sprawie. Uważa, że byłoby wskazane prowadzić na razie prace jak dotychczas, tzn. żeby dotychczasowe biblioteki inwentaryzowały rękopisy oddzielnie w swoich zbiorach. Dopiero po zebraniy rękopisów w jednym miejscu można by stworzyć jeden indeks /katalog/ dla całości. Stwierdza, że w Bibliotece Naukowego Towarzystwa im. Szewczenki praca inwentaryzacyjna jest w zaczątkach. Jest tam ponad 2000 rękopisów. W Bibliotece Baworowskich są zinwentaryzowane prawie wszystkie rękopisy. Jest tam 1659 rękopiśów. Nie ma tam prawie żadnych nabytków, jakie Ossolineum posiada w bardzo wielkiej ilości. Pozatem robiono tam próby katalogu, które jednak ograniczyły się do cenniejszych rękopisów. Zaznacza, że tow. Dyr. Zajkin jest zwolennikiem podziału całego zbioru rękopisów Filii Biblioteki Akademii Nauk U.R.S.R. na dwa oddziały, na oddział literacki i oddział historyczny.

Tow. Kreczmar komunikuie, że według informacyj tow. Hafnera Biblioteka Gminy Wyznaniowej nie ma prawie żadnych rękopisów.

Tow. R. Lutman informuje o stanie zbiorów w Bibliotece Naukowego Towarzystwa im. Szewczenki, w którym mógł się zapoznać w czasie dwudniowego szkontrum odbytego wspólnie z tow. Gostomską i Pelcem. Nie ma tam podziału rękopisów na formaty, rękopisy po największej części są nieoprawne, są opakowane w paczki obwiązane sznurkami. Jedynie tylko papiery Iwana Franki, liczące ponad 500 rękopisów są oprawione. Inwentarz rękopisów jest prowadzony bardzo ogólnikowo, a dokładniejszy opis rękopisów zinwentaryzowanych znajduje się w katalogu. Inwentarz obejmuje przeważnej części rękopisy nieuporządkowane. Stwierdza, że z pośród bibliotek lwowskich największe zasoby rękopisów posiada Ossolineum, potem idą Biblioteka Baworowskich i Biblioteka Naukowego Towarzystwa im. Szewczenki, Biblioteka Narodnego Domu i gminy wyznaniowej nie posiadają prawie żadnych rękopisów. Uważa, że o ile idzie o uzgodnienie sposobu inwentaryzowania i katalogowania, to należy go dostosować do systemu tej biblioteki, gdzie zbiory są najliczniejsze i gdzie inwentaryzacja była prowadzona oddzielnie w poszczególnych bibliotekach.

Tow. Inglot zaznacza, że w razie przeniesienia zbioru rękopiśmiennego do Biblioteki Baworowskich uzyska się dogodny lokal, ale za to straci się kontakt z biblioteką, który przy porządkowaniu i inwentaryzacji rękopisów jest niezbędny. Zauważa również, że dokładny indeks preczowy posiadają tylko rękopisy Ossolineum. Indeks jest doprowadzony do sygn. 6422.

Tow. R. Lutman uważa, że ujednostajnienie inwentarza da się w ten sposób uskutecznić, że wprowadzi się dla poszczególnych bibliotek system kontyngentu sygnatur.

Tow. R. Lutman, T. Lutman i Feldman są za stworzeniem centralnego indeksu rękopisów dla wszystkich dotychczasowych bibliotek.

Tow. Inglot porusza sprawę języka w jakim rękopisy mają być inwentaryzowane.

Tow. R. Lutman zaznacza, że w N. T. Sz. inwentaryzacja jest stosowana w języku rękopisu.

Tow. T. Lutman zauważa, że w dawnym Archiwum Państwowym zachowano odnośnie do aktów austriackich język niemiecki.

Wszyscy opowiadają się za tym, że przy inwentaryzowaniu i katalogowaniu rękopisów należy stosować język rękopisu.

Tow. Inglot zauważa, że w rękopisach Ossolineum od r. 1923 daje się karty tytułowe, na których podaje się bardzo dokładną treść. Są tam dane szczegółowe, które nie zawsze da się wprowadzić do inwentarza rękopisów.

Tow. R. Lutman jest za tym, by położyć nacisk na załatwienie rękopisów niezinwentaryzowanych i oprawienie rękopisów nieoprawnych /zwłaszcza w bibliotece N.T.Sz./.

Tow. Inglot uważa, że to co robimy obecnie przy porządkowaniu rękopisów nie jest ostatecznym celem, mamy ambicję sporządzenia opisu drukowanego, który by objął całość zbiorów.

Tow. Inglot reasumując wyniki dyskusji stwierdza, że wszyscy obecni zgadzają się na następujący program organizacji i pracy Oddziału Rękopisów Filii Biblioteki Akademii Nauk U.R.S.R.

I. Program ogólny

a / należy stworzyć jeden wspólny oddział Rękopisów Filii Biblioteki Akedemii Nauk U.R.S.R., który powinien mieć techniczne urządzenia według nowoczesnych zasad archiwistyki,

b / należy stworzyć wspólny inwentarz, wspólny indeks / katalog / rzeczowy działowo- przedmiotowy. Realizacja tego programu wymaga dłuższego czasu,

c / należy sporządzić drukowany katalog z szczegółowym opisem rękopisów całego Oddziału.

II. Program na najbliższą przyszłość

a / należy ustalić wspólny sposób inwentaryzowania rękopisów, przy czym jest wskazane przyjąć system pracy tych zbiorów, w których inwentaryzacja jest najdalej posunięta,

b / należy przeprowadzić jak najszybsze zinwentaryzowanie rękopisów niezinwentaryzowanych,

c / należy ustalić wspólny sposób przechowywania rękopisów,

d / należy ustalić wspólny sposób konserwowania / oprawy / rękopisów. Należy oprawić rękopisy dotąd nie oprawione,

e / należy stosować przy katalogowaniu numerus currens poszczególnych bibliotek z podaniem biblioteki z której pochodzą. Zaznaczenie tej proweniencji jest wskazane ze względów naukowych. Rękopisy wszystkich dotychczasowych bibliotek są według istniejącej proweniencji i sygnatury znane w nauce i jako takie cytowane.

ЛННБУ. Архів, оп. 1, спр. 29, арк. 1-4. Копія, маш., укр. мова.

№ 26

14 лютого 1940, Львів. Акт передачі бібліотеки Національного Закладу ім. Оссолінських до складу Львівської філії Бібліотеки АН УРСР

АКТ
ПЕРЕДАЧІ БІБЛІОТЕКИ ЗАКЛАДУ ім. ОССОЛІНСЬКИХ

Комісія в складі тов. тов. Т. в. о. директора львівської філії бібліотеки Академії Наук УРСР Я. І. Зайкіна, заступника директора В. В. Дорошенка, Маріана Якубца, Францішки Натансон та Ванди Марковської перебрала для бібліотеки Академії Наук УРСР від кустоса Владислава Віслоцького бібліотеку Закладу ім. Оссолінських, на доказ чого списано сей акт.

I. Будинок бібліотеки

Будинок Закладу, де приміщені бібліотека й архів, знаходиться на вул. Оссолінських № 2 і складається з двох поверхів та надбудови на другому поверсі й підвального приміщення (сутеренів). На першому поверсі (партері) 35 кімнат і 1 коридор, на другому 37 кімнат, у надбудові (неповний 3й поверх) 7 кімнат та 5 кімнат у підземеллі, занятих мешканнями технічних робітників Закладу.

II. Книжки й рукописи

При передачі книжок і рукописів Комісії предложено такі інвентарі:
1. 15 інвентарних книг досі скаталогованих друків від № 1го до № 220450, з пропусками №№ 140101 – 141000 (інв. книга II), 159751 – 162899 (кн. 12/13) та 211151 – 217000 (кн. 15).
2. Дві інвентарні книги скаталогованих мап, №№ 1 – 741.
3. Одну інвентарну книгу карт (мап), №№ 1 – 2399.
4. Картковий абетковий каталог скаталогованих друків, що складається з двох частин: а) каталогу польських друків та польоніка й б) каталогу чужих друків. Каталоги ці об'єднуються тепер в один спільний, досі злучені разом картки від А до Бі включно.
5. Дві інвентарні книги скаталогованих та зінвентаризованих рукописів, що обіймають: том I – №№ 1 – 2790, том II – №№ 2791 – 6756.
6. Тимчасові каталоги збірок Яблоновських, Люба-Радзимінського, Шнайдера та архіву Закладу.
7. Одну інвентарну книгу дипломів (№№ 1 – 2166).
8. Дві інвентарні книги автографів: том I, №№ 1 – 3096, том II, №№ 3097 – 5298.
9. Абетковий каталог автографів.
10. Окремий інвентар рукописної збірки Павліковських (рукописів 290, дипломів 242, автографів – 4270).
11. Тимчасовий спис незінвентаризованих рукописів.

Крім згаданих вище писаних інвентарів та каталогів є кілька друкованих, а саме: 1) загальний каталог рукописів, що обіймає рукописи від

№ 1 до 6000 включно (5 томів: 3 друкованих і 2 на циклостилі), 2) каталог рукописів Павліковських, 3) каталог дипломів та 4) інвентар архіву Любомірських.

Інвентарні книги друків прошнуровані тільки від тому I до IX включно, решта книг не прошнурована; ведуться вони чисто й акуратно й тільки подекуди трапляються зміни і поправки, написані на окремих стяжечках паперу та наклеєні на первісних записах.

Інвентарні книги правлять рівночасно за каталогові. Каталогові книжки ще старого зразка (розмір: 19 x 14.5 цм). Систематичного каталогу нема, тільки за авторами. Лише при читальні, для користування читачів є підручний реальний каталог щоважнішої літератури, майже виключно до польської історії і літератури (12 пачок) та абетковий каталог (17 пачок).

Скаталоговані друки (330000 тт) приміщені в двох книгосховищах – більшому й меншому. Стан зберігання їх назагал задовільний. Тільки велике книгосховище досить темне й подекуди – при мурах, особливо знизу – вогке. У зимі мури беруться наморозззю. Все це зле відбивається на зберіаганих тут друках, надто в нижче положених полицях.

Рідкі видання – інкунабули (числом 318) і друки XVI віку (5096 томів) зберігаються окремо в сухому приміщенні коло каталогової кімнати, при чому інкунабули зібрані в окремій шафі.

Ноти і мапи зберігаються в великому книгосховищі в окремих шафах. Порнографічні друки вилучені окремо й переховуються в замкненій шафі в рукописному відділі. Окремо від загального книжкового збору Закладу зберігаються збірки Павліковських (на 2му поверсі) – разом друки (26000 томів) і дипломи (242 штуки); рукописи цієї збірки приміщені в загальному відділі рукописів Закладу, що знаходиться на 1му поверсі (партері). Крім рукописів приміщені в цьому відділі також дипломи, але тільки ті, що в рулонах та великого формату; менші зложені в течках в окремій шафі в кабінеті заступника кустоса рукописного відділу, др. Інґльота, на 2-му (чи то пак 1-му поверсі).

Дублети (коло 20000 томів) скаталоговані тільки в незначній частині (2766); каталог їх переховується у кустоса Віслоцького. У нього ж зберігається й окремий інвентар та каталог запропащених книжок (1509 тт).

III. Незінвентаризовані фонди

1. Книжки

Нескаталогованих та незінвентаризованих друків є понад сто тисяч томів, зберігаються вони в різних місцях бібліотеки та в окремому будинку напроти бібліотеки на другому боці вулиці.

В будинку бібліотеки зложені: на 2-му (чи то пак 1-му) поверсі збірки Бальцера, Бернацького, Купчинського й В. Морачевського. У відділі Павліковських лежить ще нескаталогованих 1 ½ тисячі томів. На 3-му (чи то 2-му) поверсі – у надбудові – складені: перевезена частина бібліотеки Латинської Духовної Семінарії (16000 томів) і Товажиства театрув і хурув влосьцяньскіх (5000 тт). В бувшій квартирі Любомірських зложені збірки

Товажиства Опєкі над Полякамі заграніцон (коло 1000 томів, переважно підручники).
Крім того цілий ряд збірок складено в окремих магазинах у будинку Закладу № 11, що напроти бібліотеки. Тут у магазині № 1 (сходи 3) лежать ще від 1916 року нескаталоговані книжки з бібліотеки Стефана Любомірського (15000 тт. у паках) – в 1й кімнаті, в 2й кімнаті – 1000 томів Академії Закордонної Торговлі; в 3й – бібліотека Хшановських з Морочина (5000 томів) та бібліотека Цєнських (1000 тт); в магазині № 2 (сходи 5) лежить 15 пак нескаталогованих брошур нез'ясованої кількості; в 3-й кімнаті – 5000 томів з дару Ст. Бадені (випозичальня Ґубриновича) та 1 ½ тисячі Фредри. В магазині № 3 (сходи 2, мешкання 18) лежить невписана ще частина книжок Яблоновських (10000 томів).
Дублети – зложено в магазинах будинку № 11. Тут зберігаються скаталоговані дублети (в кількості 2766 тт.) у 2й кімнаті магазину № 1 (сходи 3), а нескаталоговані в 1й і 2й кімнаті магазину № 2 (сходи 5) – коло 1 ½ тис., та в 3й кімнаті – 15000 тт.

2. Рукописи

Нескаталоговані рукописи збірегаються: у меншому книгосховищі – депозит кн[язя] Генриха XV Плеса з Пщини – 33 паки архіву з стародавніми рукописами, від XIIго віку починаючи (є загальний тільки спис), у більшому – архів фундації Скарбка. Ціла низка архівів і збірок знаходиться коло каталогової кімнати в т. зв. залі Бєльовського: архів Лановецького, Бальцера, Франке, Чоловського, Товажиства Штук Пєнкних та багато інших, зазначених у тимчасовому списі незінвентаризованих рукописів. На 2-му (чи то на 1-му) пов[ерсі] коло бюр обробки рукописів, у двох передпокоях (кабінету др. Тишковського й др. Інґльота) зберігаються в 6-тьох замкнених шафах архіви й збірки: Яблоновських, Люба-Радзимінського, Змартвихвстанців, Ружі Лукасевичевої, Більчевського, ред[акції] час[опису] «Сиґнали», В. Морачевського, а в окремій кімнаті безпосередньо коло кабінету др. Інґльота незінвентаризовані збірки Сапіг, Козловського, Рея з Псар, Т. Рутовського, Б. Вислоуха. Папери Польскєґо Звйонзку Заходнєґо, обвуд львовскі (114 штук) і Товажиства попєраня Людових Шкул Повшехних, оддзял львовскі (1154 штуки) складені в бувшій квартирі Любомірських. Кореспонденція Елєонори Любомірської знаходиться в архіві Закладу (в фотографічнім ателіє), на долі ж у коридорі складено й папери Сьвєжавських. Крім того ряд рукописів лежить у бюрах обробки на руках відповідних працівників. Кільканадцять архівів та чимало різних актів складено поза бібліотекою в будинку № 11, в магазині № 2. Перелік їх подано в тимчасовому списі.
Таку розкиданість незінвентаризованих фондів, як книжок, так і особливо рукописів, Комісія вважає за річ ненормальну. Всі вищі фонди належить негайно сконцентрувати в окремому приміщенні в інтересі кращого їх зберігання.

IV. Ужиткове устаткування

Інвентарних книг господарства бібліотеки Комісія не могла перебрати, бо їх не ведено, тому Комісія сама зладила спис меблів та іншого ужиткового устаткування за кімнатами, при чому ствердила, що:

1. У першім передпокою направо при вході: 3 шафи з дверцятами, 1 шафа отверта, 1 лампа висяча, 1 умивальня.

2) У фотографічній кімнаті: 4 шафи з дверцятами, 3 столи, 2 крісла, 1 лампа висяча, 3 лампи стоячі, 1 фотографічний апарат до знимок рукописів з приладдям.

3) Кімната переплетників: 1 шафа з дверцятами, 1 шафа американка, 2 столи, 1 пульпіт, 4 крісла, 1 вішалка, 1 лампа висяча, 1 перепл[етна] преса (власність переплетні А.Н., давн[ього] «Оссолінеум»), 1 кошик на сміття.

4) Кімната письменників: 3 шафи отверті, 1 етажерка, 2 столи, 1 бюрко, 2 крісла, 1 фотель, 1 канапа, 1 вішалка, 1 лампа висяча, 1 коц, 1 кошик на сміття.

5) Кімната секретаріату II: 1 стіл, 2 бюрка, 4 крісла, 1 вішалка, 1 лампа висяча, 1 умивальня, 1 мідниця, 1 дзбанок, 6 образів, 2 коври, 1 коц, 1 телеф[онний] апарат, 1 кошик на сміття.

6) Відділ часописів та стародруків: 1 шафа з дверцями, 2 шафи отверті, 2 етажерки, 3 столи, 3 бюрка, 5 крісел, 1 вішалка, 1 лампа висяча, 1 лампа стояча, 1 умивалька, 1 мидниця, 1 дзбанок, 22 образи, 3 коври, 2 коци, 3 коші на сміття, 1 годинник, 1 термометр, 1 драбина.

7) Кімната каталогування I: 3 шафи отверті, 1 стіл, 2 бюрка, 3 крісла, 1 вішалка, 1 лампа висяча, 1 лампа стояча, 8 образів, 2 коври, 1 коц, 1 кошик на сміття.

8) Покій кустоса: 1 шафа з дверцятами, 1 шафа отверта, 2 шафи-американки, 1 бюрко, 3 крісла, 1 канапа, 1 вішалка, 1 лампа висяча, 1 лампа стояча, 10 образів, 1 коц, 1 кошик на сміття.

9) Кімната каталогування II: 5 шаф отвертих, 1 стіл, 1 бюрко, 5 крісел, 2 вішаки, 1 лампа висяча, 3 образи, 1 коц, 1 машина до писання «Ремінгтон», 1 стільчик під машину, 1 кошик на сміття, 1 кожа під ноги.

10) Почекальня перед каталогом: 2 шафи-американки, 2 столи, 3 крісла, 1 вішалка, 2 лампи висячі, 1 кошик на сміття, 2 таблиці до оголошень, 1 підставка на парасолі, 1 полиця на каталог.

11) Каталог: 1 шафа з дверцятами, 14 шаф отвертих, 4 столи, 1 бюрко, 1 пульпіт, 7 крісел, 1 вішалка, 2 лампи висячі, 4 лампи стоячі, 3 дзбанки, 1 образ, 6 коців (2 переполовинені), 4 коші на сміття, 1 годинник, 2 кожі під ноги, 1 залізна каса, 2 полиці, 1 табурет, 2 малі столики, 2 стільчики, 1 козільчик, 1 таблиця на оголошення, 4 глобуси, 8 бюстів, 1 рельєф, 1 залізна піч, 1 котара, 1 машинка до гострення олівців, 1 таблиця на ключики, 3 шафи на ключики, 1 скринька на реверси.

12) Зал рукописів I (Бєльовського): 1 отверта шафа п'ятидільна, 1 отверта шафа дводільна, 12 поодиноких шаф отвертих, 1 низька шафка під вікном, 1 шафа замкнена з пульпітом, 1 гіпсовий бюст, 1 табурет, 2 столи, 3 крісла, 2 висячі лампи, 2 драбини.

13) Зал рукописів II (Кентшинського): 20 шаф отвертих, 1 полиця над дверми, 1 полиця під вікном, 2 подвійні вітрини, 1 лампа висяча, 2 драбини.
14) Зал стародруків: 1 шафа чотиродільна з дверцями, 1 шафа трьохдільна з дверцятами, 1 шафа поодинака з дверцями, 2 гіпсові бюсти, 1 дерев'яна скринька.
15) Кімната перед великим магазином: 10 шаф отвертих, 1 лампа висяча, 1 вішалка, 1 кошик на сміття, 1 стільчик, 1 пас до миття вікон, 1 параван до печі.
16) Великий магазин бібліотеки: 463 шафи бібліотечні отверті (число обіймає також малий магазин), 6 столів, 1 пака до дезинфекцій, 1 подвійна шафа на географ[ічні] карти, 6 образів, 1 стільчик, 1 крісло, 1 лампа зі шнуром, 5 ламп висячих, 14 гіпсових бюстів, 1 глобус, 34 драбини.
17) Малий магазин бібліотеки (крім шаф): 2 столи, 6 драбин, 8 висячих ламп, 4 гіпсові бюсти, 2 глобуси.
18) Коритар великий: 2 крісла, 1 лавка, 1 таблиця на оголошення, 6 бюстів на постументах, 4 хідники, 1 сплювачка, 4 витирачки до чобіт, 1 кошик, 1 дзбанок, 1 протипожежна скринька, 8 ламп висячих.
19) Поміщення під сходами: 3 шафи з дверцями, 1 таблиця, 2 лавки, 1 складана драбина, 1 пака на образи, 2 полиці, 4 старі куфри, 1 кіш, 3 висячі лампи.
20) В.С.: 2 шафи зачинені, 1 драбина, 1 сплювачка, 2 висячі лампи.
21) Сходова клітка: 2 великі образи, 3 висячі лампи, 1 кіш на сміття, 1 вішалка, 2 шафи з дверцятами.
22) Гардероба перед науковою працівнею: 1 полиця на підручний каталог, 4 вішалки, 4 полиці на калоші, 3 столи, 3 крісла, 1 кіш на сміття, 3 таблиці на оголошення, 1 зеркало, 7 образів, 1 карафка, 1 гачок, 1 висяча лампа.
23) Покій керівника наукової працівні: 6 шаф з дверцями, 1 етажерка, 1 полиця, 1 бюрко, 2 столики, 6 крісел, 1 подвійна драбина, 1 стояк, 2 лампи висячі, 1 лампа стояча, 5 образів, 2 таблиці на оголошення, 1 медаліон.
24) Наукова працівня: 7 столів, 35 крісел, 5 потрійних ламп, 1 лампа подвійна, 1 годинник, 9 образів, 2 таблиці на оголошення, 1 кошик на сміття.
25) Бібліотека Павліковських: 24 бібліотечних шафи, 10 шаф на гравюри, 6 шафок під вікнами, 1 вітраж, 2 образи на завісах, 1 іконостас, 10 образів, 4 плакати, 1 музейна шабля, 13 бібельотів (вазони та різьби), 3 лампи висячі.
26) Канцелярія бібліотеки Павліковських: 1 трьохдільна шафа з дверцятами, 1 шафа отверта, 2 шафки під вікнами, 2 античні шафи, 1 мале бюрко, 2 великі бюрка, 1 стіл, 1 мозаїковий столик, 1 фортепіян, 1 табурет, 1 крісло, 1 кіш на папери, 1 столик під писану машину, 1 підстава під умивальню, 1 висяча лампа, 1 лампа стояча, 18 образів, 3 плакати, 12 бібельотів.
27) Передпокій відділу рукописів I: 3 шафи з дверцятами, 1 лампа висяча, 2 образи, 1 витирачка.
28) Передпокій відділу рукописів II: 3 шафи з дверцятами, 1 мала шафка, 1 стіл, 1 умивальня, 2 образи, 1 лампа висяча.

29) Канцелярія відділу рукописів: 2 шафи зачинені, 1 шафа отверта, 1 шафка на інвентар, 3 столи, 1 бюрко, 5 крісел, 1 кошик на сміття, 1 шафка на ключики, 5 образів.
30) Архів Сапіг: 5 шаф з дверцятами, 3 шафи отверті, 1 полиця, на картотеку, 1 стіл, 1 драбинка, 1 лавка, 2 кошики, 1 лампа висяча, 1 лампа стояча, 3 образи, 2 коші, 1 вішалка, 2 куфри.
31) Покій кустоса рукописів: 2 шафи з дверцятами, 1 бюрко, 1 стіл, 1 столик під машину, 1 машина до писання, 1 етажерка, 1 фотель м'який, 1 фотель бюрковий, 2 крісла, 1 вішалка, 1 лампа висяча, 1 лампа стояча, 12 образів, 1 сукно під ноги, 1 кіш на папери, 1 коц на вікно.
32) Зал часописів I: 4 шафи на часописи, 2 столи, 1 бюрко, 1 крісло, 1 висяча лампа, 2 полиці під вікнами, 1 драбина.
33) Зал часописів II: 2 шафи на часописи, 1 шафка під вікном, 1 стіл, 1 висяча лампа, 1 драбинка.
34) Зал часописів III: I полиця на часописи, 1 шафка під вікном, 1 нічний столик, 3 образи, 1 лампа.

Магазини у будинку при вул. Оссолінських 11

35) Поміщення при сходах II, кварт[ира] 18: 9 отвертих шаф, 1 драбина.
36) Поміщення при сх[одах] III, покій I: 1 розбита шафа.
37) Поміщення дублетів I: 10 шаф з дверцятами, 2 шафи отверті, 1 шафа-американка, 4 столи, 1 крісло, 1 драбина.
38) Поміщення дублетів II: 6 шаф отвертих, 1 полиця над вікном, 1 полиця над дверями, 1 стіл, 2 драбини.
39) Сходи V, кімната 1: 4 шафи отверті, 1 полиця над дверми.
40) Сходи V, кімната 2: 3 шафи отверті, 1 полиця при стіні, 1 полиця над дверми.
41) Сходи V, кімната 3: 2 столики з полицями, 2 стояки без полиць, 6 полиць, 2 столи, 1 крісло, 1 шафка, 6 шаф бібліотечних, 1 полиця над дверми, 1 полиця над вікном.

В інститутах Академії Наук УРСР, поміщених у кімнатах б. «Оссолінеум», а також в Інституті Маркса-Енгельса-Леніна-Сталіна, знаходяться предмети та меблі з помешкання куратора «Оссолінеум» Любомірського. Докладний спис усіх меблів знаходиться в Дирекції Бібліотеки Академії Наук (філія).

Дрібні предмети

18 каламарів
5 попільничок
5 підставок до печаток
3 нумератори
16 бібулярів
25 ручок
10 лінійок

Приватна власність
працівників Бібліотеки

1) У кімнаті Бібліотеки Павліковських: 1 бюрко, приватна власність тов. Гелени Блюм.
2) У кімнаті Архіва Сапіг:
1 бюрко, прив[атна] власність тов. Станислави Чоловської,
1 бюрко, прив[атна] власність тов. Казимира Тишковського,
2 скриньки, прив[атна] власність тов. Ст[анислави] Чоловської
3) У покою кустоса відділу рукописів:
1 бюрко, 1 отверта шафа, прив[атна] власність тов. К. Тишковського.

V. Персонал

До складу персоналу бібліотеки Закладу ім. «Оссолінських» належали в дні передачі отсі працівники:

1. Ассородобрай Ніна – Кабінет Історії Села
2. Брікман Станислава – Бібліотечний відділ
3. Харшевський Адам – --»--
4. Чернецька Марія – Відділ рукописів та архівів
5. Чоловська-Карчевська Станислава – Відділ рукописів і архівів
6. Фельдман Йосиф – Відділ рукописів та архівів
7. Ґостомска Софія – Бібліотечний відділ
8. Гомме Ядвіґа – Бібліотечний відділ
9. Інґльот Степан – Кабінет Історії Села
10. Якубєц Маріан – Бібліотечний відділ
11. Келлес-Кравзівна Яніна – Бібліотечний відділ
12. Кєрніцька Гелєна – Бібліотечний відділ
13. Красіцка Зофія – Бібліотечний відділ
14. Кіршбравн Давід – Інститут Маркса-Енгельса-Леніна-Сталіна
15. Кречмар Юрій – Відділ рукописів та архівів
16. Куркова Евгенія – Бібліотечний відділ
17. Лютман Роман – Відділ рукописів та архівів
18. Лютман Тадей – Відділ рукописів та архівів
19. Марковська Ванда – Інститут Маркса-Енгельса-Леніна-Сталіна
20. Оппенавер Христина – Відділ рукописів та архівів
21. Борейша Юрій – Заступник Директора
22. Олексюк Марія – Бібліотечний відділ
23. Ґебултовський Казимир – Бібліотечний відділ
24. Оссовський Станислав – Інститут Маркса-Енгельса-Леніна-Сталіна
25. Пайончковський Францішек – Бібліотечний відділ
26. Пайпер Тадей – Міцкевічівська виставка
27. Пельц Юліан – Бібліотечний відділ
28. Полєвка Адам – Міцкевічівська виставка
29. Пшибось Юліан – Міцкевічівська виставка
30. Розенбуш Анна – Бібліотечний відділ

31. Сафаль Альойзій – Переплетний відділ
32. Семкович Владислав – Переплетний відділ
33. Стефанович Адам – Бібліотечний відділ
34. Шнейберг Бронислава – Бібліотечний відділ
35. Тишковський Казимир – Відділ рукописів та архівів
36. Вєжбянська Данута – Бібліотечний відділ
37. Віслоцький Владислав – Бібліотечний відділ
38. Девехи Гелена – Секретаріат
39. Натансон Францішка – Секретаріат
40. Фльорек Леонтина – Секретаріат

Технічні Працівники

1. Гармази Павло
2. Гармази Болєслав
3. Бляшинський Фелікс
4. Бось Казимир
5. Коц Йосиф
6. Кулік Станислав
7. Міськів Здзіслав
8. Ольшинський Йосиф
9. Онущак Йосиф
10. Сатурський Михайло
11. Скєрлєнський Бронислав
12. Півовар Ян
13. Солярський Збіґнєв
14. Сьліпецький Михайло
15. Падох Тадей

Цим стверджую, що дня 1 лютого 1940 р., я передав бібліотеку Закладу ім. Оссолінських Комісії бібліотеки Академії Наук УРСР в складі тов. тов.: Директора львівської філії бібліотеки Академії Наук УРСР тов. Я. І. Зайкіна, заступника директора тов. В. В. Дорошенка, Маріана Якубца, Францішки Натансон та Ванди Марковської, згідно з поданим вище актом передачі

Львів, 14. II. 1940 р.

[Підписи] В. Віслоцкий
Яків Зайкін
В. Дорошенко
Марян Якубєц
Фр. Натансон
Марковська Ванда

НЗіО. ВР. № 17059/II, арк. 11-22. Оргінал, маш., укр. мова.

№ 27

21 лютого 1940, Львів. Доручення Комісії з охорони пам'яток культури, надане Львівській державній картинній галереї перебрати музейну колекцію з Бібліотеки ім. Баворовських

ТИМЧАСОВЕ УПРАВЛІННЯ
по Львівській області

одержано 21. II. 1940 р.
ч. 11.

Комісія по охороні пам'ятників культури
Львів, Коперника 42
Телефон 136-81

Дня 21. лютого 1940.

До Львівської Державної Картинної Галлереї

ч. 104/40. у Львові

Комісія по Охороні Пам'ятників Культури доручає Вам перебрати до своїх збірок музейну збірку з Бібліотеки Баворовських. Щоб допильнувати правильний перебір збірки належить делегувати Вашого уповноваженого, який враз з нашим представником інсп. Михайлом ДРАГАНОМ переберуть по інвентарному списку всі предмети. Після перевозу збірки зложити до Комісії акт підписаний керівником Бібліотеки Баворовських і дирекцією Львівської Державної Картинної Галлереї.

Голова Комісії
[Підпис] /Петро Панч/

За Секретаря:
[Підпис] /Іван Карпинець/

НЗіО. ВР, № 17184/II, арк. 65. Оригінал, маш. на бланку, укр. мова.

№ 28

15 березня 1940, Львів. Лист ігумена монастиря Студитів у Львові Климентія Шептицького до проф. Кирила Студинського у справі бібліотеки «Студіону»

Львів, 15/3 1940

В[исоко]Поважаний Пане Професоре!

О. Котів (в заступстві о. Хомина) представить п. Професорови небезпеку, в якій находиться бібліотека «Студіону». Д-р. Тригуб і нова «директорша» шпиталю хотять цілісінький дім П. Скарги 2б взяти на свою клініку – отже викинути і бібліотеку – 1) цілком без права – бо та є вже передана Академії наук, а 2) без хісна і потреби для клініки – бо льокаль бібліотеки не до ужитка на шпитальні ціли, а зрештою мають 2 поверхи вже ними заняті, а цілком порожні.

Просимо конечно о поміч і інтервенцію.

З поклоном [Підпис]

ЦДІА України у Львові, ф. 362, оп. 1, спр. 432, арк. 15. Оригінал, рук., укр. мова.

№ 29
15 березня 1940, Львів. Стаття Тетяни Тесс в московській газеті «Известия» про мистецькі збірки львівського Оссолінеуму

«Ossolineum»

В 1871 году сын Адама Мицкевича Владислав Мицкевич продал графу Тарновскому оригинал рукописи своего отца – единственный рукописный экземпляр «Пана Тадеуша». У Владислава Мицкевича был книжный магазин в Париже; в дни Парижской Коммуны магазин был разрушен версальской армией, владелец его впал в бедность. Продавая рукопись, он написал письмо; подлинник этого письма сохранился.

Вот оно:

«Этим письмом я заявляю, что рукопись «Пана Тадеуша» передаю пану Брониславу Залесскому. Это собственноручная рукопись моего отца, которую я вынужден продать вследствие катастрофы с моим книжным магазином, разрушенным версальской армией во время последних парижских событий. Эту рукопись я продал в собственность графу Станиславу Тарновскому.

Владислав Мицкевич.

Париж. 6 октября 1871 года».

Письмо хранилось у графа Тарновского вместе с рукописью. Никто в мире не знал, где находится оригинал «Пана Тадеуша», все следы были утеряны.

Покидая Львов, граф Тарновский оставил в музее «Ossolineum» запечатанный со всех сторон ящик с указанием не прикасаться к нему до возвращения графа. Ящик стоял в музее до той поры, пока Львов не заняла Красная армия и пока музей «Ossolineum» не перешел в ведение государства.

Тогда ящик был вскрыт новым директорм музея, тов. Борейша, писателем и журналистом.

Вместе с рукописью «Пана Тадеуша» в ящике была обнаружена еще одна драгоценность. Там лежала картина Рембрандта «Человек в черной одежде». Описание картины с указанием, кому она принадлежит, можно было найти в целом ряде монографий и работ по искусству. Теперь мы держали ее в руках. Из бархатной глубокой черноты выступало желтое лицо человека так сильно и полно, как дано только руке Рембрандта.

На столе, вынутая из сейфа, лежала рукопись «Пана Тадеуша». Знаменитый переплетчик Семкович одел легкие и тонкие страницы в чудесный переплет. Имя Семковича знали во многих библиотеках мира, он славился своим искусством переплетать и реставрировать редкие книги.

Косой, мелкий, нервный почерк, страницы почти без помарок, как бы рожденные одним дыханием, – и вдруг страница, исчерченная вся, вдоль и поперек, с десятками помарок на полях, написанная в минуты, когда строка как бы начинает заикаться и толкает другую, требуя выбора, требуя новых и новых решений. И вот, наконец, выбор сделан, все решено, на страницы нанесены лучшие слова в лучшем порядке...

«Ossolineum» – один из самых древних музеев мира. Некогда здесь был монастырь «Босых кармелиток», монастырь сгорел, руины его откупил граф Оссолинский. В той части, где был монастырь, отстроили библиотеку; рядом, вплотную, выстроили здание музея, галлереи его, просторные, высокие комнаты из окон которых сейчас видна узкая и тихая улица, идущая в гору, верхушки деревьев, шпили и флюгера островерхих крыш.

В галлерее музея висят чудесные картины старых мастеров. Мы видим портрет работы Тициана, долгое время живший под слоем красок картины неизвестного художника и, наконец, обнаруженный, когда верхний слой красок был снят. Мы видим большое полотно работы польского живописца Яна Матейко «Люблинская уния» – картину с беспокойной и нервной композицией, блестящим колоритом, сильной и выразительной характеристикой действующих лиц. В том же зале висит картина Иозефа Брандта, живописца большой силы и тонкости. Дальше идут картины голландских живописцев, редкие полотна старых мастеров.

Во время бомбардировки Львова все ценные картины были вынуты из рам и унесены из этих комнат со стеклянными потолками. Они лежали в коридорах, укрытые сверху мешками с песком, в то время, когда город сотрясали взрывы, когда дома взлетали и рассыпались щебнем и пылью.

Сейчас они все висят по своим местам.

Старый сторож, вежливый и тихий, идет впереди и открывает скрюченными от ревматизма руками двери, одну за другой. Он молчит и только иногда, прислушиваясь, наклоняет голову на бок, как птица. Когда мы останавливаемся перед дверью, покрытой замечательной резьбой, он вдруг говорит тонким голосом:

– То копия. Но оригинал скоро тоже тут будет. – Он значительно подымает вверх палец. – Четыреста картин привезли сейчас до музея из поместий та палацов. Яки мастера! А! А! – он качает головой. – Яки кисти, який колер... Чудово, чудово!

И он идет вперед, осторожно шаркая ногами в валенках.

В одной из комнат музея собрана коллекция старинного оружия. Здесь есть турецкая сабля, на клинке которой записана вся удивительная история ее жизни.

Каждый хозяин оставлял на клинке свою запись. Из Турции сабля попала в Венгрию. Затем ее хозяином стал французский солдат. Вместе с армией Наполеона она путешествовала по Египту. Во время польской революции она была в Польше, – на ней записана песня Волынского полка:

«Лучше так судьбу закончить,
Чем чтоб душу чорт украл...

Во время итальянской революции, в 1849 году, она попала в Рим. На ней написано изречение:

«Одно дело – умирать,
Другое дело – говорить со смертью».

И, наконец, последним ее владельцем был Искандер-паша – прозвище авантюриста Илинского. Искандер-паша служил в войсках Марии Христины испанской и Дон-Педро португальского, участвовал в осаде

Герата, сражался с Абд-эль-Кадером в Алжире в рядах французских войск, участвовал в венгерской войне и, наконец, бежал в Турцию. На полях сражения Европы и Азии он получил 40 ран. Последний раз он ударил этой саблей за год до своей смерти. На клинке оставлена его запись:

«Последний ударил этой шашкой Искандер-паша в 1863 году».

Сейчас сабля находится в музее. Сколько рук ее держали, в каких странах она была в боях, каких дел и событий была свидетельницей...

В книгохранилище музея лежат манускрипты XII века; на пергаменте между текстом проложены красками и золотом чудесные рисунки. В музее хранятся инкунабулы – первые книги, отпечатанные не с досок, а с наборных букв. Заставки и концовки инкунабул сделаны чеканным золотом тончайшей работы.

Каждый день в музей прибывают все новые и новые старинные книги огромной ценности. Мы видим первое издание Данте, реставрированное тем же знаменитым переплетчиком и реставратором Семковичем. Он сделал вещь поистине волшебную: расщепил истлевшую, тончайшую страницу вдоль, разделил ее как бы на две пластины, вставил внутрь пергамент и затем склеил таким образом, что страница оказалась на плотной и прочной основе. Так были реставрированы все страницы рассыпающейся, гибнущей от ветхости книги.

В 1830-х годах при библиотеке музея существовала типография. Здесь были напечатаны поэмы Мицкевича; за издание их директора библиотеки Слотвинского посадили в тюрьму. Сидя в тюрьме, Слотвинский нацарапал иголкой на полях библии поэму. Сейчас эта библия находится в книгохранилище музея, научные сотрудники работают над ней, разбирая текст поэмы.

Наверху, над книгохранилищем, находилась квартира последнего владельца музея, князя Любомирского. Это – комнаты, обставленные скучно и вульгарно, с унылой претензией не слишком чистоплотного холостяка. Над бесценными сокровищами, над чудесными картинами и книгами жил человек равнодушный и обладающий дурным вкусом, жил грязно, с драной обивкой на креслах и закапанными вином и жиром шелковыми обоями.

В сейфе у князя Любомирского тоже хранилась «драгоценность».

Сейф долго вскрывали, приезжали специальные мастера, осторожно, как бы колдуя, трогали затвор кончиками пальцев, искали секрет, поворот пружины, волшебный звон, после которого мягко и плавно отойдет тяжелая дверца.

Наконец, сейф был открыт.

Внутри на алом бархате лежал зуб с фарфоровой пломбой сбоку.

Рядом с зубом лежала записка: «Выбит в 1926 году».

Татьяна ТЭСС.

г. ЛЬВОВ.

Опубл.: Известия. – 1940. – 15 марта (№ 61).

№ 30

12 квітня 1940, Львів. План роботи відділу рукописів Львівської філії Бібліотеки АН УРСР на II квартал 1940 р. зокрема, щодо перевезення до бібліотеки ряду архівних збірок

Програма
праці Відділу Рукописів Філії Бібліотеки Академії Наук УРСР
на II квартал 1940 р.

[...]

2. Спровадження до Рукописного Відділу Бібліотеки Акад. Наук слідуючих збірників:

а) бібліотечних рукописів монастиря Домініканів у Львові,
б) решту архіву фундації Скарбка з Дороговижа,
в) решту архіву Радзімінських з Берегу Мукосієвого біля Кремянця,
г) решту архіву Сапігів з Красичина біля Перемишля,
д) рукописи, що знаходяться в Захисті Єзуїтів у Хирові біля Старого Самбора.

[...]

Львів, 12 квітня 1940 р.

/Деркач Марія Дем'янівна/
/ Інгльот Стефан Томашевич/

ЛННБУ. Архів, оп. 1, спр. 28, арк. 9, 11. Копія, маш., укр. мова.

№ 31

16 квітня 1940, Львів. Протокол про випозичення картин з фондів колишньої бібліотеки Баворовських у Львові для виставки у Львівській державній картинній галереї

Львів, дня 16 квітня 1940

ПРОТОКОЛ

Присутні: Іменем Філіялу Акад[емії] Наук УРСР тов. тов. Віслоцький, Інгльот і Маньковскі. Іменем Львів[ської] Держ[авної] Картинної Галерії тов. тов. Ґітлєр*, Горнунґ і Крамарчик. На підставі письма керівника Львів[ського] Облвідділу в справах мистецтва тов. Гончарова з дати 13 / VI 1940 р. ч. 629 спрямованого до директора Філіялу Акад[емії] Наук УРСР тов. Зайкіна, зістали делеговані через цего послідного тов. тов. Інгльот, Маньковський і Віслоцький до випожичиня з б. Бібліотеки Баворовських

* Помилково, насправді: Ґюттлєр.

входячої в склад Філіялу Акад[емії] Наук трийцяти образів Львів[ської] Держ[авної] Карт[инної] Галерії, до удоповнення приготованої в цій Галерії вистави.

Виконуючи вище наведене поручення видано з б. Бібліотеки Баворовських як випожичене Львів[ській] Держ[авній] Карт[инній] Галерії, а Львів[ська] Держ[авна] Карт[инна] Гал[ерея] відібрала випожичені її слідуючі образи[6]:

	Ч. інвен[арне]
1/ Франс Фльоріс : Старець / сьв[ятий] Нікодем /	1
2/ Йоган Хрісціян Бранд : Ставъ	5
3/ Пэтродельля Венхія : Старець і молодець	8
4/ — // — // — //— //— Молодець і дівчина	9
5/ Франц Антон Грефестайн : Птиці I	10
6/ — // — // — //— //— : Птиці II	11
7/ Гіованні Люіф Бокко : Борба з Турками I	17
8/ — // — // — //— //— II	18
9/ Ф. Ф. Там : Морські свинки	33
10/ — // — // — //— //— : Голуби з кінця XVII ст.	34
11/ Школа Влоска : Дівчина зі збанками	35
12/ Бернардо Строцці : Лютніста	46
13/ Антоніо Каналэ зв. Каналэтто : Краэвид міста Мурано від сторони Вэнеції	48
14/ — // — // — //— //— Краэвид на Сан Міхеле і Мурано	49
15/ Карльо Дальці : Сьв[ята] Марія Магдалена	51
16/ Школа німецька з XVII в. : Мойсей відганяючий пастиря	53
17/ XVIII вік : Щигли	63
18/ — // — Чижики	64
19/ Школа голэндерська з кінця XVIII віку : Битва їзди I	71
20/ — // — // — //— // — // — // — //— Битва їзди II	72
21/ Гуідо Рені / Гуерчіно / : Сибілля	231
22/ Герріт фон Гонтгарет : Гітаристка	234
23/ — // — // — //— //— Вялянчелістка	235
24/ Франц Хрістоф Каннеук : Відвідини у маляра	238
25/ — // — // — //— //— Відвідини у різьбаря	279
26/ Юзеф Пітшманн : Юзеф Коморовські	271
27/ Андреа Лянцані : Мойсей яко дитя доптаючий корону Фараона	56
28/ Школа Французька з перелому XVII віку : Портрет Тарли	263
29/ Бродовскі Антоні : Александр Батовскі	260
30/ Школа влоска з I пол[овини] XVII в. : Алэгорична стаття жіноча	47

[6] Перелік польською мовою див. у наступному док. від 17 квітня 1940 р.

Підписані представники Львів[ської] Дер[жавної] Карт[инної] Г[алереї] потверджують видбір вище наведених випожичених її образів, заявляє заразом, що кожде бажання Ф.А.Н. позістають ті образи до її розпорядження і будуть звернені Ф.А.Н.

[Підписи] Стефан Інгльот
Юрій Ґюттлєр
В. Віслоцький
Горнунґ
Тадей Маньковский
Крамарчик

ЛННБУ. Архів, оп. 1, спр. 10[к], арк. 177-178. Оригінал, маш., укр. мова.

№ 32

17 квітня 1940, Львів. Лист в. о. директора Львівського державного історичного музею Ярослава Пастернака до дирекції Львівської державної картинної галереї з проханням забрати зразки церковного мистецтва з колишніх музеїв Ставропігії та Народного Дому

Н.К.О – У.Р.С.Р
Львівський Державний
Історичний Музей
17. IV. 1940 р.

До
ч.17/40 Дирекції Державної Картинної Галереї у Львові

Прохаю перебрати негайно призначені для Галереї пам'ятки церковного мистецтва з бувших музеїв Ставропігії та Народного Дому.

Я. Пастернак
в.о. директора

НЗіО. ВР, № 17184/II, арк. 65. Оригінал, рук., укр. мова.

№ 33

17 квітня 1940, Львів. Список картин з колишньої Бібліотеки Баворовських, позичених до Львівської державної картинної галереї[7]

Spis obrazów wypożyczonych z b. Biblioteki Baworowskich dn. 17. IV. 1940 r. dla Lwowskiej Państwowej Galerji Obrazów

1. Frans Floris: Starzec /św. Nikodem/ 1
2. Johann Christian Brand: Staw 5
2. Pietro delia Vecchia: Starzec i młodzieniec 8
4. — // — // — // — // — Młodzieniec i dziewczyna 9
5. Franz Anton Graffenstein: Ptaki I 10
6. — // — // — // — // — // — Ptaki II 11
7. Giovanni Luigi Rocco: Bitwa z Turkami I 17
8. — // — // — // — // — // Bitwa z Turkami II 18
9. F. von Tam: Morskie świnki 33
10. — // — // — Gołębie 34
11. Szkoła włoska z końca XVII w.: Dziewczyna z dzbanem 35
12. Bernardo Strozzi: Lutnista 46
13. Szkoła włoska z 1-szej poł. XVII w.: Alegoryczna postać kobieca 47
14. Antonio Canale zw. Canaletto: Widok miasta Murano od strony Wenecji ..48
15. — // — // — // — // — // — // — Widok na San Michele i Murano 49
16. Carlo Dolci: Sw. Maria Magdalena 51
17. Szkoła niemiecka z XVII w.: Mojżesz odpędzający pasterza 53
18. Andrea Lanzani: Mojżesz jako dziecko dępcący koronę faraona 56
19. Wiek XVII: Szczygły 63
20. — // — // — Czyże 64
21. Szkoła holenderska z końca XVIII w.: Bitwa jazdy I 71
22. — // — // — // — // — // — // — // — // Bitwa jazdy II 72
23. Guido Reni /Guercino/ : Sybilla 231
24. Gerrit van Honthorst: Gitarzystka 234
25. — // — // — // — // — Wiolonczelista 235
26. Franz Christoph Janneck: Odwiedziny u malarza 238
27. — // — // — // — // — // — Odwiedziny u rzeźbiarza 239
28. Antoni Brodowski: Portret Aleksandra Batowskiego 260
29. Szkoła francuska z przełomu XVII na XVIII w.: Portret Tarły 263
30. Józef Pitschmann: Portret Józefa Komorowskiego 271

[Печатка] Biblioteka Ossolineum

НЗіО. ВР, № 17112/II, арк. 9. Оригінал, маш., пол. мова.

---

[7] 6 травня 1940 р. Обласна картинна галерея «прийняла до своїх фондів» 30 картин // НЗіО. ВР, № 17112/II, арк. 10.

№ 34

[Кінець квітня 1940, Львів]. Список експонатів, переданих до відділу західно-європейського мистецтва Львівської державної картинної галереї з колишніх приватних та міських збірок

Список
мистецьких предметів які входять в склад відділу зах. европ.
мистецтва Львівської Державної Картинної Галереї.

	Картини	Рисунки	Мініатюри	Плакети бронзи	Медальони	Різьби	Шитхи
Народня Галерея м. Львова	1484	560	137	84	628	73	
Збірка ім. В. Оржеховича	178	65	20	15		13	
Збірки Л. Пініньского	216	87	55			214	
Збірки Дідушицьких	132	20	1	16		2	
Збірки Голуховських	88			3		1	74
Збірки К. Брюніцького	34	13	6				81
Збірки Вибрановських	65	9					41
Національний Музей	22						
Музей ім. Собеського	41					51	
Музей Мистецького Промислу	2					14	1717
Музей ім. Любомірських	695						
Музей Баворовських	30						
Разом	2987	754	219	118	628	368	1913

Разом всіх предметів 6987

НЗіО. ВР. № 17184/II. арк. 19. Копія. маш., пол. мова.

№ 35

[Квітень] 1940[8], Львів. Лист виконуючого обов'язки начальника Архівного відділу Управління НКВС по Львівській області Фурмана до Наукового товариства ім. Шевченка з вимогою передати до Львівського обласного історичного архіву архівні матеріали НТШ[9]

До Т-ва ім. Шевченка

На підставі наказу Головного Архівного Управління НКВС УРСР, архівний відділ УНКВС по Львівській області просить негайно передати через вашого представника до Львівського обласного Історичного Архіву архівні матеріяли Вашої установи

В.о. Начальника Архівного відділу
Управління НКВС по Львівській обл. /Фурман/

ДАЛО, ф. Р-230, оп. 1, спр. 5, арк. 25. Копія, маш., укр. мова.

№ 36

6 травня 1940, Львів. Протокол засідання Комісії з охорони пам'яток культури при Тимчасовому управлінні у Львівській області

П Р О Т О К О Л ч. 5
з засідання Комісії по Охороні Пам'ятників Культури, що відбулося дня 6. травня 1940 р. о 7. год. вечора.

П р и я в н і були: Голова Комісії Петро Панч, члени Комісії: акад. Михайло Возняк і Антон Приходько, запрошені до праць в Комісії: Іляріон Свєнціцький і Володимир Дорошенко;
запрошені на засідання: Лев Гончаров, Іван Бондар, Зільберман, Генрих Цєсля, Ксавери Півоцький, Григорій Піжук і інспектори Комісії: Михайло Драган і Іван Карпинець.

Секретарював Іван Карпинець.

На повістці денній було:
1) Затвердження пам'ятників культури по Львівській області (реферував інсп. Драган);
2) справа музейної збірки Володимира Панькова;
3) Справа раціонального поділу фондів поміж музеї;
4) Доповідна записка музейної бригади (реф[ерент] Голова П. Панч);

---

[8] Дата встановлена приблизно на підставі суміжних документів.

[9] Подібні вимоги були надіслані до націоналізованих інституцій «Оссолінеуму», «Ставропігіону» та інших державних установ та громадських організацій.

5) Про археологічні заповідники (реф[ерент] інсп. Драган);
6) Поточні справи: а) звільнення з посади інсп. Панькова;
б) про бібліотеку в Медиці.

[...]

У х в а л е н о: доручити бібліотекареві Комісії т. Пріцакові виїхати до Медики к. Перемишля й перевезти звідтам до фондів Комісії рештки бібліотеки поміщика Павліковського. Просити капітана тов. Ровінського допомогти в цій справі.

У х в а л е н о: на пропозицію тов. В. Дорошенка і акад. М. Возняка, просити Академію Наук УРСР звернути особливу увагу на бібліотеку й архів греко-католицької капітули в Перемишлі, де є старі пергамени, стародруки і рідкі видання. Також звернути увагу на Василіянські монастирі в інших областях (Добромиль і Лаврів в Дрогобицькій області і Бучач в Станиславівській області), де є цінні рукописи, портрети, ікони тощо.

У х в а л е н о: звернутися до Облспоживспілки, Держбанку і інших установ, в яких находяться цінні картини, з пропозицією, передати їх в розпорядження музеїв.

На цьому засідання закінчилося.

Голова Комісії: (Петро Панч) [Підпис]

За секретаря: (І. Карпинець) [Підпис]

ЛГМ. Архів, оп. 1, спр. 8, арк. 1, 3. Копія, маш., укр. мова.

№ 37

20 червня 1940, Київ. Постанова № 900 Ради Народних Комісарів УРСР про забезпечення наукових і обласних бібліотек платними примірниками книжкової продукції видавництв УРСР

З метою забезпечення наукових і обласних бібліотек платними примірниками літератури Рада Народних Комісарів УРСР постановляє:

1. Зобов'язати всі видавництва УРСР здавати Управлінню Книгокультторгу при Раді Народних Комісарів УРСР з першої частини тиражу обов'язкові платні примірники книжкової продукції в кількості, визначеній в додатку № 1.

2. Зобов'язати Управління Книгокультторгу при Раді Народних Комісарів УРСР:

а) організувати постачання наукових і обласних бібліотек згідно з додатком № 2[10] обов'язковими платними примірниками літератури відповідно до тематики комплектування;

[10] Додаток пропущено в тексті.

б) провадити інформаційно-бібліографічні консультації в питаннях комплектування літературою наукових і обласних бібліотек.

Видання, що випускаються з зазначенням вартості, здаються Управлінню Книгокультторгу при Раді Народних Комісарів УРСР по номіналу з відповідною книготорговою знижкою.

Видання, в яких не визначена вартість, відпускаються по собівартості.

м. Київ, 20 червня 1940 р. № 900.

Голова Ради Народних Комісарів УРСР Л. Корнієць
Керуючий справами Ради Народних Комісарів УРСР О. Шинкарьов

Опубл.: Збірник постанов і розпоряджень УРСР. № 21/23. – С. 47.

№ 38
28 червня 1940, Львів. Акт передачі музейних цінностей з фондів колишнього Музею ім. Любомирських у Львові до Державного історичного музею у Львові

АКТ № 1

М. Львів 1940. *28 / VI (6 місяць)*
Ми нижче підписані склали цього А К Т А про те, що на підставі постанови РНК УРСР і наказу НКО від *10-го травня* про організацію Державного Історичного Музею в м. Львові, та постанови Комітету Охорони Памяток Культури по Львів. обл., протягом часу від *25 / V (травня) 1940 року* по *25 / VI (червня) 1940 р.* Ми перевели передачу музейних цінностей з бувшого музею *Любомирських* до Державного Історичного Музею. До цього додається список з переліком музейних експонатів[11] у кількості порядкових нумерів *1078 (тисяча сімдесят вісім)* на *57 (пятдесят семи) аркуш.*, що є не відємним додатком цього акта.

Передав: Стангрет З.

На підставі доручення
Державного Історичного Музею у Львові
Приняв: Володченко З. А. [Підпис]

ЛННБУ. Архів, оп. 1, спр. 10а, арк. 1. Оригінал, маш., укр. мова.

[11] Список з переліком переданих музейних експонатів подано на арк. 1а - 57.

№ 39

[Червень] 1940, Львів. Звіт про роботу відділу комплектування Львівської філії Бібліотеки АН УРСР за другий квартал 1940 р.

I.

Працівники

Керівник відділу:	Боднар Іван Андрієвич
Співробітники:	Кребс Роберт Янович
	Войновська Іванна Іванівна
	Гумецький Володимир К[орнилович] до 4/6 1940
	Харчевський Адам Мечисл[авович] до /6 1940
	Котович Володимир Євст[ахійович] від 24/4 1940
	Скерленський Бронислав Юрєвич від 24/4 1940
	Хитра Пантелеймон Олекс[андрович] 24/4 1940
	Маньковський Тадей від 1/6 1940
а крім сього:	Брат А. Ш. від 1/6 до 14/6 і від 28/6 1940
	Ольшевич Вацлав Адольфович від 1/6 1940
	Лютманова Франціска Мартинівна від 1/6 1940
	Вайнлез Ізраель від 1/6 1940
	Скочек Осип від 1/6 1940
	Зайнфельд Абрагам Пінкасович від 1/6 1940
	Кенігсберг Давид Касієлович від 1/6 до 14/6 і від 28/6 [1]940
	Заленська Антоніна Вільгельмівна від 1/6 1940
	Усліп Рожа Абрамівна від 1/6 1940
	Губер Марія Максиміліянівна від 15/6 1940
	Грін Гінда Абрамівна від 17/6 1940
	Гурвіц Сара Вольфівна від 1/6 1940
	Люфтова Марія Блянка Іванівна від 1/6 1940*
	Гануляк Григ[орій] Григор[ович] від 17/6 1940

II. Праця відділу

Відділ приймав до бібліотеки і віддавав до інвентаризації книжки, газети і журнали, карти, ноти та ізографики, що приходили а) з книжної палати як обов'язковий примірник, б) з обміну, в) купівлі, г) дарів і иньших придбань.

Протягом II чвертьрічча придбано з цих жерел 24015 екземплярів почислених і 58 великих возів ріжної літератури. Такого великого числа ріжної літератури не міг ані провірити з каталогом, ані осмотрити печатками, ані на[віть] обчислити, тим більше, що книжки наспівали масово і в короткім протягу часу. Для того віддавано до інвентаризації у першу чергу книги за якими повинен був бути найбільший по[пит], отже обов'язковий примірник, з купна і обміну, а з дарів невеличкі книгозбірні.

---

* Помилково, має бути Люфтова-Бєлянка Марія Іванівна.

В другім чвертьріччу віддано по осмотреню печатками стародруків 3370, нових книг 15171, періодиків крім газет 9510, карт 632 і 1 атляс, разом 28583 і вісім штук та 5 пачок рукописів. До того опечатано і почислено і приготовано до віддачі 2859 екземплярів пак, що відділ приготовив дійсно 31442 екземплярів і 5 пакетів непочислених рукописів.

Предбачений плян виконано в тім напрямі навіть з невеличкою надвижкою.

Закуплено книг 522, а в обмін одержано 1213 книг і 67 журналів. Через брак відповідних працівників в тім напрямі зроблено мало і в слідуючім чвертьріччу відділ повинен дістати бодай одного працівника, щоби правильно зорганізувати так обмін, як і купно книжок.

Крім нормальної праці відділ виконував велику працю зв'язану з наслідками воєнних подій.

Відділ вишукував у Львові збірки книжок, якими ніхто не опікувався. Були це книжки переважно приватних людей, які в часі війни опустили свої мешкання у Львові, або виїхали зі Львова перед війною і після початку війни не могли вже вернути, або вкінці люди, яких примушено опустити Львів.

За послідні три місяці привезено 58 великих возів (з глибокою плятформою) книжок, журналів, газет і рукописів і то зі самого Львова.

Перевезено збірки книг з бібліотеки: 1) Вибрановських, 2) Польського Товариства педагогічного, 3) Патайдля, 4) Янковського, 5) Шведзіцького, 6) Дзєдушицького (26 возів з великим числом старих друків), 7) Чоловського (115 пачок около 300000 рукописів), 8) Старосольського, 9) Стефанусової, 10) Галицько Руської Матиці 11) Шендрика, 12) Українського робітничого дому, 13) Заїкина, 14) Савчинської, 15) Ляховича, 16) Розтворовського, 17) Віт. Левицького, 18) Піщаковського, 19) Поліграфістів, 20) Бачевського, 21) Військової (10 великих возів) і 22) одну єврейську. Крім цього з відділу при вул. Чарнецького ч. 24 привезено 5 возів. Поза пляном перевезено 18 бібліотек, а не перевено двох львівських бібліотек і ані одної поза Львовом. Коли б не було конечности перевозити цих 18 бібліотек було би можна було виконати плян в цілости. До цього причинилася й ця обставина, що бібліотека мала до розпорядимости або віз або автомашину, які дуже часто були заняті іньшими працями і до перевозу книжок не можна було їх ужити. Також відділ не мав достаточного числа технічних працівників, щоби книжки переносили на віз і збирали з воза, а нераз треба було носити книжки й 3 поверха. Щоби праця йшла справнійше виконували цю працю працівники відділу тт. Котович і Скерленський полишаючи на цей час працю, до якої були призначені.

Щоби зібрані книжки, журнали і рукописи упорядкувати і почислити принято на працю 14 працівників, які під проводом тов. Маньковського мають обов'язок зібрані книжки розмістити по групам відповідно до їх змісту. Ця праця ще не закінчена; протягом червня розділено на поодинокі групи 206213 книжок.

В кінці годиться сказати, що опрацьовано інструкцію для відділу, яка однак ще потребує обговорення і затвердження.

Розуміється, що праці яких не можна було виконати протягом послідного чвертьрічча будуть поміщені в плані на 3 чвертьрічче і в першу чергу виконані.

Працю відділу провірювала окрема комісія зазначена профспілкою, а її спаравоздання находиться в актах дирекції

Іван Боднар

ЛННБУ. Архів, оп. 1, спр. 10, арк. 1-2. Оригінал, рук., укр. мова.

№ 40

26 липня 1940, Львів. Протокол першого засідання Вченої ради Львівської філії Бібліотеки АН УРСР, зокрема, про впорядкування архіву Івана Франка та про концентрацію бібліотек з Галичини

Протокол
Першого засідання Вченої Ради Львівської Філії Бібліотеки
Академії Наук УРСР від 26. VII. 1940 р.

Присутні: а) Члени Ради: директор Філії Бібліотеки А. Н. УРСР тов. ЗАЙКИН Я. І. як голова Ради, вчений секретар Львівської Філії тов. ВИСЛОЦЬКИЙ В. І.*, як секретар Ради, академік СТУДИНСЬКИЙ К. І., зам[існик] зав. Львівським відділом Інституту економіки тов. ГАК, заст. директора Львівської філії тов. ДОРОШЕНКО В. В., керівник відділу Львівської філії Бібліотеки тов. ДЕРКАЧ М. Д., директор Львівського музею А. Н. УРСР тов. ПОЛЯНСЬКИЙ Ю., зав відділу мистецтва Бібліотеки тов. ГЕМБАРОВИЧ М. Ф., б) запрошені як специ тов. тов. БОДНАР І. А., ЗЕХЦЕР, ІНГЛОТ С., КЕЛЛЕС-КРАУЗ І. К., КУРКОВА Е., СЕМКОВИЧ В. в) делегат Меморіально-літературного музею ім. І. Франка.
Відсутні члени Вченої Ради: академік ВОЗНЯК М. С., зам[існик] зав. Львівським відділом Інституту історії тов. КРИП'ЯКЕВИЧ І. П.
О годині 19.15 тов. дир. ЗАЙКИН відкрив засідання, подякував присутним за їх участь, обговорив загально завдання Вченої Ради, та запропонував отсей порядок денний.
I. План роботи Бібліотеки на 3-ій квартал (референт тов. Дорошенко).
II. Стан рукописів Івана Франка і питання про їх реставрацію (реферують тов. Деркачева і Семкович).
III. Про дислокацію фондів і відділів (референт тов. Вислоцький).

---

* Має бути Віслоцький В. Я.

IV. Інформація про хід концентрації Бібліотеки (референт тов. Боднар).
V. Внески.
Присутні ухвалили одноголосно предложений порядок дня.
До першої точки: Тов. Дорошенко відчитав план роботи Бібліотеки на третій квартал б. р., один примірник якого додається до цього протоколу.
В дискусії тов. Полянський ставить питання про можливість обміну книжок між бібліотекою та Природничим Музеєм А.Н. УРСР у Львові.
Тов. ЗАЙКИН звернув увагу, що у плані не відбита праця бібліотеки, щоб інформувати інститути А. Н. УРСР про нові книжки, які виходять у Радянському Союзі. Зараз повідомляємо суспільство при помочі постійної виставки тільки про те, що попадає в Бібліотеку як обов'язковий примірник, але це далеко до того, щоби можна вповні виконати інформаційну працю.
Пропонує, щоби тов. Боднар зв'язався з Інститутами і скомплектував для них передовсім довідкову літературу, яка їм негайно потрібна.
По промовах тов. Студинського і Зайкина ухвалено і записано до протоколу ось такі внески:
I. Затвердити предложений план праці бібліотеки на III. квартал б. р.
II. Зорганізувати інформаційну роботу (бібліографічні розвідки) для інститутів А. Н. УРСР, академиків та кращих наукових робітників.
До другої точки: Тов. ДЕРКАЧ реферує про стан рукописів Івана Франка: «Архів Франка прибув до Бібліотеки НТШ 25. VII. 1917 р. Його перебрав тов. В. Дорошенко від гром[адянина] Бандрівського, управителя спадщини Івана Франка. Всіх чисел списаних було 521. До цього числа прибуло ще кілька чисел, так що разом є зараз 558 чисел. З цього вже деякі пам'ятки передано до Музею І. Франка, деякі рукописи позлучувані разом і остаються люки. Архів І. Франка ділиться на такі групи:
А. Твори Франка: поезія, проза, драми, наукові статті.
Б. Листування Франка: Листи Франка та листи до Франка.
В. Збірка рукописів Франка (Рукописи редакційні, листування різних людей, старі рукописи, етнографічні записи, акти, протоколи). Документи. Перший спис зроблений для суду за нумерацією Івана Франка. Багато рукописів Франко давав оправляти, нумерував, на сорочках оправленого рукопису подавав зміст. Багато рукописів такого змісту не має. Листи оправляв І. Франко всуміш: свої листи до дружини, листи до себе, все оправлене разом без ніякої системи тільки за форматом. Є задержаний потрохи хронологічний порядок, але не у всіх збірниках листів. Подібно оправляв і збірники чужих рукописів, які приходили до ред[акцій] журналів, що їх редагував (Друг, Світ, Життя і Слово, Народ і Літ[ературно-] Науковий Вісник). Деякі з цих рукописів теж оправлені всуміш, без системи – часто всередині поплутані сторінки, часто початок рукопису в одному томі, кінець у другому. Коли приступати до впорядкування архіву, то найперше виринає питання, чи зберегти архів в такому вигляді, як він є тепер, а користування ним уможливити покажчиками, чи

впорядкувати рукописи зовсім по новому, здаючи старі індекси і каталоги до архіву. Від вирішення цього питання залежатиме напрям праці в архіві, яка повинна би бути виконана бодай з грубшого. Є дві думки. Одна випливає з живого психічного джерела: великої пошани і пієтизму для поета, що велить кожну найменшу дрібницю зберігати так, як вона є, друга з потреб – тому я воліла б, щоб цей архів розшити й оправити за вимогами та правилами архівістики. Коли ж тепер ще не є всі цієї думки, виринає в мене компромісова думка оправити і позлучувати все те, що неоправлене, а оправлені лишити і зберегти на пам'ять.
Акад. СТУДИНСЬКИЙ нагадує, що він користувався часто з рукописів І. Франка і бачив, що вони не впорядковані, лежать хаотично. Радить розшивати рукописи і каталогувати їх за авторами, вилучивши чужі рукописи і листи.
Тов. СЕМКОВИЧ думає, що Франко давав оправляти рукописи тільки тимчасово, щоб колись їх упорядкувати і краще оправити. Рукописи в течках потрібно перед переплетом упорядкувати, вже оправлені оправити наново сильно і краще, але не зміняти порядку і зоставити старі шабатурки.
Тов. ЗАЙКИН стверджує, що найліпше видрукувати цілий архів, щоб не було потрібно визичувати в широкому маштабі оригінальні рукописи. Пам'ятки по великім поеті і борцеві за свободу народа треба дуже шанувати і зберегти на довгі століття так, як їх властитель і автор полишив. Ставить питання І. Чи розшивати рукописи, II. Коли ні, то зробити до архіву точний науковий каталог і індекс.
При голосованні всі одноголосно ухвалили І. щоб рукописів не розшивати, II. Тов. Семкович складе проект реставрації архіву І. Франка, III. Тов. Деркачева складе проєкт каталогу та індексу архіву. IV. Тов. Деркачева складе в короткім часі план організації розбірки неоправлених рукописів.
До третьої точки: З огляду на пізню пору обговорення плану дислокації відділів і фондів відложено до наступного засідання.
До четвертої точки: Тов. БОДНАР обговорив перебіг концентрації книжок і архівів. Він подав до відома, що до бібліотеки напливають книжки і періодики з трьох джерел, а саме: 1) обов'язковий примірник, який надсилають Книжні палати, 2) закупно книжок у магазинах у Львові і Києві, 3) дари і 4) концентрація книжок з бібліотек, які приділила Комісія по охороні пам'ятників культури або інші власти.
Щодо обов'язкового примірника, то бібліотека одержує тільки видання, що [у] великих накладах, видань малих накладів не одержує, бо сама Книжна палата не одержує стільки примірників, щоб обділити всі бібліотеки. Купується книжки переважно видані перед 1940 р., яких вже не можна одержати з Книжної палати, або видання, потрібні в більшому числі примірників, щоб приділити їх до окремих кабінетів, – або рідкі тепер друки, ці останні від приватних осіб. Щодо концентрації, то до

цієї пори придбано для бібліотеки АН 41 книгозбірнеь, з них найповажніші як числом, так і вартістю книжкок: бібліотека лат[инської] духовної семінарії (около 30000 томів), т. з[в]. бібліотека Потужицька, що має велику кількість старих друків, рукописів і цінних книжок різного змісту, а також давніх річників польських щоденників, дальше бібліотека проф. Яна Розвадовського, в якій находяться цінні твори з історії і суспільних наук, збірка около 300000 актів до генеалогії і історії польських родів, дарована Александром Чоловським, бібліотека польського військового касина, бібліотека Кшечуновичів, Старосольського, Шендрика, Вибрановських, Гузара та інших. Дальше подав до відома, то саме тепер перебираються вельми цінні бібліотеки Василіян у Жовкві і Національного музею у Львові. Відтак заявив, що у Львові треба ще перебрати 16 малих і невеликого значіння бібліотек, крім того 92 бібліотек у краю, між ними архів Йосипа Маковея в Бережанах, Капітульну Бібліотеку в Перемишлі, рукописи Словацького в Кремінці, бібліотеку Єзуїтів в Хирові [та] інші.

Тов. ЗАЙКИН повідомив, що академік Кирило Йосипович Студинський подав свій дуже цінний архів до Бібліотеки і пропонує, щоб Наук. Рада висказала йому за цей дар свою подяку.

По довшій дискусії присутні ухвалили план праці тов. Боднара і доручили ще ліпше розгорнути роботу у Львові і на провінції. В біжучім кварталі між іншим закінчити організовано звозити книжки та рукописи з б[ібліотеки] Національного музею у Львові, з капітульної бібліотеки в Перемишлі, з Кремінця, Дрогобича, Хирова тощо.

На пропозицію тов. Гака ухвалили скласти список усіх важніших бібліотек західних областей, без огляду на те, чи вони будуть завезені до нашої бібліотеки, чи ні. Тут замало писати листи, треба післати делегатів, щоб у порозумінні з делегатами Наросвіти на листи склали спис.

Тов. ДОРОШЕНКО радить, щоб з капітульної бібліотеки в Перемишлі не забирати всього, а тільки рукописи і цінні книжки.

Тов. СТУДИНСЬКИЙ пропонує негайно забрати з Городка бібліотеку Озаркевича, яка там нищиться. Також звернутися з проханням до дир. Богдана Барвінського про передачу до бібліотеки архіву його пок[ійного] батька Олександра, яка тепер зберігається у акад. Студинського.

У тов. Зайкина прохання до тов. Студинського, щоб підчас своєї подорожі на Буковину купив від відомої письменниці О. Кобилянської її архів і перевіз його до Львова.

До п'ятої точки: На пропозицію тов. Зайкина ухвалили сесії Наукової Ради робити раз на місяць.

Нараду закрив тов. Зайкин о годині 21.

ЛННБУ. ВР, ф. 9, спр. 3896/7, арк. 1-3. Оригінал, маш., укр. мова; ЛННБУ. Архів, оп. 1, спр. 6, арк. 51-52. Копія, маш., укр. мова.

№ 41

31 липня 1940, Львів. Наказ про відрядження наукових працівників Львівської філії Бібліотеки АН УРСР до Крем'янця для перевезення до Львова документальних пам'яток, пов'язаних з постаттю польського письменника Юліуша Словацького

31 липня 1940

Відрядження

Дирекція Львівської Філії Бібліотеки Академії Наук УРСР у Львові відряджує на три дні своїх наукових робітників, тов. тов. ІНГЛОТА Степана Томашевича і БОДНАРА Івана Андреєвича, та шофера БОСЯ Казимира Генриковича до КРЕМІНЦЯ, в ціли перебрання памяток звязаних з особою польського письменника Ю. Словацького і перевезення їх до Львова.

Директор Філії Бібліотеки Академії Наук УРСР у Львові /Зайкин/
Секретар /Девехи/

ЛННБУ. Архів. оп. 1. Особові справи звільнених працівників бібліотеки ім. В. Стефаника до 1944 р., т. III, арк. 156. Копія, маш., укр. мова.

№ 42

[Липень] 1940, Львів. Звіт про роботу відділу комплектування Львівської філії Бібліотеки АН УРСР за липень 1940 р.

Львівська Філія бібліотеки Академії наук УРСР
Відділ комплектування
Звідомлення за липень 1940 [р.]

Праця відділу йшла нормально і відділ виконав таку працю протягом липня
Прибуток книжок, журналів, газет і і[ншого].

а) Обов'язковий примірник

Книжок	4500
Журнали і газети	15000
Карти	-
Ноти	-
Ізографіка	-
Разом	19500

б) Купівля
Куплено 484 томів за 2444 карб.
в) Концентрація
Привезено бібліотеки

Говиковича[12] 1 віз, Перльмуттер 1 віз, Потоцького 1 віз, Національний музей 4 вози, Василіян Жовква 7 возів, з Медики 1 віз, і Н.Т.Ш. 3 вози, разом 17 возів з чого чужих бібліотек 14 возів. [...]

Іван Боднар

ЛННБУ. Архів, оп. 1, спр. 10, арк. 3. Оригінал, рук., укр. мова.

№ 43

6 серпня 1940, Львів. Протокол засідання комісії Львівської філії Бібліотеки АН УРСР у справі консервації книгозбірні «Студіону»

Згідно з наказом ч. 58 дирекції Бібліотеки Академії наук, Філія у Львові, уконституовалась назначена Комісія в той спосіб: провідник Комісії: В. В. Дорошенко, секретар Комісії Гр. Гр. Гануляк, члени Комісії: Деркачева, Туріян, Харшевський.

Комісія зійшлася дня 6 серпня 1940 на засідання, щоб вислухати звіти з визначених для перебрання «Студіону» від уступившого т. Хомина, – тт. Дорошенка і Гануляка, та прийти перед дирекцією Бібліотеки АН з пропозицією, що зробити з бібліотекою «Студіону», та як її фонди вихіснувати.

Провідник Комісії, тов. Дорошенко звідомляє, що бібліотека «Студіону» знаходиться вже в цілості в новому будинку при вул. П. Скарги, та з приводу браку входу до неї, не можна її вихіснувати. Треба рахуватися, врешті з цим, що поміщення бібліотеки буде зареквіроване на лічницю, тому слід нам придумати спосіб, куди бібліотеку забрати та як її вихіснувати, щоб вона могла служити працюючим масам громадянства.

Тов. Гануляк ознайомив членів Комісії зі змістом протоколів по ділу «Студіону», з 10 і 12 січня 1940 і з 3 серпня 1940, а тов. Дорошенко запропонував з черги взяти під увагу два поміщення, які могли б помістити бібліотеку «Студіону», а саме: будинок Просвіти, Ринок 10 і будинок б. монастиря Василіян, Жовківська 36.

В дискусії забирали голос всі члени Комісії, а саме: тт. Харшевський, Деркачева, Туріян, при чому на різні справи давали вияснення тт. Дорошенко і Гануляк.

---

[12] Йдеться про д-ра Альфреда Говиковича, який проживав у Львові на вул. Дверніцького, 32 (зараз вул. І. Свєнціцького). Говикович був заарештований органами НКВС у жовтні 1940 р. і загинув за нез'ясованих обставин.

Після вичерпуючої дискусії прийшла Комісія однозгідно до переконання що для бібліотеки «Студіону» немає иншого виходу, лише: перенести її з будинку при вул. П. Скарги у пропоновані тимчасовим наглядом поміщення, цебто: або до будинку «Просвіти» або до б. монастиря Василіян. Децизію в справі вибору будинку полишено Дирекції бібліотеки АН.

Це рішення Комісія приняла до відома однозгідно, прохаючи провідника тов. Дорошенка, щоб вислід дискусії та рішення Комісії подав до відома Дирекції, а на коли б тов. Дорошенко з приводу відпустки не міг цього зробити, то справу має зреферувати Дирекції – тов. Гануляк.

На цьому засідання Комісії закінчено, причому т. Гануляк подав ще до відома, що має наказ дир. тов. Зайкина опечатати всі входи до «Студіону» і виконає те завтрашнього дня ранком.

Львів дня 6 серпня 1940.

ЦДІА України у Львові, ф. 577, оп. 1, спр. 10, арк. 2. Копія, маш., укр. мова.

№ 44

7 серпня 1940, Львів. Акт про передачу монет колишнього Музею ім. Любомирських до Львівського історичного музею

Акт

м. Львів м[ісяця] серпня 7 дня 1940 р.

складений між представниками Академії Наук УРСР між Др. М. Гембаровічем і Марією Хмельовською та представниками Львів. Держ[авного] Історичного Музею т.т. Р. Менкицьким і В. Левицьким про те, що перші передали, а другі перебрали збірку монет колишнього Музею Любомірських.

Дня 7. VIII. почали перебирати збірку Свіжавського, при чому взято за підставу його власноручний інвентар, який займає 107 записаних сторінок.

[...][13]

НЗіО. ВР, № 17088/II, т. 1, арк. 1. Оригінал, рук., укр. мова.

[13] Пропущено перелік на 1 – 32 арк.

№ 45

16 серпня 1940, Москва. Лист віце-президента Академії Архітектури СРСР К. С. Алабяна до директора Львівської філії Бібліотеки АН УРСР у Львові Якова Зайкина про можливість відбору з фондів бібліотеки книг з архітектури та мистецтва

КОМИТЕТ ПО ДЕЛАМ ИСКУССТВ ПРИ СНК СССР
АКАДЕМИЯ АРХИТЕКТРЫ СССР
Москва, Пушкинская, 24

ACADEMIE D'ARCHITECTURE
de l'Union
des Rèpubliques Sovietiques Socialites
Moscou, rue Pouchkinskaia, 24

ACADAMY of ARCHITECTURE
of the Union
of the Soviet Socialist Republics
Moscow, Pushkin-street, 24

16 августа 1940 г.

т. Боднару
[Підпис]

ДИРЕКТОРУ ФИЛИАЛА БИБЛИОТЕКИ АКАДЕМИИ НАУК УССР
тов. ЗАЙКИНУ

В беседе с директором Музея Академии Архитектуры СССР тов. ЦАПЕНКО, Вы сообщили о возможности отбора для нас книг по архитектуре и смежных с ней искусствам из Ваших книжных фондов.
Просим Вас подтвердить Ваше согласие на это, после чего мы немедленно командируем во Львов сотрудника нашей библиотеки для отбора книг.

ВИЦЕ-ПРЕЗИДЕНТ АКАДЕМИИ АРХИТЕКТУРЫ СССР
[Підпис] (акад. арх[итекту]ры К. С. АЛАБЯН)

ЛННБУ. ВР. ф. 9, спр. 3896/33, арк. 22. Оригінал, маш. на бланку, рос. мова.

№ 46

19 серпня 1940, Львів. Наказ про відрядження працівника Львівської філії Бібліотеки АН УРСР Давида Кенігсберґа до Перемишля для виявлення бібліотек з метою перевезення їх до Львова

19 серпня [19]40 р.

Відрядження

Дирекція Львівської Філії Бібліотеки Академії Наук УРСР відряджує тов. КЕНІГСБЕРГА Давида Касієловича на два дні до Перемишля, Дрогобицької

области[14] і уповноважує його провірити, які бібліотеки можна перебрати до Львова та перевести відповідні переговори.

Директор Філії Бібліотеки Академії Наук УРСР /Зайкин/
Секретар /Заячківська/

ЛННБУ. Архів, оп. 1, Особові справи звільнених працівників бібліотеки ім. В. Стефаника до 1944 р., т. III, арк. 216. Копія, маш., укр. мова.

№ 47

21 серпня 1940, Львів. Уповноваження дирекції Львівської філії Бібліотеки АН УРСР працівнику Давиду Кенігсберґу про перевезення до відділу єврейської літератури бібліотеки товариства «Леополіс Бней Бріт»

21 серпня [19]40 р.

Уповноваження

Дирекція Львівської Філії Бібліотеки Академії Наук УРСР уповажнює тов. КЕНІГСБЕРГА Давида Касієлевича перебрати до єврейського відділу бібліотеки А.Н. книжки з колишньої бібліотеки Бнеї Бріт у Львові, приміщених тепер у мійській бібліотеці сталинського району у Львові. вул. Радянська ч. 1.

Директор Філії Бібліотеки Академії Наук УРСР /Зайкин/
Секретар /Заячківська/

ЛННБУ. Архів, оп. 1, Особові справи звільнених працівників бібліотеки ім. В. Стефаника до 1944 р., т. III, арк. 214. Копія, маш., укр. мова.

№ 48

22 серпня 1940, Львів. Наказ № 66 директора Львівської філії Бібліотеки АН УРСР у Львові Якова Зайкина у справі перебрання архівів з Обласного архівного управління НКВС

НАКАЗ 66
по Філії Бібліотеки Академії Наук УРСР у Львові від 22 серпня 1940 р.
§ 1

В зв'язку з тим, що архівна управа розпечатала рукописний відділ по вул. Баворовських, Народного Дому утворити комісію в складі Вислоцького, Інглота, Деркач, Ассордобрай і представника архівної управи

[14] З вересня 1939 р. до червня 1941 р. частина території м. Перемишля (до р. Сян) належала УРСР і входила до складу Дрогобицької обл.

тов. Янчака якій накреслити ті архіви, які мають бути передані з архівної управи. Просити тов. Інгльота, який перебуває на відпустці повернутись на два дні до роботи.

Головування всею комісією поставити на тов. Вислоцького.

Термін роботи комісії 2 дні. Після закінчення роботи подати мені матеріал комісії на затвердження.

[...]

Директор Філії Бібліотеки Академії Наук УРСР
[Підпис] (Зайкин)

ЛННБУ. Архів, оп. 1, спр. 2, арк. 99. Оригінал, маш., укр. мова.

№ 49

23 серпня 1940, Львів. Протокол засідання Комісії Львівської філії Бібліотеки АН УРСР щодо можливості передачі бібліотечних архівних збірок до Обласного архівного управління

Протокол
списаний на засіданні Комісії до обговорення
побажань Обласної архівної управи

Згідно з порученням дирекції з дня 22. VIII. 1940 р. зібралася дня 23 серпня Комісія в складі тов. Деркачової, Віслоцького, Інгльота, Ассородобрай з метою обговорення жадань Обласної архівної управи проголошених представником цієї установи тов. Янчаком у відношенні до деяких рукописних матеріалів, котрі находяться у збірках рукописів у відділах Львівської філії бібліотеки АН УРСР при вул. Баворовських 2 і Куркової 14. Провід обняв тов. Віслоцький.

Предметом нарад було: 1) питання, що то є рукописи архівальні, а що бібліотечні, і 2) Конференція з комісією, визначеною Обласною архівною управою.

По переведенні наради устійнено, що слідує:

1. Під назвою архів треба розуміти акти і документи Уряду, т[о] є писані сліди діяльности державних і автономних властий і урядів, а також матеріали організацій 19 і 20 віку, до котрих матеріалів могла би мати архівна управа претенсії.
2. Якщо архівна управа буде жадати архівів, зложених у бібліотеці А.Н. УРСР, то навпаки бібліотека повинна зажадати, щоб архівна управа передала бібліотеці бібліотечні рукописи і друки, що переховує у своїх збірках.
3. Рукописні матеріали, вписані до інвентаря і каталогів не можуть бути забрані під ніякою умовою. Бажання архівної управи можуть відноситися лиш до збірок до цеї пори не вписаних до інвентаря та можуть бути вказівкою при приниманні нових матеріалів.

4. Комісія пригадує, що тов. академік Калинович, коли був у бібліотеці Баворовських висловив думку, що представники НКВС опечатали тамошню архівну збірку у переконанні. що там находяться політичні матеріали 19 і 20 сторічча.
5. Комісія пригадує теж, що свого часу тов. Олійник бувший начальник архівної управи заявив, що нема мови про це, щоби з бібліотеки А.Н. УРСР забирати які небудь рукописні матеріали.

Комісія висказує погляд, що наколиби архівна управа поновила свої бажання – то їх вирішить Президія Академії наук.

Опісля комісія зайшла на ул. Підвалля ч.13, щоби порозмовляти з Комісією з Обласної архівної управи в складі осіб: тов. Королева, Шепеленко і Янчак.

Комісія ця не устійнила своїх бажань, заявила лиш загально, що Обласна архівна управа має право забирати архіви, що зберігаються в бібліотеці Акад. Наук, не дала однак заяви. що треба розуміти під назвою архів.

Ствердила, що не має наміру розбивати бібліотечних збірок зінвентаризованих і скаталогованих, з виїмки хиба таких рукописних одиниць, що походять зі збірок архівної управи.

Реченець дальших переговорів устійниться по повороті з Києва директора Фурмана.

Мерітум питання буде обговорене на нараді тов. Фурмана і Зайкина.

Всякі постанови що до передавання яких небудь матеріалів з бібліотеки Академії до Обласного Архіву і на відворот повинні бути виконані після затвердження їх висшою владою обох установ.

Комісія іменована дирекцією бібліотеки уважає, що в теперішньому стані річей не має причини займатися цею справою, доки Обласна архівна управа не зголосить під адресою бібліотеки нових бажань.

Комісія уважає цей протокол як матеріал для дирекції бібліотеки якби Обласна архівна управа підняла на нове це питання.

ЛННБУ. Архів, оп. 1, спр. 29, арк. 7-9. Копія, маш., укр. мова.

№ 50

31 серпня 1940, Київ. Постанова № 1193 Ради Народних Комісарів УРСР про організацію Комітету з охорони та зберігання історико-культурних, архітектурних і археологічних пам'ятників УРСР

Рада Народних Комісарів УРСР постановляє:

1. Організувати при Раді Народних Комісарів УРСР Комітет охорони та зберігання історико-культурних, архітектурних і археологічних пам'ятників УРСР.
2. Затвердити Комітет в такому складі:

Голова Комітету – тов. Панч П. Й.

Заст. голови Комітету – тов. Воскобойнік О. І.

Члени Комітету – т. т. Бажан М. П., Богомолець О. О., Бухало О. М., Бурачек М. Г., Головко Г. В., Довженко О. П., Кричевський Ф. Г., Кримський А. Ю., Козицький П. О., Компанієць М. П., Колеса Ф. М., Моргилевський І. В., Петровський М. М., Славін Л. М., Студинський К. Й., Тичина П. Г., Яновський Ю. І.

3. Зобов'язати виконавчі комітети обласних рад депутатів трудящих та обласні виконавчі комітети утворити при виконавчих комітетах обласних рад та обласних виконавчих комітетах комітети охорони історико-культурних, архітектурних і археологічних пам'ятників УРСР.
4. Зобов'язати Комітет до 10 вересня 1940 р. опрацювати та подати на затвердження Ради Народних Комісарів УРСР Положення про роботу Комітету охорони історико-культурних, архітектурних і археологічних пам'ятників УРСР.

м. Київ, 31 серпня 1940 р. № 1193.

Заст. голови Ради Народних Комісарів УРСР В. Старченко
Заст. керуючого справами Ради Народних Комісарів УРСР С. Суліма

Опубл.: Збірник постанов і розпоряджень УРСР. № 24. – С. 20-21.

№ 51

[Серпень] 1940, Львів. Звіт про роботу відділу комплектування Львівської філії Бібліотеки АН УРСР за серпень 1940 р.

Львівська філія бібліотеки Академії наук УРСР
Відділ комплектування
Звіт за серпень 1940 [р.]

Персональний склад: Керівник: Іван Боднар, бібліотекарі: Хитра Пантелеймон, Роберт Кребс, Котович Володимир, Скерленський Бронислав, Фраєр Шева і Маньковський Тадей. [...]

1. Впливи

а) обов'язковий примірник

книжки	4375
періодики	11775
карти	187
ноти	83
ізографіка	1000
разом	17420

б) куплено

книжок	1157
періодики	—
карти	—
ноти	7
ізограф[іка]	—
разом	1164

за 7193.39 карб.

в) Концентрація

Привезено книжки з бібліотек:

1. Василіян в Жовкві	2 вози
2. Теодоровича	12 возів
3. Величка	1 віз
4. Історичного музею	2 вози

5. 4[-та] Середня школа	1 віз
6. 8[-ма] Середня школа	3 вози (втім 2 вози архіву)
7. Тов[ариство] «Рідна школа»	3 вози
8. Словіта, Василіянки	½ воза (архів)
9. Золочів, Калинович	½ воза (архів)
10. Національний музей	1 віз
Разом	26 возів

[...]

Дари

З дарів прийшло 1341 томів в тім 1200 томів до Єврейського відділу.

[...]

4. Видано

[...] Разом віддано одиниць: 19289

Крім того віддано всі старі друки до відділу стародруків з бібліотеки Потужицької, з б. Націон[ального] Музею і Наук. Тов[ариства] ім. Шевченка около 5500 томів. Разом з попередними 24789 томів.

5. Розгортання книжок з концентрації:

Розгорнено книжок на групи: 191099, поазбучно 126580, разом 317679.

По азбуці розділено польську літературу (красне писменство) і частину історії.

[...]

Надзвичайні праці

[...] 4. Хитра, Кребс і Котович списували книжки до перебрання з кол[ишнього] Національного музею і «Рідної Школи».

5. Переговори в справі перебрання бібліотек та інформації засягали тов. Хитра 3 дни і Котович 3 дні.

Нав'язання зносин з иньшими бібліотеками

Пороблено договори в справі обміну книжками з Бібліотекою А. Н. УРСР і Державною історичною бібліотекою.

Іван Боднар

ЛННБУ. Архів, оп. 1, спр. 10, арк. 4-5. Оригінал, рук., укр. мова.

№ 52

13 вересня 1940, Львів. Наказ директора Львівської філії Бібліотеки АН УРСР Якова Зайкина у справі перейменування Кабінету мистецтв на Відділ мистецтвознавчої літератури і призначення Мечислава Ґембаровича його керівником

НАКЛЗ 74

по Філії Бібліотеки Академії Наук УРСР у Львові від 13 вересня 1940 р.

§ 1

[...] Кабінет Мистецтв перетворити у відділ мистецтвознавчої літератури, призначивши керівнику відд. тов. Гембаровичу ставку 720.- карб. починаючи з 5. IX. 1940 р. [...]

§ 2

[...] Відділити роботу по розборі і опрацюванні звезених фондів в складі відділу комплектування в окремий відділ обміну, обмінного фонду і первісного опрацювання концентрованих фондів, на чолі котрого поставити тов. Ольшевича В. зі ставкою 720.- карб. на місяць починаючи з 5. IX. [19]40 р. [...]

§ 4

Тов. МІСЬКІВ повернувся з відрядження до Ожидова і II. IX. [19]40 р. приступив до роботи.

§ 5

Тов. БОДНАРА І. А. відрядити до Перемишля в справах капітульної бібліотеки з дня 13. IX. [19]40 р. на три дні.

Тов. КЕНІГСБЕРГА відрядити до Перемишля в справах капітульної бібліотеки з дня 13. IX. [19]40 р. на три дні. [...]

Директор Філії Бібліотеки Академії Наук УРСР (Зайкин)

ЛННБУ. Архів, оп. 1, спр. 2, арк. 109-109 зв. Оригінал/копія, маш., укр. мова.

№ 53

[Вересень] 1940, Львів. Звіт про роботу відділу комплектування Львівської філії Бібліотеки АН УРСР за вересень 1940 р.

Звіт за вересень 1940 [р.]

Персональний склад відділу: Керівник Боднар, співпрацівники: Кребс, Котович, Скерленський і Фраєр. [...]

1. Вплив книжок

	а) обов'язк[овий] прим.		б) купівля
книжки	2863		1545
періодики	17439		—
карти	50		3
ноти	—		3
ізографіка		400	7
разом		20752	1624

в) Концентрація

Привезено книжки з бібліотек

1. Історичного музея, Ринок 6,	возів	4
2. Желізнодорожн[ої] станції, Підзамче (невикупл[ений] багаж)		1
3. Державного банку, вул. Костюшки 8		4
4. Павликовського і тов.(8 шаф і стіл)		5
5. Промислового музею (Гетманська 20)		1
6. Вайнштока, Берштайна 16		1

7. Районової бібліотеки, Радянська 1 2
8. Палати піонірів, Коперника 1
разом возів 19
і 8 шаф та 1 стіл.
[...]

Іван Боднар

ЛННБУ. Архів, оп. 1, спр. 10, арк. 6. Оригінал, рук., укр. мова.

№ 54

5 жовтня 1940, Львів. Акт про надходження з відділу концентрації бібліотек та колекцій до Львівської філії Бібліотеки АН УРСР

З концентрації прибули до Львівської Філії Бібліотеки Академії Наук УРСР слідуючі поодинокі бібліотеки і книгозбірки:
1) Бібліотека проф. Яна Розвадовського, біля 5000 томів. Переважно історія і суспільні науки, також художна література і рукописи праць професора.
2) Бібліотека барона Бруніцького, біля 3000 томів. Французька і англійська література, також кілька стародруків.
3) Бібліотека Романа Гузара з Делятина. Біля 1000 книжок української, польської і німецької художньої і наукової літератури, в тім числі річники рідких галицьких часописів.
4) Книгозбірка кн[язів] Любомірських, рештки, біля 100 штук.
5) Бібліотека Вибрановських з Обри. 7 скринь, біля 5000 томів. Польська і французька художна література.
6) Бібліотека Польського Педагогічного Товариства. Два вози, біля 3000 томів, книжки і журнали педагогічного змісту.
7) Бібліотека проф. Патайдля, біля 1000 томів, науково-педагогічного змісту.
8) Бібліотека Янковського, 1 скриня, 600 томів, художня і наукова польська література.
9) Бібліотека проф. Пшивари, 850 томів. Наукова і художня література.
10) Бібліотека Шведзіцького, біля 1000 томів, право.
11) Книгозбірка Музею Заслужених польок. 60 чисел, дрібна література, брошури.
12) Книгозбірка студентів б. Ветеринарної Академії. 124 книг[и] звітів к[олишнього] галицького сойму.
13) Книгозбірка Журавського, 67 томів, суспільно-політична і художня література.
14) Бібліотека Остапа Луцького, біля 2000 томів, економічна література, кооперація, журнали.
15) Бібліотека графа Володимира Дідушицького, т. зв. Потужицька. Біля 30000 томів. Велике число цінних стародруків, кілька інкунабулів, ком-

плетні річники часописів і журналів, художня польська, німецька і французька література.
16) Бібліотека дра В. Старосольського. Біля 3000 томів. Суспільно-економічна і правнича література.
17) Бібліотека Савчинського, біля 2000 томів, польська література.
18) Єврейська бібліотека. Біля 3000 томів, юдаїка.
19) Бібл[іотека] Стефануса, біля 5000 томів, польська література.
20) Бібл[іотека] Ляховича, біля 1000 томів, польська література.
21) Бібл[іотека] Ростворовських, 15 скринь, біля 5000 книжок, польська мистецька література.
22) Бібл[іотека] Галицької Руської Матиці, біля 1000 томів, часописи і книжки.
23) Бібліотека Шендрика, біля 2000 томів (українська мистецька література і журнали).
24) Бібл[іотека] Українського робітничого дому, около 3000 томів, научна література суспільного характеру.
25) Бібл[іотека] Вячеслава Заїкіна, біля 1500 томів, художня і научна література.
26) Бібл[іотека] Волянської, 4 рукописи, 19 томів, в тім 3 стародруки.
27) Бібл[іотека] Тікват Ціон, 1862 томів, юдаїка.
28) Бібл[іотека] Гембаровича, біля 200 томів, в тім 61 томів стародруків.
29) Збірка А. Чоловського, 113 пакетів, біля 300000 актів до генеалогії і історії польських родів і маєтків.
30) Бібліотека Бачевського, біля 1000 томів, польська художня література.
31) Бібліотека військова. Біля 3000 томів воєнно-технічного та суспільно-наукового змісту.
32) Бібліотека промислової комори, біля 5000 томів. Суспільно-економічна література та річники економічних часописів.
33) Бібліотека Кшечуновичів, біля 4000 томів. Суспільно-політична література, стародруки.
34) Бібліотека Говиковича, біля 600 томів, ріжні друки.
35) Бібл[іотека] Перльмуттера, біля 500 томів.
36) Бібл[іотека] гр. Потоцького, біля 1500 томів.
37) Бібліотека Національного музею. До цеї пори привезено біля 5000 книжок. Переважно стародруки і журнали.
38) Бібліотека Василіян з Жовкви. Біля 30000 томів. Стародруки, літер[атура] теологічна та суспільно-наукова.
39) Бібліотека Медицька, біля 600 томів.
40) Бібліотека Теодоровича, біля 18000 стародруки, література вірменська, теологія, суспільні науки. Рукописи.
41) Бібл[іотека] Велички, біля 400 томів, українська література.
42) Бібліотека Історичного Музею. Біля 10000 томів. Стародруки, театральні рукописи з цензорськими замітками, театральні афіші.
43) Бібл[іотека] 4-ої середної школи, біля 800 книжок теологічного змісту.
44) Бібл[іотека] 8-ої середньої школи, біля 200[0] книжок та цілий архів школи.

45) Бібл[іотека] Товариства «Рідна Школа». Біля 2000 томів, педагогічного змісту.
46) Бібліотека Теологічної Семінарії і її професорів. Біля 30000 томів, теологічна література.
47) Бібл[іотека] Монастиря СС. Василіянок у Словіті. Архів.
48) Бібл[іотека] Калиновича з Золочева. Матеріали бібліографічні.
49) Промисловий музей, бібліотека. Біля 800 книжок.
50) Бібліотека б. Банку Краєвого Господарства. 4 вози. Біля 3200 книжок. Суспільно-економічна література.
51) Бібліотека Я. Г. Павліковського, біля 6000 томів, з цінними автографами. Література і філософія.
52) Районова бібліотека, біля 5000 томів, наукового змісту. Велика кількість діяпозитивів.
53) Бібліотека з палати піонірів, біля 300 книжок.

По звезенню тих бібліотек та частиннім виділенню рукописних збірок до Рукописного Відділу, зміщено книжки у по-музейнім крилі та на другім поверсі головного будинку бібліотеки, а також в будинку при вул. Оссолінських 11.
Загальна кількість придбаних з концентрації книжок, виносить біля 208000 томів.
Крім цього влучено до концентрації старі необроблені фонди б. Оссолінеум, а саме збірки Любомірських, Яблоновських і ін., так що загальна кількість книжок в концентрації виносить біля 300000 томів.

II. Книжки з концентрації, зміщені в центральнім будинку при вул. Оссолінських 2 і Оссолінських 11, частинно розділені в групи до дальшого опрацювання. Дня 5 жовтня 1940 р. [в]они розміщені так:
А) При вул. Оссолінських 2.
Кімната № 90: 1) Малий стіс книжок богато-екземплярних.
2) Стіс попакованих і упорядкованих рукописів Калиновича.
3) Великий стіс неупорядкованих пресових відтинків.
4) Скриня і список неупорядкованих дефектів.
5) 2 полички музикаліїв.
6) Великий стіс неупорядкованої української і російської літератури.
7) одна шафа технічної літератури.
8) одна шафа російської художньої літератури.
9) великий стіс неупорядкованої юдаїки.
Кімната № 31: 1) великий стіс неупорядкованих річників періодики,
2) стіс довідників і інформаторів,
3) стіс енцикльопедіїв,
4) стіс суспільної літератури,
5) 2 стоси неупорядкованої бібліографії,
6) стіс неупорядкованої ріжноманітної літератури.

Кімната № 92: 1) Великий стіс та 2 шафи стародруків,
2) Великий стіс та 2 шафи теології,
3) Два стоси суспільної літератури,
4) Стіс філософії і математики,
5) Стіс педагогіки,
6) шафа юдаїки,
7) стіс шкільних підручників,
8) малий стіс природознавства,
9) шафа неупорядкованих рукописів,
10) стіс видавництв у богатьох примірниках,
11) 2 шафи географії,
12) стіс мистецтвознавчої літератури.
Кімната № 93/94: Мистецька література, історія літератури, теорія і критика літератури латинкою, розібрані за першою буквою абетки. Зачата праця над упорядкованням за автором (виділений Міцкевич).
Кімната 95: 1) стіс словників і енциклопедіїв,
2) стіс книжок у східних мовах,
3) [стіс книжок] дефектів,
4) великий стіс упорядкованих театральних афішів,
5) стіс і шафа папочної літератури,
6) великий стіс (6 возів) книжок, нерозібраних, до упорядковання (з останніх днів).
7) стіс книжок у багатьох примірниках,
8) Стіс книжок з мовознавства.
Кімната 39: 1) Стіс історичної літератури,
2) великий стіс періодики,
3) мала шафа мовознавства,
4) 2 шафи та 1 великий стіс суспільної літератури,
5) стіс мистецтвознавчої літератури,
6) стіс літератури з фольклору.
Кімната при 39. Великі два стоси теологічної літератури (біля 25000).

Б) При вул. Оссолінських 11
Сходи № 3, кв. 28:
Кімната 1: 1) 2 великі стоси стародруків,
2) 1 стіс періодики,
3) 1 стіс видавництв Галицького Сойму
Кімната 2: 1) стіс стародруків з бібліотеки Морочинської (біля 4 тисячі).
2) стіс суспільної літератури,
3) малий стіс теологічної літератури,
4) стіс літератури з філософії і педагогіки,
5) стіс упорядкованої періодики,
6) великий стіс енциклопедіїв і словарів.
Кімната 3: великий стіс неупорядкованої періодики.
Сходи № 4, кв. 38:

Кімната 1: 1) 1 великий стіс періодики,
2) стіс соціальної літератури,
3) малий стіс довідково-інформаційної літератури,
4) малий стіс бібліографії,
5) стіс суспільної літератури.
Кімната 2: 1) великий стіс періодики,
2) стіс мистецтвознавчої літератури,
3) стіс технічної літератури,
4) стіс природознавчої літератури,
5) стіс медичної літератури.
Сходи № 4, кв. 41:
Кімната 1, 2, 3: Історія, упорядкована за першою буквою абетки. Зачата праця над упорядкуванням за автором і перевірка за каталогами. Крім цього у кімнаті Но 1: стіс статистики, у кімнаті 2: великий стіс довідково-інформаційної літератури і 1 стіс правничих книжок.
Кімната 3: 1) Стіс теології,
2) стіс суспільних книжок,
3) стіс філософії,
4) малий стіс музичної літератури,
5) стіс мовознавства,
6) стіс юдаїки.
Кімната 4: 1) 2 великі стоси періодики,
2) стіс енцикльопедіїв,
3) малий стіс географії,
4) [малий стіс] шкільних книжок (підручників).
Кімната 5: 1) Великий стіс суспільних книжок,
2) малий стіс фольклору,
3) великий стіс книжок не розложених.
Сходи № 4, кв. 39: Кімната 1-3: 1 стіс книжок з географії.
Сходи № 5, біля кв. 42:
Кімната 1, 2, 3: повні неупорядкованих книжок з давних неопрацьованих фондів б. Оссолінеум.

III. До дня 5 жовтня 1940 р. передано з концентрації

а) до Відділу опрацювання	20747
б) до Відділу стародруків	10100
в) до поодиноких кабінетів	2000
Разом	32850

У Львові, 5 жовтня 1940 р.

Акт склали В. ОЛЬШЕВИЧ в[ласною] р[укою]
М. І. ЯКУБЄЦ в[ласною] р[укою]

ЛННБУ. ВР. ф. 9, спр. 302, арк. 110-117. Копія, маш., укр. мова.

№ 55

[Жовтень] 1940, Львів. Довідка № 279 про роботу Комітету з охорони пам'яток культури у Львівській області за серпень-жовтень 1940 р.

ДОВІДКА № 279
про працю Комітету по охороні памятників культури за серпень-вересень-жовтень 1940 р.

В другій половині серпня переведено реорганізацію напівгромадської установи, що нею була Комісія по охороні памятників культури при Тимчасовому Управлінні Львівської області на державну установу з читко окресленими обовязками й засягом праці.

Виконуючий обовязки керівника Комісії, (відтак Комітету) Тов. Константінов разом з інспектором Голубцем устійнили план роботи, якого головні тези зясовувалися в: 1). Провіренні стану памятників культури по Львівській області; 2). Приступленні до реставрації й встановлення памятників пошкоджених війною; 3). Популяризації зрозуміння для культурних памятників минулого.

1. Провірення стану памятників культури по Львівській області.

Продовж вересня й жовтня 1940 р. провірено девятнадцять районів, а саме: 1. Бібрка, 2. Броди, 3. Буськ, 4. Глиняни, 5. Городок, 6. Жовква, 7. Золочів, 8. Дунаїв, 9. Камінка Струмилова, 10. Краковець, 11. Красне, 12. Лопатин, 13. Львів-місто, 14. Мости Великі, 15. Олесько, 16. Перемишляни, 17. Щирець, 18. Яворів, 19. Винники.

Поза інсп. Голубцем, що провірив памятники Львова-міста, Винник, Жовкви, виїздили в райони люди з-поза постійного складу працівників Комітету: Велічкер, Зеленко, Іваницький, Лурьє, Нестор, Паркасевич, Тищук, Посипайко.

Поза Львовом, що був у польсько-німецькій війні виставлений на воздушне бомбардування, при чому постраждали деякі цінні памятники культури (м. і. Корняктівська вежа, семинарицька вежа, манастир бернардинів), на терені області воєнні пошкодження незначні. Зате в часах переміни влади постраждали рухомі памятники культури, а саме поміщицькі й манастирські архіви, бібліотеки та галереї так, що Комітетові в більшості випадків доводилося констатувати або їх повний загин (Крехів) або рятувати тільки їх залишки від остаточної заглади.

Комітет врятував від остаточної заглади або розбазарення: 1. Частину бібліотеки манастиря домініканів у Жовкві, яку привезено до Львова, а кращу її частину передано до бібліотечних фондів Інституту історії України. 2. Бібліотеку князів Любомирських у Львові, яка покищо залишається

в магазині Комітету. 3. Галерею родинних портретів та залишки цінного фарфору князів Сапіг. Саме тепер виїхали представники Комітету (Нестор і Іваницький) до Поморян, аби привезти відтіля бібліотеку графів Потоцьких, що покищо збереглася під охороною місцевого РПК. В одному випадку, а саме в Щирецькому районі, де висланник Комітету ствердив існування двох бібліотек (в Бродах і Гуті Щирецькій) місцеві органи влади не допустили до перебрання тих бібліотечних цінностей до фондів Комітету. В Яворові ствердив наш представник (Зеленко), що велика бібліотека графів Дембіцьких була частинно знищена, а частинно перевезена до Львова й продана букіністичному відділові Академії Наук (Ринок ч. 10) де й продається до сьогодні. А були там речі великої цінності, головне стародруки з «Хронікою» Мєховіти (1521) у переводі.

2. Реставрація й встановлення памятників пошкоджених війною.

На загальному зібранні Комітету ( )* а відтак на засіданнях комісії по справі реставрації пошкоджених війною памятників (в складі: Касіянов, Паньків, Голубець) порішено рятувати від руїни такі памятники: 1. Корняктівську вежу, збудовану в 1572-8 рр. італійським архітектом Пєтром ді Барбона, в ренесансовому стилі й надбудовану в другій пол[овині] XVII в. арх[ітектором] Іваном Вебеєром в стилі барокко, як найцінніший памятник того роду архітектури на всьому Сході Европи. Давним давно входила вона в систему львівських укріплень, а крім того завішений на ній найбільший з дзвонів Галичини «Кирило» вилитий в XVI в. направлений і перелитий в XVIII в. Порохову башту одинокий залишок львівських укріплень з XVI в. памятну обороною Львова перед Хмельницьким у 1648 р. 3. Портал колегії єзуїтів, з 1723 р. як рідкий у Львові тип світського бароко. 4. Портал пізно-рококового будинку (попф-стиль) по вул. Рутовського ч. 10. 5. Семинарську вежу, по вул. Коперника 26 з 1710 р., що залишилася з розбитої бомбою семинарської церкви й становить інтегральну архітектонічну прикрасу найблищої околиці. 6. Манастир бернардинів з XVI–XVII в., що був колись фортечним «форверком» львівських укріплень і відзначився кривавою пімстою патрів над українським населенням Львова й околиці підчас облоги Львова Хмельницьким в 1648 р. Частина названих обєктів буде обновлена на кошти Комітету, а частина, що залишається в користуванні приватних осіб та установ буде обновлена й встановлена на кошти тихже, при допомозі й фаховій консультації Комітету. По лінії збереження памятників культури від заглади інтервенював Комітет в справі поліхромії М. Бойчука в б. дяківській бурсі по вул. Скарги, старого Єврейського кладбища, по вул. Шпитальній, манастирської каплиці в Словіті (Дунаївського району), манастирського будинку в Підкамені.

* Вставка відсутня.

3. Популяризація зрозуміння для культурних памятників минулого

Для популяризації й закріплення стану памятників культури по Львівській області порішено Комітетом видати д о в і д н и к, спертий на джерельних матеріалах, що їх під теперішню пору опрацьовує Комітет. Досі зроблено в тому напрямі слідуюче: 1. Складено підручну картотеку памятників, що зараз утворює 564 конверт. 2. Зібрано матеріал до археологічно-історичного словника Львів. обл., що зараз обіймає 5 папок з ок. 600 місцевостями. 3. Зібрано дві папки джерельних матеріалів та одну папку знимок і рисунків з памятників культури Львова. Кромі цього, для порівнуюючих зіставлень створено картотеку памятників культури західньо-українських областей в числі ок. 2000 назв у конвертах та біля 1000 назв у чотирьох обємистих папках. Невпорядкованими залишилися матеріяли й знимки до решти місцевостей Західньої України гідних уваги з огляду на свої памятники культури. З реманенту майна б. Консерваторського Уряду при б. Львівському воєвідстві ревіндикував Комітет збірку фото-кліше (ок. 6000 штук) що зараз зберігаються в приміщенні Музею Мистецького Промислу. При Комітеті твориться підручна бібліотека, без якої науково-дослідна праця Комітету немислима. Для тривалої популяризації зрозуміння для культурних цінностей минулого приступив Комітет до видання м е м о р і а л ь н и х т а б л и ц ь, що будуть вміщені на найвидатніших памятниках та на місцях гідних уваги з аспекту історії. Виконання таблиць доручено Спілці радянських художників у Львові. Таблиці будуть виконані з тривкого матеріялу (цемент з марморним піском) і вміщатимуть у декоративній рамці кілька стрічок необхідного пояснення про даний памятник. Напр.: «Дім Корнякта. Збудований 1580 р. Стиль ренесанс. Тут у 1668 р. заключено «вічний мир» поміж Польщею й Росією». [...]

ЛГМ. Архів. Довідки про працю Комітету по охороні пам'ятників культури за 1940 р., арк. 1-3. Копія, маш., укр. мова.

№ 56

[Жовтень] 1940, Львів. Звіт № 280 про роботу Комітету з охорони пам'яток культури у Львівській області за серпень-жовтень 1940 р.

З В І Д О М Л Е Н Н Я № 280
по праці Комісії по охороні памятників культури за серпень, вересень, жовтень 1940 р.

В серпні місяці, підчас літніх канікул і відпусків, переведено реорганізацію комісії на засадах максимальної рухливості й працездатності. Провід комісії перейшов у руки Тов. Жарченка, як голови, а радше Тов. Константінова, як його заступника, що був справжнім, діловим керівником комісії.

Заангажований ще Тов. Ткаченком, на правах і обовязках совмісництва, Тов. Голубець М. Б. (до того часу старший науковий співробітник Центрального Архіву Давніх Актів у Львові), перейшов з днем 24. серпня на постійного інспектора комісії й разом з Тов. Константіновим почав організацію розїздів для провірки, обслідування й забезпечення памятників культури в Львівській області. Незалежно від цього почав складати вичерпну й джерельну картотеку памятників.

Досі обслідувано такі райони Львівської області:
1. Г О Р О Д О К (тов. Велічкер). 2. Ж Ѳ В К В А (тов. Лурье і Голубець). 3. П Е Р Е М И Ш Л Я Н И (тов. Іваніцький). 4. Б І Б Р К А (тов. Зильберг). 5. К Р А К О В Е Ц Ь (тов. Тищук). 7. Щ И Р Е Ц Ь (тов. Іваніцький). 8. Б У С Ь К, 9. З О Л О Ч І В, 10. К Р А С Н Е, 11. О Л Е С Ь К О (тов. Нестор), та 12. Я В О Р І В (тов. Зеленко). Кромі цього комісія користувалася принагідними виїздами товаришів з Сектора Політосвіти. Зараз находиться в Брідському й Лопатинському районі тов. ПАРКАСЕВИЧ.

Звідомлення з поїздок названих товаришів, залучені до актів комісії й використовувані для заряджень комісії як теж для укладання довідника про стан памятників культури в Львівській області, малюють нам доволі вимовно долю й недолю памятників підчас воєнної завірюхи й у момент переміни влади в нашій країні. Не без того, щоби багато памятників потерпіло й узагалі пропало, при чому славна василіянська бібліотека в К Р Е Х О В І сьогодні не існує... А були там, кромі цінних стародруків і рукописи, в тому листування гетьманів Дорошенка та Мазепи й універсали польських королів, а навіть лист царя Петра Великого... З домініканської бібліотеки в Жовкві вдалося вибрати кількасот томів стародруків і науково-історичної літератури, які передано в інститут історії України. Позатим, у фондах комісії находиться кілька рукописів XVIII в. церковного характеру, що будуть передані куди слід.

З товаришів, що їздили в терен, особливо гарно вивязалися зі свого завдання тов. Лурье, Нестор та Іваніцкий, якнебудь дотепер не мали вони нагоди працювати в характері консерваторсько-дослідчих працівників.

З праць доконаних комісією на терені Львова, слід підкреслити справу передачі музейних фондів з Картинної Галереї до Історичного Музею, нажаль дотепер іще не вповні закінчену.

Розглядаючи львівські памятники культури пошкоджені війною, прийшла комісія до переконання, що негайної реставрації вимагають такі: Корняктівська вежа, клясичний зразок ренесансової архітектури XVI в. Святодухівська вежа, памятник XVII-вічнього барока. «Порохова башта», унікат фортечної архітектури Львова, єзуїтська колегія, рідкий зразок світського барока; та «Чорна камяниця» в якій находиться відділ Історичного Музею.

Комісія визнала пóбажаним не допустити до руйнування фресків М. Бойчука в будинку робполіклініки по вул. Петра Скарги, як теж застерегла собі рішення про долю мальовил у бувшому василіянському манастирі в Словіті.

Комісія війшла в звязок зі Спілкою Художників Радянської України у Львові по ділу виконання меморіальних таблиць, що будуть вміщені на памятниках архітектури особливої важности й історичної ціни. Спілка доставила плани й кошториси, які предкладаємо.

Нарешті комісія вважає потрібним складення й видання історичного довідника по Львівській області, для чого тов. Голубець предложив план умови на виконання довідника.

ЛГМ. Архів. Довідки про працю Комітету по охороні пам'ятників культури за 1940 р., арк. 4-5. Копія, маш., укр. мова.

№ 57

[Жовтень] 1940, Львів. Звіт про роботу відділу комплектування Львівської філії Бібліотеки АН УРСР за жовтень 1940 р.

Відділ комплектування

Звіт за жовтень 1940 [р.]

Персональний склад: керівник Боднар Іван Андрієвич. Працівники: Кребс Роберт Янович, Котович Володимир Євстахієвич, Скерленський Бронислав Юркович, Фраєр Шева Аврамівна, від 16 жовтня Цехановський, від 17 жовтня Хитра Пантелеймон.

[...]

Прибуток книжок

	Рукоп[иси]	Книжки	Періодики	Карти	Ноти	Ізограф[іка]	Разом
Обов'язк[овий] прим.		3011	10133	61	68	682	13955
Купівля		199	33	3			235
Концентрація		3309			3000		6309
Дари							
Обмін		71					71
Разом		6590	10166	64	3068	682	20570

[...]

Концентрація

Привезено книжок зі Львова з 1) Район[ової] бібл[іотеки] при вул. Радянській 1 – 11 возів, 2) бібл[іотеки] поліграфістів – 1, [3)] середної школи № 31 і 32 – 3, [4)] мійської бібл[іотеки] – 1, [5)] рай[онової] бібл[іотеки] з вул. Старотандетної – 2, [6)] з «Відродження» – 4. Разом 11 возів.

Обмін

До організації обміну приділено від 16 жовтня окремого працівника тов. Цехановського. Він вже розглянувся в призбираних до цеї пори матеріялах, уложив картотеку дезидератів так бібліотеки, як і інститутів, перебрав з рай[онової] бібліотеки книжки для нашої бібліотеки. [...]

Надзвичайні праці

[...] Тов. Хитра працював через два дни у відділі при ул. Радянській ч. 24, полагоджував справи бібліотеки в Облліті і Обкомі партії, збирав інформації в справі перебрання книжок і брав участь у засіданнях наукової конференції.

[...] Тов. Скерленський збирав інформації в справі перебрання книжок.

Іван Боднар

ЛННБУ. Архів, оп. 1, спр. 10, арк. 7. Оригінал, рук., укр. мова.

№ 58

[Жовтень] 1940, Львів. Звіт про роботу відділу інкунабул, стародруків та рарів Львівської філії Бібліотеки АН УРСР за III квартал 1940 р.

Звіт

Відділу інкунабулів, стародруків та рарів за III квартал 1940 р.

[...] З першої точки плану побрав відділ 11025 стародруків з фонду Дзєдушицьких, латинського семінара, Н. Т. Ш., Бернацького і Павліковських і розташував на століття, не вилучено стародруків зі Студіону, Н. Т. Ш. / цілого /, Народного Дому та Єврейської Бібліотеки з причини браку поміщення та працівників.

Поза планом вилучено з фонду б. Оссолінеум та Павліковських 1230 стародруків і виписано на них картки до каталогу для читачів.

[...]

Львів, жовтня 1940

Е. Куркова [Підпис]

Архів ЛННБУ, оп. 1, спр. 34, арк. 6. Засвідчена копія, маш., укр. мова.

№ 59

7 листопада 1940, Львів. Довідка про стан пам'яток львівського Ставропігіону, подана в Комісію з охорони пам'яток культури при Тимчасовому управлінні у Львівській області

ч. 153
30. XII. 40.

Справка

В доповнення заяви, поданої в Комісію по охороні пам'ятників. [вважа]ємо своїм обов'язком подати до відома наступні інформації відносно історичних пам'яток Львівського Ставропигіона :

Основане в 16-ому столітті Братство ремісників-міщан було засноване в Ставропигійський Інститут в 1788 р. Сей Інститут [про]являв свою діяльність аж до приходу Червоної Армії в 1939 р., а діяльність [його] заключалась в культурно-освітних задачах, а саме: в утриманні друкарні, основаної Іваном Федоровим, в друкованні книг і їх переплеті, збереженні галицької старовини в музеї, основанім проф. І. Шараневичем, наданні безплатного гуртожитка для бідних селянських дітей і в опіці пам'яток галицької культури.

В минулому ж році відділено від Ставропигіона: друкарню, переплетню, музей і гуртожиток. Церков відійшла під власть митрополита. Остались доми, які тільки 24-го листопада* 1940 р. знаціоналізовано. Рівночасно Комісія по охороні пам'ятників культури заопікувалася спадщиною Ставропигійського Інститута. Між тим вже два тижні добро Інститута остається без хазяїна. До цінних предметів, які негайно належало би взяти під опіку, треба зачислити:

1. Вежу, побудовану греком Константином Корняктом в 16 в., разом з великим дзвоном «Кирилом»;
2. Успенський храм разом з гарною часовнею;
3. Книгу-альбом з 1588 року в шкірянім переплеті, куди вписували свої імена братчики, а потім члени Ставропигіона;
4. Помяник старшин Ставропигіона від 1586 року;
5. Позолочений крест;
6. Бронзовий крест;
7. Великий склад книг церковного і мірського змісту;
8. Фотографічні знимки часовні і церкви;
9. Різні записки, що знаходяться в канцелярії.

Наприкінці завважуємо, що головний комплекс будинків Ставропигійського Інституту лежить в близькому сусідстві з будинком централі Історичного Музею, тому будинки Ставропигійського Інституту можуть бути ужиті на поширення поміщення Історичного Музею, тим більш, що в цих будинках є відповідні просторі кімнати.

Львів, 7-го листопада 1940 р.

Др. Р. Ваврик, б. член і служащий Ставр[опігійського] Інст[итуту]
І. Г. Полянський б. член і службовець Став[ропігійського] Інст[итуту]**

ДАЛО, ф. Р-2591, оп. 1, спр. 1, арк. 81-81 зв. Оригінал, рук., укр. мова.

---

* Очевидно, тут помилка.
** Рядок написано І. Полянським.

№ 60

15 листопада 1940, Львів. Доручення працівникові Львівської філії Бібліотеки АН УРСР Давиду Кенігсберґу про перевезення приватної бібліотеки Туміна з Перемишля до Львова

15.XI.[19]40

Доручається тов. Д. Кенігсбергу договоритися з Обллітом у Львові в справі перебрання бібліотеки Туміна, яку цей дарує Філії Бібліотеки А. Н. УРСР у Львові.

Бібліотека ця знаходиться у м. Перемишлі Дрогобицької області.

Директор Філії Бібліотеки А.Н. УРСР / Зеленко /
Секретар / Заячківська /

ЛННБУ. Архів, оп. 1. Особові справи звільнених працівників бібліотеки ім. В. Стефаника до 1944 р., т. III, арк. 212. Копія, маш., укр. мова.

№ 61

[Листопад] 1940, Львів. Звіт про роботу відділу комплектування Львівської філії Бібліотеки АН УРСР за листопад 1940 р.

Львівська філія бібліотеки А.Н. УРСР
Відділ комплектування
Звіт за листопад 1940 [р.]

Персональний склад: Керівник Боднар, співпрацівники: Кребс, Котович, Хитра, Скерленський, Цехановськийі і до 24 Фраєр.

[...]

Евіденція книжкового руху

	Рукоп[иси]	Книжки	Періодики	Карти	Ноти	Ізогр[афіка]	Разом
Обов['язковий] прим.		2508	9245	42	112	163	12070
Купівля		117					117
Концентрація		7522					7522
Дари							
Обмін		12					12
Разом		10159	9245	42	112	163	19721

[...]

Концентрація

Привезено книжки:

з «Відродження» 4 вози
з лазарету, вул. Лич[аківська] 2 — //—
з вул. Жовківської 1 — //—
з вул. Калєчої 25 1 — //—

з вул. Рутовського 1 — //—
Разом 9 возів.

[...]

Організація обміну

[...] Переслано бібл[іотеці] ім. Салтикова-Щедрина в Ленінграді в обмін 126 томів видань Н.Т. ім. Ш. [...]

Надзвичайні праці

[...] Тов. Скерленський виготовив карту зах[ідних] областей з розміщенням бібліотек призначених до концентрації, працював 6 днів.

Котович і Скерленський привозили меблі зі «Сту[діону]».

Тов. Каменецькій, бібліотекарці бібліотеки ім. М. [Горького] в Москві і Ухмиловій з бібліотеки ім. Салтикова-Щедрина в Ленінграді по 16 томів видань к[олишнього] Закладу ім. Осолінського.

Іван Боднар

ЛННБУ. Архів, оп. 1, спр. 10, арк. 8. Оригінал, рук., укр. мова.

№ 62

[Грудень] 1940, Львів. Звіт про роботу відділу комплектування Львівської філії Бібліотеки АН УРСР за грудень 1940 р.

Відділ комплектування

Звіт за грудень 1940 [р.]

Персональний склад: Керівник: Боднар І. А.

Працівники: Хитра, Кребс, Цехановський, Котович, Скерленський і від 22/12 Ваксман. [...]

II. Евідієнція руху книжок

Впливи

	Рукоп[иси]	Книжки	Періодики	Карти	Ноти	Ізогр[афіка]	Разом	
Обов'язк[овий] пр[имірник]		2960	9243	39	70		12312	
Купівля	4	778		1	4	42	829	За 3211.55 [карб.]
Концентрація		4469			1130		5599	
Дари		3					3	
Обмін		2419					2419	
Разом	4	10629	9243	40	1204	42	21162	

[...]

III. Концентрація

Привезено два вози книжок, а то з Кооптранса 1 віз і з ул. Лозинського 6 – 1 віз. [...]

VI. Організація обміну

[...] ... зладжено картковий спис б. Закладу ім. Осолінських поміщених у 4 шафах, привезено 3 вози давних видань з друкарні і приготовано висилку по одному примірникови тих видань в обмін для університетської бібліотеки в Москві. [...]

Іван Боднар

ЛННБУ. Архів, оп. 1, спр. 10, арк. 9-10. Оригінал, рук., укр. мова.

№ 63

[Грудень] 1940, Львів. Звіт про роботу відділу української літератури й мови Львівської філії Бібліотеки АН УРСР за 1940 р.

ВІДДІЛ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ й МОВИ

ЗВІТ за 1940 рік

КОМПЛЕКТУВАННЯ БІБЛІОТЕКИ ВІДДІЛУ

В 1940 р. Відділ одержав 20.457 томів книжок, 287 карт, 3 плани і 2 атласи. З того: 1) з обміну (прислали 32 закордонні наукові інституції, що стояли в обміні з Наук. Т[оварист]вом ім. ШЕВЧЕНКА) 389 томів і 1 атлас; 2) від відділу комплектування 11 тт.; 3) від приватних осіб, установ та з концентрації 20.057 [томів], 287 карт, 3 плани, 1 атлас.

[...]

Володимир Дорошенко [Підпис]
Керівник Відділу укр. літератури й мови

[...]

ЛННБУ. Архів, оп. 1, спр. 10, арк. 11-12. Оригінал, маш., укр. мова.

№ 64

1940, Львів. Перелік нових надходжень до Львівської філії Бібліотеки АН УРСР в 1940 р.

ДАРИ ДО БІБЛІОТЕКИ
ВІДДІЛУ УКР. ЛІТЕРАТУРИ І МОВИ в 1940. р.

1. Андрусяк Микола	книжок	508	мап
2. Байгер Й.	— // —	3	—
3. Барвінський Богдан	— // —	1	—
4. Божик Ст.	— // —	1	—
5. Бедрило Іван	— // —	3	—
6. Бережницька Олена	— // —	90	—
7. Браславський С.	— // —	1	—

8. Вакулко Василь	— // —	1	—
9. Василіяни	— // —	47	—
10. Т[оварист]во «Відродження»	— // —	956	—
11. Возняк Михайло	— // —	323	—
12. Галан Я.	— // —	2	—
13. Галицько-Руська Матиця	— // —	1299	—
14. Гануляк Григорій	— // —	13	—
15. Голубець Микола	— // —	101	—
16. Гонта Дмитро	— // —	86	—
17. Греко-кат[олицька] духовна семинарія	— // —	1714	15
18. Дитвидав /Київ/	— // —	6	—
19. Т[оварист]во «Дністер»	— // —	1	—
20. Добрянський К.	— // —	10	—
21. Дорошенко Володимир	— // —	270	—
22. Дорошенко Гануся	— // —	1	—
23. Євангелицька громада	— // —	1472	—
24. Жук Андрій	— // —	55	—
25. Заклинський Богдан	— // —	57	1 план
26. Залєський М.	— // —	13	—
27. Т[оварист]во «Зоря»	— // —	1467	—
28. Кісільов	— // —	1	—
До переносу разом	[книжок]	8302	15 [мап] 1 пл[ан]
З переносу		книжок 8302	мап 15
29. Книжкова палата /Харків/		887	—
30. Книжкова палата /Москва/		274	—
31. Відділ комплектування		11	—
32.Коцюбинський Хома /Чернігів/		5	—
33.Кревецький Іван		200	—
34. Левицький Віталій		37	—
35. Левицький Омелян		1549	1 пл[ан] 3 мап. 1 атл.
36. Лещинська Теодора		14	—
37. Лисий Володимир		1	—
38. Марійське Т[оварист]во молоді		600	—
39.Менцінська Олена		17	—
40. Мітріновіч Д. С. /Београд/		2	—
41. Мочульська Олена		5	—
42. Етнографічний музей		91	—
43. Мушак Юрко		10	—
44. Назаров М. /Москва/		50	—
45. Нижанківський Тарас		3	—
46. Огоновський Володимир		60	24
46. Островський Микола		169	—
47. Палладін О. акад. /Київ/		1	—

48. Паньків Володомир	2	—
49. Пастернак Яр.	2	—
50. Пашкевич Степанія	12	—
51. Полянський Юрій	9	4
52. Раковський Іван	808	6
53. Ревюк Володимир	46	—
54. Редакція «Вільне життя»	1	—
55. Редакція «За нове життя»	1	—
56. Рудович Волод.	24	—
До переносу разом	13.193	52 мап[и]

З переносу	13.193 книжок	52 мап[и] 1 атляс 2 плани
57. Рудович Олександер	47	14 мап
58. «Свобода» В[идавниц]тво /Джерсі Ситі/	1	—
59. «Сільський господар»	6.322	2
60. Сімович Василь	11	—
61. Сопотницький Олександер	11	—
62. Таранько Михайло	136	—
63. Тарнович Юліян	45	—
64. Терлецький Михайло	54	—
65. Тершаковець Михайло	3	—
66. Томашівська Марія	1	219 мап
67. The trident /Тризуб/ Ню Йорк/	4	—
68. Турганов Б. /Москва/	8	—
69. Університет ім. І. Франко Львів	2	—
70. Ухмилова /Ленінград/	7	—
71. Федорчакова Софія	3	—
72. Федун В. /Вінниця/	1	—
73. Федусевич Мирон	6	—
74. Храпливий Євген	22	—
75. Ціпановська Ольга	18	—
76. Чабан Іван	2	—
77. Щурат Степан	33	—
78. Янчак Ярослав	134	1 план
79. Яськів Микола	4	—
Разом в 1940 р.	книжок 20068	мап 287
	плянів 3	атляс 1

[...][15]

ЛННБУ. ВР, ф. 9, спр. 302, арк. 44-47. Копія, маш., рук., укр., рос, пол., франц., нім. мови.

---

[15] Пропущено перелік «Придбані книги для Львівської Філії Бібліотеки Академії Наук УРСР», який міститься у звіті про діяльність Львівської філії Бібліотеки АН УРСР за 1940 р. Див. наступний документ.

№ 65

[Кінець 1940, Львів]. Звіт про діяльність Львівської філії Бібліотеки АН УРСР за 1940 р.

Львівська Філія бібліотеки Академії Наук УРСР творилася постепенно в лютому 1940 р. зі сполучення в одну цілість ось таких інституції.
1/. Народне Заведення ім. Осолінських /скорочена назва «Осолінеум»/: бібліотека, історичний музей, картинна галерея, друкарня та переплетня при вул. Оссолінських 2, 11, 12 та Калечії 5. – Бібліотека уфундована в 1817 році Йосифом Осолінським збирала передовсім «полоніка» з історії, літератури та суспільних наук. Они становили тут майже 75 % всіх збірок. На прикінці 1939 року ця бібліотека числила 330.000 скаталогованих одиниць, та біля 120.000 нескаталогованих і неупорядкованих /біля 600.000 томів/. Між ними було 318 інкунабулів, 500 палеотипів, багато книжок XVII–XVIII віка, цікава збірка рарів та заборонених урядом книжок. У відділі рукописів зберігалося приблизно 6.000 зінвентаризованих і частинно скаталогованих манускриптів і друге 6.000 неопрацьованих, 5260 автографів і 2220 дипломів. У бібліотеці працювали відділи: обробки, обслуговування, рукописів, стародруків та музейний. У одній читальні, яка була відкрита 8 годин денно працювало пересічно 25 осіб денно. Весь персонал, разом з музейним відділом числив: 18 бібліотекарів, 6 техбібліотекарів та 7 техробіт.
2/. Наукове Товариство ім. Шевченка /скорочена назва: «Н.Т.Ш»/: бібліотека, музей. друкарня і переплетня – при вул. Радянській ч. 24 і 26. Бібліотека заложена в р. 1890 Науковим Товариством ім. Шевченка, згромаджувала передовсім «україніка», історію, літературу та суспільні науки, які становили тут 90% всіх збірок. На кінці року 1939 було тут біля 99.000 скаталогованих одиниць /204.000 томів/ та біля 20.500 нескаталогованих, в тім і інкунабул, 34 друків XVI в., та неозначена кількість друків XVI–XVIII в. Скаталогованих рукописів було 1.430, нескаталогованих приблизно 500. Найціннішою частиною збірок була бібліотека, рукописи і архів Івана Франка та Шевченкіяна. – Інституція мала відділи: обробки, обслуговування та рукописів. Одна загальна читальня була розрахована на 24 осіб. Читачів пересічно 15 денно. – Персонал: 3 бібліотекарів, 3 техбібліотекарів, 1 тех[нічний] роб[ітник].
3/. Бібліотека фундації В. Баворовського при вул. Баворовських ч. 2 /скорочена назва «Баворовіянум»/. Акт фундаційний виданий графом Віктором Баворовським, в року 1857, але бібліотека відкрита лише в році 1900, за змістом була зовсім подібна до Бібліотеки Осолінських але значно менша, себто горомадила передовсім польські гуманіора /історію, літературу та мистецтвознавчу літературу/. На прикінці 1939 р. бібліотека мала приблизно 21.000 бібліографічних одиниць /біля 50.000 томів/ в тім 46 інкунабулів та 5.000 палеотипів, та біля 500 нескаталогованих одиниць. Скаталогованих рукописів меншої наукової вартости було тут 1660.

Крім книжкового і рукописного фонду зберігалося тут багато картин, велика кількість гравюр та невелике число античних меблів. – Бібліотека мала відділи: каталогування та обслуговування читачів. В читальні розрахованій на 12 осіб працювало пересічно 8 читачів денно. – Персонал бібліотеки складався з 4 бібліотекарів, які працювали на півставки, та 2 техробів.

4/. Бібліотека «Народного Дому» – при вул. Куркової ч. 14 основана в 1849 році Руською Народною Радою складалася передовсім з «россиків» та галицьких друків. На прикінци 1939 року було тут згромаджених і упорядкованих біля 150.000 томів, у тім 6 інкунабулів та 374 палеотипів і приблизно 600 рукописів. В одній читальні, розрахованій на 30 осіб працювало пересічно 4 читачів денно. – Персонал числив 1 бібліотекара і 1 техбібліотекара.

5/. Бібліотека «Єврейської Конфесійної Громади» – при вул. Різницькій ч. 5 заложена в 1905 р. львівським кагалом. Вона числила в кінци 1939 р. приблизно 18.000 скаталогованих томів /в тім біля 300 друків XVI в./ та 106 томів менше цінних рукописів. За змістом знаходились тут майже виключно «юдеїка», богословські єврейські книжки. Читальня розрахована на 30 осіб мала денно пересічно 15 відвідувачів. Персонал: 1 бібліотекар, 1 техробітник.

6/. Бібліотека «Студіон» при вул. Петра Скарги ч. 2б, початково приватна бібліотека митрополита львівського Андрея Шептицького, в році 1937 перенесена до окремого спеціального будинку з метою створення бібліотеки для греко-католицьких духовників. До кінця 1939 року організація нової інституції не була закінчена, тому бібліотека не була ще доступна для читачів. «Студіон» числив приблизно 6.000 томів, за змістом передовсім «україніки» та «россіки» історія сходу, церкви, та літургічні книги /византинознавство/. Великий архів складався з приблизно 10.000 фасцикулів. – Двох бібліотекарів щойно зачало в 1936 році порядкувати вище названі збірки.

Протягом 1940 р.: 1/ з комбінату «Оссолінеум» виділено друкарню, та передплатню, і створено з них друкарню Академії Наук УРСР ч. 1 під управою окремої дирекції. До неї долучено також в другій половині 1940 р. друкарню і переплатню Н.Т.Ш. які переведено в приміщення при вул. Радянській 26 – до будинків при вул. Осолінських 2 і Осолінських 13 – 2/ З комбінату «Осолінеум» зліквідовано історичний музей і картинну галерею, віддано велику частину зібраних в них експонатів до поодиноких міських музеїв та галереї, лишивши тільки такі експонати які були потрібні до зорганізування габінету образотворчого мистецтва – 3/ З комбінату Н.Т.Ш. виділено крім друкарні і переплетні також музей, з якого створено самостійну інституцію.

Всі вище названі інституції, до кінця 1939 р. існували зовсім окремо і пильно стерегли своєї незалежности. Кожна з них була створена в иншій цілі та в инших услівях, мала свою окрему історію та традицію, зовсім

инші методи праці, окремі джерела фінансів тощо. Межи ними існували лише цілком слабі взаємини а часто давалися відчувати деякі конкуренційні прояви.

Лише що відноситься до техніки внутрішньої праці, всі ті бібліотеки були дуже подібні до себе тому що они всі приміновали у себе систему абеткового авторсько-реального каталогу та формальної розташовки книжок /нумерує курренс/. Жадна з них, як і взагалі жадна у Львові, не мала систематичного каталогу, доступного читачам, котрі могли користуватися існуючими каталогами лише за посередництвом і в присутности бібліотекарів.

Дирекція нової бібліотеки мала від початку цілий ряд дуже важливих і тяжких завдань, а передовсім влучити в одну цілість всі дотепер самостійні бібліотеки, розділені в семи будівлях значно від себе віддалених, створені з них одної доцільно зорганізованої бібліотеки, відтак змінити старі системи і норми праці на нові, полегшити читачам користуватися збірками і тим чином збільшити кількість відвідувань, доси дуже обмежену, наставити всю внутрішну і зовнішну працю установи на шлях вказаними Леніном та Сталіном. На кінци підготовати ряди бібліотекарів-фахівців.

У тій дуже важкій і відповідальній праці, було потрібно пильно бачити, щоби швидкими та недостаточно передуманими постановами не знищити дотеперішних успіхів, а радше їх поволи зміняти та побільшити. Також було доконче потрібно приглянутися місцевим обставинам та умовам праці, і не наслідувати сліпо метод праці инших бібліотек.

При кінці 1940 р. організаційна праця була в повнім ході. Організація деяких відділів і кабінетів була закінчена і они вже добре і справно працювати. /Кабінет Маркса-Енгельса-Леніна-Сталіна. – Кабінет мистецтвознавчої літератури. – Відділ комплектування. – Відділ бібліографічно-консультаційній/, инші формувалися. організація деяких ще й не зачалися (Відділ дитячої літератури). Особливо важкі перепони організаційної праці були: брак поміщення і брак середків транспорту.

Дирекція бібліотеки сподівається, що організаційна праця буде зовсім закінчена до кінця 1941 р., оскільки Львівські уряди винесуть швидке рішення щодо приналежности до нашої бібліотеки деяких будинків та поміщень, а передовсім будинки Бібліотеки: «Баворовських», «Народного Дому» і «Студіону».

В коротко тут накреслених тяжких і дуже скомбінованих обставинах поодинокі відділи бібліотеки виконали в 1940 році ось такі праці:

ВІДДІЛ КОМПЛЕКТУВАННЯ

До 15. II. 1940 р. працював на старих умовах, себто займався тільки концентрацією і купівлею книжок і то в дуже плохих услівях, тому що він мав за мало працівників, за мало грошей на доконче потрібні витрати і майже не мав середників комунікації.

В половині лютого місяця умови змінилися, бо бібліотека одержала обовязковий примірник всіх друків які входять в СССР, а київська централя бібліотеки прислала тягарову машину. Тоді дирекція бібліотеки приступила до зорганізування відділу комплектування, котрий зачав точно працювати з І. III. 1940 р. Остаточні принціпи комплектування і розподілу книжок були означені лише в половині грудня м[инулого] р[оку] і доперва з того часу можна вважати організацію цього важливого відділу закінчену. До нормальної праці відділ потребує переселення до більшого поміщення, що дирекція бібліотеки має на увазі.

В 1940 р. відділ комплектування перевів слідуючі праці:

Приймав до бібліотеки і віддавав до інвентаризації книжки, газети і журнали, карти та ізографіки, що приходили:

а/ з книжкових палат у Москві і Харкові, як обовязковий примірник,

б/ з концентрації,

в/ з обміни,

г/ з купівлі,

д/ з дарів та инших джерел.

Протягом минулого року принято з цих джерел 120.737 почислених книжок крім газет та журналів і 144 тягарових автомати ріжної літератури.

В тій частині плян праці був виконаний, а навіть трохи перевиконаний хотя в листопаді і грудні місяцях зменшився, тому що: обовязковий примірник не приходив точно і в меншій кількости, гроші на купівлю були вже витрачені, а авто стояло майже цілий квартал в ремонті, або возило вуголь та дрова.

До інвентаризації віддано по опечатанню 172.383 одиниць, а саме 149.672 нових книжок, періодиків і пачок газет, 8870 старих друків, 9.582 нот, 3203 ізографіки, 774 мап, атласів та планів, 82 рукописів і 29 пачок архівадіїв. Закуплено 4571 книжок за біля 30.000 карб.

Група обміни є доперва в зачатках організації. Не має ще окремого поиіщення ані персоналу. Лише від листопада один працівник зачав вступні праці до організації цього відділу, а саме підготовляє список книжкових дезидератів нашої бібліотеки.

В галузі концентрації відділ вишукував у Львові і на провінції збірки книжок якими ніхто не опікувався. Були це книжки деяких зліквідованих установ, монастирів і приватних людей, які перед війною або за війни полишили свої мешкання, або вкінці були примушені опустити Львів. Протягом року ця концентрація дала приблизно 750.000 книжок, а булаби дала і 100 % більше, оскільки умови комунікаційні булиби ліпші. На примір відділ зладив спис 92 бібліотек на провінції, з яких звезлося буквально одну і то не цілу. Також доси не відібрано наших експонатів з Кременця /рукописи Словацького і памятки по тім великім польськім письменнику/.

Придбані книги для Львівської Філії бібліотеки Академії Наук УРСР

1. Бібліотека проф. Яна Розвадовського около 5.000 томів. Історія і суспільні науки, також художна література і рукописи праць професора.
2. Бібліотека барона Бруніцького, около 3000 томів, французька і англійська література, також кілька стародруків.
3. Бібліотека Романа Гузара з Делятина. Около 1.000 томів, української, польської і німецької художної і наукової літератури, в тім числі річники рідких галицьких часописей: Зоря, Правда і т. п.
4. З помешкання князів Любомирських рештки друків, около 2000 штук.
5. Бібліотека Вибрановських з Обри. 7 скринь, 5.000 томів. Польська і французька художна література.
6. Бібліотека Польського Педагогічного Товариства, два вози, около 3.000 томів. книжки і журнали педагогічного змісту.
7. Бібліотека проф. Патайдля около 1.000 томів, науково-педагогічного змісту.
8. Бібліотека Янковського 1 скриня, 600 томів, художна і наукова польська література.
9. Бібліотека проф. Пшивари 850 томів, наукова і художна література.
10. Бібліотека Шведзіцького около 1.000 томів /правнича/.
11. Бібліотека музею заслужених Польок, 60 чисел дрібних книжок і брошур.
12. Абрагам Зайнфельд документ з 1785 р. і два документи з початку XIX ст.
13. Бібліотека студентів б. Ветер. Академії 124 книг справознань к[райового] галицького сойму.
14. Борейша 19 томів, художна література.
15. Бібліотека Журавського 67 томів, суспільно-політична і художна література.
16. Бібліотека Остапа Луцького около 2.000 томів, научна економічна література, кооперація, журнали.
17. Бібліотека графа Влодимира Дідушицького, около 30.000 томів (26 возів). Велике число старих друків, кілька інкунабулів, комплетні річники часописів і журналів, художна література польська, німецька і французька.
18. Бібліотека др. Влодимира Старосольського около 3.000 томів суспільно-політична і правнича література.
19. Бібліотека Савчинського, около 2.000 томів, польська література.
20. Єврейська Бібліотека около 3.000 томів /Юдаїка/.
21. Бібліотека Стефануса, около 5.000 томів, художна польська література.
22. Бібліотека Ляховича, около 1.000 томів, польська мистецька література.
23. Бібліотека Ростворовських 15 скринь, около 5.000 книжок, польська мистецька література.

24. Бібліотека Галицько Руської матиці, около 1.000 томів, часописи і книжки з XIX ст.
25. Бібліотека Шендрика, около 2.000 томів /українська мистецька література і журнали/.
26. Бібліотека Укр. Робітничого Дому, около 3.000 томів, научна-суспільного змісту і мистецька література.
27. Бібліотека Вячеслава Заїкіна, около 1.500 томів, художна і научна література.
28. Бібліотека Волянської, рукописи, 19 томів в тім 3 стародруки, /Французька література/.
29. Бібліотека Тікват Ціон, 1862 томів, /Юдаїка/.
30. Бібліотека Гембаровича, около 200 томів, в тім 60 стародруків.
31. Бібліотека, збір Чоловського, 113 пакетів около 300.000 актів до генеології і історії польських родів і маєтків.
32. Бібліотека Бачевського, около 1.000 томів, польська художна література.
33. Бібліотека Військова, около 30.000 томів, воєнно-технічна і мистецька та суспільно-наукова література.
34. Бібліотека Промислової Палати, около 5.000 томів, суспільно-економічна-научна література і річники економ. часописей.
35. Бібліотека Кшечуновичів, около 4.000 томів, суспілно-політична література, також стародруки.

СПИС ПРИВЕЗЕНИХ БІБЛІОТЕК В 1940 р.

ПРОДОВЖЕННЯ

36. Бібліотека Поліграфічного тресту
37. – // – Віталія Левицького около 1000 томів.
38. – // – Єврейська (Краківська 11) около 2000 томів.
39. – // – Національного музею около 14000 томів (багато стародруків)
40. – // – ОО. Василіян, Жовква, 9 возів 18.000 томів
41. – // – Потоцького (з ул. Коперника) 1000 томів (богато стародруків)
42. – // – Др. Говиковича около 800 томів
43. – // – Перлмутера около 800 томів
44. – // – З Медики 1 віз
45. – // – Теодоровича 12 возів около 20000 томів (богато стародруків, церковно-вірменська література)
46. – // – Дра Величка Григ. около 500 томів
47. – // – Історичного музея, 6 возів театральна бібліотека, книжки цензуровані австр[ійською] цензурою, велика збірка афішів театральних 15000 томів.
48. – // – 4 Середньої школи 1000 томів
49. – // – 8 Середньої школи 5000 томів і архів.
50. – // – тов. Рідна Школа 5000 томів
51. – // – Василіянок (із Словіти) архів
52. – // – Калиновича (Золочів) Бібліографія
53. – // – Жалізнодорожна станція Підзамче

54. – //– б. Банку господарства краєвого около 6000 томів
55. – //– Яна Гвальберія Павликовського, Вольської, Обергинської, 5 возів около 8000 томів дуже цінна научними працями.
56. – //– Промислового музею около 1500 томів
57. – //– Вайнштока (ул. Берштайна) 1 віз – 800 томів.
58. – //– Районова (ул. Радянська 1) 13 возів около 20.000 т. і 10.000 діяпозитивів.
59. – //– Палата Піонерів, около 1000 томів
60. – //– Поліграфічного тресту 1 віз около 1000 томів.
61. – //– 31 і 32 Середної Школи 3 вози около 5000 томів
62. – //– Мійської бібліотеки 1 віз около 1.000 томів
63. – //– Районова (з вул. Старотанд[етної]) 2 вози 2000 томів
64. – //– Відродження. 4 вози 6000 томів
65. – //– Лазарету військового (вул. Личаківська) 2 вози 3000 томів
66. – //– З Поморян, Потоцького 1 віз, 1000 томів, французька література
67. – //– Військової частини (ул. Рутовського) 1 віз 1000 томів
68. – //– Кооптранс 1 віз около 800 томів
69. – //– Прив. (ул. Лозинського) 1 віз около 800 томів
70. – //– Лат[инської] Духовної Семінарії около 30.000 томів духов. літер. богато стародруків і инша наук. література.
71. – //– Тов. театрів і хорів селянських /польська/ около 6000 томів.

Щоби звезені книжки швидко упорядкувати і первісно обробити, принято з 1 червня на договір 14 працівників /кількість працівників на договорі змінялась від 14 до 29/ які за спеціальними планами і схемою розбирають всі знаціоналізовані книжки за змістом і за абеткою. Ця група становила до вересня частину відділу комплектування, від жовтня працює самостійно. Праця поступає швидко вперед. Всі доси звезені книжки вже розложені за змістом, первісно і за абеткою. деякі частини вже віддані до поодиноких відділів та габінетів. Підготовлюєся поміщення на нову серію бібліотек привезених до націоналізації.

На прикінці червня відділ розпочав організовувати в головнім коридорі бібліотеки постійну виставку нових книжок, які поступають в бібліотеку передовсім з обовязкового примірника. Ця виставка змінилась два рази протягом кожного місяця. Від вересня вона не існує тому, що поміщення і стенди заняті на инших виставках: до річниці звільнення західних областей України, з нагоди 500 річниці винаходи друкування Гутенбергом і 85 річниці з дня смерти Адама Міцкевича. – Зараз дирекція лагодить нове поміщення для постійної виставки новості і нову систему організування тої виставки.

План роботи за I, II квартал виконано, з плану на III квартал деяких точок не виконано /передача Перемиської капітульної бібліотеки і рукописів Словацького з Кременця, хотя роблено всі заходи, з подорожами представників бібліотеки включно/ частину виконано неповно: напр. розгорнено 733.056 одиниць місто 1.050.000 запланованих; оштамповано 51.369 томів місто 82.500, встановлено звязок з 25 науковими

організаціями а не з 50; відділ обміни знаходився в стані первісної організації.
План на IV квартал перепрацьований, наприклад принято 56.717 книжок місто запланованих 21.840; (163 %); місто 21.840 видано до інвентара 57.445 (224 %), оштамповано 68.705 одиниць місто 54.600 (126 %). [...]
Міжбібліотечним абонаментам користувалося 33 крупних бібліотек та кращих наукових установ Львова, Київа, Москви та Ленінграду. Нище подаємо їх список:
Центральна Наукова Бібліотека Державного Університету ім. Горкого в Харкові; Бібліотека Історичного Музею у Черніхові.
Бібліотека Державного Педагогічного Інституту іноземних мов у Дніпропетровську; Бібліотека Учительского Інституту у Феодосії АССР; Научна Бібліотека Державного Університету в Казане Тат. Республики; Всеукраїнська Бібліотека Академії Наук УРСР в Києві; Бібліотека Інституту Археології АН УРСР в Києві; Бібліотека Інституту Геології АН УРСР в Києві; Фундаментальна Бібліотека Українського Управління Гидрометслужби в Києві; Державна Історична Бібліотека УРСР в Києві; Бібліотека Державного Університету ім. Шевченка в Києві; Бібліотека Академії Наук в Ленінграді; Державна Публична Бібліотека ім. Салтикова-Щедрина в Ленінграді.
Бібліотека Державного Університету ім. І. Франка у Львові; Бібліотека Політехнічного Інституту у Львові; Державний Історичний Музей у Львові; Державна Обласна Бібліотека у Львові; Філія Інституту Економіки А. Н. УРСР у Львові; Філія Інституту Фольклору АН УРСР у Львові; Філія Інституту Української Літератури АН УРСР у Львові; Інститут Зоології Львівського Політехнічного Інституту у Львові; Кабінет Історії Держ[авного] Університету у Львові; Кафедра Фольклору і Етнографії Держ[авного] Університету у Львові; Педшкола І у Львові: Обласний Радіокомітет у Львові; Редакція Ленінської Молоді у Львові; Єврейський Державний Театр у Львові; Державне Видавництво Національних Меншостей Львівська Філія у Львові; Державна Публична Історична Бібліотека в Москві; Всесоюзна Бібліотека ім. Леніна в Москві; Державна Політехнічна Бібліотека в Москві; Бібліотека Державного Педінституту в Нижині. [...]

ВІДДІЛ РУКОПИСІВ

Рукописні збірки Бібліотеки покищо не є сцентралізовані, вони знаходяться в поодиноких бібліотеках. Праця в відділі була утруднена через це, що при кінці минулого року Н.К.В.С. опечатав в цілім місті всі збірки рукописів та архівів. З рукописів головного відділу /при вул. Оссолинських/ знято печатки протягом першого кварталу; рукописи з відділу української мови і літератури відпечатано в березні, опісля знова запечатано на два місяці; Збірки з був[шого] Народного Дому і бібл[іотеки] Баворовських відкрито лише в четвертому кварталі а збірки Бібліотеки «Студіон» залишалася лише одна частина. Працю над рукописами можна було розпочати тільки в бібл[іотеці] Оссолінеум та в бібл[іотеці] НТШ.

З Відділу рукописів при вул. Оссолинських 2 опрацьовано передовсім польські рукописи та архіви, /примір Цєнських /25 тек/, Даровських /26 тек/, Любомирських з Пшеворська, Козловських /179 тек/, Романовського /3 теки/, Калінки /10 тек/, Лемпіцкого /77 тек/, Ленартовича /8 тек/, Бернацького/ 18 скр./, Павловича /16 тек/, Чоловського /734 рукописів/, Вислоуха /47 тек/, Театральної Бібліотеки /670 рукописів/, Фредри /40 тек/, Дрогойовських /5 тек/, Морачевського /7 тек/, Товариства Прихильників Мистецтв /40 тек/, Гогендорфів /5 тек/, Рибіцкого /5 тек/, Реїв /48 тек/ тощо.

З відділу при вул. Радянській 24 порядковано рукописи українські передовсім Івана Франка. Приготовлювано до друку каталог руокписів автора «Мойсея» порядковано за абеткою і хронологом листування Франка, ладжено індекси, відписи тощо.

Порядковано рукописи Лесі Українки, Федьковича, архів Маковея, листування Студинського тощо.

Цілий рік відділ працював на старих умовах і системах, при кінці року працівники відділу опрацювали новий правильник для відділу. Дирекція Бібліотеки подбає про нове приміщення на всі рукописи і архіви та затвердить нову інструкцію опрацювання та зберігання і удоступлення цих збірок.

ВІДДІЛ СТАРОДРУКІВ ТА РАРІВ

Організація цього відділу почалась в квітні й досі не закінчена, передовсім з браку відповідного приміщення на книгосховище старих друків. До кінця року робітники цього відділу, яких кількість змінялася від одного в квітні до шестих при кінці грудня. Працьовано частинно в приміщенні при вул. Оссолинських, частинно при вул. Баворовських 2, лише в листопаді відділ одержав окреме приміщення в лівому крилі будинку при вул. Оссолинських 2; тут зміститься тільки наукова читальня, обработка і можливо що всі друки 15 та 16 сторічча. На магазин друків 17 і 18 сторічча зараз нема місця, тому вони покищо лишаються в книгосховищах всіх поодиноких бібліотек. В плані праць Дирекції Бібліотеки на 1941 рік є підготовити місце на центральний магазин друків 17 та 18 віка і на рара.

Протягом минулого року робітники відділу зложили проспект організації відділу і перевели ряд вступних праць, переглядали каталоги друків 15 та 16 в. усіх злучених бібліотек, поправили в них чимало блудів, точно описали низку друків дотепер неозначених, вибрано з концентрованих бібліотек всі друки печатані латиною до 1800 року а кирилицею до 1825 року (7937 одиниць). Зауважуємо це тому, що дотепер всі львівські бібліотеки уважали за стародруки лише книжки надруковані до 1600 року включно.

Відділ закінчив роботу каталогу інкунабулів доступного для читачів, брав живу участь в організації виставки та на науковій сесії з нагоди 500 річниці винаходу книгодрукування Іваном Гутенбергом а тов. Куркова і

тов. Хмельовська виголосили підчас сесії доповіді, перша про «Гутенберіяна та визначні інкунабули у львівських фондах», а тов. Хмельовська про «Ельзевіри в Фондах Філії Бібліотеки А. Н. УРСР».

З планів праці за минулий рік невиконано всіх точок, котрі були звязані з питаннями нового достаточно великого і відповідно устаткованого книгосховища, де можнаби сконцентрувати всі друки відділу.

Протягом грудня розпочато організувати при відділі стародруків та рарів музей книжки. Властива організація цього музея буде проведена лише в будучому році.

ВІДДІЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ та ЛІТЕРАТУРИ

Відділ цей міститься при вул. Радянській 24. Відділ посідає і обслуговує читальню наукову та позику книжок. Протягом 1940 р. було читачів 5197 осіб почитали 18377 книжок, та користувалося 1848 рукописами.

По галузі концентрації звезено і знесено тут від 59 осіб та 13 установ 19820 томів. Керівник відділу давав читачам много устних консультанцій пересічно місячно для 250 осіб.

По галузі обробки книжок скаталоговано 4740 нових книжок, упорядковано хронологічно дрібні друки що відносяться до Тараса Шевченка /1066 шт./. Списано і скаталоговано збірку патентів австрійських цісарів та розпорядків старих галицьких урядів, виділено дальших 12727 дублетів, переглянено 160 річників газет та журналів до бібліографії І. Франка.

Робітники відділу, а в першу чергу керівник відділу тов. Дорошенко, брали дуже видатну участь майже у всіх виставках уряджуваних Бібліотекою і Клубом письменників м. Львова/ з нагоди як нпр: Сторічча «Кобзаря»; до наукової сесії АН. УРСР; до річниці звільнення Західних Областей України; до 500 річниці винаходу книгодрукування. Крім цього самі організовували менші виставки як нпр.: буковинська, В. Сосюри.

Тов. Дорошенко виголосив на Гутенберській сесії доклад про женевські видання «Кобзаря».

БІБЛІОТЕКА бувш[ого] НАРОДНОГО ДОМУ

Міститься при вул. Курковій, ч. 14. Працювала лише в І і ІІ кварталі в другій половині року бібліотека була закрита а бібліотекар цього відділу тов. Генсьорський перенесений до головної бібліотеки де працював у бібліографічному відділі, а з половини грудня зістав керівником і організатором Музею книжки.

Збірки цього фонду переноситься поволи до инших відділів /Оссолинських 2 та на Радянську 24/. Протягом першої половини 1941 р. дирекція мусить забрати з цього поміщення цілу бібліотеку /біля 150000 книжок та 2000 рукописів /разом з устаткованням, тому що рішенням Львівських урядів цілий будинок прикріплений середній школі ч. 9. Ця справа становить велике клопотання Дирекції Бібліотеки, яка зараз не має ані відповідного як льокалю, ані середників транспорту, ані грошей на так великі витрати.

БІБЛІОТЕКА бувш[ого] СТУДІОНУ

Прилучена до Львівської Філії Бібліотеки АН. УРСР 10 лютого 1940 р. Та Бібліотека була обслугована в першому чвертьріччу двома бібліотекарями, в другому лише одним. Праця ішла тим шляхом, щоби умістити в одному будинку всі збірки, які знаходяться у трьох окремих місцях, забезпечити бібліотеку, виділити рукописи та стародруки і їх хотяй частинно зінвентаризувати. З різних причин Бібліотека була недоступна для відвідувачів. В другому півріччу Бібліотека була зовсім закрита, праця застановлена, а бібліотекар звільнений.

був[ша] БІБЛІОТЕКА БАВОРОВСЬКИХ

Про читальну цього відділу описано при обговоренні відділу обслуговування, про його працю при відділі стародруків і відділі українських рукописів /листування К. І. Студинського/. Крім цього один бібліотекар опрацьовував тут деякі нескаталоговані книжки того фонду, за данними інструкціями та на старих формулярах.

ВІДДІЛ ЄВРЕЙСЬКИЙ

Міститься при вул. Різницький 5, головно обслуговував читальню, про що ми подали точну відомість при відділі обслуговування. Тут потрібно додати що місцеві бібліотекарі давали читачам устні бібліографічні довідки /пересічно місячно 120-ти особам /, в другому півріччу зорганізували в читальні постійну виставку нових книжок, які приходили до відділу, зорганізовано окремі виставки і вечірки присвячені єврейський письменникам Гольдаденові і Перезові, брали участь у виставках: До 17 вересня; Гутенберга та Міцкевича.

З инших праць робітники відділу концентрували тут всі незабезпечені єврейські бібліотеки і книжкові фонди. Книжки цього джерела і всякі нові прибутки /обовязковий примірник, купівля/ порядкували, каталогували і удосконалювали читачам, початково за старою системою, опісля від другого півріччя за новими інструкціями і нормами.

Плани праці на 1940 рік і плани соцзмагання виповнені, але до деяких точок, яких полагодження невиконано зі зовнішних причин. /Бувший керівник цього відділу тов. Е. Кон виголосив на науковій сесії доповідь про «Єврейські стародруки»/.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ВІДДІЛ

Зорганізовано в четвертому кварталі. Працю розпочато 18. X. 40 р. Протягом половини жовтня і листопад дано читачам 108 конзультацій /19 з української літератури; 10 з російської літератури; 24 з польської і західноевропейської літератури; 8 з історії; 15 з педагогіки та історії культури; 13 з технічних наук; 22 з економічних наук і полагоджено 15 довідок на різні теми. Один співробітник працював цілий місяць на виставці Міцкевича, другий знова був хворий.

КАБІНЕТ БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВА

Відкрито 30 липня, працю розпочато 29 серпня 40 р. Праця в габінеті була утруднена тим, що його профіль комплектування змінявся три рази а поміщення раз. Підобрані фонди книжкові керівником. як зміст і

кількість змінялась, рівнож потрібно було робити великі зміни в каталогах та інвентарі відділу. При дуже тяжких обставинах, габінет уділяв консультації з питань бібліотекознавства, зложено нові проекти формуларів та інструкції, помагав при організації виставки з нагоди 500 річниці книгодруковання, в місячі грудні підготовлено проект курсів бібліотекознавства та бібліографії для наукових працівників Бібліотек Львова, як наша Бібліотека проведе протягом першого півріччя 1941 р.

КАБІНЕТ КАРТОГРАФІЧНИЙ

Доля цього габінету ще тяжша як габінету бібліотекознавства, а це через зміну квартир не раз а три рази. Його профіл комплектування змінявся також часто, а остаточно затверджений лише в половині грудня.

Керівник відділу робив спис усіх мап та атласів, які знаходилися в усіх бібліотеках злучених; він не зміг виповнити точки плану праці про скупчення цілого фонду у габінеті, тому що там недостарчає місця на це. Керівник відділу зладив також проект інструкції про зберігання та каталогування картографічних збірок, клопотався про підручну бібліотеку уділяв консультації /пересічно місячно 25 особам/ обслуговував читачів /від IIII кварталу 215 осіб та 1019 карт/, розпочато інвентаризацію та каталогування картографічних засобів установи, уложив схему габінету, заложено акцесійний каталог для 11 видань карт періодиків, підбирав матеріали на Гутенберговичеву виставку і інше.

ВІДДІЛ МИСТЕЦТВОЗНАВЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Він існував до початків травня. як історичний музей, це самостійна частина бувш[ого] Оссолінеум. До цього часу він був відкритий через 110 днів. Відвідувачів було 3321, цебто 30 денно, головно шкільні та червоноармійські прогульки. Науковою працівнею користало 244 осіб це приблизно 2 читача денно, наукових консультацій уділено 114 особам це 1 денно.

У першому кварталі переведено великі праці з галузи концентрації музейних цінностей з поміщицьких, спекулянських та опущених квартир у Львові. До прибуткової книги вписано тоді 3712 чисел а саме від числа 10888 до 14544, це приблизно 34 денно. Дня 8 травня розпочалась ліквідація музейного відділу, а саме передача до міських музеїв: історичного, природничого, фолькльорного, картинної галерії тощо. Та праця тривала майже до листопада, та передано 18248 експонатів.

З початком третього кварталу почато організовувати новий кабінет мистецтвознавчої літератури та закінчено його 15 серпня й тоді відкрито в новому приміщенні /6 кімнат та коридор на другім поверсі при вул. Оссолинських II/. Влаштовано тут наукову читальню та скупчено потрібну літературу, велику збірку гравюр, та деякі інші експонати, які для кабінету є доконче потрібні. З читальні користувалося до кінця року 498 осіб, видано для них 845 книжок та 786 картин.

Персонал зложив каталог нових надбань, упорядкував книжковий фонд та дав 94-ом особам консультації. Крім цього габінет брав велику участь у всіх виставках, що влаштовувала Бібліотека. Зложено проект виставок

до кінця першого півріччя 1941 р., бібліографію іконографії Міцкевича, бібліографічний показчик до історії театру і костюмології, бібліографічний показчик до історії мистецтва Західних Областей України та інші. Працівники кабінету читали на науковій сесії три лекції, це тов. Гембарович про Ілюміновані інкунабули у Львівському Філіалі Бібліотеки АН. УРСР; тов. Маньковський про: Львівські вірменські стародруки; тов. Блюм про: Характеристику та еволюцію декорації італійських стародруків.

КАБІНЕТ МУЗИЧНИЙ

Організаційні праці розпочато в липні 1940 р. але вони незакінчені до кінця року, а це тому, що кабінет дістав поміщення /2 кімнати і устаткування/ лише в початках грудня минулого року.

До того часу персонал підбирав книжковий і нотний матеріал з б. Оссолінеум і біб[ліотеки] НТШ, опрацював каталоги та інвентар. Працівники складали бібліографії; теорії та загальної історії музики і музичні твори до віршів А. Міцкевича. Добре персонал працював при уформлені виставок: 17 вересня; до 500 річниці винаходу книгодрукування; та в честь Адама Міцкевича. Консультації уділено 119. З читальні ніхто не користав бо її просто ще не було, ще не має музичних інструментів, крім фортепяна, скрипки та арфи без струн.

ПІДГОТОВКА ВИСТАВКИ В ЧЕСТЬ А. МІЦКЕВИЧА

Бібліотека підготовляла від грудня 1939 р. велику виставку в честь кращого польського поета, демократа – революціонера Адама Міцкевича. Праця ішла в першу чергу тим шляхом, щоби радянському суспільству показати перший раз автора «Пана Тадеуша» таким яким він безумовно був, цебто борцем про свободу і дружбу всіх народів, про поступ науки, тощо, а не таким яким його дотепер представляли польські пани і їх віддані літерати. В другу чергу ішло о точне вияснення звязків Міцкевича з Росіянами і Українцями, а також показати як народи СССР шанують память того письменника. Цю працю розгортали початково /2 місяці/ 3 працівники, до кінця першого півріччя – 2, а в другім півріччу до листопада – один робітник, в листопаді 10 чоловік.

ЛННБУ. ВР, ф. 9, спр. 3896/8, арк. 1-24; спр. 302, арк. 69-71. Копія, маш., укр. мова.

№ 66

7 лютого 1941, Львів. Звіт про роботу відділу обміну і концентрації Львівської філії Бібліотеки АН УРСР за січень 1941 р.

Концентрація

Привезено на двох возах бібліотеку бл[аженної] п[ам'яті] Садовського. 500 книжок 2 повної середньої школи.

Приділ книжок

Приділено до відділів і кабінетів:

Книжки 5566, періодика 5613, карт 31, нот 52. Разом 11943.

Обмін

Після приготовань з попереднього місяця приступлено до реалізації обміну. Того місяця вислано до Научної бібліотеки ім. Горкого М.Д.У. в Москві Н.Т.Ш. і Оссолінеум разом 492 томів і з бібліотеки А.Н. УРСР і з бібліотеки Київського державного унів. одержано разом 412 томів. Окрім того завязано переміну з іншими бібліотеками.[...]

Львів, дня 7. II. 1941 р.

[Підпис І. Боднара]

ЛННБУ. Архів. оп. 1. спр. 52[а], арк. 1-2. Оригінал. маш., укр. мова.

№ 67

[Кінець квітня] 1941, Львів. Звіт про роботу відділу обміну і концентрації Львівської філії Бібліотеки АН УРСР за квітень 1941 р.

Звіт

за місяць квітень 1941 р.

Привезено з Львівських бібліотек :

книжок томів 1.450 / з Музею Академії Наук, з Райбібліотеки, з тов. Мисливського та фрагменти збірок Чеської Бесіди /

Мап – 27

Рукописів – 8 / фрагменти фамілійних паперів Голуховських /

Тов. Пельц виконав картотеку бібліотек зах. областей України і опрацював норму маршруту.

Передано бібліотеці – крім 103 мап та свіжо набутих рукописів – томів 2.049 лля кабінетів і відділів / в цім 2 інкунабули, 21 інших стародруків, для Спецфонду 1027, для Кабінету Маркс.-Лен. 215, для відділу єврейського 395 /.

Бригада тов. ЛЮТМАНА порівнала з каталогами бібіліотеки та передала 3641 книжок :

до нового магазину унікатів	1.345
— // — // — //— // дублетів	1.234
до обмінного фонду	1.012

Написала 142 карт каталогових до старого каталогу та переглянуто 148 періодиків з головного магазину і поновлено їх карти каталогові.

Бригада тов. БРАТА переглянула часть групи книжок фільозофічних і педагогічних та статистики як рівнож групу книжок новопривезених.

Перевезено з «Музею» до магазинів концентрації цілу групу суспільної літератури, часть періодиків /латинка/ та полишені прочі менші групи. Упорядковано магазини «Морочин» /3 кімнати/ і «Новий Партер» /теологія/, а у магазині № 5 приготовлено полиці на нові унікати та дублети; рівнож сконцентровано у тому магазині деякі заграничні періодики, на II поверсі – часть суспільних, а на I – більшість бібліотеки проф. Бальцера.

Обмінний фонд упорядковано по абетковій системі тов. Вдовинськім, який теж улаштував каталог абетковий. Крім цего вислано в ціли обміну до Львівських Інститутів Історії та Фольклору 90 одиниць.

ЛННБУ. Архів, оп. 1, спр. 52[а], арк. 1-3. Оригінал, маш., укр. мова.

№ 68

29 травня 1941, Львів. Акт про передачу експонатів з фондів Львівської філії БАН УРСР до Музею художньої промисловості у Львові

АКТ

м. Львів, 29 травня 1941 р.

складений між представником Філіалу Академії Наук у Львові по вул. Оссолінських 2. в особі *т. Гембаровича* з одного боку і представником Музея Художньої Промисловості у Львові по вул. Першого Травня 20. тов. Вальницькою С. Т. з другого боку про те, що в дні 29 травня б. р. були передані по предложеному списку речі з фондів Академії Наук для Музея Художньої Промисловості.

Передав: [Підпис] *М. Ґембарович*

Перебрала: [Підпис] *Вальницька*

[Кругла печатка з написом по колу: «У.Р.С.Р. Відділ в справах Мистецтв при Виконкомі Львівської Обласної Ради Депутатів Трудящихся» і написом по центру: «МУЗЕЙ ХУДОЖНЬОЇ Промисловості»][16]

НЗіО. ВР, № 17088/II, т. 1, арк. 37. Оригінал, маш., укр. мова.

---

[16] «Список речей одержаних Музеєм художньої промисловості від Академії Наук у Львові», всього 184 експонати, переважно жіночого одягу, зберігається в цій же справі, арк. 33-36.

№ 69

[Травень] 1941, Львів. Звіт про роботу відділу рукописів Львівської філії Бібліотеки АН УРСР за травень 1941 р.

Звіт
з чинностей працівників Відділу Рукописів Філії Бібліотеки Академії Наук УРСР за місяць травень 1941 р.

I. Бюра при вул. Оссолінських 2.

Склад персоналу: Стефан Інгльот, Тадей Лютман, Йосиф Фельдман, Казімір Гебультовський, Юрій Кречмар, Ніна Ассордобрай, Станіслава Карчевська, Кристина Оппенауер.

На відпустці були від 26 травня: тов. Ассордобрай, тов. Кречмар.

Виконано слідуючі праці:

Тов. Стефан Інгльот – сконтролював і вписав до інвентаря рукописи Ст. Закржевського, які зінвентаризував тов. Фельдман (сигн[атура] 7343-7351) і папери Едварда й Вацлава Руліковських, які зінвентаризувала тов. Оппенауер (сигн[атура] 7352-7446). Спільно з тов. Кречмаром перевів поміри нового приміщення на рукописи й опрацював план розміщення рукописів. Написав на жадання Дирекції характеристику польської частини Відділу рукописів. Як представник Бібліотеки мав участь в працях Комісії, яка приїхала з Київа задля переведення опису Архіву Пщинського (також в годинах надурочних). Полагодив 1 наукову кверенду.

...

В ділянці наукового опису матеріалів до історії Зах[ідної] України опрацював 16 рукописів виписуючи 206 карток.

Тов. Казімір Гебултовський – проводив далі працю над провізоричним порядкуванням і означанням рукописів Й. Теодоровича, рукописів із Жовкви, Крехова і інших, які зістали відібрані з Відділу Концентрації. Досі відокремив слідуючі групи: 1. Рукописи Й. Теодоровича, 2. Папері торкаючіся Вірменської Метрополітальної Курії, 3. Папері Йосифа Більчевського, 4. Папері Метрополітальної Курії латинського віросповідання та Духовної Семінарії, 5. Рукописи василіянських бібліотек у Крехові й Жовкві; 6. Книги Друкарні Василіянів у Жовкві: 7. Папери й книги Парцеляційного Товариства «Земля»; 8. Папери Українського Педагогічного Товариства; 9. Папери Б. Антонича і папери, які по нім зістались: 10. Папери Вол. Садовського; 11. Папери Стан. Щурка: крім цього цілий ряд рукописів, які видно були приготовані до друку поодинокими авторами й фасцикули, які тимчасово є означені як «Різні».

ЛННБУ. ВР, ф. 9, спр. 1104, арк. 57, 60. Оригінал, рук., укр. мова.

№ 70

11 червня 1941, Львів. Список рукописів та нот, переданих з колишньої бібліотеки Народного Дому у Львові до кабінету музики Львівської філії Бібліотеки АН УРСР

Львів, 11 червня 1941 р.

Список

рукописів та нот перейнятих з Бібліотеки Народного Дому у Львові (збори Порф. Бажанського) для Відділу музики та нот БАН

Рукописі :	№199	Матюк
	№ 803	— // — // — //— (II Бас)
	№ 193	Літургія (8-ш гласна)
	№ 827	Тенор I, II Б, I Бас, II Б.
	№ 108	Пан Домонос
	№ 172	Вербицький Сл. Божа (голоси)
	№ 154	— // — // — //— //— Битва
	№ 616	Слов'янські гимни
	№ 970	Вербицький «До зорі»
	№ 410	Ще не вмерла...
	№ 195	Партитура руска мірських пісень
	№ 298	Бортнянський
	№ 998	Вербицький: Хто за нами
	№ 297	— // — // — Христос воскрес
	№ 198	Лаврівський : Allegro Многая літа!
	№ 994	Вербицький : Сльози
	№ 207	Лаврівський : Вічная пам'ять
	№ 205	— // — // — Христос воскрес
	№ 410	Вербицький Симфонія II, V, VII, VII ε, VI ε
	№ 161	Лаврівський : Думка
	№ 121	— // — // — Домінос
Ноти :		
	№ 761	Завіщанє Вербицького
	№ 692	Лаврівський : Корона
	№ 692	Zölliker spis potraw
	№ 832	Коректа
	№ 264	Матюк Боян
	№ 1034	— // — // — Церк. Нар. Співаник
	№ 931	— // — // — До весни
	№ 906	— // — // — Нещасний
	№ 1011	Гимн св. Кирилу
	№ 1016	Матюк На твердой скалі
	№ 907	— // — // — Веснівка

Блюм О. Ф. [Підпис засвідчений печаткою бібліотеки]

Гнатюк, Роздольський, Колесса :
Матеріали до укр. етнології том XII «Гаївки»
«Ягілки» М. Миханько – Львів
Колесса : Ритміка укр. нар. пісень, Львів 1907
Колесса : Етнограф[ічний] збірник XI Львів
Колесса : Нар. пісні з Південного Підкарпаття, Ужгород 1923
Колесса : Збірник нар. пісень в укл[аді] на 3 голоси, Львів, 1927
Людкевич : Етнограф[ічний] збірник т. XXI 1906, XXII,
Гнатюк В., Колесса : Етнограф[ічний] збірник т. XXIX, XL

Мої (Ярославенко) (власні ноти й книжки) передані в 1941 р. тимчасово Бібліотеці Академії Наук
Нижанковський О : Минули літа сольоспів з фортеп[іано] і скрипки
Колесса Ф. Ритміка укр. нар. пісень
Тележинський : Церковні
Січинський : — //— //—
Музика до слів І. Фр[анка] збірка хорів мішаних і чоловічих
Лисенко М. Наталка Полт[авка] опера, фортеп[іано] витяг 19 / V 1941 р.
Збірка похор[онних] пісень на муж. хор. Львів 1912 р.
— //— //— — //— //— - Львів 1922 р.
Ярославенко : Ви хотіли б спинить мішаний хор
Панахида на мішаний хор Луцьк – Варшава
Бажанський : Повна інструментація
Тележинський : Волинські укр. нар. пісні
Тележинський : Вечорниці оперета

Спис
нот переданих від п. пр[офесора] Шухевича
«Різд[вяна] Ніч» автограф один том
«Т[арас] Бульба» — //— //— //—//—
«Енеїда» — //— //— //— //—
Збірник (з цензури)
«Про Палія і Маз[епу]»
«Огні горять»
«La tristesse»
«Марш чорном[орських] козаків»
Соната
«Le reve» Мрія
«Коли розлучаються двоє»
«Без тебе Олесю» (спів)
— //— //— фортепіян
«Ой зрада»
Prelude з сюїти

Перебрав 22. IV 1942 з умовою
[Підпис нерозбірливий] 2 листи – умова

ЛННБУ. Архів, оп. 1, спр. 61, арк. 1-4. Оригінал, рук., укр. мова.

№ 71
1 червня 1940 – 21 червня 1941, Львів. Щоденник відділу комплектування Львівської філії Бібліотеки АН УРСР

Відділ комплєтування

1 червня 1940

[...] 2) Хитра: Був на вул. Длуґоша ч. 33 в справі перебрання прив[атної] бібліотеки для Філ[ії] Акад. Наук (Адм[ініcтратора] дому і дозорець). [...]

3 червня 1940

1) Хитра: Був на вул. Ринок ч. 31/II (у адмін[істративному] домі), на вул. Кохановського ч. 18 (давня Еванг[елицька] Школа) у дир. школи і на вул. Унія Любельська ч. 15 у тов. д-ра Екерса в справі перебрання бібліотек для Філії Бібл[іотеки] Акад. Наук. Був також у такій самій справі на вул. Сикстуській (давна винарня «Дідоліч»). [...]

4 червня 1940

1) Хитра: Був на вул. Длуґоша ч. 33 (у адм[ініcтративному] дому і у дозорця) в справі перебрання приватної бібліотеки для Філії Акад. Наук. Був у Обліті в справі перебрання книжок з Когиз-у для Філії Акад. Наук. Спакував часописи і книжки. [...]

5 червня 1940

1) Хитра: Звозив книжки до год. 1-шої, а від 1-4.30 сортував і упорядковував афіші, прислані з Києва (4 пачки). [...]

6 червня 1940

1) [Хитра:] Був в справі перебрання бібліотек: а) Ринок ч. 31/II у адм[ініcтратора] дому тов. Фрідмана і у Фінвідділі при вул. Баторого ч. 26/I. у тов. К. Ашкеноз, б) при вул. Длуґоша ч. 33 у сторожа і адм[ініcтратора] дому. [...]

7 червня 1940

1) Хитра: Був у Фінвідділі при вул. Баторого, ч. 26/I у тов. Ашкеноз і у Ринку, ч. 31/II, у тов. Фрідмана в справі перебрання, перечислення і списання книжок (по тов. Бачевським) для нашої бібліотеки (до год. 13.30). [...] о год. 2.30 пішов дальше перебирати бібліотеку (Ринок ч. 31/II) з тов. Ашкеноз. [...]

8 червня 1940

1) Хитра: Був на вул. Зіморовича ч. 3/I і у книгарні ім. Шевченка в справі перебрання 12 (дванадцять) опр[авлених] річників «Діла». Був на вул. Длуґоша ч. 33 в справі прив[атної] бібліотеки тов. Мазакової, згл[ядно] Панської. [...]

3) Котович В.: [...] По перерві занимався через цілий час биттям печаток екземпляру обов'язкового і книжок з маґазину (Розвадовського). [...]

10 червня 1940

1) Був у Фінвідділі при вул. Баторого 26 в справі дозволу перевезти книжки тов. Бачевського до сховищ нашої Бібліотеки і при вул. Ринок 31/II у адм[ініcтратовному] дому у тій самій справі. Привіз один віз

книжок (тов. Бачевського) з Ринку, ч. 31/II і списав у Фінвідділі акт в справі перебрання тих книжок.
2) [Скерленьский.] Їздив по книжки Бачевського [...]

11 червня 1940

1) Хитра: Привіз один повний віз книжок з Пл. Бандурського (давна військова бібліотека). [...]
2) Скерленьский: [...] привіз один віз книжок [...]

12 червня 1940

[...] 2) Скерленьский: Привіз один віз книжок [...]
3) Хитра: Звозив книжки д[авньої] військової бібліотеки з Пл. Бандурського, ч. 1. Від год. 13-ої – 14.30 був на вул. Кохановського, ч. 18 в справі бібліотеки б. Еванг[елицької] Школи.

13 червня 1940

1) [Хитра:] Звозив книжки давньої військової бібліотеки з Пл. Бандурського ч. 1 до сховищ нашої Бібліотеки.
2) Котович В.: [...] по перерві поїхав звозити книжки з військової бібліотеки під Ч: 10. [...]
4) Скерленьский: Возив книжки з пл. Бандурського.

14 червня 1940

[...] 2) [Хитра.] Звозив книжки давньої військової бібліотеки з Пл. Бандурського ч. 1 до сховищ нашої Бібліотеки. [...]
3) Скерленьский. Возив книжки з пл. Бандурського [...]

15 червня 1940

[...] 3) Хитра: [...] Оглянув прив[атну] бібліотеку при вул. Малаховського, ч. 2. Був у справі перебрання прив[атних] бібліотек при вул. Кохановського, ч. 18 і при вул. Домініканській ч. 11. [...]

17 червня 1940

[...] 2) Хитра: Був на вул. Соняшній ч. 23, на [вул.] 3-го Мая ч. 7 і на вул. Пекарській ч. 18 в справі перебрання прив[атних] бібліотек. Від год. 13.30 – 15.30. привіз оден віз (неповний) книжок з вул. Кадецької ч. 12 від тов. Піщковської.
3) Скрерленьский: [...] їздив по книжки на вул. Кадецьку 12. [...]

18 червня 1940

1) Хитра: Звозив книжки до сховищ нашої Бібліотеки з вул. Пекарської ч. 18 (Związek Poligraficzny), з вул. Малаховського ч. 2 (тов. Левицький Віталій) і з вул. Косинєрської ч. 9 (тов. Застирець). [...]
4) Скерленьский. Возив книжки з ул. Пекарської, Косинєрської і Малаховського.

19 червня 1940

[...] 2) Скерленьский. Звозив книжки з вул. Оссолінських 2 до Н.Т.Ш. і з пл. Бандурського до Бібл[іотеки] [...]
[...] 4) Хитра: Завіз один віз книжок до НТШ, забрав книжки з вул. Чарнецького ч. 26/I, привіз один повний віз книжок з Пл. Бандурського ч. 1 (д[авня] військова бібліотека) і був на вул. Боримельській ч. 23/I в справі перебрання прив[атної] бібл[іотеки] до наших сховищ.

20 червня 1940

1) Хитра: 1) Був на вул. Кохановського ч. 18 (українська ґімназія) у справі перебрання до наших сховищ бібліотеки давньої Евангелицької Школи (1005 прим.), 2) на вул. Домініканській ч. 11/I у такій самій справі і 3) у Книг[арні] НТШ (Ринок) в справі перебрання 12 опр[авлених] річників «Діла» (власність тов. Таранька). [...]

21 червня 1940

1) Звозив давну польську військову бібліотеку з Пл. Бандурського ч. 1 до наших бібліотечних схоронищ (2 повні авта).

2) Скерленьский: [...] звозив книги з пл. Бандурського. [...]

22 червня 1940

[...] 3) Хитра: Привіз решту польської військової бібліотеки (одно повне авто) і дубєти з НТШ Чарнецького 24 (одно повне авто).

4) Скерленьский: Возив книжки з пл. Бандурського, з вул. Чарнецького [...]

24 червня 1940

1) Хитра: Перевіз 17 пачок з євр[ейськими] книжками з Пл. Краківської ч. 11 на вул. Різницьку ч. 5. Привіз одно повне авто книжок (дублєтів) з НТШ до наших схоронищ. [...]

25 червня 1940

1) Хитра: Був на вул. Баторого 32/III, 2 X (в Zw[iązku] Naucz[ycielstwa] Polskiego), на вул. Коперника 17 (палата Потоцького) і на вул. Красіцьких 1 (Палата Голуховських) у справі перебрання до наших схоронищ бібліотек і на вул. Ринок 4 [у] справі перебрання театральних рукописів та інших архівалій. [...]

26 червня 1940

1) Хитра: Був (2х) на вул. Красіцьких 1 (військова частина) у справі перебрання бібліотеки Ґолуховських. Був (3х) на вул. Коперника ч. 17 (військова частина) у справі перебрання бібліотеки Потоцьких. Був на вул. Баторого 32 в справі бібл[іотеки] Zw[iązku] Naucz[ycielstwa] Polskiego, на вул. Чарнецького 24/I в справі перебрання театр[альних] рукописів і у Книгарні НТШ в справі перебрання 12 опр[авлених] річн[иків] «Діла» (власність тов. Таранька). [...]

27 червня 1940

[...] 3) Хитра: Звозив книжки з вул. Чарнецького 24 (НТШ) до наших схоронищ [...]

28 червня 1940

[...] 2) Хитра: [...] звозив книжки з вул. Чарнецького 24 (НТШ) до наших схоронищ. [...]

4) Скерленський: [...] Від 1.30 – 5.30 звозив книжки з вул. Чарнецького.

29 червня 1940

[...] 3) Хитра: [...] Був у палаті Потоцького і Ґолуховських у [справі] перебрання прив[атних] бібліотек. [...]

1 липня 1940

1) Хитра: Привіз одно повне авто книжок з вул. Чарнецького 24 (бібл[іотека] НТШ) до наших схоронищ. Був на вул. Коперника 17 (Палата

Потоцького), на вул. Пекарській 17, на вул. Різницькій 5 і на вул. Modziejewskiej у справі перебрання бібліотек. [...]

2 липня 1940

[...] 3) Хитра: Привіз один віз книжок з вул. Чарнецького 24 (бібл[іотека] НТШ) до наших схоронищ. [...] Був на вул. Коперника 17 (Палата Потоцького) в справі прив[атної] бібліотеки. [...]

3 липня 1940

1) Хитра: [...] Робив спис книжок в б. бібліотеці Потоцьких (Коперника 17). Зносив книжки з першого поверха на партер (до Музею) і привіз одно повне авто книжок з Оссолінських 11 на Оссолінських 2. (б. льокаль Музею).
2) Котович В.: [...] Від год. 16 помагав зносити книжки до музею і ладованням книжок на автомашину і їх перевезення. [...]
3) Скерленський: [...] їздив по книжки до Тов. Потоцького та списивав кн. w Пал[аті] піонерів. [...]

4 липня 1940

1) Хитра: [...] Був на вул. Modziejewskiej 16 у справі перебрання прив[атної] бібліотеки. [...]

5 липня 1940

[...] 2) Хитра: Був на вул. Modziejewskiej 16 і на вул. Пекарській 19 в справі перебрання прив[атних] бібліотек. [...]

6 липня 1940

[...] 4) Хитра: Перебрав бібліотеку (стародруки) від Нац[іонального] Музею, при вул. Мохнацького 42 для схоронищ Філії Бібл[іотеки] Акад. Наук (через цілий день).

8 липня 1940

1) Хитра: Перебирав бібліотеку (стародруки) від Нац[іонального] Музею, при вул. Мохнацького 42 для схоронищ Філії Бібліотеки Акад. Наук. [...]

9 липня 1940

1) Хитра: Перевозив (одно повне авто) бібліотеку (стародруки) від Нац[іонального] Музею при вул. Мохнацького 42 для схоронищ Філії Бібліотеки Акад. Наук. [...]
3) Гануляк Гр. в днях 6, 8 і 9 липня працював в Нац[іональному] Музею при вул. Мохнацького; в днях 6. і 8. липня відібрав в сутерині нового будинку стародруки й рукописи (враз з тов. Хитрою) і приготовив 88 пакетів до перевозу.
В дні 9 липня працював в гол[овному] будинку Н[аціонального] Музею перебіраючи періодики й приготовив до перевозу всі часописи (поверх 200 річників). [...]

10 липня 1940

[...] 2) Хитра: Перебирав бібліотеку (стародруки, книжки і часописи) від Нац[іонального] Музею, при вул. Мохнацького 42 для схоронищ Філії Бібліотеки Акад. Наук з тов. Гануляком через цілий день.
3) Гануляк Гр. Перебрано в «Нац[іональному] Музеї» бібліотеку Акад[емічного] Дому (887 томів), котру приладжено в посортованому стані до перевозу; в післяполудневій перерві списувано до протоколу латинські стародруки. Всі ці чинности виконував спільно з тов. Хитрою. [...]

11 липня 1940

[...] 3) Хитра: Перебирав з тов. Гануляком бібліотеку (стародруки) від Нац[іонального] Музею, при вул. Мохнацького 42 для схоронищ Філії Бібліотеки Акад. Наук, через цілий день.

4) Скерленський: Возив книжки з вул. Мохнацького [...]

5) Гануляк Гр. працював далі при Музеї по Мохнацького вулиці; зранку видав на віз приладжені пакети а опісля випорожнював у вестибюлі музею шафи зі стародруками, записуючи кожну книжку в протокол.

12 липня 1940

[...] 2) Хитра: Перебирав бібліотеку (стародруки) з тов. Гануляком від Нац[іонального] Музея, при вул. Мохнацького 42, для схоронищ Філії Бібліотеки Акад. Наук, через цілий день.

3) Гануляк Гр. скінчив перебирати стародруки у вестибюлі музею Мохнацького 42 й списавши проколярно перебрані книги, приготовив їх до перевозу. [...]

13 липня [1940]

[...] 4) Гануляк Гр. переносив архів укр. поета Антонича з дому дра Свєнціцького до будинку Нац[іонального] Музею і там враз з тов. Хитрою приготовив до перевозу періодика з цього архіву.

5) Хитра: Ждав 1 год. і 30 хв. у палаті тов. Потоцького на відповідь у справі перебрання прив[атної] бібліотеки. Був на вул. Потоцького 38 в справі перебрання прив[атної] бібліотеки. Опісля приготовляв, разом з тов. Гануляком, бібліотеку Антонича до перевозу до наших схоронищ.

15 липня 1940

1) Хитра: Привіз один раз (не повне авто) книжок з Нац[іонального] Музея, вул. Мохнацького 42, пів авта книжок з вул. Домініканської 11 і пів авта книжок від НТШ (бібл[іотека] ім. Шевченка), разом ціле авто. Ждав близько півтора години у палаті Потоцького на ключ від прив[атної] бібліотеки, а потім до год. 17.30. працював у Нац[іональному] Музею при вул. Мохнацького 42.

2) Гануляк Гр. працював в «Нац[іональному] Музею» при вул. Мохнацького 42, перебираючи архів Антонича. Перебрав усі періодики й почав списувати приготовлений матеріял. Увесь день працював сам один, тому, що тов. Хитра був призначений до іншої роботи, щойно в 17.30 прийшов тов. Хитра й пов'язав приготовлені матеріяли. Рано від 9-10 помагав носити книги на авто.

3) Скерленський: [...] Ходив до Пал[ати] піонерів списувати кн.

4) Котович В.: [...] Ходив списувати книжки до піонерів на вул. Коперника 17. Це тривало від год. 1-3. Перечислював стародруки з бібл[іотеки] Н.Т.Ш. Є 887. [...]

16 липня 1940

1) Хитра: Був на вул. Modziejewskiej 16 в справі перебрання бібліотеки тов. Обжута і на вул. Коперника 17 в справі бібліот[еки] Потоцького. Списав з тов. Котовичем і Скірленським прив[атну] бібліотеку Потоцьких і перевіз її до наших схоронищ. [...]

2) Котович В.: [...] Ходив списувати стародруки до Потоцького при вул. Коперника. Списав їх та привіз до Академії Наук [...]
3) Скерленський: [...] Списовав книжки при вул. Потоцького (Палац піонерів) та привез їх на вул. Оссолиньських.
4) Гануляк Гр. працював в держ[авній] карт[инній] галереї (Нацмузею) сам один, списуючи архів Антонича й приготовляючи до друку. Подрібний виказ праці є у зладженому протоколі, котрий буде нам достарчений при оконечному відборі бібліотеки. [...]

17 липня 1940

[...] 4) Хитра: Працював через цілий день з тов. Гануляком у Нац[іональному] Музею, при вул. Мохнацького 42. Там приготовляв бібліотеку тов. Антонича (списування, сортування і пакування) для перебрання її до наших схоронищ.
5) Гануляк Гр. викінчив сортіровку й протоколування архіву Антонича в Держ[авній] Карт[инній] Галереї при вул. Мохнацького 42. Приготовлено все до перевозу до наших магазинів. Працював враз з тов. Хитрою; від Держ[авної] Карт[инної] Галереї був приявний при наших працях тов. Ковалик.

18 липня 1940

[...] 2) Гануляк Гр. Працював з тов. Хитра в Держ[авній] Карт[инній] Галереї списуючи «під вежею» книги й періодики, які не були закаталоговані. Подрібний виказ праці є у протоколі з цього ж дня. Ранком, з 9-10 год. носили ми пакети на фіру, яка приїхала забірати приготовані нами матеріяли.
3) Хитра: Привіз один віз книжок від Нац[іонального] Музею, вул. Мохнацького 42. Опісля працював у Нац[іональному] Музею, вул. Мохнацького 42, з тов. Гануляком,при приготоуванні книжок (сортування, списування і пакування) до перевезення їх до наших схоронищ. [...]

19 липня 1940

[...] 3) Хитра: Працював через цілий день з тов. Гануляком у Нац[іональному] Музею, при вул. Мохнацького 42, при перебиранні бібліотеки до наших схоронищ.
4) Гануляк Гр. працював в Держ[авній] Карт[инній] галерії при сортировці й протоколуванні Книг, які мають бути перебрані до нашої бібліотеки. Вписано до протоколу около 800 позицій, в котрих є около 1500 книжок і журналів, які приготовлено до вивозу. [...]

20 липня 1940 р.

[...] 3) Хитра. Працював з тов. Гануляком через цілий день у Нац[іональнім] Музею при вул. Мохнацького 42 при перебранні бібліотеки для наших схоронищ. [...]
5) Гануляк Гр. працював в Нац Музею, Мохнацького 42, висортовуючи бібліотеку під вежою. Приготовлено до перевозу 1800 шт. книжок і періодиків, які пов'язано в пакети. (Помагав у праці тов. Хитра).

22 липня 1940

1) Котович В. Занимався сьогодня звоженням книжок з Національного музею. [...]

2) Хитра: Привіз один раз книжок (неповне авто) від Нац[іонального] Музею, вул. Мохнацького 42, до наших схоронищ. Опісля через цілий день працював з тов. Гануляком у Нац[іональному] Музеї при сортуванні, порядкуванні і пакуванні бібліотеки, котра має перейти до наших схоронищ. [...]
4) Гануляк Гр. продовжував працю в музеї при Мохнацького, висортувавши біля 1600 друків та книг, вписуючи те все одночасно до протоколу. Ранком передав приготовлені попередного дня матеріяли на вант[ажне] авто, яке перевезло Книги до схоронищ А.Н. при вул. Осолінських. [...]

23 липня 1940

1) Хитра: Привіз одно повне авто книжок зі Жовкви (власність д[авнього] Монастиря оо. Василіян).
2) Скерленський: Привез книжки з Жовкві. Опечатовав 200 книжок. [...]
5) Гануляк Гр. працював сам один в Музею при вул. Мохнацького 42, де приготовив около 900 книжок і друків, приготовивши їх одночасно до перевозу. (Протоколярний список матеріялу є в музеї, а копія списка буде по перевезенні цілої бібліотеки передана АН.)

24 липня 1940

[...] 3) Скерленський: Привез книжки з Жовкві та переберав книжки до печатовання.
4) Хитра: Привіз одно повне авто книжок зі Жовкви (давна власність Василіян) з тов. Скерленськім, Міськовим і Мрозавськім. [...]
6) Гануляк Гр. працював сам один в Музеї при Мохнацького ч. 42, приготовляючи дальші партії бібліотеки до перевозу. Приготовив поверх 900 книжок і друків, котрі одночасно вписав у реєстр (кожну кн. зокрема) і пов'язав у пакети.

25 липня 1940

[...] 3) Хитра: Привіз одно повне авто книжок зі Жовкви (власність Василіян) з тов. Скерленськім, Мрозовськім і Миськовим.
4) Гануляк Гр. приготовив у Музею при Мохнацького 42 поверх 2000 друків і книг до перевозу. Все приготовлене списав у протоколі й пов'язав матеріял у пакети. [...]
6) Скерленський: Привез книжки з Жовкві.

26 липня 1940

1) Хитра: Привіз одно повне авто книжок зі Жовкви (д. власність Василіян) з тов. Скерленськім, Миськовим, Мрозовськім, Солярськім і Онущаком. [...]
4) Скерленський. Їздив до Жовкві по книжки. [...]
6) Гануляк Гр. працював в Музею, Мохнацького 42. Скінчив перебірати «на вежі» матеріял <u>ненумерований</u> – і приготовив 37 пакетів до перевозу.

27 липня 1940

[...] 2) Хитра: Привіз одно повне авто книжок зі Жовкви (д[авня] власність Василіян) з тов. Скерленськім, Мрозовськім, Миськовим і Онущаком.
3) Скерленьский: Привез книжки з Жовкві та з вул. Коперника. [...]
6) Хитра: Привезено 476 книжок з Медики (через Клюб Письменників).

7) Гануляк Гр. працював в Музею при Мохнацького 42. Перейшов до праці на I пов. в гол[овному] поміщенні бібліотеки (Стародруки і рукописи), приготовляючи до перевозу до бібл[іотеки] А.Н.

29 липня 1940

[...] 3) Хитра: [...] Привіз одно повне авто книжок з Жовкві (д[авня] власність Василіян) з тов. Скерленськім, Миськовим, Мрозовськім і тов. Гартелем. [...]

5) Гануляк Гр. рано до перерви працював у Музеї при Мохнацького 42, де пов'язав в пакети стародруки. По перерві працював у відділі комп[лектування] при Оссолінських 2, тому, що в Музеї не було на цей день роботи. З причини браку підводи до перевозу приготовленого матеріялу.

6) Скерленьский: Привіз книжки з Жовкві.

30 липня 1940

1) Хитра: Привіз одно повне авто книжок зі Жовкві (д[авня] власність Василіян) з тов. Котовичем, Миськовим, Мрозовськім і Гартелем. З поворотом до Львова, стояли ми більше як годину під Львовом, бо дорога була забита автами за бензиною. Від год 4-5.30 працював в Нац[іональнім] Музею. [...]

3) Котович В.: Занимався звоженнєм книжок зі Жовкви. Зносив до автомашини, опісля до будинку давнього Музею при вул. Оссолінських 2. [...]

6) Гануляк Гр. працював далі в музею при Мохнацького ч. 42, переймаючи для наших схоронищ періодики (нумеровані) й приготовив усе до перевозу. Спеціяльний звіт є в протоколі, який зладжено окремо.

31 липня [1]940

[...] 3) Хитра: Працював через цілий день з тов. Гануляком у Нац[іональнім] Музею, при вул. Мохнацького 42, при перебиранні тамт[ейшої] бібліотеки до наших схоронищ.

4) Гануляк Гр. закінчував перебирати бібліотеку Музею при Мохнацького 42, приготовивши місячний виказ праці й 46 пакетів до перевозу. Праця в Музею переривається з огляду на відпустку т. Ковалика, котрий був уповажнений до передачі бібліотеки. Від завтра прошу приділити мене до іншої праці. [...]

1. VIII. 1940

1) Хитра: Працював через цілий день з тов. Гануляком у Нац[іональному] Музеї при переби[ранні] бібліотеки до наших схоронищ. [...]

2 серпня 1940

1) Котович В.: [...] Ходив на вул. Длуґоша до 4-тої гімназії в справі перебрання бібліотеки. [...]

3 серпня 1940

Котович В.: [...] Їздив фірою до Національного [музею] та привіз фірою книжки з мовознавства на вул. Ринок 7, опісля привіз книжки з гімназії № 4 до бібліотеки Ак[адемії] Наук 2345 vol. [...]

Кребс Роберт [...] працював при розбірці книжок при вул. Оборони Львова 12 (Бібліотека Рідней Школи).

5 серпня 1940

Котович В.: [...] Ходив на вул. Оборони Львова до давньої бібліот[еки] Рідної Школи та там перебирав книжки для Бібліот[еки] Ф[ілії] АН з тов. Кребсом та тов. Скерленським.[...]

8 серпня [1940]

Котович В.: [...] Опісля звозив книжки з Головної Управи Рідної Школи, звожено до 5000 книжок. [...]

9 серпня 1940

1) Хитра: Привіз одно повне авто книжок зі Жовкви (д[авня] власність Василіян) з тов. Котовичем, Мрозовськім, Миськовим і тов. Гартелем. [...]
3) Котович В.: Їздив по книжки до Жовкви автомашиною.[...]

10 серпня 1940

1) Хитра: Привіз одно повне авто книжок зі Жовкви (власність Василіян) з тов. Котовичем, Мрозовськім, Миськовим і тов. Бушем. [...]
3) Котович В.: Їздив до Жовкви по книжки [...]

14 серпня 1940

[...] Котович В.: Їздив по книжки до капітули ормянської, привіз 1віз до 3.000 книжок [...]
3) Хитра: Привіз бібліограф[ічну] працю від тов. Калиновича зі Золочева і Монастирський архів зі Словіти (з тов. Інґльотом). [...]

15 серпня 1940

[...] Котович В.: Занимався звоженням книжок з бібл[іотеки] Теодоровича приведено три вози до 5.000 vol. [...]

16 серпня 1940

[...] Котович В.: [...] привіз бібліотеку Теодоровича від год. ½ 6 до 10 – 5 годин. [...]

17 серпня 1940

[...] Котович В.: Занимався звоженням книжок з бібліотеки Теодоровича. Привіз два авта. [...]

18 серпня 1940

[...]Котович В.: [...] привіз дві автомашини книжок з бібл[іотеки] Теодоровича. [...]

20 серпня 1940

[...] Котович В.: Занимався звоженням книжок з бібл[іотеки] Теодоровича опісля від тов. Величка і також з Музею Історичного – Ринок 7. Ходив рівнож до бібліотеки при вул. Красіцких в справі звізки книжок. [...]

21 серпня [1940]

[...] Котович В.: Їздив автомашиною до Музея історичного по книжки, ходив на вул. Красіцьких в справі перебрання бібліот[еки] [...]

27 серпня 1940

Котович В.: Їздив два рази по архів 8-ої гімназії, привіз на вул. Баворовських. [...]

28 серпня 1940

Котович В.: Їздив по книжки до 8-ої гімназії. Привезено до 800 vol. [...]

29 серпня 1940

1) Хитра: Був на вул. Боремельській, (2х), на вул. Пекарській 13 і 19, (2х), у книгарні НТШ і Бібл[іотеці] НТШ в справі перебрання прив[атних] бібліотек до наших схоронищ. [...]

30 серпня 1940

[...] 2) Хитра: [...] Опісля ждав у Райфінвідділі на відпечатання приватних бібліотек тов. Сєміньского і Залєского.[...]

31 серпня 1940

1) Хитра: Був два рази у Фінвідділі і на вул. Льва Сапіги у справі перебрання приватних бібліотек. [...]

2 вересня 1940

1) Хитра: Перевозив книжки з під ч. 2 (Оссолінських) під ч. 11 і ходив до Райфінвідділу в справі перебрання прив[атної] бібліотеки [...]

5 вересня 1940

[...] Скерленьский: Звезено 2 фіри книжок з Музей Ринок 6. [...]

9 вересня 1940

Котович В.: [...] Привезено 1 віз книжок з Підзамча. [...]

11. IX. [1]940

Скерленьский В.: Занимався звоженням книжок з Музею історичного. Привезено 2 вози. [...]

14 вересня 1940

[...] Скерленьский: Ходив на железницю по билети до Перемисьльа для Боднара.

[...] Скерленьский: Звезено 4 фіри книжок з Госбанку при вул. Костюшкі 8.

16 вересня 1940

[...] Скерленьский: Їздив по книжки на пл. Маряцкі 8, не привезено тоді. [...]

20. IX. 1940 р.

[...] Котович В.: [...] Ходив від год 9 – 1 до бібл[іотеки] «Студіону» з тов. Ганулякoм, Гудзович, Скочек, Пельц і ін. [...]

21. IX. [1940]

[...] Скерленьский: Звозив книжки з вул. Калєча 24. 3 вози та 2 шафи.

23. IX. [1940]

[...] Скерленьский: Привез з ул. Гетманськой 1 фіру книжок, з вул. Калєча 24 3 вози книжок, 3 шафи, стіл та креденс. [...]

25 вересня 1940

[...] Скерленьский: Привез 2 вози книжок з вул. Чарнеського та книжки з Когизу. [...]

27 вересня 1940

[...] Скерленьский: Привіз книжки з ул. Бернштейна 16 [...] Ходив на ул. Домагалівічив оглянути книжки до перебрання. [...]

28 вересня [1940]

[...] Скерленьский: Привез книжки з «Палати піонєрів» (30 кн.). Ходив 2 рази до «Палати піонєрів» та до Когизу по вул. Академічну 7 по рахунок.[...]

30. IX. 1940

Скерленьский: Привез 2 вози книжок з ул. Чарнецкого ч. 1. [...]

1. X. 1940

[...] Скерленьский: Привіз 2 вози книжок з ул. Чарнецького 1.

2. X. 1940

Скерленьский: Привез 1 фіру книжок з ул. Пекарской 18 та 3 фіри книжок з ул. Чарнецького 1. [...]

3. X. 1940

[...] Скерленьский: Привіз 2 вози книжок з ул. Зигмунтівской 17 та 2 вози книжок з ул. Чарнецкого 1.

4. X. [19]40

[...] Скерленьский: Ходив на дворець відобрати книжки та привез 2 вози книжок з ул. Чарнецького 1.

5. X. [1940]

Котович: [...] Їздив з тов. Директором і тов. Боднаром до бібл[іотеки] «Студіон». [...]

Скерленьский: Привез з ул. Чарнецкого 1 1 віз кн. та 1 віз клішів. [...]

7. X. [1940]

[...] Скерленьский: Привез 1 екран з ул. Чарнецького 1.

-//- ½ воза книжок з -//- 24 [...]

9. X. [1940]

Котович В.: [...] Від год. 1 ходив до бібліотеки Студіон з тов. Гануляком в справі виставки «Гутенберга». [...]

10. X. 1940

Скерленьский: Ходив [...] на ул. Домагаличів в справі книжок. [...]

12. X. 1940

Скерленьский: Ходив до Когизу № 3, Когизу № 6, Райбібліотеки при ул. Чарнецкого та на ул. Калєча № 24 в справі книжок. [...]

14. X. 1940

[...] Скерленьский: Привіз одну фіру книжок з ул. Дзєдушицкіх з Міської Бібліотеки. Ходив на ул. Калєча ч. 24 в справі книж[ок]. [...]

15. X. 1940 р.

Скерленьский: Привіз одну фіру книжок з Студіону та Міської Бібліотеки. Ходив на ул. Калєча в справі книжок. [...]

17. X. [1940]

[...] Хитра: Був у середн[ій] школі ч. 36, при вул. Пекарській ч. 19 в справі перебрання бібл[іотеки]. [...]

25. X. [1]940

1) Хитра: [...] привіз книжки з вул. Зигмунтовської 17 [...]. Привіз оден віз книжок з вул. Старотанденської до наших схоронищ.[...]

26. [X. 1940]

[...] Скерленьский: Привіз 1 фіру кн. з ул. Домагальевічів 8.

28. X. [1]940

[...] 5) Скереленьский: Привіз одну фіру книжок з ул. Домагальевічів 8.

29. X. [1]940

[...] Скерленьский: Привіз 2 вози кн. з ул. Домагальевічів 8. [...]

30. X. [1]940

[...] 4) Хитра: Привіз один раз книжок з вул. Старотандетської до наших схоронищ. Був на вул. Зигмунтовский 17 у справі посвідки за одержані книжки. [...]

5) Скерленьский: Привез одну фіру книжок з ул. Старотандетної.

31. X. [1]940

[...] 5) Скерленьский: Ходив на ул. Калєча 2 разів в справі кн.

1-ий листопада 1940

[...] 4) Хитра: [...] Ходив на вул. Зигмунтовську (2х) за книжками для наших схоронищ. [...]

2. XI. [1]940

1) Хитра: Звозив книжки з вул. Домагалічів, ч. 60 до наших схоронищ. [...]

4. XI. [1]940

1) Хитра: [...] Був на вул. Зигмунтовській 17 і у кн[игарні] НТШ в справі Бібліотеки. [...]

5. XI. [1]940

[...] 3) Котович: Видавав книжки в Студіоні.[...]

11. XI. [1]940

1) Хитра: Приніс книжки призначені для Москви з Гол[овної] Канц[елярії] Акад. Наук, тоті книжки описав і упорядкував. [...]

12. XI. [1]940

[...] 3) Хитра: [...] Був на вул. Личаківській 107 у військовім лазареті у справі перебрання бібліотеки. [...]

5) Скерленьский: Їздив до Студіону 2 разів по кн.

13. XI. [1]940

1) Хитра: [...] Був на вул. Личаківській 107 в справі перебрання бібліотеки. [...]

14. XI. [1]940

1) Хитра: Привіз один віз книжок з вул. Личаківської 107 (військовий лазарет) до наших схоронищ. [...]

5) Скерленьский: Їздив по книжки на ул. Личаківську.

15. XI. [1]940

1) Хитра: Привіз один раз книжок від військ[ового] лазарету з вул. Личаківської 107. [...]

2) Котович В.: [...] видав до концентрації 500 пр[имірників] з бібл[іотеки] Павліковських. [...]

16. XI. [1]940

1) Хитра: Приготовляв і пакував книжки для висилки до Москви. [...]

18. XI. [1]940

1) Хитра: [...] Приготовляв книжки для висилки до Москви. [...]

19. XI. [1]940

[...] 5) Скерленьский: Їздив по книжки до Інст[итуту] Іст[орії] України на ул. Жовківську.

20. XI. 1940

1) Хитра: [...] Привіз один віз книжок з вул. Жовківської (Монастир). Опісля приготовляв (пакував) книжки для висилки до Москви. [...]

21. XI. [1]940

[...] 5) Скерленьский: Ходив по книжки на ул. Калєча, принез 8 пачок. [...]

23/XI. [1940]

Котович В.: [...] Їздив по книжки на вул. Рутовського 22 – привіз та виладував.

2) Хитра: Був 3х на вул. Рутовського 22 за прив[атною] бібліотекою. Привіз один раз книжок з вул. Рутовського 22. [...]

[...] 5) Скерленьский: Їздив по книжки на ул. Рутовського. [...]

27. XI. [1]940

1) Хитра: Завіз книжки до Нац[іонального] Музею. [...]

29. XI. [1]940

[...] 3) Хитра: Був 2х на вул. Рутовського 22 (військова частина) в справі обміну книжками. [...]

30. XI. [1]940

1) Хитра: Був у філ[ії] Бібл[іотеки] НТШ у справі обміну книжками з Бібл[іотекою] у Москві. Був у військ[овій] частині при вул. Рутовського 22 в справі посвідки за одержані книжки. [...]

10. XII. [1]940

1) Хитра: Був у «Кооптранс» при вул. 1-го травня, 22 у справі перебрання бібліотеки. Там списав даровані нам книжки, опісля привіз тоті книжки до наших схоронищ (один неповний віз).

2) Скерленьский: [...] ходив списивати книжки в «Кооптранс» вул. 1 Травня 22. [...]

4) Котович: Занимався пакуванням книжок до Ленінгра[ду] [...]

11. XII. 1940

[...] 3) Хитра: Приготовляв книжки (обмін) для висилки до Москви. [...]

12. XII. [1]940

1) Хитра: [...] Провірював книжки, що прийшли з Москви. [...]

18. XII. [1]940

[...]4) Скерленьский: Привез 2 вози книжок з ул. Кальеча 5 та 1 віз зжинків.

19. XII. [1]940

1) Хитра: Ходив на вул. Лозинського, ч. 6/II в справі перебрання прив[атної] бібліотеки. [...]

Скерленьский: Привез 4 вози книжок з ул. Кальеча 5.

20. XII. [1]940

[...] 4) Котович: Ходив на почту та надавав книги до Москви. [...]

24. XII. [1]940

1) Хитра: [...] Ходив 2х на вул. Лозинського ч. 6 в справі перебрання прив[атної] бібліотеки. [...]

25. XII. [1]940

1) Хитра: [...] Привіз один віз книжок з вул. Лозинського ч. 6/II. [...]

30. XII. [1]940

[...] 3) Скерленьский: Виберав і списивав книжки на висилку до Москви.

1941

6. I. [1]940

[...] 2) Скерленьский: Паковав книжки до Москву. [...]

9. I. [1]941

1) Хитра: [...] Привіз один віз книжок з вул. Личаківської 37 (12 Середня Школа). [...]
4) Скерленський: Їздив по книжки на ул. Личаків[ську].

11. I. [1]941

1) Хитра: Приготовляв всі видання Т-ва ім. Шевченка в магазині при вул. Чарнецького 24 для висилки їх до Москви. [...]
4) Скерленський: Привез 2 вози книжок з ул. Краківської.

13. I. [1]941

1) Хитра: Приготовляв видання Н[аукового] Т-ва ім. Шевченка при вул. Чарнецького 24 для висилки їх до Москви [...]
2) Скерленський: Привез 1 віз книжок з Н.Т.Ш. [...]

14. I. [1]941

1) Хитра: [...] Сортував видання Н[аукового] Т[овариств]а ім. Шевченка і приготовляв їх для висилки у Москву. [...]

15. I. [1]941

1) Хитра: [...] Опісля сортував книжки для Книжної Палати у Москві. [...]

4. II. [1]941

[...] 5) Скерленьский: Паковав книжки до Київа.

5. II. [1]941

[...] 5) Скерленьский: Паковав книжки до Київа.

7/II. [1]941

[...] 5) Скерленьский: Надав книжки в Києв.

28. II. [1]941

[...] 3) Скерлень[с]кий: Привез книжки з Університету, з ул. Жовковской та Ринку на обмін. [...]

1. III. [1]941

[...] 5) Скерленський: Ходив в справі обміну на Жовківську.

4. II. [1]941

[...] 5) Скерленський: Привез книжки з Ринку, Університету, [вул.] Жовк[івської] та інших.

6. III. [1]941

[...] 3) Котович В.: Ходив з тов. Скерленським до бібліотеки списувати книги (Бібліотека на Політехніці). [...]
4) Скерленський: гляди Котов[ич]. [...]

7. III. [1]941

[...] Котович Володимир: Ходив з тов. Скерленським до бібліотеки політехнічної та списував їх до передання [до] нашої бібліотеки. [...]
5) Скерленьский: Списивав кн. в Політехниці.

13. III. [1]941

[...] 2) Котович Волод[имир]: [...] Пакував книжки до Києва [...]

28. III. [19]41

1. Котович: [...] Ходив на почту по цінні посилки та до проф. Мазура по книжки для Ак[адемії] Наук в Києві. [...]

7. IV. [1]941

1) Котович: Ходив на вул. Карпінського та до Гуртожитка театру ім. Л. Українки по книжки [...]

30. IV. [1]941

[...] 3) Бандрівчак: [...] Ходив до Лекційного бюра (:Кармеліцка:). [...]

6. V. [1]941

[...] 3) Бандрівчак: Списував книжки (обмін до Києва).[...]

ЛННБУ. ВР, ф. 9, спр. 3896/10, арк. 1-77. Оригінал, рук., укр. мова.

№ 72

22 червня 1941, Львів. Розпорядження управи міста Львова про призначення директором Львівської філії Академії Наук Костя Кисілевського та управителем Івана Пашкевича

Verordnung
der Verwaltung der Stadt Lemberg vom 22. Juli 1941.

Zweks ord[n]en und leiten aller ökonomischen Angelegenheiten der Lemberger Filiale der Akademie der Wissenschaften bis zum Erneuern der Tätigkeit der Akademie der Wissenschaften in Kiew, soll man als einen diesweiligen Direktor Prof. Dr. Kosť Kysilewski bestimmen.

Als Verwaltungsleiter wird der bisherige Direktor der Filiale der Akademie der Wissenschaften in Lemberg H. Johann Paszkiewicz ernannt.

Auf seine Aufforder wird bestätigt:

a/ der diesweilige Direktor der Druckerej H. Andreas Kusyk; unter seine Verwaltung sollen solche Betriebsanstalten wie die Druckerei, Buchbinderei und der Verlag übergeben werden;

b/ diesweiliger Verwalter der Immobilien H. Dymitr Chomiak.

Der Sekretär Dmytrow G. soll in die Verwaltung versetzt werden.

Als Eigentum der Akademie d. Wissenschaften sollen alle im Gebiete der Stadt Lemberg sich befindlichen Immobilien und Betriebsanstalten, die der Akademie d. Wissenschaften U.R.S.S. angehörten sicher gestellt werden.

Diese Verordnung bezieht sich nicht, was die wissenschaftlichen und Personalangelegenheiten anbelangt, auf die wissenschaftlichen Institute und Bibliotheken.

Bürgermeister der Stadt Lemberg Dr. In. Polanśkyj

НЗіО. ВР, № 17065/II, арк. 47. Копія, маш., нім. мова.

№ 73

2 липня 1941, Львів. Розписка Каєтана Мюльмана, особливого уповноваженого з забезпечення мистецьких цінностей на окупованих польських територіях, про вилучення ним рисунків Альбрехта Дюрера з колекції Музею ім. Любомирських у Львові

Amt des Generalgouverners Lemberg, den 2. Juli 1941
Der Sonderbeauftragte für die Sicherung
der Kunstschätze

Aktenzeichen:
Bei allen Eingaben ist unser
Aktenzeichen anzugeben.

Als Sonderbeauftragter für die Sicherung der Kunstschätze in den ehemals Polnischen Gebieten habe ich Handzeichnungen von Albrecht Dürer (Sammlung Lubomirski) als reichswichtig sichergestellt und sie an mich genommen. Meist entnommenen Handzeichnungen sind im Katalogwerk M. Gębarowicz und Hans Tietze «Albrecht Dürers Handzeichnungen in Lubomirski-Museum in Lemberg» verzeichnet. Ausserdem ein Blatt sign. AD 1515. Inv. № 8321

Dr Kai Mühlmann

[Кругла печатка з гербом Великонімеччини]
Der Sonderbeauftragte für die Sicherung der Kunstschätze

НЗіО. ВР. № 17088/II. т. 1, арк. 39. Оригінал, рук., нім. мова.

№ 74

5 липня 1941, Львів. Інтерв'ю, опубліковане в часописі «Краківські вісті», з помічником команданта Львова Гансом-Йоахімом Баєром у Кракові про події у Львові до і після звільнення міста від більшовиків з запереченням існування Українського уряду

Події на західньо-українських землях
(інтерв'ю з доц[ентом] д-ром Г.-Й. Баєром)
Краків, 5 липня 1941 р.

Наш кореспондент і відпоручник Українського центрального комітету мав нагоду розмовляти із співробітником команданта міста Львова про положення досі звільненого західньо-українського терену.

Наш кореспондент поставив доцентові д-рові Ганс-Йоахім Баєрові такі запити:

1. Як проходило у Львові життя під большевиками аж до вибуху війни?

– Всі українці, що жили в місті, заявляють, що большевицький терор зростав із місяця на місяць. Вивезення кругло 20 000 людей зі Львова – це виразний доказ того, що большевицьким можновладцям залежало на тому, щоб у корені ослабити український елємент. Тенденція йшла в плані загального расового стоплення і так поруч москалів настановлювано як урядовців доволі часто, напр., узбеків. Крім того, можна було бачити на вулицях китайців, кіргізів та інші народи СССР. В останніх тижнях положення погіршилось. Що не було б можливо ще довше, ніж рік, видержати большевицький наїзд, це загальна думка на звільнених теренах.

2. Яке було життя від вибуху війни аж до приходу німецьких військ?

– Оскільки мені відомо, українське національне населення в деяких місцевостях збройно виступало проти совітських можновладців і Червоної армії. І так, н[а]пр., застрілили у Львові кількасот червоних урядовців і вояків. Повзи на вулицях міста нагадують вуличні бої, що відбулися тут. Велика частина населення переховувалася у тому часі по лісах або старалась передістатися на німецьку сторону. Ці люди вертаються тепер на свої давні місця.

Червоні можновладці загострили в тому часі свій режим і переводили розстріли по в'язницях. Наскільки дотепер відомо – розстріляно у Львові 4 000, в Тернополі – 600, в Яворові – 300 українців; загального огляду щодо числа помордованих ще нема. При тих розстрілах доходило до неймовірних знущань і жорстокостей.

При тих убивствах брали жиди остільки визначну участь, що приводили в НКВД «підозрілих» українців. Теж інші елєменти брали участь у тому, причому, зокрема, слід взяти під увагу, що частина польської інтелігенції під проводом колишнього президента міністрів Бартля, була виразно прихильно наставлена до совітів.

3. Як заховувалося населення під час вмаршу німецьких військ?

– Українське населення зустрічало прихід німецьких військ усюди з радістю. В усіх місцевостях знаходились тріюмфальні брами, прикрашені прапорами Німеччини й українського народу. В багатьох місцевостях відбулися святочні сходини українського населення в прияві відпоручників військової влади. Одначе не слід того забувати, що совітські банди ще подекуди діють у звільненому терені, так що часто можна було завважити скритих совітських бандитів.

Польська меншина поставилась у Галичині надзвичайно здержливо, зокрема у Львові. Правдоподібно, ця здержливість випливає з того, що НКВД, комуністична партія й поляки тісно співпрацювали. Жидівське населення в першому часі зникло з вулиць міста.

4. Які наміри має тепер німецька військова влада щодо наладнання адміністрації?

– У Львові комендант міста негайно настановив українську самоуправу. Комісаричним посадником міста назначений проф. Полянський. На його пропозицію, обсаджено вже найважніші міські уряди, елєктрівню

й водопроводи знову пущено в рух у повному обсязі. Організування уряду праці вже почалось. Уже відчинено багато крамниць, що продають товари населенню. Німецька військова влада в порозумінні з комісаричною управою міста, докладає всіх зусиль, щоб серед даних, дуже важких, умовин, забезпечити населенню прохарчування. При цьому ще треба взяти під увагу, що відступаючі совітські війська опорожнили безліч магазинів.

У Львові створилася спонтанно українська міліція, яку 2 липня підпорядковано провідникові штурм-штаффель*; командантом міліції є інж[енер] Врецьона. Міліція дістає порядкові завдання внутрі міста.

Приготовляється видання українського часопису. В першому числі буде поміщена відозва ґен[ерала] Ренца, митрополита гр. А. Шептицького і комісаричного посадника міста Полянського.

У краю відбувається наладнання адміністрації в подібний спосіб, як у Львові.

5. Чи це правда, що створилось Західньоукраїнське краєве правління під проводом Ярослава Стецька, за яким стоїть теж авторитет митрополита гр. Шептицького й посадника міста Полянського?

– Західньоукраїнського правительства під проводом Ярослава Стецька нема. Вслід за тим оба згадані достойники не складали ніяких заяв у справі такого уряду. Президія одного «Укр. нац[іонального] ком[ітету]», що про його існування німецьким чинникам нічого невідомо, ствердила в «Інформ[ативному] листку», ч. 1 з 1 липня ц. р., що на одному зібранні у Львові «відпоручник нім. уряду, др Кох, привітав Укр. уряд і укр. нарід». Це ствердження не відповідає правді.

6. Як виглядає справа культурних установ у Львові?

– Українські культурні установи мало потерпіли внаслідок воєнних подій. Комісаричним ректором університету назначено проф. Сімовича, комісаричним директором б. Товариства ім. Шевченка і Осолінеум проф. Дорошенка. Не є в пляні скасувати злуку Осолінеум і Наук. Т-ва ім. Шевченка, що показалась дуже корисною.

Далі заявив др Ганс-Йоахім Баєр нашому кореспондентові ось що:

– Усі у Львові настановлені німецькі чинники переконані, що українське населення свідоме ваги положення і доложить усіх зусиль, щоб діловою співпрацею на понадпартійній основі перебороти всі шкоди, нанесені війною. Перші заходи мусять бути звернені на справу прохарчування населення, приміщення бездомних і втікачів та привернення ладу. Німецькі чинники сподіваються, що населення посвятиться цим завданням, що їх сьогоднішня хвилина практично видвигнула, з вояцькою здисциплінованістю.

Опубл.: Краківські Вісті. – 1941. – 6 лип. (Чис. 146). – С. 2; Українське державотворення. – С. 151-153.

---

* Sturm-Staffel (SS) – штурмові загони (нім.).

№ 75

5 липня 1941*, Львів. Список книжок Бібліотеки української Богословської академії і Духовної семінарії, забраних до Оссолінеуму в 1939–1941 рр. і повернутих бібліотеці Греко-католицької Богословської академії у Львові

Ч. 26./46.

Спис книжок
які Бібліотека української Богословської Академії і Духовної Семінарії перебрала з Бібліотеки Наукового Заведення ім. Оссолінських, а які попали туди за час большевицької окупації.

1. L. Pastor	: Geschichte der Päpste	19 томів
2. K. J. Hefele	: Conciliengeschichte	5 — // —
3. F. Vigouroux	: Dictionaire de la Bible	4 — // —
4.	Акта Grodzkie i Ziemskie	17 — // —
5.	Monum[enta] Confrat[ernitatis] Staurop[igianae] Leopoliensis	23 — // —
6.	Diplomata Statularia	3 — // —
7. Голубинскій:	Історія Русской Церкви	1 — // —
8. Georges	: Kleines Handwörterbuch	1 — // —
9. Hergenröther.	Handbuch der al[l]gem[einen] Kirchengeschichte	1 — // —
10.	Praktisches Bibelhandbuch	1 — // —
11. Hetzenauer	: Biblia Sacra Vulg[atae] editionis [Sixti Quinti Pont.]	1 — // —
12. St. Zaleski	: Jezuici w Polsce	3 — // —
13.	Записки Чина Св. В. В.	2 — // —
14. Ks. A. B[oulon]	: Stolica Swięta a Rossja	2 — // —
15. Д. Л. Мордовцевъ	: Историческіе Пропилеи	2 — // —
16. М. Кояловичъ	: Історія Русск[аго] Самосознанія	1 — // —
17. Polen	: Geschichte der Union	1 — // —
18.	Мазепа – збірник	1 — // —
19.	Сборникъ Лѣтописей	1 — // —
20. M. de Maria	: Philosophia Peripait[ético]-Scholastica	1 — // —
21. Др. Й. Сліпий.	Гр[еко]-кат[олицька] Духовна Семинарія	1 — // —
22. Д. Зубрицкій.	Історія Древняго Галич[ско-]Рус[с]к[аго] Княж[ества]	1 — // —
23. Б. Крупницький	Гетьман П. Орлик	1 — // —
24. Др. С. Цьорох	: Погляд на історію СС Василіянок	1 — // —
25.	Записки Укр. Наук. Т-ва в Парижі	1 — // —
		95
26. Аксаковъ.	Славянофильство и Западничество	1 том
27. Мальшевскій	: Западн[ая] Русь в борьбе за Віру і Народъ	2 — // —
28.	Псалтирь	1 — // —

* У документі помилково: 1940 р.

29. М. Возняк	: У Століття «Зорі» М. Шашкевича	1 — //—
30. Stöckl	: Lehrbuch der Geschichte d[er] Philosophie	1 — //—
31. Szaraniewicz	Rys wewn[ętrzny] stosunków Galicyi Wschodniej	1 — //—
32. H. Schell	: Religium u[nd] Offenbarung	1 — //—
33. Площанскій	Прошлое Холмской Руси	1 — //—
34.	Системат[ический] Указатель Статей помещ[енных] в журн. «Христ[ианское] Чтеніє»	1 — //—
35. Załeski	: Kilka uwag nad dziełem ks. Preł. Likowskiego	1 — //—
36. Chotkowski.	: Dzieje zniszczenia św. Unii	1 — //—
37. Рудовичъ	: Історія Гал[ичской] Львовской Епархіи	1 — //—
38. Likowski.	Dzieje Kościoła Unickiego	1 — //—
39. Чистовичъ. Очеркъ Исторіи Зап[адной] Русск[ой] Церкви		1 — //—
40. З Бібліотеки Христ[иянського] Інтернату		54 — //—
41. - //-	Ґенер[ального] Інстит[уту] Кат[олицької] Акції	5 — //—
42. - //-	Марійського Т-ва, Сикстуська 39а	2 — //—
43. - //-	Інституту св. Йосафата	1 — //—
44. - //-	Т-ва «Відродження»	1 — //—

78 + 95
разом: 179 томів

Потверджуючи з вдячністю відбір повище вичислених томів, остаємо з поважанням.

Львів, 5. VII. 1940.

[Штамп овальний] БІБЛІОТЕКА
Гр[еко]-кат[олицької] Богослов[ської]
Академії у ЛЬВОВІ
[Підпис] о. Йосип Труш
бібліотекар

Для Хв[альної] Управи Бібліотеки Наукового Заведення ім. Оссолінських у Львові.

НЗіО. ВР, № 17066/II, арк. 241-242. Оригінал, рук., пол., укр., рос., нім., франц. мови.

№ 76

6 липня 1941, Краків. Звіт про інспекційну поїздку по архівних установах Львова й Перемишля директора Архівної управи при Уряді Генерального Губернаторства в Кракові д-ра Еріха Рандта

Archiwa Lwowskie

[...] Ze względu na niebezpieczeństwo nalotów na Lwów i ze względu na ogólne bezpieczeństwo zamkniętych budynków archiwalnych – przekazałem

klucze od wszystkich tych budynków za pokwitowaniem – po odbyciu rozmowy z ukraińskim prezydentem miasta – w ręce pracownika naukowego Akademii Nauk (Instytut Historii Ukraińskiej) dr Karpynec (ur. 26. 09. 1896 r.) wraz z odpowiednim upoważnieniem. Dr Karpynec (zamieszkały Lwów, Potockiego 48) jest Ukraińcem i dotąd zajmował się zabiezpieczaniem archiwaliów ukraińskich i niemieckich: W wystawionym dla dr Karpynca upoważnieniu, jako działający pełnomocnik Komisarza Rzeszy dla Zabiezpieczenia Archiwaliów na okupowanych terenach napisałem, że w okresie przejściowym dr Karpynec ma prawo podejmować wszelkie działania w zakresie zabiezpieczania archiwaliów wspólnie z byłym polskim dyrektorem Archiwum Państwowego dr Eugeniuszem Barwińskim (Lwów, Pl. Prusa 6), a w odniesieniu do archiwum miejskiego wspólnie z b[yłym] polskim dyrektorem tegoż archiwum dr Karolem Badeckim (Lwów, ul. Miączyńska 6). Zgodnie z zarządzeniami wojskowymi i policyjnymi w sprawie przygotowania personelu w zakresie obrony przeciwlotniczej powołać należy dawny polski i ukraiński personel obsługi tych archiwów. Dla odciążenia dr Karpynca zgodziłem się przydzielić mu do pomocy Ukraińca Stefana Bileckey (ur. 4. 8. 1904), który od 1940 roku pracował jako pomocniczy pracownik naukowy (kartograf) w Akademii Nauk (Instytut Historii Ukrainy). Uzgodniłem, że wszelkie ważniejsze zmiany w zakresie zabezpieczenia archiwaliów muszą być natychmiast zgłaszane do mnie do Krakowa.

Jeśli chodzi o archiwalia przechowywane w bibliotekach lwowskich, instytucjach i muzeach to moje działania zabezpieczające nie były tu potrzebne, ponieważ równocześnie ze mną działali we Lwowie pełnomocnicy Ministerstwa Oświecenia Rzeszy dr Watzke z Krakowa (dla muzeów i instytutów uniwersyteckich) oraz dyrektor biblioteki (kierownik Wydziału Głownego dla Spraw Bibliotek) dr Abb z Krakowa. Odwiedziłem jednak niektóre instytuty, w których według mego rozeznania znajdują się ważne dla Rzeszy, czy dla Generalnej Gubernii zbiory archiwaliów. Stwierdziłem przy tym, że w Instytucie Ossolińskich znajduje się poszukiwane od dawna archiwum książat Pszczyńskich. Problem ten i fakt, że archiwalia pszczyńskie znajdowały się w Ossolineum był przez władzę radzieckie dobrze znany, choć udzielały one Ministerstwu Spraw Zagranicznych Rzeszy negatywnej odpowiedzi. Władze radzieckie wysłały z Kijowa do Lwowa w kwietniu 1941 r. 4-osobową komisję, która rozpakowała skrzynie z aktami pszczyńskimi i przez 4 dni badała ich zawartość. Zgodnie z notatką urzędową sporządzoną przez Rosjan stwierdzono, że znajdujące się w Ossolineum archiwalia pszczyńskie składają się z dokumentacji dotyczącej historii księstwa Pszczyńskiego i nie odnoszą się do historii politycznej i gospodarczej i jako takie stanowią typowe archiwum podworskie. Archiwum to zawiera dokumenty w języku łacińskim, niemieckim, czeskim i polskim, korespondencję oraz dokumenty o charakterze politycznym, prawnym i gospodarczym. Dokumentacja gospodarcza odnosi się do majątków ziemskich i przemysłowych książat Pszczyńskich. Podpisano: «Dyrektor Żełenko, dyr. Biblioteki Akademii Nauk USRR, Lwów 14. 4. 1941 r.». Wraz z

archiwaliami, zarząd dóbr książęcych w Pszczynie przekazał do Ossolineum – zgodnie z pismem z dnia 29. 8. 1939 r. (podp. Walde) katalog działu dokumentów tego archiwum opracowany jesienią 1932 r. na podstawie kartoteki i inwentarza dr Ziviera z 1906 r. i dr. P. Karge z 1888 r. i innych. Archiwalia książat Pszczyńskich zostały przez komisję kijowską zapakowane ponownie do oryginalnych skrzyń i rulonów. Do przetransportowania ich potrzebne będą dwa duże ciężarowe samochody. Przedstawicielowi zarządu Ossolineum prof. Janowi Bodna[rowi] (kierownikiem jest obecnie dr Wł. Doroszenko – wcześniej dyr. Biblioteki Szewczenki) oświadczyłem zgodnie z zarządzeniem prezydenta rejencji w Katowicach, że archiwalia pszczyńskie będą w najbliższym czasie wywiezione ze Lwowa. Zasoby Ossolineum nie poniosły uszczerbku, tak więc ważne dla Rzeszy dokumenty (np. statuty Zakonu Niemieckiego – rękopis z XV w., poznańskie akta gruntowe z lat 1631–1701) znajdują się na miejscu. Dla Generalnej Gubernii wielkie znaczenie ma wydział «Galicjana» dotyczący dawnej Galicji pod rządami austriackimi, dalej zbiory dokumentów i akt włączonych w ostatnich czasach, w tym prywatne kolekcje polityków oraz akta organizacji i instytucji. Dalej jest około 600 fascykułów inwentarzy majątków ziemskich polskiej szlachty, archiwa rodowe Woroniczów, Mniszków, Sapiehów, Jabłonowskich, Lubomirskich itd., spuścizny polwowskich uczonych (Szajnocha, Balzer, Ptaśnik, St. Zakrzewski, W. Kętrzyński) i inne ważne dla historii Polski, a szczególnie Rusi Czerwonej. Zbiory archiwalne Ossolineum liczą około 8000 rękopisów i około 2000 dokumentów (Por. 3-tomowy inwentarz W. Kętrzyńskiego, Lwów 1881–1898).

[...] Archiwum Instytutu Stauropigia (Blacharska 9) jest pod zarządem ukraińskim (por. J. Szaraniewicz, Jubiläumsausgabe zum Gedächtnis der 300-jährigen Gründung des Stauropigia-Instituts, Lemberg 1886, A. Petruszewicz, Katalog der sich im Museum u. Archiv des Stauropigia-Instituts verfindenen kirchlich-slowenischen Handschriften und Inkunabeln mit kyrillischer Schrift, Lemberg 1890, E. Chwalewik, Zbiory polskie t. I. s. 409 i nast.). Muzeum Towarzystwa Naukowego im. Szewczenki (Czarnieckiego 28) i archiwalia zgromadzone w bibliotece Narodny Dom (Rutowskiego 22) podlegają Akademii Nauk. Towarzystwo Naukowe (Sekretariat ul. Kościuszki) nie posiada archiwaliów. Akta Polskiego Towarzystwa Historycznego są przechowywane w archiwum uniwersyteckim.

Zbiory Biblioteki Baworowskich (Ujejskiego 2) i Biblioteki Dzieduszyckich (Kurkowa 15) zostały zabezpieczone jako zbiory biblioteczne. Tak zwana biblioteka Czołowskiego (Wronowskich 7/1), jest typową biblioteką prywatną i znajduje się w prywatnym mieszkaniu żyjącego jeszcze byłego dyrektora archiwum miejskiego Czołowskiego. Zawiera około tysiąca tomów pozostałych po ogromnej darowiźnie na rzecz Ossolineum.[...]

ДАК, № 271/39-50; Опубл.: Staszków. – S. 119-122.

№ 77

11 липня 1941, Львів. Службова інструкція спеціального уповноваженого для забезпечення творів мистецтва Евальда Беренса для керівників музеїв у Львові

[Штемпель] Der Sonderbeauftragte für die Sicherung der Kunstschätze

DIENSTVORSCHRIFT
für die Leiter der Museen in Lemberg.

1) Die Museumsleiter sind mit dem bei ihnen tätigen wissenschaftlichen Mitarbeitern in vollem Umfang dafür verantwortlich, dass die ihnen unterstellte Sammlung gegen fremde Einflüsse gesichert ist und eine sorgsame und pflegliche Behandlung erfährt. Ein geregelter Dienstbetrieb ist sofort aufzunehmen.
2) Die Museumsleiter haben in allen den Bestand der Sammlungen und ihre Sicherheit angehenden Fragen sich an den Sonderbeauftragten zur Sicherung der Kunstgüter, Lemberg, Gundulicza 4, zu wenden. Anordnungen von anderer Seite haben keine Berechtigung.
3) Veränderung in Besitzstand sind verboten. Jedem Versuch der Beschlagnahme von Sammlungsbestandeilen ist entgegenzutreten und dem Sonderbeauftragten zur Sicherung der Kunstgüter sofort hiervon Mitteilung zu machen.
4) Die Inventare haben, ordnungsgemäß geführt, jederzeit zur Einsicht vorzuliegen.

Lemberg, den 11. Juli 1941
I. A.: [dr. E. Behrens] [Підпис]

НЗіО. ВР, № 17088/П, т. 1, арк. 46. Оригінал, маш., нім. мова.

№ 78

14 липня 1941, Львів. Розпорядження Головного осередка пропаганди ОУН у Львові про призначення Володимира Дорошенка інспектором бібліотек Західної України

Організація Українських Націоналістів
Головний осередок пропаганди
Ч. 36/II Л/П
Львів, дня 14 липня 1941 [р.]

До в[исоко]п[оважаного] пана
Володимира Дорошенка
у Львові

З рамені ОУН назначую Вас інспектором бібліотек на терені Західної України для охорони перед розграбленням, провірки книжок та прове-

дення конфіскати всіх книжок комуністичного змісту в порозумінні з відділом контролю Інституту націоналістичної освіти.

Слава Україні!

ЦДАВОВУ, ф. 3833, оп. 1, спр. 23, арк. 32. Копія, маш., укр. мова; Опубл.: Українське державотворення. – С. 267.

№ 79

17 липня 1941, Львів. Розпорядження Головного осередка пропаганди ОУН у Львові командантові Української міліції у Львові Іванові Вітушинському про охорону друкарні Академії наук

Організація Українських Націоналістів
Головний осередок пропаганди
ч. 56/II Львів, дня 17. VII. 1941 р.

До в[исоко]п[оважаного] команданта
Вітушинського

Прошу поставити варту біля друкарні Української Академії наук – Оссолінських, 13 – для охорони перед розграбленням.

Слава Україні!

ЦДАВОВУ, ф. 3833, оп. 1, спр. 23, арк. 58. Копія, маш., укр. мова; Опубл.: Українське державотворення. – С. 274.

№ 80

[Липень 1941*, Львів]. Попередній список втрат, завданих війною Львівській Філії Бібліотеки АН УРСР від 22 вересня 1939 до 30 червня 1941 рр.

Provizorische Aufstellung bisheriger effektiver Kriegsschaden.

A/ Sammlungen.

I.Verminderung der Sammlungen in der Zeit vom 22/IX 1939. bis 30/VI 1941 J.

1/ 2 Eigenhändige Zeichnungen des Taras Szewczenko, welche der erste sovietische Direktor des Instituts aus eiginem Betrieb dem Szewczenko-Museum in Kiew geschenkt hat;

2/ Museal-Sammlungen cca 19.000 Gegenstände, darinnen cca 4000 Gegenstände aus fremdem Besitz, welche als Leihgabe und infolge der sogen. «Nationalisierung» dem Institut übergeben wurden – wurden in Mai und Juni 1940 unter vier lemberger Museen auf geteilt.

---

* Датовано за змістом документа.

Die Verluste an Büchern, welche durch den «Spezfond» und andere sovietische Behörden verursacht wurden, sowie auch die Vernichtung, bezgweise, Beschädigung der Magazine und der Bureaueinrichtungen, welche durch ununterbrochenen Reorganisierungen und Umsiedlungen verursacht wurde, schliesslich Verluste an Büchern, welche den sowietischen Bibliotheken in der Zahl von über 100 Werken und 150 Bänden ausgeliehen wurden, werden hier nicht berücksichtigt.
II.Ausserdem wurden in der Zeit nach 30. VI. 1941. aus den Sammlungen folgende Gegenstände entnommen:
3/ 26 Dürerzeichnungen, welche am 2. VII. 1941. vom H. Staatssekräter Dr. K. Mühlmann entnommen wurden;
4/ 25 Bücher und 14 Atlase und Geographische Karten, welche am 21. VII. 1941. für das Auswertige Amt in Berlin übernommen wurden;
5/ 6 Bücher und 24 Karten, genommen am 23. VII. [194]1. J. durch WiInSüd Fü/I d;
6/ 4 Bücher, genommen am 24. VII. [194]1. J. für das Auswertige Amt in Berlin;
7/ 31 Karten ausgeliefert am 25. VII. [194]1. J. an das Deutsche Militärkartographische Institut in Warschau.

B/ Das Vermögen des Instituts.
1/ Wertpapiere des Instituts im Nominalwert von 179.428 Zł, welche beschlagnahmt und wahrscheinlich nach Moskau versandt wurden;
2/ 4 Flachdruckmaschinen, 2 Drahtnähmaschinen, 20 Tonnen Typen und 120.000 Platten, welche nach Kiew geführt, bzgw. verschiedenen Druckereien ausser Lemberg überwiesen wurden;
3/ Vernichtung der Magazinsvorräte des eigenen Verlages in Lemberg im Wert von 3.5 Milionen Zł, in welchen Vorräten das Umsatz-, dann das Grund-Kapital der Verlagsanstalt, wie auch gewisse Forderungen des Instituts enthalten waren;
4/ 26 Wagons Druckpapier im Wert von cca. 400.000 Zł, welches durch die bolschewistischen Behörden gänzlich verbraucht wurde;
6/ Teilweise Vernichtung des Zinschauses bei der Ossolinskigasse 11 durch eine Fligerbombe;
7/ Beschädigung infolge von Kriegsoperationen des Bibliotheksgebäudes Ossolinskigasse 2/ Dach, Fensterscheiben, Umzäunung u.s.w./;
8/ Vernichtung der technischen Einrichtungen in den Betriebsanlagen Sykstuskagasse 33.

In der oben angeführten Liste werden effektive Verluste, deren Höhe momentan unbekannt ist, nicht berücksichtig und zwar:

a/ in Landgütern und Wäldern,
b/ « Immobilien in Warschau,
c/ « Filialniederlagen der Verlaganstalt ausser Lemberg.

Wir berücksichtigen auch nicht jene Verluste, deren Höhe jetzt noch schwer festzustellen ist, und zwar:

a/ Mietzinse für Häuser und Landgüter, welche nicht eingezahlt wurden;

b/ Verminderung der Rentabilität der Immobilien in den Städten, sowie der Landgüter und Wälder;

c/ Abnutzung der Maschinen;

d/ Festliegende Bankkontos

e/ Forderungen, so die des Instituts, wie auch des Verlages. Die Forderungen des Instituts betrugen dem Stand von 1939 nach eine Summe von 177.332 Zł. Der Betrag der Forderungen unseren Verlages könnte erst nach der Prüfung der Handelsbücher angegeben werden, was jedoch zur Zeit – bei der dort herrschenden Desorganisation – unmöglich ist.

НЗіО. ВР. № 17065/II, арк. 26-28. Копія, маш., нім. мова.

№ 81

27 серпня 1941, Львів. Повідомлення Ульріха Йогансена про стан Бібліотеки Наукового товариства ім. Шевченка після радянської окупації Львова

27. 08. 41.

Bibliothek der ukrainischen Schewtschenk[o]-Gesellschaft

Czarnieckistr. 24; Woh[n]ung Doroschenkos ib. 26
Ca 250.000 Bde, 1460 Hss, 2300 Karten.
Eine Anzahl von Büchern im Spez-Fonds des Ossolineums, werden z. Zt. von Angestellten der Schewtschenko-Bibl. wieder herausgesucht.
AK in Zettelform in Buchkapseln, geteilt in Latinica u. Kyrilica.
Syst[hematischer] Kat[alog] erst im Aufbau, bisher nur einzelne Gruppen wie Archäologie, Zeitschriften u. ä. vorh[anden].
Aufstellung nach Numerus currens nach Cm!!, um den Raum möglichst auszunutzen. Im Accessionsjournal für jede Gruppe eine Reihe von Nummern freigelassen.
Trotz dieser peinlichen Raumausnutzung Mag[azin] überfüllt, wie überhaupt die ganze Bibliothek einen zusammengepferchten Eindruck macht. Die Räume sind stark erneuerungsbedürftig, die durch Bombeneinschlag gesprungenen Fenster bisher nur z.T. auf Veranlassung der Stadt ersetzt.
Ein kleiner LS für 15-20 Personen, der in der Sowietzeit ca 50 Personen aufnehmen mußte ist vorh[anden], ausserdem ein leidlich gut erhaltener Raum, der als Direktorzimmer, Arbeitszimmer für die Handschriftenabt[eilung] und allgem[eines] Besuchszimmer dient sowie einige schlecht erhaltene Räume für Katalogisierung. Das Mag[azin] macht gepflegten Eindruck, müßte aber gründlich überholt werden.
Verluste: Eine Reihe von verdächtigen Büchern wurden von den Russen in den sog[enannten] Spez-Fonds des Ossolineum geschafft (s. O.) Im Mag[azin] wurden an den entspr[echenden] Stellenvertreter eingelegt. Die zugehörigen Katalogzettel wurden gleichfalls entfernt, liegen z[um] T[eil] in den Büchern, z[um] T[eil] im Spez-Fond gesondert.

Zusammenarbeit mit dem Ossolineum
Zur Zeit der Sowjets war Ossolineum Zentral-Bibliothek. Dorthin kamen alle Bücher, Schreibmaterial usw., um von dort an die einzelnen Bibliotheken der «Akademie» verteilt zu werden. Zur Zeit lagern diese Sachen, ebenso wie Buchbindermaterial und versch[iedene] ukrainische Bücher noch im Ossolineum (nach Angabe von Frl. Derkatsch).
Der Leiter der Bibl[iothek], Dr. Doroschenko, versteht kein Wort Deusch. Dagegen spricht Frl. Derkatsch, die die Seele (allerdings keine bibliothekarisch ausgebildete Seele) der Bibliothek zu sein scheint, recht gut deutsch. Sie hat speziell die Handschriften unter sich und ihr Lebensziel scheint zu sein, zu erreichen, dass der Nachlaß Frankos in Ledereinbände kommt. Um diese Einbände ständiger Kleinkrieg mit dem Ossolineum.
Bestand.
Über Geschichte und Bestand der Bibliothek unterrichtet ein kleriner Aufsatz von Doroschenko in: «Ukrainische Kulturberichte» Jg.4.1936. Nr.29. Nachzutragen ist dazu noch, daß der handschriftl[iche] Nachlaß Frankos und eine besonders zusammengestellte Franko-Abteilung in der Bibl[iothek] vorh[anden] ist.
Wünsche: Papiernot. Ich habe sofort 10.000 Katalogzettel in Auftrag gegeben.
Kohlen
Schreibmaschinen
Beamtenkleidung
Überführung der Bücher aus dem Spez.-Fonds
Rückführung der ukr[ainischen] Musikalien aus der Musikabt[eilung] des Ossolineums, was allerdings wegen der in der Schewtschenko-Bibl[iothek] herrschenden Raummangels nicht vordringlich sein dürfte.
Erweiterungsmöglichkeiten im II. Stock, wo z[ur] Z[ei]t das etnogr[aphische] Museum sitzt. Oder – noch besser – irgendwie im Narodni Dom
Zuwendung des ukr. Pflichtexemplars, das bischer das Ossolineum erhielt.

28. 8. 41 Jo

НЗіО. ВР, № 17130/ II, т. 1, арк. 56-56 зв. Копія, маш., нім. мова.

№ 82
28 серпня 1941, Львів. Повідомлення Ульріха Йогансена про стан Бібліотеки Народного Дому після радянської окупації Львова

28. 8. 41.

Bibliothek des Narodni Dom

Kurkowastr. 14
150.000 Bde Pietruschowski* u. andere Stifterbibliotheken stehen gesondert (35.000 Bde)

* Йдеться про бібліотеку Антона Петрушевича.

Mag[azin] in Ordnung.
Ein Raum für Katalog u[nd] Lesesaal ohne Möbel, die im Buchmuseum des Ossolineums.
Im Erdgeschoß 2 große Magazinräume, von dem einen führt Wendeltreppe in den zweiten Stock zu dritten Mag[azin]-Raum. Oben anschließend 2 große Räume, die zuletzt als Turnsaal dienten und ebenso wie alle übrigen nicht von der Bibliothek des Narodni Dom belegten Räume ursp[ünglich] dem Institut Narodni Dom gehörten und zur Sowjetzeit an eine jetzt aufgelöste Privatschule vermietet waren. In einzelnenRäumen stehen noch Bänke u. Lehr-Utensilien der Privatschule. Haus durch Eisenträger abgestützt, eignet sich gut für Bibliothekszwecke, wurde von Dr. Gasselich in Besprechung am 19. 8. 41 der Bibliothek zugesprochen. Dort könnte auch die Bibliothek der Schewtschenko-Gesellschaft ganz oder zum Teil unterkommen.
AK in Zettelform in Buchkapseln, getrennt für Latinica u. Kyrillica.
Numerus currens, Holzgestelle.
Ein großer Teil der alten Drucke liegt im Buchmuseum des Ossolineums in Vitrinen aus Bestand vorwiegend slawische Philologie und darin besonders Russica. Schlüssel beim Schuldirektor. Auch der Kohlenkeller noch nicht der Bibliothek zugänglich.
In der Sowjetzeit war die Bibliothek geschlossen. Daher keinerlei Sonderabteilungen etc. Gensiorski war damals Leiter des Buchmuseums im Ossolineum. In der Bibl[iothek] selbst war nur ein alter Mag[azin]-Diener tätig.

28. 8. 41 Jo

НЗіО. ВР, № 17130/ II, т. 1, арк. 57. Копія, маш., нім. мова.

№ 83
4 серпня – 18 жовтня 1941, Львів. Список бібліотек м. Львова, які діяли під час німецької окупації

Bibliotheken

1. National-Institut Ossolinski /Zakład Narodowy im. Ossolinskich	Ossolinskigasse 2	besteht
2. Gräflich Baworowski Stiftungs-bibliothek /Biblioteka Baworowskich/	Ujejskigasse 2	— //—
3. Gräflich Dzieduszycki Stiftungs-Bibliothek /Biblioteka Dzieduszyckich/ oder Poturzycka	Kurkowagasse 15	Ein Teil, der nicht vernichtet wurde, wurde ins Ossolineum überführt

4. Bibliothek der Israelitischen Kultusgemeinde /Biblioteka Izraelickiej Gminy Wyznaniowej/	Rzeznickagasse 5	besteht
5. Städtische Bibliothek /Miejska Biblioteka/	Hetmanskastrasse 20	Teilweise als öffentliche Distriktbibliothek /Obłasna Biblioteka/ reorganisiert, überfürt ins Biesiadecki- Palais, Halicki-Platz
6. Pawlikowski Stiftungsbibliothek /Biblioteka Pawlikowskich/	/s.Ossolineum/	
7. Bibliothek der Politechnischen Hochschule /Biblioteka Szkoły Politechnicznej/	Nikorowiczagasse 1	besteht
8. Öffentliche Bibliothek des Polnischen Volksschulverejnes /Biblioteka Publiczna Towarzystwa Szkoły Ludowej/	Czarnieckigasse 1	Teilweise reorganisiert als Stadtbibliothek, besteht weiter
9. Griechisch-Katholische Seminar-Bibliothek /Biblioteka Seminarium grecko-katolickiego/	Kopernikastrasse 36	Überrfürt in die Universitätsbibliothek
10. Römisch-Katholische Seminar-Bibliothek /Biblioteka Seminarium Duchownego rzym. kat.-	Czarnieckigasse 30	Überrfürt ins: Ossollineum
11. Ukrainische Szewczenko-Wissenschaftlicher-Gesellschaft Bibliothek /Biblioteka Towaryzstwa Naukowego im. Szewczenki/	Czarnieckigasse 24	besteht
12. Universitätsbibliothek /Biblioteka Uniwersytecka/	Mochnackigasse 5	— // —
13. Militärbibliothek /Biblioteka Wojskowa/	Bernardiner-Platz 3	überführt ins Ossolineum
14. Bibliothek des Ruthenischen National-Hauses /Biblioteka «Narodnyj Dim»	Kurkowagasse 14	besteht

15. Bibliothek der Handels-Akademie /Biblioteka Wyższej Szkoły Handlowej/	Sakramentekgasse 10	— //—
16. Byzantinologische Bibliothek, sog. «Studion»	Piotra Skargigasse 4	— //—
17. Städtische Kassino- u. Literaten-Verein-Bibliothek /Biblioteka Kasyna Miejskiego i Koła Literackiego/	Akademickastrasse 13	teilweise dem bolschewistischen Schriftsteller-Klub /Kopernikstr. 42 Bielski-Palais/ übergeben
18. Bibliothek der Evangelischen Gemeinde	Kochanowskigasse 18	insofern bekannt, in die Bibliothek der Szewczenko-Gesellschaft überführt
19. Bibliothek der Handels- u. Gewerbekammer /Biblioteka Izby Handlowej/	Akademickastrasse 17	überführt in die Bibliothek der Handelsakademie

Ausserdem bestehen noch Klosterbibliotheken der: Dominikaner, Bernardiner, Basilianer, Franziskaner, Karmelitaner, Resurrektionisten.
Von den neu von den Bolschewiken errichteten Bibliotheken dürfen nachstehende beachtet werden:

Die Bibliotheken der Institute der Akademie der Wissenschaften und zwar:

Die Bibliothek des	historischen Instituts	Żołkiewskagasse 22
— //— //— //—	ekonomischen — //—	Czarnieckigasse 26
— //— //— //—	sprachwissenschaftlichen — //—	Ringplatz 10
— //— //— //—	Literatur-Instituts /für Ukrainische Literatur/	— //— //—
— //— //— //—	Folklor-Instituts	— //— //—
— //— //— //—	Prehistorischen — //—	Czarnieckigasse 26

Bibliothek der Medizin-Akademie, gebildet aus den Universitätsbibliothek entnommenen Büchern und aus neuensovietischen Erwerbungen.

ДАЛО, ф. Р-35, оп. 12, спр. 252, арк. 10-11. Оригінал, маш., нім. мова.

№ 84

15 вересня 1941, Берлін. Публікація берлінської газети «Українська дійсність» про культурне і громадське життя у Львові у 1939–1941 рр.

Один з наших співробітників одержав листа зі Львова від одного з тамошніх українських учених. Лист подає цікаві відомости про наукове життя у Львові під більшовицькою окупацією. Довідуємось, отже, що на початку 1940 р. Наукове товариство імені Шевченка самоліквідувалося й передало всі свої установи й майно Українській Академії наук у Києві. Натомість було створено шість «інститутів» Академії: археології, історії, етнографії, мови, літератури й економіки. Всі бібліотеки Львова були об'єднані в одну (Наукове товариство ім. Шевченка, Оссолінських, Баворовських, Народнього Дому, Студіон, Жидівська кагальна) під проводом жида-комуніста Кацнельсона. Бібліотека Оссолінських була зроблена «базою» й туди звозили бібліотеки людей, що повтікали або були вивезені; перевезено туди й частину книжок з Наукового товариства ім. Шевченка. Само собою розуміється, що про якусь наукову роботу під більшовиками не можна було й думати: люди старались тільки зберегти, що було можна, і самим якось вижити серед нечуваного терору й морального гнету.

В 1940 р. львівські наукові установи відвідали деякі українські вчені з Києва: акад. А. Кримський, Віктор Петров та інші. Приїздив і Микола Шраг.

До Львова наїхала хмара більшовицьких урядовців з родинами, жидів і москалів, і Львів прийняв обличчя «русскаго города»: скрізь було чути московську мову. Більшовики ставилися дуже підозріло і нікому не довіряли, навіть тим, що співпрацювали з ними, як це виявилось з захопленого урядового листування. Рідко хто з українських діячів або просто інтелігентів не побував у більшовицькій в'язниці або хоч не був переслуханий слідчими з ГПУ. Тікаючи, більшовики вивезли з собою К. Студинського, хотіли вивезти д-ра М. Паньчишина, проф. І. Крип'якевича та ще декого, але ті переховалися. Перед своєю утечею більшовики просто сказилися: авта літали по місту, і як тільки хто визирнув у вікно, у того стріляли. Банди вривалися до помешкань, хапали невинних людей і кидали до тюрем, звідки мало кому пощастило вийти живим. Арештували були двох урядовців Наукового товариства ім. Шевченка, але їм вдалось якимсь чудом уникнути смерті.

Від українців, що приїздили до Львова, наші люди довідались про долю деяких наших учених і письменників в совітській Україні: отже акад. С. Єфремов і досі мучиться в неволі; А. Ніковський уже на волі й перебував у Петербурзі; зразу після вибуху совітсько-польської війни заарештовано було відомого язикознавця Євгена Тимченка, В. Камінського й цілий ряд інших.

По вигнанні більшовиків німецька влада призначила свого головного комісара над бібліотеками, фактично розлучивши їх і призначивши для кожного окремого управителя. Тепер українці стараються про відновлення Наукового товариства імені Шевченка й про поворот українських книжок, звезених до бібліотеки Оссолінських. Йде також і про поворот майна Науковому товариству ім. Шевченка — будинків та іншого.
Люди згадують пережиту добу більшовицького панування як якийсь страшний сон, як добу неймовірного приниження людської гідності, морального гніту, постійної непевності життя. З матеріального боку жилося не так погано, бо більшовики навезли до Львова, що тільки могли, і взагалі, як казали, Львів стояв на другому місці щодо забезпечення харчами й крамом після Москви. Робилося це задля реклами, як задля реклами влаштовувалися й усі ті вистави в бібліотеці Наукового товариства ім. Шевченка: Шевченківська, Франківська, 500-ліття українського друку та інші. Більшовицькі комісари виголошували пишні фрази про «увільнення» Галичини та Буковини, але поза тими фразами кожен міг доглянути жахливу дійсність.

Опубл.: Українська дійсність. – 1941. – 15 верес. (Чис. 15); Культурне життя. Т. 1. – С. 114-116.

№ 85

22 вересня 1941, Львів. Розпорядження міського голови Ганса Куята про забезпечення збереження і реєстрацію приватних колекцій та інших мистецьких цінностей

Anordnung Nr.29.

1. Um alle Privatsammlungen vor Verschleppung und ungerechtigter Entnahme zu sichern, werden sie einer besonderer Aufsicht unterstellt.
2. Besitzer von Privatsammlungen von künstlerischem Wert und Besitzer von einzelnen wertvollen Kunstgegenständen, Gemälden u. s. w. werden hiermit aufgefordert, die in Betracht kommenden Sammlungen und Gegenstände im Amte des Stadtschulrathes, Rathaus, Zimmer 23, bis zum 5 Oktober 1941 anzumelden.
   Meldebogen können von dieser Stelle bezogen werden.
3. Wer die Meldepflicht unterlässt, falsche, oder unvollständige Angaben macht, wird mit Geldstrafe bis zur 1000 Zloty, im Nichtbetreibungsfalle mit Haft bis zu 3 Monate bestraft.

Lemberg, den 22 September 1941.

Der Stadthauptmann Kujath

НЗіО. ВР. № 17088/II, т. 1, арк. 47. Копія, маш., нім. мова.

№ 86

26 вересня 1941, Львів. Звіт керівника Архівного управління у Львові Отто Ґуґлі про діяльність таємного відділу НКВС у Львові в 1939–1940 рр.

26. September

Archivamt
Nr. 159/41

In der Anlage erlaube ich mir einen Bericht vorzulegen, welcher im wesentlichen auf Angaben des Kustos am Staatsarchiv Lemberg Dr. Barwinski beruht und der die sogenannte Geheimabteilung dieses Staatsarchives zum Gegenstande hat.
Die Entstehung dieser Geheimabteilung datiert aus der Zeit der russischen Herrschaft; sie war bereit im Erlasse des N K W D / d.h. des Nationalkommisärs f[ür] Innere Angelegenheiten / vom 21.September 1939 vorgesehen. Die Arbeiten hiezu wurden im August 1940 in Angriff genommen und das Schriftenmaterial von den Russen im ersten Stockwerk des Archiv-Hauptgebäudes Podwale 13 allmählich konzentriert. Um hierselbst Platz zu schaffen, hat man das systematisch geordnete alte Archiv in frei gemachte Räume des Dominikanerklosters gebracht.
Die Bestände dieser Abteilung waren verschiedenster Herkunft; in erster Linie waren es Polizei -, Gendarmerie- und Strafhaus-Akten, dann Akten der politischen Abteilungen der Lemberger Wojewodschafts-Registratur, Akten der Grenzwache und schießlich Papiere von politischen Vereinen und Verbänden.
Aus dem Jahresbericht 1940 der Lemberger russischen Archivverwaltung geht klar der Hauptzweck dieser neugebildeten Aktenbestände hervor: es war dies die Feststellung der Namen der «Konterrevolutionäre». In der Tat war man derartig eifrig, daß man bei im wesentlichen ungeordneten Material schon im Laufe von vier Monaten 4909 Namen dem N K W D bekannt geben konnte. Hievon gehörten 1072 dem Polizeidienst, 518 der Gendarmerie an, 399 Personen wurden als ukrainische Nationaldemokraten, 1072 als ukrainische Nationalisten, 583 als Mitglieder der ukrainischen Nationalrepublik, 208 als Zionisten angegeben.
An der Spitze dieser Geheimabteilung stand der Beamte des N K W D Kurianow.
Schon eine flüchtige Sichtung des Angehäuften Materiales ein tieferes Hindringen machte die Kürze der zur Verfügung stehenden Zeit unmöglich – läßt erkennen, daß unsachgemäß ganze Massen wertlosen Materiales zusammen getragen wurden; so überwiegen in der Abteilung der Polizeiakten Rechnungsakten, Akten in wirtschaftlichen Angelegenheiten und dgl. Ist doch notorisch bekannt, daß in der letzten Wochen des Monates August 1939 die polnischen Polizei- und politischen Behörden die wichtigsten Geheimakten vebrennen liessen.

Der Leiter des Archivamtes:
J.V. Guglia Archivamt

ЦДІА України у Львові, ф. 755, оп. 1, спр. 121, арк. 10-10 зв. Копія, маш., нім. мова.

№ 87

26 вересня 1941, Львів. Повідомлення про відновлення діяльності товариства «Просвіта» у Львові

«ПРОСВІТА» ПЕРЕД НОВИМ ЗАВДАННЯМ
Відбудова просвітянського життя

Львів, 26 вересня

Щоб зазнайомити українське громадянство з планами й новими завданнями «Просвіти», представник нашої Редакції відвідав голову Т[оварист]ва д-ра І. Брика й просив його дати декілька інформацій про те, як збереглися культурні цінноці й майно «Просвіти» у двох минулих роках, як поступає оновлення діяльности, і які плани має Т[оварист]во на майбутнє. Голова д-р Брик дав нам на ці запитання вичерпну відповідь.

Большевики – говорить д-р Брик – поставилися відразу крайнє ворожо до «Просвіти». Вони не тільки припинили зразу її діяльність, але розграбили все майно цієї старої української установи. Кімнатне уладження, машини і т. і. передали на устаткування большевицьким організаціям. Ненависть до «Просвіти» була така велика, що в будинку «Просвіти» (Ринок, 10) большовики порозтинали навіть всі електричні проводи. Велику увагу присвятили большевицькі господарі теж бібліотекам, що їх уважали джерелом контрреволюції. Проте, знаючи, яким великим довір'ям і любов'ю українського громадянства користується «Просвіта», не важилися большевики якимнебудь формально правним актом розв'язати це Т[оварист]во.

З приходом німецьких військ свідомий актив відновлює стихійно діяльність низових клітин «Просвіти» по селах. Централя відновила свою діяльність правним актом з 17 липня ц. р. Перш за все треба було звернути увагу на відзискання пограбленого большевиками майна і сяк-так уладити канцелярію. Далі провід відбув цілу низку нарад з представниками німецької влади, якій теж передано відповідні матеріяли на письмі, інформуючи їх дуже докладно про свою працю. Таким чином хотів провід Т[оварист]ва забезпечити розвиток просвітянської установи в цілій області, щоб окружні старости ставились до діяльности філій і читалень із прихильністю та зрозумінням.

Не зважаючи на комунікаційні труднощі, нав'язала централя контакт із краєм, покликала до життя проводи краєвих осередків і дала їм відповідні інструкції. Вся початкова праця коштувала багато зусиль та заходів, тим більше, що треба було поборювати чимало труднощів. Під цю пору централя працює над статутовою легалізацією Т[оварист]ва і його побудовою, згідно з вимогами нових життєвих обставин. Тим теж і пояснюється, що централя «Просвіти» не заговорила досі про себе голосно на сторінках часопису, а вела важку і клопітливу початкову працю. Одиноку, покищо, діяльність проявила «Просвіта» в Краєвому Інституті Народної Творчости, в якому скупчується вся хорова, музична і драматична самодіяльність.

Опубл.: Львівські Вісті. – 1941. – 27 верес. (Чис. 43). – С. 3; Культурне життя. Т. 1. – С. 116-117; Українське державотворення. – С. 351-352.

№ 88

1 жовтня 1941, Львів. Звернення комісаричного керівника Бібліотеки Наукового товариства ім. Шевченка Володимира Дорошенка до керівника Відділу науки й навчання у Львові в справі виділення коштів для перевезення книжок бібліотек НТШ і Народного Дому з будинку Оссолінеуму та на інші витрати

1. X. 41

An den LEITER DER ABTEILUNG WISSENSCHAFT UND UNTERRICHT,
in Lemberg.

Als Verwalter der Bibliothek der Schewtschenkogesellschaft – in Vereinigung mit dem Verwalter benachbarten Bibliothek «Narodnyj Dim» – bitte ich dringend den genannten Ukrainischen Bibliotheken Zl. 1.100, – /Zloty eintausendeinhundert/ auf wirtschaftliche Aufwände ausfolgen zu lassen.

Lemberg, den *1.X.*1941.

Komm. Verwalter der Bibliothek der Schewtschenkogesell.
[Підпис] / W. Doroschenko/

Komm. Verwalter der Bibliothek «Narodnyj Dim»
[Підпис] /A. Gensiorski/

Ausweis der Aufwände

I. Bibliothek der Schewtschenkogesellschaft		
1. Transport der Bücher der Bibliothek, die von Bolschewiken nach dem Ossolineum, Spezfond u. Obllit weggeschleppt wurden und Konzentration der gelassenen Privatbibliotheken	Zl. 320, –	Zusammen
2. Fenstergläser	" 480, –	
3. Andere ?	" 100, –	
zusammen:	Zl. 900, –	Zl. 900, –
II. Bibliothek «Narodnyj Dom»		
1. Transport d. Bücher u. Inventare aus der Bibliothek des Ossolineums	100, –	
2. Licht, Wasser, Schutt	10, –	
3. Räumung der Strasse u. d.Trottoire /Hauswächter/	80, –	
4. Andere	Zl. 10, –	
	Zl. 200, –	Zl. 200, –
Zusammen:		1.100, –

/Zloty eintausendeinhundert/

Lemberg, den *1.X.*....1941.

Kom. Verwalter [Підпис]
d. Bibliothek d. Schewtschenkoges.
/W. DOROSCHENKO/*

НЗіО. ВР, № 17130/ II, т. 1, арк. 26. Копія, маш., нім. мова.

---

* На лівому й нижньому полі аркуша помітки олівцем Ульріха Йогансена.

№ 89

6 жовтня 1941, Львів. Звернення комісаричного керівника Бібліотеки Народного Дому Антона Ґенсьорського до керівника Відділу науки й навчання у Львові у справі приміщень ліквідованого більшовиками Музею Народного Дому

Lemberg, den 6. Okt. 1941

An Herrn
Leiter der Abteilung Wissenschaft u. Unterricht,
in Lemberg

Bis zum Jahre bestand bei der Bibliothek des Instituts «Narodnyj Dim» /Kurkowastr. 14/, als ihre speziele Abteilung, ein kleines Museum. Die Soviets haben das Museum liquidiert und seine Räume dem Kohlenkeller d. Bibliothek, – der sich in demselben Gebäude befindenden Handelsschule /№ 9/ übergeben.

Da diese Räumungen:

1) dem Rechte nach der Bibliothek angehören und jetzt der Bibliothek äusserst notwendig sind,
2) da die Handelsschule genug Raum besitzt,
3) *da die Bibliothek,** nur mit einem schwachen Fenstertür vom ehem. Museum abgegrenzt, niemals vor einem Eindringen seitens der Schüler sicher sein könne,

bitte ich mir an die Hand gehen zu wollen und diese Räumlichkeiten von der Handalsschule wiedergewinnen zu ermöglichen.

Ich möchte nicht unbemerkt lassen, dass ganze Gebäude die Abteilung für Propaganda für sich sichergestellt hat, jedoch bis jetzt sein einzieges Büro organisiert wurde.

KOMMISSRISCHE VERWALTER
der Bibliothek «Narodnyj Dim»
[Підпис] /A. GENSIORSKI/

НЗіО. ВР, № 17130/ II, т. 1, арк. 19. Оригінал, маш., рук., нім. мова.

Словосполучення: «da die Bibliothek,» надписано чорнилом над рядком.

№ 90

14 жовтня 1941, [Краків]. Доповідна записка президента Головного відділу науки та навчання Уряду Генеральної Губернії Адольфа Вацке до губернатора Дистрикту Галичина у Львові Карла Ляша в справі організації Державної бібліотеки у Львові

14. 10. 1941

Abteilung Wissenschaft u. Volksbildung
Hauptverwaltung der Bibliotheken
7820/41 5

Betrifft: Gründung der Staatsbibliothek Lemberg

An den Herrn Gouverneur des Distrikts Galizien Lemberg

Um der Forschung und Verwaltung das in Lemberg vorhandene deutsche wissenschaftliche Schrifttum sowie das in den Lemberger Bibliotheken befindliche Material zugänglich zu machen, wird als vierte Staatsbibliothek des Generalgouvernements in Lemberg eine Staatsbibliothek gegründet. In ihr werden in zwei Abteilungen die ehemals polnischen und ukrainischen wissenschaftlichen Bibliotheken zusammengeschlossen. Abteilung I, «Hochschulbibliotheken», umfaßt die Universitätsbibliothek und die Bibliothek der Technischen Hochschule. Die Bestände dieser Abteilung sind allmählich durch Ankauf deutschen Schrifttums zu ergänzen und auf dem Laufenden zu halten. In Abteilung I, «Spezialbibliotheken», werden vereinigt: Ossolinskische und Baworowskische Bibliothek, Bibliothek der Schewtschenko-Gesellschaft und des Narodni Dom und Gubernial-Bibliothek. Diese Abteilung dient vor allem der Erforschung Galiziens, seiner landschaftlichen und volksmäßigen Zusammensetzung sowie seiner Beziehungen zu seinen Nachbargebieten.

Mit den für die Eröffnung der Staatsbibliothek Lemberg nötigen Vorarbeiten ist unverzüglich zu beginnen. Hierzu wird angeordnet:

1. Zum kommissarischen Leiter der Staatsbibliothek Lemberg wird der Staatsbibliothek Krakau zur Dienstleistung zugewiesene Bibliothekar Dr. Johanßen ernannt.

2. Die Staatsbibliothek erhält ein Dienstsiegel mit der Aufschrift: Staatsbibliothek Lemberg.

3. Für die Dauer des Rechnungsjahres 1941 sind für Personal, Ausbau der Magazine, Bücheranschafftungen usw. Zl. 100.000. – monatlich vom Gouverneur des Distrikts Galizien als persönliche und sachliche Verwaltugsausgaben anzufordern.

Beglaubigt: (gez. Watzke)

Бундесархів, Потсдам. Головне управління бібліотек, St. 12. 01. № 18, арк. 89-90. Чернетка листа написана Ґ. Аббом, засвідчена підписом А. Вацке. Оригінал, рук., нім. мова; Опубл.: Biblioteki naukowe w GG. – S. 83-84. Подаємо за публікацією.

№ 91

21 жовтня 1941, Львів. Стаття з газети «Львівські вісті» про діяльність Бібліотеки НТШ в початковий період німецької окупації

На сторожі скарбів української культури

Про працю бібліотеки Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові

СЕРЕД ПОЖОВКЛИХ ПАПЕРІВ

– Не радимо надто довіряти температурі наших приміщень і пропонуємо не розлучатися з плащем, – всміхаються на привітання наші знайомі – працівники бібліотеки НТШ, що всі без виїмку в щільно застібнутих нагортках.

Ідемо за добрим прикладом, хоч незабаром переконуємось, що й це небагато помагає. Проникливий холод добирається до кожної кісточки, але вмить всю нашу увагу полонює царство книжок. Переходимо попри столи, завалені горами томів різного виду, перетискаємось через вузький перехід, виповнений стосами всіляких книжок. Знов папери, знов книжки..., потім двері до окремої кімнати. Тут рукописний відділ бібліотеки. Важко передати, що криють у собі важкі дубові шафи, якими заставлені стіни невеликого приміщення. Самі імена й назви краще говоритимуть за себе. Найближче, сейчас під рукою, дві шафи з архівом Франка. Тут і старі кириличні рукописи з запахом давно відгомонілих віків, етнографічні записи, гори рукописів різних письменників з власноручними поправками поета, кількасот рукописів самого поета, серед яких багато дотепер ніде ще неопублікованих творів, тут величезне листування Франка з різними людьми (около 7.000 листів!)... Вдивляємось в енергійний, трохи неспокійний характер поетового письма, що ним записано тут стільки листів паперу в різних періодах його життя – від шкільних задач і перших творів ранньої молодості до величнього «Мойсея»... На клаптиках паперу відривки життя великого Каменяра...

Із збірок інших діячів розглядаємо тільки найцінніше. Перекидаємо важкі сторінки Бибельського Апостола – найстарішого рукопису в зборах бібліотеки (XIV ст.), відшифровуємо простодушний підпис львівського друкаря з XVII. ст. Мих. Сльозки на долішньому полі пожовклої від старості Тріоді Цвітної... З тисячами думок у голові перекидаємо рукописи й листи творців нової української літератури. Кожний окремий почерк, окремий світ, частина індивідуальності даного поета. Дрібним намистом нанизані стихи Руданського, з педантичністю науковця виведені рядки Кониського, ясним енергійним письмом покладені полум'яні вірші Лесі Українки... Із трепетом у грудях розгортаємо збірку О. Я. Кониського, і враз нас овіває дух епохи великого Шевченка. Листи Білозерського, Костомарова, фантазійним письмом помережані листи Щепкіна, повний щирої відданості лист кн[ягині] Репніної, з теплом у кожному рядку лист

Марковичевої... І врешті переповнений пекучою тугою за власною хатою і чарівною закутиною землі, що йому «вдень і вночі сниться» лист самого поета до Варфоломея Шевченка...

... На пожовклих сторінках оживає кожне слово й інколи відзивається сильніше, як мова живих людей...

...Не стало б дня для простудіювання всіх збірок рукописів, що ними з такою любов'ю й відданістю піклується завідуюча відділом.

– Наше громадянство часом не доцінює ще якслід ваги всіляких рукописних документів. Інколи позірно дрібні листи й маловажні папери, що їх легкою рукою кидається до коша, можуть мати велике значення для пізнання стилю даної епохи. Кожний окремий, найдрібніший листок паперу не проходить повз увагу завідуючої. Все впорядковане і скаталогізоване.

– Тепер відділ налічує около 2.000 інвентарних чисел. Під одним числом є нераз цілий архів, так, що інвентарних одиниць має рукописний відділ около 3 міліони.

З радістю інформує нас завідуюча ще про цінний набуток, що його вдалось їй виєднати від президії київської АН. Це кількадесять естетичних шкіряних обгорток для цінніших рукописних пам'яток.

ПІД БОЛЬШЕВИЦЬКИМ ТАЙФУНОМ

З неменшим теплом про цілу бібліотеку говорить її довголітній директор п. В. Дорошенко.

– Продовж майже півсторічного існування бібліотека розвинулась у найповнішу і найсистематичнішу збірку українознавства. Західно-українську продукцію зібрано в комплеті, а також поповнювано твори з Наддніпрянської України. Але в період винищування «ворогів народу» в СССР, коли до голосу приходять здебільша жиди, послаблюється зв'язок, й восени 1938 р. обривається зовсім.

– Після приходу червоної армії наші «визволителі» обіцяли бібліотеці НТШ золоті гори, але на обіцянках закінчилось. Бібліотека враз з б[агать]ма іншими перейшла в склад Львівської філії бібліотек АН, на чолі якої стояв спершу жид Зайкін, а потім знов... жид Зеленко. Вони зробили своєю базою Осолінеум, а наш український хутір ігнорували зовсім.

– Про нас пригадали собі весною 1940 р., але не з метою відбудови бібліотеки. Зголосилась бригада спецвідділу, що її завданням було вичищувати бібліотеку з небезпечних книжок. У нас відкрили вони скарбницю антибольшевицьких ідей. Білий жах огортав їх, головно на вид усіх видань «Просвіти» і «Червоної Калини». Крім книжок вищеназваних видавництв висортували вони майже все, що появилось від 1917 р. ото ж не тільки статути товариств, програми політичних партій, але також календарі, шкільні читанки, букварі... Таким чином помандрувало від нас кільканадцять тисяч томів до большевицької цензури (до т. зв. Облліту) і до спецфонду в Осолінеум.

КНИЖКИ ЗА ГРАТАМИ

– У спецфонді, де звезено й з інших бібліотек небезпечну літературу, виділено окреме приміщення. На вікнах появились грубі грати, двері оббито залізом і забезпечено 3-ма замками. Кожного вечора двері старанно опечатувались. Большевицькі цербери добре піклувались забороненими книжками.

АКТУАЛЬНІ СПРАВИ

Наша увага зупиняється на стосах розкладених книжок, що над ними похилені декілька працівників.

– Над чим працює тепер персонал бібліотеки?

– Звозимо й впорядковуємо вивезені книжки.

– Чи не запропастилось що «на засланні»?

– В обліті пропало багато друків між іншим, деякі річники «Діла».

– Крім цього, продовжує дальше директор, бібліотека поповнюється тепер большевицькою спадщиною, що залишилась по різних установах і по совєтських громадянах.

– Як з приміщеннями бібліотеки, бо це, мабуть давно наболіле питання?

– Робимо всякі заходи, щоб об'єднати нашу бібліотеку з бібліотекою Народного Дому і в цей спосіб хоч по-части вирішимо цю пекучу справу.

– Але в нас ще цілий ряд не-менш важливих актуальних справ. Большевики нагромадили до Осолінеум ½ – міліонний збір книжок, де між іншими, є теж бібліотека ОО. Василіян з Жовкви. Робимо заходи, щоб цей фонд відповідно поділити.

– Чи провід бібліотеки має які дезидерати до українського громадянства?

– Бібліотека НТШ розвивалась головно завдяки жертвенності українського громадянства. Думаю, що й дальше громадянство буде підпирати свою установу. Все, що появляється тепер друком у Львові й на провінції, повинно ввійти в збори бібліотеки НТШ. Наші видавництва й наші автори чомусь призабули тепер про це.

...На львівських вежах видзвонюють годинники. Не осмілюємось довше забирати дорогоцінний час. Незабаром ми серед міського шуму, залишивши за собою, як самітний, спокійний острів, великий будинок НТШ, де йде щоденна тиха робота, маловидна для постороннього ока, а така важлива для зберігання духовної спадщини українського народу.

М. Т.*

Опубл.: Львівські Вісті. – 1941. – 21 жовт. (Чис. 63). – С. 4.

---

* Можливо, йдеться про Миколу Тарновського.

№ 92

22 жовтня 1941, Львів. Прохання директора Бібліотеки НТШ Володимира Дорошенка до Українського Крайового Комітету у Львові з проханням виділити кошти на перевезення книжок зі Спецфонду та покинутих бібліотек

БІБЛІОТЕКА
Наук. Тов. ім. Шевченка
Львів, Чарнецького 24. Львів, дня 22. X. 1941.

До Українського Краєвого Комітету у Львові.

За совєтських часів большевицька управа вивезла велику частину бібліотечних збірок до окремого відділу т. зв. Спецфонду на вул. Оссолінських 11. Тепер бібліотека може їх відібрати, але на перевіз потрібні чималі кошти. Крім того бібліотеці НТШ віддають раз-у-раз великі збірки книжок, полишених по колишніх совєтських установах та по приватних мешканнях совєтських громадян, які виїхали зі Львова. На перевіз їх треба грошей. А що бібліотека не має на це фондів, тому в інтересі української науки звертається до Хв[ального] Комітету з проханням дати одноразово 300 /триста/ марок для перевозу книжок із Спецфонду й видавати місячно по 100 марок у листопаді і грудні 1941.

КОМІСАР БІБЛІОТЕКИ
/ВОЛ. ДОРОШЕНКО/

ДАЛО, ф. Р-35, оп. 12, спр. 253, арк. 4. Копія, маш., укр. мова.

№ 93

25 листопада 1941, Львів. Розпорядження комісаричного керівника майбутньої Державної бібліотеки у Львові Ульріха Йогансена про організаційну структуру цієї бібліотеки

Staatsbibliothek
Lemberg Lemberg, den 25. November 1941.
Z: 4/41

Umlauf.

1. Auf Weisung des Herrn Präsidenten der Hauptabteilung Wissenschaft und Unterricht werden die wissenschaftlichen Bibliotheken Lemberg verwaltungsmässig in einer «Staatsbibliothek Lemberg» zusammengefasst.
2. Es erhalten dabei die einzelnen Bibliotheken die folgenden Bezeichnungen:
a) Universitätsbibliothek: Staatsbibliothek. Abt. I.
b) Bibliothek der Technischen Hochchule: Staatsbibliothek Technische Abteilung

c) Bibliothek des Medizinischen Institutes: Staatsbibliothek Medizinische Abteilung
d) Bibliothek des Ossolineums
Baworowskische Bibliothek : } Staatsbibliothek. Abt. 2
e) Bibliothek der Schewtschenko Gesellschaft
Bibliothek der Gesellschaft «Narodni dom» :} Staatsbibliothek. Abt. 3

Ich bitte, die nötigen Stempel zum Stempeln des Briefkopfes sowie die entsprechenden Hausschinder baldmöglichst anfertigen zu lassen.

3. Die Leitung der Staatsbibliothek befindet sich im Hause der ehem. Universitätsbibliothek, Blumenstr. 5. Ausserdem sind Sprechstunden eingerichtet am Montag, Mittwoch, Freitag vom 9-11 in der Abt. Wissenschaft u. Unterricht, Rumänenstr. 4 III (F. 200-26).

4. Der Schriftverkehr mit Bibliotheken, Buchhandlungen usw. im Reich sowie mit sämtlichen amtlichen Stellen erfolgt ausschliesslich furch die Leitung.

5. Bis auf Weiteres wird die Dienstzeit auf 7 Stunden täglich festgesetzt. Der Dienst dauert von 8-15 h.

Der kommissarische Leiter der Staatsbibliothek
Johanssen [Підпис]

НЗіО. ВР, № 17129/II, т. 1, арк. 50-50 зв. Оригінал, маш., нім. мова.

№ 94

26 листопада 1941, Львів. Звіт керівника рукописного відділу Бібліотеки НТШ Марії Деркач про одержання книжок, рукописів та інших матеріалів із ліквідованого німцями Музею Івана Франка у Львові

ЗВІТ З ПЕРЕВОЗУ КНИГ І РУКОПИСІВ
Б. МЕМОРІАЛЬНОГО МУЗЕЮ ІМ. ФРАНКА
ДНЯ 19 І 20/XI. 1941.

Дня 19 листопада 1941 р. на доручення Директора Бібліотеки п. Володимира Дорошенка – перебрала я книжки і рукописи з б. меморіального Музею ім. Франка, зліквідованого за розпорядженням німецької влади.

Від Музею ім. Франка передавала книжки п. Ольга Франко, керівник Музею. Тому, що Музей треба було опорожнити до трьох днів, книжки і рукописи передано без ніякого спису, і я не беру за них ніякої відповідальності.

До помочі приділено мені двох бібліотечних працівників п. Гануляка і Янчака та двох технічних робітників з Національного Музею, які однак помагали тільки при ладуванні книжок в Музею Франка. В Бібліотеці виладовували книжки самі працівники Бібліотеки /Штеліга М., Савчак Л., Грабовська, Деркач М./ з Директором включно.

Привезено:	3 шафи бібліотечні
I. устаткування	2 малі ґабльоти
	2 килими
II. книжки:	667 – книжок невписаних
	960 – книжок вписаних
Разом	1,627 книжок

76 течок з різними рукописами з діловодства Музею та співробітників Музею й ін.

4 альбоми

ок. 150 фотографій оправлених в рямці.

Збірку різних фотографій і кілька кліш.

6 скринок для картотеки з неупорядкованими карточками.

9 пам'яток-течок

2 книжки /Фавст і Зів'яле листя/

Др. Марія Деркач
керівник рукописного відділу

Львів 26. XI. 1941.

НБУВ. ІА, ф. 244, оп. 1, спр. 22, арк. 15. Копія, маш., укр. мова; Опубл.: Гуцаленко. – С. 227-228. Подаємо за публікацією.

№ 95

[Листопад] 1941, Львів. Стаття директора Бібліотеки НТШ у Львові Володимира Дорошенка про стан бібліотечної й архівної справи в Західній Україні під час радянської окупації, опублікована в газеті «Краківські вісті»

Бібліотеки й архіви на Зах[ідній] Україні за большевицького панування

Большевики хвалилися своєю пошаною до памяток культури а в тім до бібліотек і архівів. Але вчинки большевицької армії й цивільних адміністраторів та окремих громадян, вповні це заперечують.

Вже підчас пересування Червоної Армії в Західну Україну гинули по дорозі цінні збори рукописів, книжок, образів. В першу чергу, розуміється нищено збірки по дідичівських дворах. Образи совєтські офіцери розбирали для прикраси своїх клюбів, або брали просто для себе, а книжки й рукописи, мови або письма яких не розуміли, по варварськи нищили. Так багато вартісного пропало у відомім замку в Підгірцях, в майнах Павликовських у Медиці, в манастирі єзуїтів у Хирові, в Прилбичах, родинному гнізді Шептицьких, де після огидного замордування брата Митрополита Андрея і всієї рідні, розгромлено цінні збірки, між якими були старо-українські пергамінові рукописи, – пропали архіви й бібліотеки цілої низки українських василіянських манастирів у краю, з яких найбільшою втратою є прецінний крехівський архів.

Але й по містах доля памяток культури була жалюгідною і то не лише по малих, але й по більших. Так, у Перемишлі понищили большевицькі варвари цінні бібліотеки й рукописи. Східні іудеї виривали з тяжких оправ старі рукописи або стародруки, як шкідливу релігійну літературу а шкіру забирали на свої потреби. Великі заслуги коло охорони памяток старовини у Перемишлі за большевицького панування поклав проф. Б. Загайкевич, що був директором укр. музею-архіву «Стривігор», але на своїм шляху стрічав він різні перешкоди місцевої большевицької влади, аж поки вкінці не був усунений з директорського стільця. Його місце зайняла якась малограмотна партійка зі Сходу, Приблуда (номен-омен!). Навіть у Львові було не краще. Тут цілком загинув архів т. зв. «Стрільниці» з рукописами XVII–XVIII вв., пропали збірки латинської капітули й лат[инського] архиєпископа по закватируванні в палаті архиєпископа і в курії червоноармійців. Спроби рятувати цінні памятки наткнулися на грубий спротив большевицької солдатески. Дуже потерпіла й т. зв. «Потуржицька» бібліотека ґр. Дідушицького з цінним архівом. Військо зайняло палату ґрафа, яку червоні командири дочиста обрабували й грозили спалити книжки та рукописи.

Але тоді вже існувала у Львові філія бібліотеки Академії Наук УРСР і туди перевезено збірки Дідушицьких. Але бібліотеки по інших магнатських палатах (Голуховських, Потоцьких) понищилися, – перемінено їх у «палац піонерів», які ані самі, ні їх комуністичні наставники не шанували книжок. Розуміється ця «палата» була виключно в жидівських руках.

Нічого й казати, що збірки українських установ скрізь впали жертвою червоних варварів навіть і у Львові. Ці збірки нищено свідомо, тому що українські. Розгромлені були всі редакції – «Діло», «Новий Час», «Українські Вісті», видавництва «Червона Калина», а також установи – «Укр. Бесіда», «Рідна Школа», зокрема «Просвіта», де знищено цінний архів (від 1868 р.) та не менш цінну бібліотеку, покрадено або знищено образи, поламано й попалено шафи й бюрка, це саме сталося і в «Народнім Домі». Саме слово «Просвіта» викликало серед большевиків скаженину, бо з ним звязували вони знайому їм ще з часів боротьби в Україні українську національну свідомість і активність, ворожу комунізмові. В будинку «Просвіти» господарила спершу редакція большевицької газети «Вільна Україна», а опісля редакція військової газети «Звезда Советов» яка довершила це діло знищення.

Добре упорядкований архів «Просвіти» скинено з полиць на підлогу й зроблено з нього кашу. Всі сходи були в будинку «Просвіти» устелені верствами рукописів та відірваними сторінками книжок, що їх виносили большевики з «Просвіти» або ред[акції] «Діла» на знищення. Бібліотека «Просвіти» в переважній частині теж була знищена. В «Ділі» пропали архіви редакції, адміністрації та друкарні, портрети б. редакторів, комплект «Діла» від 1880 р. та склад видань бібліотеки «Діла».

Не можна було допроситися у редакторів «Звезди Советов» звороту величезного портрету голови «Просвіти» – Вол. Федоровича, роботи ві-

домого галицько-українського маляря Устіяновича. Спочатку большевики згоджувалися віддати образ, а хотіли забрати рами для портрету Ворошилова, але вкінці не дали й образу, бо це, мовляв, «портрет генерала», тимсамим, це воєнна здобич...

В будинку «Просвіти» були ще й інші українські громадянські установи та приватні бюра (В[идавни]цтво «Хортиця» тощо) – всі вони розгромлені. В ред[акції] журналу «Життя і Знання» стояла чимала редакційна бібліотека а також дуже велика збірка кліш. Управа Бібліотеки Наукового Т-ва ім. Шевченка, бажаючи рятувати ці збірки, наліпила на дверях оповістку, що всі вони призначені для бібліотеки, але культурні большевицькі редактори не пошанували претенсій бібліотеки. Клішами, книжками й рукописами палили в печах, зникли й усі меблі. Так само нема чого розводитися й про нищення та пропажу бібліотек різних інших зліквідованих установ та вязнених і вивожених людей. Багато їх пішло на паливо підчас суворої зими 1939–1940 року (от як бібліотека відомого у Львові професора, Роляуера (німця) що виїхав до Німеччини, як бібліотека визначного діяча УНДО В. Кузьмовича, вивезеного на заслання, як архів президента Костя Левицького, з квартири якого по його арештуванні большевики зробили буквально купу гною, бібліотека й архів др. Говиновича* і т. д. і т. д.

Займаючи мешкання людей, що повиїздили, не встигши зліквідувати свої книгозбори, або людей вивезених чи увязнених, большевицькі урядовці, здебільшого Н.К.В. Д-исти, з правила нищили всякі книжкові чи рукописні збірки, дерли, палили їх тощо. Тільки вряди-годи вдавалося керманичам бібліотеки НТШ та університетської, довідавшися про загрожені приватні «безгосподарські» книгозбори, врятувати їх. Але часто їх інґеренція приходила за пізно – бібліотека була вже знищена. Та що вже говорити про приватні збірки, коли раз-у-раз гинули цінні громадянські, особливо в краю. Правда, для охорони памяток культури, в тім і бібліотек та архівів, створена була у Львові окрема комісія, у проводі якої стояв письмениик Петро Панч, але комісія ця працювала вяло, збиралася дуже рідко, не розпоряджала потрібними грошевими і транспортовими засобами, та, яко установа обласна львівська, не мала ширших уповажнень і навіть у себе в області небагато охоронила, не кажучи вже про сусідні області – Дрогобицьку, Тернопільську та Волинь, де було дуже мало місцевої інтелігенції, а совєтські правителі були ще більш некультурні, ніж у Львові. Тут про охорону памяток культури, а надто бібліотек і архівів – майже не доводиться й говорити.

Чимало лиха накоїли також різні мародери, що шибали по цілій Західній Україні й надуживаючи свого становища та лякаючи і так уже переляканих громадян своїм військовим уніформом, грабували публичні й приватні збірки. Тут треба згадати про одного такого типа – старшого

---

* Має бути: Говиковича.

лейтенанта – Ореста Ровінського, що служив у Львові в політуправлінні 6-ої сов. армії та співробітничав у «Звезде Советов». Він визбирував нібито для бібліотеки відділу по всіх усюдах книжки й рукописи головно історичні – мовляв, для порученої йому праці з історії Зах. України. Він бушував і у Львові і в Чернівцях і скрізь на провінції, в Галичині й Буковині та на Волині, хапаючи й вивозячи всяку всячину. По втечі Ровінського зі Львова в його помешканні знайшли чимало пограбованих книжок – з університетської бібліотеки в Чернівцях, із «Студіону» у Львові, з Хирова, з Медики (з бібліотеки Павликовських) тощо. Але більшу частину він устиг переслати або перевезти ще завчасу до Москви.

Багато лиха накоїли і большевицькі урядовці, розташовуючися по колишніх польських урядах. При цій нагоді понищили вони цілу низку різних урядових архівів, або так їх поперемішували, так порозкидали папери, що опісля й сами не годні були нічого знайти, багато паперів при цьому пропало безповоротно. Така сама доля стрінула й бібліотеки при урядах.

Правда, згодом большевики завели державні архіви, куди почали стягати урядові архіви, але робили це так неохайно, недбайливо, що при перевоженні й розташовуванні фондів гинули цінні памятки. На довершення лиха архівне управління недовіряло місцевим фахівцям, зокрема цуралося українців, а послуговувалися майже виключно зеленою молоддю, малограмотними московками або жидівками, апльомб і зарозумілість яких рівнялися їх глупоті та зазнайству.

На окрему згадку заслуговує нищівна діяльність большевицької цензури – т. зв. «Облліту». В першу чергу Облліт кинувся перевіряти книжки по книгарнях та випозичальнях, які були до покінчення перевірки закриті. Перевірку випозичалень проводили цілі юрби («бригади») малограмотних жидяків і жидівочок, які часто-густо не вміли гаразд читати по українськи. Книгарні провіряли урядовці Облліту – теж виключно жиди й москалі. В першу чергу взялися вони цензурувати укр. книжки. В результаті їх діяльности була вилучена майже **вся укр. національна і релігійна** література, навіть ноти видатних композиторів на релігійні теми. Вилучені друки кілька тижнів дерли на шматки бригади, складені виключно з жидів, які подерті друки укладали в стоси, вязали дротом та відвозили на залізницю – на фабрики паперу. Так погибла маса цінних видань Українського Наукового Інституту у Варшаві, «Просвіти», «Червоної Калини», тощо. Жертвою інквізиторів з Облліту впало багато невинних навіть з большевицького погляду книжок, як от напр.: «Граматика церковно-словянської мови» проф. М. Возняка – виключно через слово «церковна». Пікантне тут те, що цю книжку наркомат освіти дозволив уживати в університеті, але ні професори, ні студенти вже не могли її добути. Так само знищено значну частину роману М. та Л. Старицьких з часів Хмельниччини «Перед бурею», а опісля виявилося, що Київ цей твір дозволив продавати.

II

Після книгарень прийшла черга й на наукові бібліотеки. І тут перший удар упав нараз на українську національну бібліотеку НТШ. Майже рік, від літа 1940 р. аж до останніх днів побуту большевиків у Львові, бушували у бібліотеці окремі бригади працьовників Облліту й т. зв. Спецфонду, себто окремого відділу при львівській філії бібліотеки Академії Наук, до складу якої належали бібліотеки НТШ. В цім відділі, щільно закратованім грубими кратами і замкненим на три замки, складалася вся заборонена большевицькою цензурою література. Без дозволу НКВД нею не можна було користуватися навіть самому директорові. (До речі – цього дозволу ніхто так і не одержав). Службовці тут були виключно комуністи, або комсомольці. Бригада Облліту й Спецфонду під проводом спеціяліста, спровадженої з Київської Академії Наук жидівки Партон, переглядала книжку за книжкою, вилучуючи признані за ворожі до Спецфонду, а сумнівні, які ще не стояли в совітських індексах ліброрум прогібіторум, відсилали до цензури до Облліту. Завдяки цій чистці бібліотека НТШ втратила кількадесять тисяч книжок, які помандрували за крати Спецфонду або в підвали Облліту, де багато й загинуло. Пішла майже вся українська національна продукція від року 1917-го – белєтристика, публіцистика книжок, вся споминєва література та й наукові книжки, особливо з історії України, навіть усі календарі, всі букварі й читанки, друковані денебудь за кордоном СРСР, різні статути, церковно-релігійні видання, врешті майже вся українська преса, журнали, газети від р. 1917 аж до приходу червоної армії. Вилучувано не тільки книжки, що критично або вороже відносилися до Совітів, до їх режіму й вождів, але й книжки загалом із протимосковською тенденцією, видані ще до жовтневого перевороту 1917 р. в Галичині або в Україні, а також незалежно від змісту книжки т. зв. «ворогів народу», хочаб були це книжки про годівлю худоби або садження капусти. Так вилучено книжки «петлюрівської» політеміграції, писання проф. О. Лотоцького, Ст. Сірополка (навіть з бібліотекознавства), всі твори поетів Олеся і Маланюка, праці Р. Смаль-Стоцького, І. Мазепи, М. Шаповала та ін., а по увязненні д-ра В. Старосольського й К. Левицького вилучено всі їх твори, незалежно від змісту й року видання. Одночасно усунено з бібліотеки силу-силенну книжок давніше виданих в Рад[янській] Україні, або тому що їх автори стали «ворогами народу» (всі твори Гр. Чупринки, Івченка, Фальківського, Хвильового, Слісаренка, О. Вишні, Донченка, Вороного і т. д.), або тому, що містили твори ворогів чи статейки про розстріляних пізніше большевицьких діячів та взагалі про «ворогів народу» (всякого роду читанки, декляматори, альманахи, антології), або тому, що автори їх, хоч і залишилися льояльними, але зміст їх писань уже не відповідав теперішнім поглядам уряду й партії, передовсім складені давніше історії компартії чи большевицької революції. Правда, останнє не відноситься до українських авторів, а хіба до грубших риб із большевицького Олімпу, як напр. відомий комуністичний аґітатор, заслужений голова «спілки без-

божників», вибраний за свої партійні заслуги членом Академії Наук жид Омелян Ярославський.

З вилучуваними книжками службовці Облліту та Спецфонду поводилися по варварськи: кидали їх на брудну підлогу, писали свої завваги на окладинках або титулових картках, а то й у середині книжок. Нищили їх також, неуважно перевязуючи шнурками. А коли керманич бібліотеки звернув їм на це увагу, дістав відповідь: «Таж ці книжки все одно до вас не вернуться». Проте це ще не все. Робили вони ще гірші речі: з книжок, самих собою цензурних (відноситься це здебільшого до клясиків гарної літератури) виривали передмови або коментарі редакторів, що встигли стати «ворогами народу», або замазували їх прізвища чорнилами, чи витинали їх із титулових карток. Робили це навіть на збірних виданнях творів Леніна або в «Історії громадянської війни в СРСР» і т. д.

Чимало неґативних рис до цієї картини докинула й бібліотечна політика та практика большевиків. Знаціоналізувавши ряд бібліотек, взялися вони будувати свою сітку – наукових, обласних і міських – бібліотек, головне завдання яких було – просувати до західно-українського читача партійну й русифікаторську книжку. Старі фонди місцевих, громадських бібліотек – просвітянських, ТСЛ, тощо, були понищені, частинно розпорошені або позабирані до Спецфонду й тільки частинно попали до заснованих на їх місце большевиками обласних та міських бібліотек. Менше назагал потерпіли наукові бібліотеки – університетська й політехнічна залишилися при своїх установах та, перебувши чистку, поповнювалися новими совітськими видавництвами, де марксо-ленінсько-сталінські писання мали панівне місце. Тільки з університетської бібліотеки вилучили всю медичну літературу й передали її Медичному Інститутові, виділеному з університету в окрему установу. Інші наукові бібліотеки – НТШ, Нар. Дому, Студіону, Оссолінських та Баворовських, з додачею жидівської (кагальної) злучено разом в одну велику бібліотеку – львівську філію Бібліотеки Академії Наук. І от большевицька управа філії почала розбивати фонди цих різних бібліотек, без ніякої уваги й пошани до їх історії, традиції та завдань.

Бібліотека Баворовського і Студіону були вже напередодні знищення – їх фонди почали розташовувати по різних відділах, створених в Оссолінеум, що стало головною базою філії. Бібліотека «Народ[ного] Дому» була цілком замкнена, а з бібліотеки НТШ повивозили до Оссолінеум стародруки, бібліографічні й бібліотекознавчі книжки, ноти й музикалії. З великої і всебічно українознавчої бібліотеки мала вона перемінитися лише у відділ української літератури й мови. Загалом до бібліотеки НТШ большевицька управа філії ставилася неприязно, з нехіттю, не дбала за неї, не робила в неї ніяких вкладів і не поповнювала її навіть книжками з української та совєтської літератури. Опікувалася вона тільки Оссолінеум, але й тут господарювала хаотично переносячи раз-по-раз одні відділи на місце других. Таку політику вела фахова верхівка. Щож уже тут говорити про те, як ставилася до бібліотечних книжок так зв. совітська громадськість?

Большевики любили хвалитися культурністю свого читача. Тимчасом, як ми мали неодноразову нагоду переконатися з власного досвіду, совітському читачеві дуже далеко до культури західно-европейської людини. Позичені книжки звертали совітські люди неакуратно, часто понищені. Зокрема партійн достойники, що їм з наказу директора позичилося книжки нераз рідкі й цінні, звичайно їх не повертали, на реклямації, користаючи зі свого урядового становища не звертали ніякої уваги, затрачували, або навіть вивозили позичені книжки десь до Києва, Москви тощо. Чимало пропало видань при втечі большевиків зі Львова. Неакуратність з поверненням книжок і недбайливість в обходженні з ними проявляли й читачі та навіть службовці великих центральних бібліотек. У порядку т. зв. міжбібліотечного абонементу книжки зі Львова йшли до Києва, Харкова, Москви, Петербурга тощо, чи то до місцевих прилюдних бібліотек чи бібліотек при школах і т. д. Отож часто-густо траплялося, що книжку позичену з однієї львівської бібліотеки відсилано до другої. Памяткою «культурного обходження» з книжкою, залишилося у нас одно видання НТШ, вислане до публичної бібліотеки в Петербурзі. Нова і цілком нерозтята ще книжка вернулася до бібліотеки НТШ понівечена – розгаратана й пописана. Совітські «вчені» (якийсь тов. Мишастов) видко розтинав її сторінки олівцем, та крім того попідчеркував різні місця червоним олівцем, а управа бібліотеки не посоромилася звернути таку знищену книжку нам без ніякого оправдання. Керманич бібліотеки НТШ радив відіслати книжку назад з відповідною заввагою та з порадою помістити її в музеї книги як зразок культурної поведінки з книжкою. Але большевицький директор не відважився цього зробити. А втім кожний директор (у філії за короткий час її існування змінилося два директори) та його працівники-партаймани зі східних областей брали бібліотечні книжки додому без ніяких реверсів. До повноти характеристики їх відношення до книжок, позичених з інших бібліотек, можна навести ще такий факт. На Шевченківську виставу (книжкові виставки влаштовувалися у філії раз-пораз і різних нагод) позичила філія з київської бібліотеки Академії Наук ряд видань і, хоч вистава вже була закрита, не звернула їх, не зважаючи на домагання Києва. Директор велів не звертати уваги на реклямації, бо, мовляв, «ці книжки й нам сподобляться» (!) і їх у нас заінвентаризовано та втілено до книгозбору філії.

Ось звичаї большевицьких бібліотекарів, ніде на заході ніяк не можливі. А вони ж раз-у-раз лаяли той гнилий Захід та аж надривалися, вихваляючи культуру «совітської країни». Але ці їх запевнення, була така брехня, як і в інших випадках. Привиклі до західньо-европейських форм життя, ми тішимося, що врешті позбулися московсько-азіатської культури і в бібліотечній ділянці.

В. Дорошенко.

Опубл.: Краківські Вісті. – 1941. – 9 листоп. (№ 250). – С. 2-3; 12 листоп. (№ 252). – С. 2-3; Західня Україна. – С. 235-242 (скорочений варіант).

№ 96

20 грудня 1941, Львів. Звіт Зофії Котулянки про роботу з ліквідації «спецфонду» в колишній Львівській філії Бібліотеки АН УРСР при вул Оссолінських, 11

Sprawozdanie z pracy nad likwidacją «specfondu»

Dnia 25 VII. 1941 rozpoczęto pracę nad likwidacją «specfondu» czyli zbioru książek wycofanych przez bolszewików jako wrogie ich ideologii. Lokal «specfondu» przy ul. Ossolińskich 11. składał się z trzech pokoi wypełnionych prawie pod sufit bezładnymi stosami książek zwiezionych ze wszystkich lwowskich bibliotek. – Pierwsza faza pracy polegała na tym, by porozdzielać książki wedle ich pochodzenia. W trakcie tego zarysowały się wśród książek polskich następujące zasadnicze grupy:

1) Biblioteki naukowe: Ossolineum, Biblioteka Uniwersytecka, Biblioteka im. Baworowskich, Biblioteka Politechnicka, Centralna Biblioteka Pedagogiczna.

2) Biblioteki szkolne stanowiące własność poszczególnych lwowskich gimnazjów, szkół powszechnych oraz szkół zawodowych. Najciekawsza i najobszerniejsza wśród nich jest grupa książek Państw. Szkoly Ekonomiczno-Handlowej we Lwowie.

3) Publiczne wypożyczalnie beletrystyczne. Tu należy przede wszystkim wymienić wypożyczalnie Kasyna, Koła Liter[acko]-Artyst[ycznego], Towarzystwa Szkoły Ludowej, Altenberga, dalei wypożyczalnie «Wiedza», «Wita», «Nowa Książka» i cały szereg innych. Pokrewną kategorią stanowią wypożyczalnie pracowników rozmaitych instytucji, więc Straży Pożarnej, Związku pracowników pocztowych, pracowników wodociągów miejskich i t. p.

4) Książki nie opatrzone żadnym podpisem ani pieczątką, więc nie dające się przydzielić do żadnej z powyższych kategorii. Pochodzą one z bibliotek przywatnych lub też często prawdopodobnie i księgarń i kiosków (n.p. Ruchu).

Prócz książek polskich znalazła się w lokalu specfondu duża ilość ukraińskich stanowiących w znacznej części własność biblioteki im. Szewczenki, biblioteki Narodnego Domu i Studionu. Poza tym i tu oczywiście występowała licznie kategoria książek bez właściciela.

Pod względem treściowym książki przedstawiały obraz bardzo różnorodny i niejednolity. Z bibliotek naukowych i szkolnych wycofano przede wszystkim oczywiście książki edecydowanie antybolszewickie,– czy to wspomnienia czy też studia dotyczące ZSRR – następnie książki antyżydowskie, dalej dzieła poruszające tematy religijne, cocjologiczne, ekonomiczne, zajmujęce się zagadnieniami państwowości polskiej lub osobą Marszałka Piłsudskiego. Następnie znalazły sie w «specfondzie» dzieła pisarzy, których twórczości – choćby fragmentarycznie tylko – przejawjały się tendencje antysowieckie lub antyżydowskie (n. p. Ossendowski, Kaden-Bandrowski, Jerzy Bandrowski, Kossak-Szczucka, Goetel – z dawniejszych autorów Jeske-Choiński). Często przyczyną wycofania danej książki było jedno jakieś zdanie, w którym

pracownicy «specfondu» dopatrzywali się mniej lub więcej słusznie tendencji przeciwbolszewickich. Zdania takie zakreślali czerwonym ołuwkiem zaznaczając na karcie tytułowej lub na osobnej karteczce nr. strony wraz z charakterystyczną często uwagą.

W zakresie wypożyczalni publicznych nie trzymano się, jak się zdaje, żadnych kryteriów, lecz wycofywano całe komplety książek in extenso, bez dokładniejszego rozpatrzenia ich treści. W ten sposób w «specfondzie» znalazły się duże ilości beletrystyki popularnej, nie wykazującej jakichkolwiek tendencji politycznych lub społecznych, o małych często walorach treściowych.

Po rozsegregowaniu książek książek praca wstąpiła w dalsze stadium. Należało sporzędić spisy książek należących do poszczególnych bibliotek i zajęć sią ich rewindykacją.

Przede wszystkim zostały spisane i odstawione na miejsce książki stanowiące własność Ossolineum. Spis ich objał 1351 pozycji. W lokalu «specfondu» znalazła się również spora ilość kart katalogowych. Uporządkowano je i wydzielono karty znalezionych książek, które po zaopatrzeniu ich pieczęcią «Specfond 1940/41.» Wróciły do katalogu.

Następnie spisano i zwrócono książki biblioteki im. Baworowskich, Biblioteki Uniwersyteckiej oraz Centralnej Biblioteki Pedagogicznej. Biblioteka Miejska rewindykowała książki należące do T.S.L. i wypożyczalni Altenberga. Odebrała również swoją własność biblioteka im. Szewczenki, Studion oraz Narodny Dom. Pracownicy Biblioteki Politechnickiej rozpoczęli w październiku pracę nad sporządzaniem spisów, przerwali ją jednak z powodu zimna.

Inne książki pozostały narazie w lokalu «specfondu» gdzie z końcem października zakończono prace. Tymczasem jednak okazało się, że w budynku bibl. Baworowskich, gdzie miał zostać przeniesiony lokal «specfondu» znajduje się pewna ilość ksiożek przetransportowanych tam najwidoczniej z ul. Ossolińskich w ostatnich miesiącach pobytu bolszewików we Lwowie. Tam więc z kolej przeprowadzono między 1. a 15. XI. prace nad segregacją książek i spisywaniem ich. W lokalu tym znalazło się 455 książek stanowiących własność żssolineum, 66 książek biblioteki Baworowskich, około 100 Biblioteki Uniwersyteckiej oraz nieznaczna ilość książek pochodzących z wypożyczalni i bibliotek szkolnych.

Trzecia partia książek stanowiących własność Ossolineum została odnaleziona w piwnicach t. zw. «oblitu» przy ul. Brajerowskiej. Przywieziono je i objęto osobnym spisem. Karty ich znajdowały się po większej części w katalogu, musiało się je więc wyjąć, by je, jak poprzednie, zaopatrzyć pieczęcią «Specfond». Partia ta obejmowała 161 książek.

W wielu wypadkach bolszewiccy pracownicy «specfondu» wycofując książki z księgozbioru wykreślali ję zarazem z inwentarza i to w ten sposób, że pozycja ta stawała się najzupełniej nieczytelna. Do prac więc związanych z likwidacją «specfondu» przybyła jeszcze jedna: przejrzenie inwentarzy i wpisanie – według kart katalogowych – wykreślanych pozycji na nowo.

Ponieważ jednak pozostała jeszcze dość znaczna ilość kart katalogowych, które nie mają swoich odpowiedników wśród odnalezionych dotąd

książek, przeto pozostaje obecnie jeszcze jedna praca – sprawdzenie, czy odnośne książki nie pozostały jakimś przypadkiem w magazynie. O ile rezultat tych poszukiwań okaże się pozytywny, pracę nad likwidacją «specfondu» można będzie uważać za ukończoną.

We Lwowie 20/XII. 1941.

Zofia Kotulanka.

Z końcem stycznia 1942. odnaleziono w gmachu Ossolineum w jednej z szaf znaczną ilość książek przygotowanych najwidoczniej do wcielenia do «specfondu». Były to prawie wyłącznie książki stanowiące własność Ossolineum/ Pod względem treściowym przeważały rozprawy religijno-socjologiczne (spora ilość wydawnictw Akcji Katolickiej) oraz wydawnictwa harcerskie/ Sporządzono spis tych książek, który objął 849 pozycji oraz porównano – jak poprzednio – spis ten z kartami katalogowymi.

НЗіО. ВР, № 17067/ II, арк. 51-54. Оригінал, рук., пол. мова.

№ 97

Грудень 1941, Львів. Хроніка культурного життя Львова, опублікована у часописі «Наші дні»

[...]

БІБЛІОТЕКИ І МУЗЕЇ

З львівських бібліотек – одинока бібліотека Наукового т-ва ім. Шевченка (вул. Дистрикту ч. 24) почала роботу роботу. Бібліотека налічує сотки тисяч томів і є найбільшою в Галичині. Західно-українську продукцію зібрано в комплеті, а також поповнювано творами Наддніпрянської України. В бібліотеці багатий рукописний відділ (дві тисячі інвентарних чисел на 3 міліони одиниць), між іншими рукописи Т. Шевченка, І. Франка і Л. Українки. Управа бібліотеки старається об'єднати її з бібліотекою Народного Дому та в той спосіб вирішити наболілу справу приміщення. Директором бібліотеки Наукового Т-ва ім. Шевченка є її довголітній керівник, Володимир Дорошенко.

Тепер проходить упорядкування **львівських музеїв і галерей**, яких є у Львові кілька. Покищо вони закриті для відвідувачів. Картинні галереї поділені на три відділи: західно-европейський (Поштова вулиця – давна Оссолінських ч. 1), новітній (Музейна вулиця – давна Гетманська ч. 24) і Український національний музей (вул. Рож – давна Мохнацького ч. 46). Багаті збірки Українського національного музею показують нам українську культуру з X–XX сторіч. В музеї йде безперебійна праця. Робітники займаються консервацією картин та ікон, наукові робітники готують наукові праці, що будуть поміщені в періодичному журналі «Літопис Національного музею». З інших музеїв працює музей Наукового Т-ва ім. Шевченка. [...]

Опубл.: Наші Дні. – 1941. – Груд. (Чис. 1). – С. 15; Культурне життя. Т. 1. – С. 133-136; Українське державотворення. – С. 353-355.

№ 98

1941, Львів. Перелік бібліотечних збірок, які потрапили як депозит до Львівської філії Бібліотеки АН УРСР у 1939–1941 рр.

1. Zbiór prof. Jana Rozwadowskiego ze Lwowa, ok. 5000 tomów, historja, nauki społeczne, literatura.	rękopisy jego własnych prac przekazano do oddz. rękopisów. – przedtem sbiór miejscił się przy ul. Cłowej ...
2. Zbiór Konstantego br. Brunickiego ok. 3000 tomów, liter. franc. i angielska.	przedtem ul. Technicka 2 we Lwowie
3. Zb. Romana Huzara z Delatyna ok. 1000, ukr. pol. niem. czasopisma ukraińskie	
4. Zb. Andrzeja hr. Lubomirskiego	reszta z mieszkania Ossolińskich 2
5. Zb. Wybranowskich z Obry, około 5000 tomów, beletr. pol. i franc.	w woj. Poznańskiem, przywiezionych 7 skrzyń
6. Polskie Towarzystwo Pedagogiczne ok. 3000 tomów	(2 wozy)
7. Prof. Patajdl, pedagogiczna ok. 1000 tomów	Lwów, ul. Stryjska (bloki miejskie)
8. Jankowscy 1 skrzynia, ok. 600 tomów beletr. pol. i naukowa	z Ulentoskich Jankowska, Lwów, ul. Nabielaka 23
9. prof. Przywara ok. 850 tomów beletr. i nauk.	
10. Szwedzicki ok. 1000 tomów prawo	
11. Muzeum Zasłużonych Polek, 60 sztuk broszur	Muzeum mieściło się przy Ossolińskich 11, zbierała Marja Bruchnalska przewodnicząca T-wa
12. Zb. Tow. Słuchaczów Akademii Weterynarji, ok. 124 książek (sejm galic.)	
13. Żurawskiego 67 tomów, społeczna, polit. i beletr.	prof. gimn. Tadeusz Żurawski
14. Zb. Ostapa Łuckiego ok. 2000 tomów, ekonom. kooperat. dziennik.	

15. Bibl. Poturzycka Dzieduszyckich ok. 30000 tomów.	wedł. Chwalewika było 48222 tomów. Przy Kurkowej 15 kwaterowało wojsko i możliwie część zbioru zniszczyło
16. dr. Włodzimierz Starosolski ok. 3000 tomów, prawo, społ.-ekonom.	
17. Sawczyński ok. 2000 tomów, pol. literatura.	s.p. dr Henryk Sawczyński Lwów, ul. Mochnackiego 36, liter. historyczna, ekonomiczna, – oddawcami byli wdowa Elżbieta i syn płk. Zygmunt Sawcz[yński]
18. Bibl. Żydowska ok. 3000 tomów	
19. Zb. Stefanusa ok. 5000 tomów, beletr. polska	inż. agronom
20. Zb. Lachowicza ok. 1000 tomów, beletr, pol.	
21. Zb. Rostworowskich 15 skrzyń, ok. 5000 książek, sztuka.	Kazimierz hr. Rostworowski z Hrehorowa, dziedziczył możliwie część książek po Popielach
22. Zb. Halicko-ruskiej Maticy ok. 1000 tomów, książek i czasop[ism].	
23. Zb. Szendruka* ok. 2000 tomów ukr. sztuka i czasop[isma].	
24. Zb. Ukrain. robotniczego domu, ok. 3000 tomów, społeczna	
25. Zb. Wacława Zajkina**, ok. 1500 tomów, nauka i sztuka	~~historyk zmarły na krótko przed wojną~~ aresztowany przez bolszewików
26. Wolańskiej, 4 r[ę]k[o]p[i]sy, 19 tomów książek, w tym 3 starodruki	Anna z Dzieduszyckich Wolańska ul. Technicka 4, willa Maurycego Dzieduszyckiego
27. Zb. Tikwat Cion, 1862 tomów, judaica	
28. Zb. Gębarowicza, ok. 200 tomów, w tym 61 starodruków	

* Помилка, йдеться про збірку Івана Шендрика.
** Помилка, йдеться про збірку Вячеслава Заїкина.

29. Zb. Aleksandra Czołowskiego 113 pakietów, ok. 300.000 aktów do genealogii i hist. polskich rodzin	
30. Zb. Baczewskiego, ok. 1000 tomów beletr. pol.	
31. Bibl. Wojskowa, ok. 3000 tomów wojskowo-technic. i społ.-nauk.	
32. Bibl. Izby Handl. Przemysłowej ok. 5000 tomów społ.-ekon. i czaso-p[isma] ekonom.	
33. Zb. Krzeczunowiczów ok. 4000 t[om]ów społ. polit. starodruki	zb. Walerjana Krzeczunowicza, jego bibl. i papiery dot. spr. ekonomicznych oraz dział literat. franc. XVIII w. w luksusowych oprawach
34. Zb. Howykowycza ok. 600 t[om]ów.	adwokat Howykowycz, prawniczospołeczna
35. Zb. Perlmuttera, ok. 500 t[om]ów.	
36. Zb. Potockiego, ok. 1500 t[om]ów	Jerzego Potockiego z zamku w Pomorzanach, luksusowe wydania i oprawy, własny exlibris
37. Bibl. Nacjonalnego Muzeju, zwieziono część tj. ok. 5000 książek starodruki i czasopisma	reszta została na miejscu
38. Bibl. OO. Bazylianów w Żółkwi ok. 30000 tomów, starodruki, teologia i nauk.- społ.	część biblioteki zniszczona przez wojsko na miejscu w klasztorze w Żółkwie, przed zwiezieniem zbioru do Lwowa.
39. Bibl. Medycka, ok. 600 tomów	część zniszczona i rozkradzona na miejscu, przed zwiezieniem do Lwowa
40. Bibl. Teodorowicza ok. 18.000 tomów starodruki, armenica, teologia, nauki społeczne, rękopisy	część rozkradziona na miejscu przez funkcjonariuszy urzędu sowieckiego, kwaterującego w palacyku arcybiskupa ks. Józefa Teodorowicza, rękopisy przekazano do oddz. r[ę]k[o]p[i]sów.
41. Zb. Wełyczki, ok. 400 tomów liter. ukraińska	

42. Bibl. Muzeum Historycznego ok. 10000 tomów, starodruki, teatralia z zapiskami cenzora, afisze	
43. Bibl. 4-tej szkoły średniej ok. 800 książek teologiczn[ych]	
44. Bibl. 8-ej szkoły średniej, ok. 2000 książ[ek] i archiwum szkolne	
45. Bibl. Tow. Ridna Szkoła, ok. 2000 tomów, pedagog.	
46. Bibl. łac. Seminarjum duchownego i jego profesorów, ok. 30.000 tomów liter. teologiczna	znaczna ilość starodruków
47. Bibl. monastyru OO. Bazylianów w Słowicie, archiwum	
48. Zb. Kalinowicza w Złoczowie, materiały bibliograficzne	
49. Bibl. Muz. Przemysłowego, ok. 800 książek, ...	wydzielona jako pozostająca bez związku z całością zbioru bibliotecznego Muz. Przem.
50. Bibl. Banku Gosp. Krajowego, 4 wozy ok. 3200 książek, społ.-gospod.	
51. Zb. Jana Gwalberta Pawlikowskiego ok. 6000 tomów, z cennymi autografami, hist. literat. i filozofia	
52. Biblioteka rejonowa, ok. 5000 tomów, nauk. i diapozytywy.	
53. Z pałacu pionierów, ok. 300 książek	
54. Związek Teatrów i Chorów ludowych	największa w [...]* biblioteka [...]
55. Marcin Szarski, kultura, liter. piękna	
56. W. T. Wisłocki, bibl. slawistyki	

* Декілька слів не прочитано.

57. Prof. Loria

58. Kazimierz Tyszkowski

59. Leopolitana Inż. Reissa

60. Prof. Kleiner

61. Włodzimierz Lewik

НзіО. ВР, № 17066/II, арк. 8-9. Оригінал, рук., пол. мова.

№ 99
1941, Львів. Опис збірок і бібліотеки фундації Віктора Баворовського у Львові[17]

BIBLIOTHEK DER GRÄFL.-VIKTOR BAWOROWSKISCHEN STIFTUNG.

I. Gründung und Organisation:
Die im Titel angeführte Stiftung existiert seit 1894.
Auf Grund des durch den Grafen Viktor Baworowski hinterlassenen Testamentes geschaffen, bezweckt sie die Erhaltung und Vermehrung zweier Bibliotheken, nämlich einer Bibliothekssammlung in einem streng wissenschaflichen Charakter in Lemberg und einer populärwissenschaflichen Büchersammlung in Tarnopol. Beide Institutionen standen unter Leitung eines Direktors, der im osterreichischen Regime durch den autonomen Landesausschuss, nachher aber durch Amtasorgane der polnischen Wojewodschaftsamtes ernannt wurde. Das ganze Vermögen der Stiftung war in der Verwaltung ursprünglich des galizischen Landesausschusses, dessen Rechte, Pflichten und Kompetenzen im polnischen Staat ein spezielles Stiftungsdepartement des Wojewodschaftsamtes in Lemberg übernahm.
II. Wissenschaftliche Sammlungen:
Die Bibliothekssammlung in Lemberg umfasste:
a/ 26.227 Werke in ca 60.000 Bänden, darin 6.228 Altdrücke aus dem XVI und XVII Jahrhunderte und 47 Inkunabeln,
b/ 1659 Handschriften,
c/ 115 Diplome,
d/ graphische Sammlung in ca 10.000 Blättern,
e/ 311 Bilder, Miniaturen und dgl.,
f/ 821 anderer Museal-Gegenstände.
Der wertvollste Teil der lemberger Bibliothek besteht in zahlreichen polnischen Paleotypen des XVI Jhr /ca 1500 Ex./ und /ca 3000 Ex./ des XVII Jhr., darunter 56 Unicums und mehrere Rara und Rarissima.
Eine besondere Beachtung verdient ferner die Handschriftensammlung, die im Besonderen mehrere wertvollen Denkmäler von XII bis zum XVI Jhr enthält.

[17] У збірнику пропущено опис фундації Баворовських у Тернополі.

Seit 1937 fand sich im administrativen Bereiche der Stiftung neben der lemberger Bibliothek auch eine in Tarnopol, im dortigen altertlümlichen Schloss aufbewahrte Büchersammlung, die ca 14.000 Bänder enthielt und einen populär-wissenschaflichen Charakter aufwies. Das jetzige Schicksal jener, der Stiftung angehörenden Sammlung ist uns nicht bekannt, da wir es bisher nicht zu Stande zu bringen vermochten, unmittelbare Verhältnisse mit den Behörden der Stadt Tarnopol anzuknüpfen.

III. Das Vermögen:

Das Vermögen der Baworowskischen Stiftung bestand aus:

a/ den Landgütern Baworów, Myszkowice, Zasławie und Łuka Wielka im Bezirke Tarnopol und den Landgütern Krowinka, Józefówka und Łoszniów im Bezirke Trembowla, mit einer Gesammtoberfläche von ca 6.000 Joch /ca 3350 Ha/ kultivierten Bodens und ca 4.000 Joch /ca 2.200 Ha/ Wald. In den Ortschaften Myszkowice und Baworów waren produktive Brennereien tätig,

b/ mehrere industriellen Betrieben und zwar Türbin-Mühlan in Baworów, Myszkowice und Łoszniów, deren Produktion teilweise wirtschaftlich, teilweise handelsmässig verwertet wurde, weiter aus Steinbrüchen in Myszkowice und in Łoszniów,

c/ aus Zinshäusern in Tarnopol, Mickiewiczstr. 12,14 und 16,

d/ aus einem Hause und Garten in Lemberg, Baworowskistr. 2; in diesem Hause werden die Bibliothekssammlungen aufbewahrt,

e/ aus einem Grund-Kapital in Wertpapieren von einem nominalen Werte von ca 1.000.000 Złoty.

Alle Landgüter pflegten verpachtet zu werden und lieferten als Pachtzinse durchschnittlich 40 pro Joch, wovon 50% auf Roggen und 50% auf Weizen entfiel. Das durchschnittliche Einkommen von den Waldterrains bezog sich annähernd auf eine Summe von 120.000 bis 150.000 Zł. jährlich. Um die Gesammtsumme des Einkommens zu ermitteln, müsste man natürlich noch den jährlichen Gewinn aus den Mühlen, Steinbrüchen und Mietshäusern in Tarnopol hinzurechnen. Es muss jedoch betont werden, dass genaue Angaben über die Produktionshöhe aller Stiftungsgütter nur auf Grund einer Prüfung der Akte des Stiftungsdepartements bei Woyewodschaftsamte in Lemberg, Smolka-Platz 3/III zu erreichen wären, da die erwähnte Institutionalle Stiftungen im ehem. Galizien in ihrem unmittelbaren administrativen Bereiche behielt. Alle diesbezüglichen Akte, ca 2.000 Stipendiums-Stiftungen, Wohltätigkeits-Anstalten und auch Bibliotheken betreffend, wurden durch die Bolscheviken beschlagnahmt und sollen allem Anschein nach, im Hause N 2 bei der Karmelickastr. noch bis jetzt aufbewahrt werden.

Es ist noch zu erwähnen, dass der Gesammtgewinn aus allen Stiftungsgütern teilweise zwischen die beiden Bibliotheks-Anstalten in Lemberg und in Tarnopol verteilt, teilweise auch zum Zweck des Wiederaufbaues und der Investierung der Landgüter und Betriebe verbraucht wurde.

IV. Die bolschevistischen Zeiten:

Die lemberger Bibliothek blieb völlig unberührt bis zum Anfang des Jahres 1940; im Januar diesen Jahres wurde auch diese Sammlung dem Lemberger Filial der Akademie der Wissenschaften in Kiev – einverleibt. Vorläufig

wurde keine nennenswerte Veränderung durchgeführt; im April 1940 jedoch fing in der Geschichte der Sammlung die devastativ-revolutionäre Periode ein. Der Direktor der Bibliothek. Dr. Kotula, wurde nach Sibirien deportiert; die bisher musterhaft geordnete und konservierte Sammlung wurde zum Obiekte einer tiefgehenden Reorganisation, deren Programm eine Beschränkung des teilweise der Zentrale /Ossolinskigasse 2/ zugewiesenen Personals, weiter die des Lesesaals, zuletzt eine Kommassation der Sammlungen umfasste. Man fing mit, alten Drucken an, die in einem speziell-eingerichteten Magazin mit eisernen Fächern aufbewahrt waren; die Inkunabeln wurden in einer analogen Abteilung dar Zentrale deponiert, während der bisherige Raum den s. g. «Spez-Fond» aufnehmen sollte. Nun begann man die Zusammenstellung von Handbibliotheken für verschiedene Abteilungen; das Schicksal der Bücher teilte nachher ein Teil der Einrichtung; man hatte zuletzt die Translation der Handschriftsammlung nach dem Zentral-Gebäude vor, was jedoch nicht zur Realisierung gelangte. Man wollte jedoch mehrere Räume der Zentrale leeren, um anders über sie verfügen zu können; um dies zu erreichen, überwies man dem Baworowianum einen Teil der Archivalien-Sammlung, sowie zahlreiche, nicht inventarisierte Handschriften des Ossolinskischen Institutes. Die übrig gebliebenen Drucke aus dem XIX und XX Jhr in einer Gesamzahl von über 50. 000 Bände beschloss man der Haupt-Büchersammlung des Ossolineum einzuverleiben, was sich aber praktisch des Raummangels wegen als unausführbar erwies. Mit dem Augenblick aber, wo das Projekt einer Ubersiedlung der Kunstliteraturabteilung aus ihrem bishrigen Platz /Ossolinskigasse II/ ins Baworowianum aktuell wurde und verwirklicht werden sollte, fing man die Evakuation mehrer Räume an; aus einem Saal trug man einen Teil der Bücher in einen anderen Saal über, man häufte die Bücher in zwei Reihen auf Fächer, die noch vorher voll waren, auf; den anderen Teil der Bücher warf man einfach auf den Fussboden im Handschrifften-Magazin. Ein weiteres Reorganisations-Manöver beruhte auf einer Überweisung beinahe aller Bilder und Museal-Gegenstände an drei lemberger Museen, nämlich an das historische Museum, an die Bildergallerie und an das Kunstgewerbe Museum. Dies gestattete die leergewonnenen Bibliotheksräume in neuer Art auszunutzen; 5 Räume wurden der Kunstliteraturabteilung zugewiesen, 3 weitere Räume für den Rest der Baworowiana vorgesehen. [...]

НЗіО. ВР, № 17112/II, арк. 4-5. Копія, маш., нім. мова.

№ 100

[1939-1941], Львів. Рукописні збірки, які потрапили як депозит до відділу рукописів Бібліотеки НТШ у 1939–1940 рр.

[М. Деркач]

СПИС НЕЗІНВЕНТАРИЗОВАНИХ РУКОПИСІВ (ДЕПОЗИТІВ) ВІД 1939 р.

1-4. Збірка Архипенка /4 пачки/.
5-6. – //– О. Благодіра /2 пачки/.

7. – //– О. Сохацького.
8. – //– «1930 рік» /4 пачки/.
9. – //– «Роздумування».
10. – //– О. Саєвича.
11. – //– О. Красовського.
12. – //– В. Скляра.
13. – //– Н. Гнатюка*.
14. – //– R. Š. /статті до американських часописів/.
15. – //– Г. Тимощука.
16. – //– М. Стадника /Переклади і словник/.
17. – //– Л. Шрамченка.
18. – //– С. Хруцького.
19. – //– Целібат.
20. – //– Ів. Филипчака.
21. – //– Лебідя-Юрчика.
22-24. – //– О. Ковалевського /3 пачки/.
25. – //– Miscellanea /4 пачки/.
26-27 – //– С. Шухевича /2 пакети – більший і менший/.
28. – //– Р. Перфецького.
29. – //– Ів. Прокопова.
30. – //– Е. Копацького, нотатки.
31. – //– Др. Ів. Раковського – Астрономія.
32. – //– Ф. Крушинського.
33. – //– Р. Могильницького. «відібрав 5. VI. 1942»**.
34-88. – //– М. Грушевського.
98-107. – //– М. Грушевського.
89. – //– Кузьми-Ляхоцького.
90. – //– Тушицького.
91. – //– О. Назарука /архів/.
92. Збірка Фенціва.
93. – //– Б. Ярошевського.
94. – //– Хроніка укр. семінарійних курсів.
95. Протоколи засідань укр. професорів і доцентів львівського унів[ерситету].
96. – //– С. Маґаляса /1 пакет/.
97. – //– Кузьмовича.
98-107. – //– М. Грушевського.
108. – //– Жука.
109. – //– Протоколи «Рідної Школи» /2 пачки/, /Т[оварист]во Педаґоґічне/.
110. – //– Просвіти /Протоколи 1868–1939 [рр.] протоколи госп[одарської] ради службовиків/***. «відібрав 5. XII. 1941».
111. – //– Ів. Кревецького. /1/. «Копії актів до історії козаччини XVII в. з краківських архівів, друга пачка: записки укр. грамот XV–XVI ст. в зал[ізній] шафі».

---

* Позиції 14 і 15 – з позначкою «V».
** Тут і далі в лапках – дописки, зроблені пізніше.
*** Позиції 110, 114, 116, 118, 121, 124, 127 – викреслено, 129-131 – з позначкою «V».

112. – // – Кружка Р[ідної] Школи в Поляниці.
113. – // – Рідна Школа.– Акти розємного суду.
114. – // – Г. Журби. «відібрала, знайшлася ще одна пачка».
115. – // – М. Андрусяка.
116. – // – С. Крилача. «відібрав 11. IX. 1941 р.».
117. – // – Л. Бурачинської.
118. – // – А. Чекмановського. «відібрала п. Галина Журба».
119. – // – М. Здєховського.
120. – // – Ч[ервона] Калина /5/.
121. – // – Ф. Дудка /3/. «відібрав в липні 1941 р.».
122. – // – Вітошинського.
123. – // – В. Панькова.
124. – // – Історія Вецлярської громади. «відібрав 19. IX. 1941 р.»
125. – // – О. О. Кульчицьких.
126. – // – Ів. Крип'якевича.
127. – // – Т[оварист]во Укр. Агрономів /2 пакети в одній пачці/. «відібрав 11. VI. 1941».
128. – // – Ів. Сітницького.– Математична стаття.
129. – // – Журнал Укр. Капели.
130. – // – Студ[ентські] справи.
131. Збірка Галина.
132. – // – М. Саєвича.
133. – // – К. Бобикевич. /Повість/.
134. – // – Шана Липинського.
135. – // – Кружка Л[есі] Українки.
136. – // – Садового.
137. – // – Шмигельського.
138. – // – М. Заячківського.
139. – // – Нар. Земства.
140. – // – М. Корча.
141. – // – Укр. Ж[іночий] Комітет помочі раненим.
142. – // – Narodowa Org[anizacja] Kobiet.
143. – // – Кал[ендар] для всіх 1940 р.
144. – // – В. Білецького 3*.
145. – // – Жіночий Конґрес.
146. – // – Комітет політвязнів.
147. – // – Самчука Волинь.
148. – // – Кураха.
149. – // – Божика.
150. – // – Босого.
151. – // – Ол. Кисілевської. «перебрала Комісія по історії вітчизняної війни 12. VIII. 1944».
152. – // – Е. Ю. Пеленського /10 пачок/. «відібрав».
153. – // – Я. Весоловського /5 пачок/.

---

* Пропущено назву надходжень, очевидно – пачки. Позиції 152, 162 – викреслено, 147, 150, 153 – з позначкою «V».

154. – //– Здвиг сок[олів] 1914 р.
155. – //– Докторський диплом В. Е. Шараневича.
156. – //– Адреса до А. Волошина.
157. – //– Міська Суспільна Опіка.
158. – //– Переслідування духовенства. /Спис священиків/
159. – //– Зїзд укр. природників.
160. – //– Укр. Т[оварист]во Охорони дітей.
161. – //– Копії з віденських архівів.
162. – //– Ів. Озаркевича – Поезії. «вписано п[ід] ч. 545».
163. – //– Кивелюка.
164. Збірка Записок сільських парохів.
165. – //– Сандомирська м[іська] ґімназія.
166. – //– Підгірський Дзвін. /передплатники/.
167. – //– Москвофільство. /вирізки з часописів/.
168. – //– К. Кобєрський, підручник.
169. – //– Записки Долинського.
170. – //– Записки Камінського /без початку/.
171. – //– Анкета «Доброї Книжки».
172. – //– Протоколи чит[альні] «Просвіти» в Новому Санчі.
173. – //– Укр. Кр[айове] Т[оварист]во охорони дітей, протоколи.
174. – //– Т[оварист]во Плекання чужих мов і культур.
175. – //– Добродії «Р[ідної] Школи» /дефект!/.
176. – //– Записки гал[ицької] укр. старшини*. «під ч. 1460».
177. – //– Ф[ронт] Н[аціональної] Є[дності]
178. – //– О. Переяславський, Укр. Коз[ацьке] військо 1830 р.
179. – //– Початкові аркуші другого тому «Географії».
180. – //– Допомоговий фонд і Господ[арський] Стипенд[ійний] фонд.
181. – //– Праця Павликовського. «відібрав 12. I. 1941».
182. – //– Пляни Дух[овної] Семинарії.
183. – //– Відродження. /13 пачок/. «відібрав».
184. – //– Р. У. С. К. /4 пачки/. «звернено 12. I. 1941».
185. – //– Сіль[ський] Господар /30/. «звернено 7. IX. 1941».
186. – //– Тарнович /4 пачки/. «звернено д[ня] 13. VI. 1942».
187. – //– Е. Храпливий /2/. «звернено 11. IX. 1941».
188. – //– Дністер /в середині 5 кн. й 1 пачка/. «звернено 4. X. 1941».
189. – //– Протоколи 1819–32 [рр.] /2 томи в одній пачці/.
190. – //– Т[оварист]во Укр. Кооператорів.
191. – //– Будзиновський, Хлопський страйк.
192. – //– Т[оварист]во прихильників освіти /Відень/.
193. – //– Ст. Рудницький: Ґеоґрафія України.
194. – //– Яворівська ґімназія.
195. Збірка Культурна поміч.
196. – //– Академічний Комітет.

---

* Приписка про перенесення матеріалів: «під ч. 1460» (підкреслено). Позиції 181, 183-188, 197 – викреслено.

197. – //– Листи Стефаника. «вписано під ч. 1300/I-VIII».
198. – //– Листи М. Черемшини.
199. – //– Праця Мицюка.
200. – //– Укр. Заг[альна] Енциклопедія.
201. – //– Т[оварист]во Петра Могили.
202. – //– Папери з архіву Евангелицької Громади.
203. Музикова Ярослава – 4 фасцикули (1пакет).
204. Адреса В. Ільницькому.
205. Поезії Мосендза.
206. Литовські оповідання, збірочка для дітей /Переклад М. Бачинської-Донцової/*. «у скритці».
207. О. Бугаєнко – Поезії.
208. Історія народньої школи в Висовій.
209. Листи Ганни Барвінок до Івана Пулюя (копії). «вписано п[ід] ч. 660».
210. Турянський – Поза межами болю, драматична перерібка.
211. Протоколи Комітету для українських переселенців у Празі.
212. Будова Народного Дому у Стрию.
213. Падалка М.
214. І. Ганчарук.
215. Михайлик.
216. Пирогів.
217. Перфецький.
218. Видавництво «Всесвіт».
219. Очередько Ш.
220. Олексіїв В. – Стаття.
221. Захарович І.
222. Протоколи церкви в Запитові /Кінець XVIII і початок XIX в./. «вписано п[ід] ч. 772».
223. Проповіді 1-ої полов. XIX в. «вписано під ч. 548».
224. Метрики (3) рр. 1826, 1846 і 1847. «вписано під ч. 780».
225. Старі записки і акти, кінець XVIII і початок XIX в.
226. Листи до Д. Танячкевича. «вписано п[ід] ч. 770».
227. Протоколи істор[ичного] Семинара гр[еко-]кат[олицької] богослов[ської] академії 1930/35 [рр].
228. Папери Нова «Зоря» /4 в'язки/**.
229. Збірка фундаційних записів /дар Др. В. Ревюка. «звернено 18. X. 1941».
230. Листування Др. Ст. Томашівського /1918–22/.
232. М. Грушевський, Листування – Словар істор[ичний].
233. М. Грушевський. Листи до нього, Франка, Коцюбинського.
234. Папери читанок Галицької й Стрийської дільниці у Львові /1 пачка/.

---

* Позиція 200 – обведено кружком, 209, 222-224, 226, 229 – викреслено, 206, 221 – з позначкою «V».

** Правильно: «Нової Зорі».

235. Обіжники Виділу Краєвого й тимчасового Виділу Самоуправного /1905–28/ [рр].
236. Акти статистичної Комісії 23. IV. [1]940.
237. Луцький Остап /дві пачки 27. IV. [1]940/.
238. Мочульський М. /27. IV. [1]940/.
239. Янчак Ярослав /збірки паперів/ 9. V. [1]940/.
240. /1, 2, Бережницька-Будзова /рукописи, 10. V. 1940/*. «звернено 27. VIII. 1941».
241. /1 Таранько М. 2 пачки листів, 1 рукопис, 2 пачки, 1 рукопис Юрія Рудницького.
241 /2 Переклад Лєсінга Мінна Ф. Барнгельм.
242. Спогади? з 1923 р. Рукописи ріжних авторів /передав В. Сімович 21. V. [1]940, 23. V. [1]940.
243. Драматичні твори /передав Гануляк 30. V. 1940/.
244. Ноти з Просвіти /автографи/ – 31. V. [1]940.
245. Дневник /по польськи/ до записування метеорологічних помічень 31. V. [1]940.
246. Віктор Приходько – з історії повстання університету Кам'янецького на Поділлі, дав дир. Дорошенко 17. VI. [1]940.
247. Відповіді міністрів на інтерпеляції наших послів 17. VI. [1]940.
248. Леонтович Vae victis й інші рукописі.

24. VI[.1940]

249. З рукописів Руської Матиці.
250. Бова.
251. Збірка нот.
252. Списки книжок з обов'язкового примірника /2 теки/, 3 коробки.

25. VI. 1940.

253. Николишин – Розладдє, друк книжки з поправками автора /з дублетів/.
254. Тарнавський Зенон – Тарас Шевченко, п'єса на 4 дії /Др. Лужницький/.
255. Александер Крать – Записи пісень, відписи, дар Скрутня 1937.
256. Альбом Шевченківської Вистави [–] тексти**.
257. Судова справа Спілки Визволення України.
258. Бачинський, В. – Меморіял і промова /коректи./

27. VI. [1]940.

259. Листування Др. Я. Гординського, передала О. Дучимінська. «вписано під ч. 726».

29. VI. 1940.

260. Мирон Кордуба – Матеріяли до географічного словника, I–II пачки.
261. Мирон Кордуба – Бібл[іографічний] словник укр. історичних діячів.

Липень.

17/VII. Прибули рукописи т. Кревецького. Вписані п[ід] ч. 1360.
262. Листи до Весоловського.
263. Польські військові листи.

---

* Викреслено позиції: 240, 256, 259.
** Дописано: «в Оссолінеум».

264. Автобіографія Левка Бачинського.
265. Квіти реквізіційні з 1918 р.
266. Федорців – Рецензії і матеріяли.

Серпень.

Рукописи Старосольського /27. VIII. [1]940/.

Вересень.

267. Збірка світлин-копій автографів Шевченка /в зал. шафі/.
268.-76* о. Іляріона Дмитрика до А. Чайковського, 2-80 письм[енника] Др. Андрія Чайковського до Дмитрика.

Жовтень.

269. З рукописи** – копії.
Мотиль – Рудольфа Моха /2 пр[имірники]/, дар В. Щурата.
270. / – Кобилянської – «Людина», з автографом. Дописано до Коб[илянської] /16. X. [1]940/. /в зал[ізній] шафі/.

Листопад.

271. Галичук – Про виховання /рукописи/ 12. XI. [1]940.
272. Пам'ятники історичні, що відносяться до польської революції 1794 [р]. Від Голубця. 12. XI. [1]940.
273. Рукопис[и] Блажкевичевої, Феденка, Бочковського /Лисий, 12. X. [1]940/.
274. Метрика міста Августова 1748.
275. Visitatis generalis – села Сопушина 1764.
276. Підписи гостей на першій пед[агогічній] виставі у Львові з 4. VI. 1938.

ЛННБУ. ВР. ф. 9. спр. 1494, арк. 1-8. Оригінал, маш., рук., укр. мова; Опубл.: Гуцаленко. – С. 230-237. Подаємо за публікацією.

№ 101

[1941, Львів]. Інформаційна довідка про стан видавництва і друкарні Національного закладу ім. Оссолінських у Львові під час радянської і в перші місяці німецької влади

Der Verlag in bolschewistischen Zeit.

Am schlimmsten war es mit der Verlag und dem Vermögen des Institutes. Die bolschewistische Waltung hat sich sehr ungünstig für die sämtlichen Angelegenheiten des Ossolińskischen Institutes erwiesen. Am schmerzhaftesten betraf das Institut die Loslösung unseres Verlages und die Schaffung einer unabhängigen Leitung für ihn. In der Folge kam es zu einem völligen Zerschlagen des Verlagsapparats, die Vernichtung aller Reserven, die Reorganisation der Druckerei und der Magazine, aus den Betriebsanlagen wurden 4 Flachdruckmaschinen und 2 Drahtnähmschinen entführt, der fasst ganze Vorrat der Matrizen, Typen und Klischees, wurde zu Blei umgeschmolzen, der Verbrauch von 26 Wagen Papier und die Leerung unserer Magazine mit

* Пропущено, мабуть, слово «листів».
** Тобто, два – Р. Моха, один – О. Кобилянської, одержані 16. X. 1940 р.

eigenen Verlagen im Werte über 3 ½ Millionen Zł, um sie als Makulatur zu vernichten. Nur die wissenschaftlichen Publikationen blieben, aber auch ihr Vorrat fiel der Raubwirtschaft zu Opfer. An die Betriebsanlagen wurden analoge Unternehmungen der Szewczenko Gesellschaft angeschlossen, in das Ossolineum wurde folgendes gebracht: 1 Flachdruckmaschine, 1 kleine Druckmaschine, Schriftsetzerei, 3 Intertypen, 5 Sceneidemesser, 1 Vergoldungspresse, 1 Perforiermaschine. Infolge dieser Wirtschaft verringerte sich der Arbeiterstand von 160 in der Vorkriegszeit /in der Hochsaison war er immer viel höher/, zu 30 die jetzt in Arbeit sind. Zu den effektiven Verlusten, welche das Institut und sein Verlag erbitten haben, gehört die Vernachlässigung der Angelegenheit der Immobilien bei Sikstuskagasse 33, und Kopernikagasse 28, un 28a. Jene Immobilien, welche ausser drei Zinshäusern noch geräume Industriegebäude der ehemaligen Druckerei umfassen, wurden im Sommer des Jahres 1939 vom Institut erworben und zwecks Kommasation aller Betriebsanlagen und des Verlages, wie auch Freilegung bezüglicher Räume im Bibliotheksgebäude für ständig anwachsende wissenschaftliche Sammlungen. Die nötigen Vorarbeiten wurden durchgeführt und beim Kriegsausbruch waren die Gebäude bereits zum Gebrauch fertig gestellt.

Die bolschewistische Administration hat die Angelegenheit vernachlässigt, und die Nationalisierung der Häuser sowie die Belegung der Industriegebäude durch das Militär zugelassen. Folge dessen war die Vernichtung der inneren Einrichtung; dagegen sind die Beschädigungen der Gebäude zur Zeit schwer festzustellen.

Die Regelung jener Angelegenheiten zu Gunsten des Institutes ist sehr dringend, denn die Druckerei im Mietlokal Ossolińskistrasse 13, wurde von einer Fligerbombe stark beschädigt; ausser der Vernichtung zweier Maschinen, besteht, angesichts der Baufälligkeit des Gebäudes, unumgängliche Notwendigkeit der sofortige Ueberführung der Maschinen in eine andere sichere Unterbringung. Mit der eventuellen Befreiung des Gebäudes bei der Sikstuskagasse 33 von militärischen Einquartierungen, würde die Aufgabe befriedigend gelösst.

Der jetzige Zustand.

Nach dem Rückzug der Bolschewisten aus Lemberg, den 30 Juni d.J. übernahm das O.U.N. /die Organisation Ukrainischer Nationalisten/ den Verlag, die Druckerej und die Buchbinderei, die Vertreter des Ossolińskischen Institutes schob beiseits und unsere Betriebe wurden als «Buchdruckerei Nr 3. der Organisation Ukrainischer Nationalisten anerkannt. Den 22 Juli d.J. ergab die Stadtverwaltung von Lemberg einen Erlass, der in ihrem Organ «Ukraiński Szczodenny Wisti» Nr 16. vom 24. Juli veröffentlicht wurde, auf dessen Grund eine besondere Komission zur Sicherstellung des Vermögens der bolschewistischen Akademie der Wissenschaften ernannt wurde /siehe Beilage/. Im Namen dieser Kommission übernahm die Leitung unseres Verlages sammt den Betrieben ein eigens dem ernannter Verwalter. Wir wollen die die juridische Seite dieser Verordnung hier nicht diskutieren, aber es muss hervorgehoben werden, dass die Tätigkeit des neuen Verwalters weitere Desorganisierung unserer Betriebe bedroht. Die alten, seit mehreren Jahren

beschäftigten hoch kwalifizierten Arbeiter werden entlassen und durch neue ersetzt; besonders anschaulich trat es in der Buchbinderei hervor, die zurzeit untätig ist – wo am Stelle des alten, verantwortlichen Leiters, ein neuer minderwertiger angestellt wurde, und diesem sammt zwei neuangestellte Lehrlingen ist ein moderner Betrieb mit einer Einrichtung im Werte von einigen hundert Tausend übergeben worden.

Im Interesse der Sicherstellung der Unversehrtkeit sowie der vollen Leistungsfähigkeit der Betriebe scheint es zu liegen, dass dem jetzigen Zusttand müglichst rasch ein Ende gemacht und die Leitung der Betriebe, ihrem rechtmässigen Eigentümer d.h. dem National Institut Ossoliński übergeben wird.

Eng damit verbunden ist die Angelegenheit fremder Druckerei- und Buchbinderei-maschinen, die von den Bolschewisten in die Ossolińskischen Betriebe hineingebracht wurden; es scheint sehr wünschenswert zu sein, diese Maschinen der Ukr. Schewczenko Gesellschaft der Wissenschaften, welcher sie angehören zur Verfügung gestellt und von ihr abgeholt werden.

НЗіО. ВР, № 17065/II, арк. 44-46. Копія, маш., нім. мова.

№ 102

[1941], Львів. Інформація Тадеуша Маньковського про перевезення Поторицької бібліотеки до Львівської філії Бібліотеки АН УРСР взимку 1939–1940 рр.

W ciągu zimy 1939/40 zwiezione zostały zbiory Biblioteki Poturzyckiej z pałacu przy ul. Kurkowej 15 do Ossolineum i złożone w t. zw. oddziale Koncentracji. Zbiory te jednak przed przeniesieniem ucierpiały znacznie wskutek kwaterunku wojskowego. Zdekompletowano niektóre starodruki, deptano książki powyrzucane z półek na ziemię, możliwie że i palono nimi w piecach. Straty w zbiorze dałyby się ustalić dopiero przez porównanie z katalogiem biblioteki, zbioru graficznego i rękopisów.

W Ossolineum w myśl zarzędzeń władz sowieckich, zbiór został rozbity na części. Część zatrzymaną została w t.zw. oddziale koncentracji, stare druki włączono do zbioru oddziału starodruków, inne książki stosownie do swei treści oddano poszczególnym, utworzonym wówczas gabinetam i oddziałam. Rękopisy włonczono do Oddziału rękopisów, zbiory graficzne przekazano oddziałowi sztuki. Rozdzielony na kilkanście częsci zbiór Biblioteki Poturzyckiej przestał stanowić jednolitą całość i trzeba będzieszeregu lat pracy i porządkowania prowadzonego w łączności z przywróceniem biblioteki Ossolineum do pierwotnego stanu, by wydzielić znów to, co stanowiło przedtem Bibliotekę Poturzycką.

Praca ta będzie mogła być dokonywana tylko stopniowo. W tych warunkach nasuwa się sama przez się myśl, aby Biblioteka Poturzycka pozostała na stałe złączona z Ossolineum, jako jego odrębna i samoistna jedynostka składowa, podobnie jak pr. zbiory Pawlikowskich. Pod wzgldem prawnym stanowiłaby ona w łonie Ossolineum wieczysty depozyt rodziny Dzieduszyc-

kich, względnie Ordynacji. Ze stanowiska administracji bibliotecznej zapewniałoby jej Ossolineum osobne pomieszczenie i traktowanie jej jako odrębnej całości, czemu odpowiadałoby na zawnątrz gmachu umieszczenie odpowiedniego napisu. Osobny katalog zaznaczałby również odrębność zbioru [podobnie [...][*] jak i osobna pieczęć i exlibris][**]. Tylko o odniesieniu do zbioru graficznego ze względow technicznych byłoby wskazane pomieszczeniego łącznie ze zbiorem graficznym Lubomirskich i Pawlikowskich przy zaznaczeniu jednak jego odrębności przez przechowywanie w osobnych tekach jako osobnej kolekcji.

Decyzja hr. Ordynata możliwie rychła w tej materji byłaby wszech miar pożadaną, wobec konieczności odpowiedniego traktowania już [...][***] przedmiotów nanależących do Bibl. Poturzyckiej w samem Ossolineum i kierunku polityki bibliotecznej w Zakadzie, która musiałaby być do tego zastosowana. Prawne unormowanie sprawy przy udziale kompetentnych czynników następowałoby w późniejszym czasie[****].

НЗіО. ВР, № 17066/ІІ, арк. 210-211. Оригінал, рук., пол. мова.

№ 103

[1941], Львів. Інформація Вацлава Ольшевича про перевезення Поторицької бібліотеки до Львівської філії Бібліотеки АН УРСР

[5*]Biblioteka Poturzycka Dzieduszyckich uległa przed przeniesieniem do Ossolineum silnemu zniszczeniu, gdy po zajęciu pałacu przy ul. Kurkowej przez wojsko sowieckie zbiory zostały przez nie z pokoi bibliotecznych brutalnie usunięte i na kupę w nieładzie rzucone. Dopiero po pewnym czasie udało się zarządowi bibljoteki filji Akademii Nauk Ukraińskiej uzyskać dostęp do zbiorów i pozwolenie na ich przewiezienie. Uskuteczniono to w największym pośpiechu i przewieziono, co się dało, w stanie zupełnego nieładu otwartemi wozami – bez żadnej ochrony w formie pak czy skrzyń – na ul. Ossolińskich 11 do t. zw. Koncentracji.

Zanim to nastąpiło, część zbiorów w sposób dziś nikomu nieznany została z ul. Kurkowej usunięta i rozproszona. Dochodzą obecnie wiadomości, że skrzyni z dyplomami znalazły się w klasztorze Bernardynów, a jakieś dokumenty z Biblioteki Poturzyckiej – w klasztorze dominikanów.

To, co zostało zwiezione na ul. Ossolińskich, zwalono na ziemię w ciasnym, brudnym 2-pokojowym lokalu po fabryce [..kalaczek] (na parterze w II-em podwórzu). W czerwcu 1940 r. rozpoczęto ich segregowanie pod zwierchnim kierunkiem dra T. Mańkowskiego. Wyłączono wówczas rękopisy, starodruki (XV–XVIII w.) i przekazano je odpowiednim oddziałom Ossolineum,

---

[*] Слово не прочитано.
[**] Вставка у тексті.
[***] Слово не прочитано.
[****] Внизу аркуша помітка: «(pis. T. Mańkowski)».
[5*] У лівому верхньому кутку аркуша помітка: «W. Olszewicz ?».

dzięki czemu uratowano znaczną część zbiorów choć w stanie fragmentarycznym. Reszta t.j. książki XIX w. zostały posegregowane według treści i rozmieszczone wspólnie z książkami innego pochodzenia w różnych lokalach Koncentracji, a mianowicie:

dział literatury, krytyki, historji literatury – w Muzeum
« historji na Ossolińskich 11 na I p.
« filozofji, geografji « » II p.
« przyrody, medycyny, rolnictwa, ekonomji – na parterze
« teologji – częściowo na parterze, częściowo w Studionie,
« bibliografii – na parterze (w dawnym magazynie Ossolineum t. zw. [n. - 5]).

W żadnym z działów nie może być mowy o przejęciu go przez Ossolineum w całości. Są to zawsze tylko fragmenty; wydawnictwa seryjne lub wielotomowe są zdekompletowane; z dawnego podziału na języki i autorów nie zostało śladu. Również pudła katalogu kartkowego przywieziono nie wszystkie; niektóre były puste i zniszczone, inne zawierały kartki pomieszane. Złożono je możliwie starannie w oddziale rękopisów jako mające głuwnie historyczne znaczenie.

Z działu historji wcielono kilka tysięcy tomów do inwentarza Ossolineum wśród numerów 300.001 – 3[36.]000, część – wśród numerów 275.000 – 289.000 pirwsze jako unikaty, drugie jako dublety w stosunku do dawniejszych zasobów Ossolineum. Kilkaset tomów weszło do zbioru trypletów, przeznaczonego na wymianę, z nich kilkanaście tylko tomów zostało wysłanych do Moskwy i Kijowa; reszta pozostała wśród trypletów w domu na ul. Ossolińskich 11 na I p.

Stan, w jakim biblioteka Poturzycka znalazła się jeszcze na jesieni 1939 r. w pałacu na ul. Kurkowej, rozrzucenie zbioru po różnych lokalach i działach Koncentracji w Ossolineum, zaginienie części zbioru, brak inwentarzy i zniszczenie katalogu kartkowego nie pozwalają na rekonstrukcję biblioteki.

Z 48 tysięcy tomów, jakie zbiór ten liczył w r. 1929 [?], przeniesiono do Ossolineum ok. 30 tysięcy. Znalazły się tu one wśród ściąganych zewsząd zasobów Koncentracji i stanowią ± 1/10 jej część. Wyodrębnienie ich w ciągu krótkiego czasu jest zupełnie niemożliwe, gdyż to wymaga przejmenia całości Koncentracji we wszystkich jej lokalach. Nawet gdyby się znalazły środki na opłacenie kilku sił fachowych, któreby książki i broszury biblioteki Poturzyckiej wyodrębniały, praca mogłaby posuwać się tylko bardzo powoli ze względu na brak miejsca. A rezultat pracy bądzie zawsze tylko początkowy, dawnej całości już nigdy nie da się odtworzyć!

Natomiast istnieje ważność innego załatwienia, któreby uszanowało pochodzenie książek z jednej celowo zbieranej kolekcji i możliwie szybko udostępniło je pracownikom naukowym bez tworzenia osobnej jednostki bibliotecznej, pochłaniającej koszty administracyjne.

Możność taką przedstawia wcielenie ocalałych zbiorów do Ossolineum w formie wieczystego depozytu z zastrzeżeniami:

1) że w ogólnych inwentarzach Ossolineum przeznaczone dla nich będą kontyngenty numerów, które będą nazwane «Biblioteka Poturzycka Dzieduszyckich»,

2) że taki samy napis umieszczony będzie na kartkach katalogowych,

3) że książki już posiadane przez Ossolineum nie będą traktowane jako dublety, lecz że również wejdą do inwentarzy.

Dzięki temu zbiory będą ustawione wielkiemi grupami, a więc wyodrębnione zgodnie z zasadą nowożytnego zachodniego bibliotekarstwa, a równocześnie kartki katalogowe znajdą się w ogólnej kartotece alfabetycznej. Praca taka mogłaby być dokonana stopniowo w ciągu kilku lat trwania procesu dekoncentracji, w granicach wielkich kontyngentów numerów w inwentarzach, a pewnem potanieniem i przyspiszeniem pracy byłoby zużytkowanie ocalałych kartek katalogowych, które pod względem formatu i nawet wewnętrznego podziału są identyczne z kartkami katalogu Ossolineum.

W ten sposób choć część pięknej biblioteki zostałaby uratowana i udostępnoina z zachowaniem tradycyjnego miana, danego jej przez zasłużonych założycieli.

НЗіО. ВР, № 17066/II, арк. 212-213. Оригінал, рук., пол. мова.

№ 104

16 січня 1942, Львів. Розпорядження комісаричного керівника Державної бібліотеки у Львові Ульріха Йогансена про заборону вилучення й випозичання книжок з львівських бібліотек

Abschrift. *Abt. II.*

Z: 113/42 *24/I. 1942*

GENERALGO[U]VERNEMENT
Der Gouverneur des Distrikts Galizien
CHEF DES AMTES

Lemberg, den 16. 1. 1942

An die Abteilung Wissenschaft und Unterricht
im Hause.

Ich untersage jede Ausgabe von Büchern aus den hiesigen Bibliotheken an Dienststellen des Reichs und des Generalgouvernements. Es kommt auch eine Entleihung von Werken nur bei Nachweis besonderer Dringlichkeit in Betracht.

Beglaubigt: gez. Dr. Losacker. Johanssen [Підпис]
[Кругла печатка з гербом Великонімеччини] Staatsbibliothek Lemberg

Auf Grund der obigen Weisung wiederhole ich noch einmal mein Verbot Bücher ohne besondere Genehmigung abzugeben, bezw. auszuleihen. Dies

Verbot erstreckt sich auch auf Dienststellen der Wehrmacht, Polizei, Partei usw., die an mich zu verweisen sind.

Der Kommissarische Leiter der Staatsbibliothek Lemberg
Johanssen [Підпис]
[Кругла печатка з гербом Великонімеччини] Staatsbibliothek Lemberg

НЗіО. ВР. № 17129/II, т. 1, арк. 57. Копія, маш., рук., нім. мова.

№ 105

19 січня 1942, Краків. Лист президента Головного відділу науки і навчання Генерального Губернаторства Адольфа Вацке до губернатора дистрикту Галичина Отто Вехтера у справі організаційної структури Державної бібліотеки у Львові

Regierung des Generalgouvernements
Hauptabteilung Wissenschaft und Unterricht, Erziehung und Volksbildung
Hauptverwaltung der Bibliotheken
Bearbeiter: Dr. Abb

Betrifft: Die Staatliche Bibliothek in Lemberg

An den Herrn Gouverneur des Distrikts Galizien
Lemberg
Z.u.Betr.w.o.

Nachdem der Distrikt Galizien am 1. August 1941 ein Bestandteil des Generalgouvernements geworden ist, unterstehen auch die wissenschaftlichen Büchersammlungen des Distrikts meinem Verwaltungsbereich. Für die Stadt Lemberg ordne ich an, daß die dortigen wissenschaftlichen Bibliotheken verwaltungsmäßig zu einer deutschen staatlichen Bibliothek zusammengefaßt werden, die sich in zwei Abteilungen gliedert:

Abt. I: Hochschulbibliotheken; dazu gehören:

Universitätsbibliothek, Bibliothek der technischen Hochschule, des medizinischen Instituts und der übrigen Hochschulinstitute und Seminare;

Abt. II: Spezialbibliotheken:

Bibliothek des Nationalinstituts Ossoliński,
Baworowskische Bibliothek,
Bibliothek der Schewtschenko-Gesellschaft,
Bibliothek des Instituts «Narodny Dom»,
Studion (die Bibliothek des Metropoliten),
Jüdische Bibliothek.

Die Staatliche Bibliothek Lemberg wird einem deutschen kommissarischen Leiter unterstellt, der zugleich als Fachreferent der Abt. Wissenschaft

und Unterricht beim Gouverneur des Distrikts Galizien angehört. Die Staatliche Bibliothek untersteht der fachlichen Leitung der Hauptverwaltung der Bibliotheken in Krakau.

Watzke

Бундесархів, Потсдам. Головне управління бібліотек, St. 12. 01, № 18, арк. 80. Чернетка листа написана Г. Аббом на бланку Головного управління бібліотек; Опубл.: Biblioteki Naukowe w GG. – S. 93-94.

№ 106

2 лютого 1942, Львів. Звернення керівника III відділу Державної бібліотеки Володимира Дорошенка до господарського відділу міської управи в справі надання допомоги одягом і взуттям працівникам відділу

Staatsbibliothek Abt. 3
Lemberg, Distriktstr[asse]. 24

An den Stadthauptmann
Wirtschaftsamt in Lemberg

Bitte um ein ~~Kontingent~~[18] von Textilwaren, Schuhen u. Schuhsohlen für unsere Anstalt auf die Monate November u. Dezember 1941. In unserer Anstalt sind 20 Angestellte beschäftigt.

Bezugscheine bedürfen folgende Personen:
1. Byłeń Bohdan – Ungarnstr. 26
   Textilwaren, Schuhe
2. Demkiw Adam – Korołewy Jadwigigasse 37/1
   Textilwaren, Schuhe, Schuhsolen,
3. Derkatsch Marie – Supińskigasse 3/1
   Textilwaren, Schuhsolen,
4. Grabowska Aniela – Arcischewskigasse 8.
   Textilwaren, Schuhe, Schuhsolen
5. Doroschenko Wladimir – Distriktsstr. 26
   Textilwaren,
6. Iwaneć Wladimir – Wallstr. 4/II
   Textilwaren, Schuhe
7. Ischtschenko Nonna – Breitegasse 81/2
   Textilwaren, Schuhe
8. Korduba Myron – Piskowagasse 38/2
   Schuhe,
9. Sawtschak Lidia und Lubow – Botschkowskigasse 2
   2 Textilwaren, 1 Schuhe,

[18] Зверху надписано слово «Formulare».

10. Jantschak Jaroslau – Syxtusgasse 38/2
    Textilwaren, Schuhe
11. Jackiw Mychajło – Hausnera 15
    Schuhsolen,
12. Schteliga Marie – Rybackagasse 4/5
    Textilwaren, Schuhe

Lemberg, 2. II. 1942
Leiter der Staatsbibliothek [Abt. III][19]

НЗіО. ВР, № 17130/ II, т. 1, арк. 2. Копія, маш., нім. мова.

№ 107

18 лютого 1942, Львів. Повідомлення книжкового об'єднання «Книготорг», адресоване до дирекції друкарні АН у Львові щодо продажу книжкових запасів колишньої Книгарні НТШ й Видавництва Оссолінських[20]

Книгарське Обєднання
К н и г о т о р г
Львів, вул. Дистрикту 12.

Львів, дня 18 лютого 1942.

Дирекція Друкарні А.Н.
Л ь в і в
Оссолінських

Подаємо, що всі книжкові запаси Видавництва Академії Наук на підставі умови з комісаром Академії перебираємо до продажі ми тому що у Ваших магазинах є складена частина книжок /б. Книгарні Наук. Т[оварист]ва [ім. Шевченка], б. Видавництва Оссолінських і т. д. / ті книжки із моментом коли потепліє, перевеземо до наших магазинів для сигригування. Нині хочемо звернути Вашу увагу на те, що частину книжок головно польських вже з провірки до Уряду Пропаганди і що частина тих книжок вже є дозволена до продажі або як недозволені підуть на знищення. Нагляд і контролю за нашим посередництвом має Уряд Пропаганди і всякі можливости і для того надужитя крадежі і т. д. треба заздалегідь виключити і для того що деякі речі в тих магазинах є властністю Друкарні, ключі від тих магазинів залишено у п. Шатана, який відповідає під кожним оглядом за цілість магазинів.

З поважанням
Л. С. /подпіс/[21]

НЗіО. ВР, № 17065/ II, арк. 124-125. Копія, маш., укр. мова.

---

[19] Назва відділу в документі пропущена.

[20] У 1942 р. на ці книжки, які тоді знаходилися в старих сховищах Оссолінеуму на вул. Калічій, 5, претендувало видавництво «Книготорг». Але М. Ґембаровичу вдалося їх зберегти, і перенести до головного корпусу Оссолінеуму на вул. Оссолінських, 2.

[21] На іншій збереженій копії документа внизу підпис олівцем: «(Bałandiuk)».

№ 108

6 березня 1942, Львів. Повноваження комісаричного управителя Державної бібліотеки у Львові Ульріха Йогансена для керівника «Polygraph-Trust» Гуфнаґеля в справі перевезення видань Оссолінеуму до бібліотеки

Staatsbibliothek — Lemberg, den 6. 3. 42.
Lemberg, Blumenstr. 5

VOLLMACHT

Gemäss Entscheidung der Abt. Wissenschaft u. Unterricht und der mit dem Leiter des Polygraph-Trusts, Herrn Hufnag[e]l, getroffenen Vereinbarung sind die ehem. Ossolinskischen Verlagsbestände in die Staatsbibliothek zu überführen.

Ich ermächtigen den komm. Verwalter der Staatsbibliothek, Abt. II, Herrn Dr. Gebarowicz, die Uberführung vorzunehmen und über die empfangenen Bücher bezw. Buchpakete Quittung zu leisten.

Der. komm. Leiter der Staatsbibliothek [Підпис Ульріха Йогансена]
[Кругла печатка з гербом Великонімеччини] STAATSBIBLIOTHEK LEMBERG

НЗіО. ВР, № 17065/II, арк. 129. Оригінал, маш., нім. мова.

№ 109

11 березня 1942, Львів. Лист Юрія Старосольського до директора Державної бібліотеки (відділ Оссолінських) з проханням повернути конфісковану бібліотеку батька, Володимира Старосольського

[Штамп]
Advokat
Dr. GEORG STAROSOLSKYJ
Lemberg, Zwillingstr. 4/1
Tel. 105-01. *[11. 3. 42]*

[Z: 298/42 (d 2)]
An den Herrn Direktor
der Staatlichen Bibliothek /Abt. Ossolineum/
in Lemberg

Mein Vater Dr. Wladimir Starosolskyj, Rechtsanwalt und Professor der Ukrainischen Universität in Kamenez Podilskyj und Prag zuletzt in Lemberg wohnhaft war gemeinsam mit mir Besitzer einer grösseren wissenschaftlichen Bibliothek, die in unserer Wohnung in Lemberg, Ujejskiegostr. /jetzt Zwillingstrasse/ 4 W. 4 untergebracht war.
Nach Besetzung Galiziens durch die Sowiets wurde mein Vater verhaftet, meine Familie, d.h. die Mutter, der Bruder und die Schwester wurden nach Asien verschleppt, ich aber musste nach dem Generalgouvernement fliehen.

Infolgedessen wurde unsere Bibliothek mit Bücherschränken, einem Schreibtisch mit zwei Sesseln von unseren weiteren Angehörigen als Deposit in die Bibliothek der damaligen Ukrainischen Akademie der Wissenschaften im jetzigen Ossolineum Hinterlegt, wo sie sich auch jetzt befindet.
Die Bibliothek bestand vorwiegend aus wissenschaftlichen Werken aus dem Gebiete des Rechts, der Soziologie und der Philosophie in deutscher, ukrainischer, polnischer, französischen, russischer und englischer Sprache. Es waren dabei auch literarische Werke und viele, die nur persönlichen Wert für uns darstellen. Alle Bücher waren mit «Ex Libris» meines Vaters oder mit seiner oder meiner Unterschrift versehen. Es waren auch vier nusshölzerne Bücherschränke und ein alter Schreibtisch mit zwei gepolsterten Sesseln dabei. In einem Bücherschrank waren auch Dokumente, Handschriften und Materialien meines Vaters, sowie einige wichtige Akte aus unseter Rechtsanwaltkanzlei, Photos usw. unterbracht.
Ich bitte hiermit mir höflich zu genehmigen diese Bibliothek mit den aufgezählten Möbelstücken in Verwahrung zu nehmen.
Das Eigentumsrecht kann ich jederzeit beweisen.

Lemberg, den 11. März 1942

Dr. Georg Starosolskyj [Підпис]
Lemberg, Zwillingstrasse 4 W. 4

[*Gegen die Auslieferung von genannten Büchern und Einrichtungsgegenständen insoweit sie bei uns noch vorhanden sind, ist nichts einzuwenden.*
19.III.1942. M. Giembarowicz]

НЗіО. ВР, № 17129/II, т. 1, арк. 79-79 зв. Оригінал, маш. з рук. помітками, нім. мова.

№ 110
18 березня 1942, Краків. Лист Дирекції архівів у Кракові до Архівного управління у Львові щодо рукописних документів Оссолінеуму

REGIERUNG
DES GENERALGOUVERNEMENTS
STAATSSEKRETARIAT
DIREKTION DER ARCHIVE

Krakau, den 18. März 1942.

Akt. z. 976/42.

Zum Bericht vom 25.2.1942 – 292/42 –

ersuche ich um einen listenmäßigen Nachweis welche Herrschaftsarchive Galiziens vor dem Kriege im Ossolineum hinterlegt wurden. In dem Verzeichnis

ist neben dem Besitzer des Archivs bezw. der Familie auch der letzte Archivort (Adelssitz) und der ungefähre Umfang und die Archivzusammensetzung (Urkunden, Handschriften, Akten) anzugeben.

Randt

An das
Archivamt
Lemberg

Amt des Distrikts
Chef des Amtes.

[Штамп]
GENERALGOUVERNEMENT
DER GOUVERNER DES DISTRKTS GALIZIEN
Eingegangen 23. III. 1942
Beil.----------
Bearb. ----------

ЦДІА України у Львові, ф. 755, оп. 1, спр. 142, арк. 1. Оригінал, маш., нім. мова.

№ 111

19 березня 1942, Львів. Лист комісаричного керівника Державної бібліотеки у Львові Ульріха Йогансена до Юрія Старосольського у справі повернення йому бібліотеки його батька, Володимира Старосольського, та конфіскованих меблів

Staatsbibliothek Lemberg
Blumenstrasse 5.
Z: 298/42

Lemberg, den 19. März 1942

An
Herrn Dr. Georg Starosolskyj
Lemberg, Zwillingstr. 4/I.

Ich bin damit einverstanden dass sie Ihre Privatbibliothek, die sich z. Zeit in der Staatsbibliothek Abt. II. befindet nebst Bücherschränken, Schreibtisch und Sesseln wieder an sich nehmen. Wegen der Einzelheiten der Übergabe wollen Sie sich mit dem komm. Verwalter der Staatsbibliothek der Abt. II. in Verbindung setzen und ihm nach Übernahme Quittung leisten.

Der Kommissarische Leiter der Staatsbibliothek Lemberg
Jo [Підпис У. Йогансена]

НЗіО. ВР, № 17129/II, т. 1, арк. 80. Оригінал, маш., рук., нім. мова.

№ 112

28 травня 1942, Львів. Звіт комісаричного управителя III відділу Державної бібліотеки у Львові Володимира Дорошенка про кількісний стан збірок колишньої Бібліотеки НТШ

[Штамп] STAATSBIBLIOTHEK
Lemberg Abt. 3. LEMBERG
Distriktstrasse № 24

a/ Gesamtbestand an katalogisierten Druckschriften....225452 Bd.
davon Wiegendrucke.....1
b/ Gesamtbestand an Handschriften.....2062 NN.
c/ Gelegenheitsdrucke, Flugblätter.....58 Schächteln
d/ Karten, Pläne, Atlanten.....2273
davon: Karten 2168
Pläne.....54
Atlanten.....51
e/ Graphica ..... nicht katalogisiert
f/ Notendrucke 2015
g/ Unkatalogisierte Bestände:
1. Bücher..... 37000
2. Handschriften.....350 NN.
3. Gelegenheitsdr. .....62 Schächteln
4. Karten, Pläne
Atlanten.....383
5. Graphica..... 11990
Notendrucke 3000

Lemberg, den 28. V. 1942 Kommissarischer Verwalter
W. Doroschenko

ДАЛО, ф. Р-49, оп. 1, спр. 2, арк. 7. Копія, маш., нім. мова.

№ 113

28 травня 1942, Львів. Звіт комісаричного управителя Бібліотеки Народного Дому Антона Ґенсьорського про кількісний стан збірок бібліотеки

[Штамп] STAATSBIBLIOTHEK
Lemberg Abt. 3.

a/ Gesamtbestand an katalogisierten
Druckschriften 105057
davon Wiegendrucke.....7

b/ Gesamtbestand an Handschriften.....1077 Buchbinderbd.
c/ Gelegenheitsdrucke, Flugblätter.....22 Schächteln
/ca. 4000 Ex./
d/ Karten, Pläne, Atlanten.....1850
davon: Karten.....1525
Pläne.....238
Atlanten.....87
e/ Graphica.....6008
davon: Stiche.....4170
Zeichn.....172
Photos.....1666
f/ Notendrucke.....1176
g/ Unkatalogisierte Bestände.....
Davon: Druckschrift.....19000
Handschrift.....44 Bd.
..106 Schächteln
Gelegenheitsdr.....25 Schächteln
Karten. Atl.....10
Graphica.....3000
Noten.....866

Lemberg, den 28.V.1942

Kommissarischer Verwalter
A. Gensiorskyj

ДАЛО, ф. Р-49, оп. 1, спр. 2, арк. 8. Копія, маш., нім. мова.

№ 114

10 червня 1942, Львів. Підтвердження, видане Національним закладом ім. Оссолінських у Львові д-рові Олександру Чоловському, про передачу ним в дар Бібліотеці Оссолінеуму приватної колекції наукового характеру

----------Odpis----------

ZAKŁAD NARODOWY IM. OSSOLIŃSKICH WE LWOWIE – L.T.10/I/1939 Zakład Narodowy im. Ossolińskich stwierdza niniejszym, że p. Dr. Aleksander Czołowski, b. dyrektor Archiwum, Biblioteki i Muzeów Gminy Miasta Lwowa, złożył w darze Bibliotece Zakładu swój prywatny księgozbiór, zebrany własnym kosztem i pracą całego życia, a zawierający rękopisy, akta, dyplomy, autografy, stare druki i dzieła treści wyłącznie naukowej w różnych językach a nadto obrazy, mapy, wyroby artystyczne i starożytne. Większą część tej biblioteki oddał już dyr. Czołowski Bibliotece Zakładu, a mianowicie w r. 1936 2500 zinwentaryzowanych rękopisów, a w r. 1939 40 rękopisów. Pozostała część biblioteki dyr. Czołowskiego, mieszcząca się w trzech pokojach w jego mieszkaniu przy ul. Wronowskich nr.7 I p. jest zatem wyłączną własnością

Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, a ofiarodawca zatrzymał ją dożywotnio jako podręczny niezbędny materiał do swych prac naukowych i dla szczegółowego zinwentaryzowania. We Lwowie dnia 2 października 1939 r. Dr. A. Czołowski m.p.----------

GZl. 1301 /1942.-
Ich bestätige hiermit die völlige Übereinstimmung obiger Abschrift mit der mir vorgezeigten, ungestempelten Urschrift. ----------
Lemberg, am zehnten Juni, des Jahres eintausend neunhundert zwejundvierzig / 10.VI.1942/.
Geb.
Für den Notar /§. 21 2/b.Tar./ 3 Zl.

[Кругла печатка] EUGEN MISKY ЕВГЕН МІСКИ
NOTAR in LEMBERG НОТАР у ЛЬВОВІ
[Підпис]
NOTAR.

НЗіО. ВР, № 17066/II, арк. 182. Оригінал, маш., нім. мова.

№ 115

29 червня 1942, Львів. Повідомлення Ульріха Йогансена комісаричнму керівникові Бібліотеки Баворовських Тадеушу Маньковському про ліквідацію його посади та про підпорядкування його керівництву II відділу Державної бібліотеки у Львові

[Штемпель] STAATSBIBLIOTHEK
Lemberg, Blumenstr. 5. Lemberg, den 29.6.42

Zl 669/42

An Herrn Dr. Mankowski

Sttatsbibliothek Abt. II

Mit Erlass 228 vom 24.6.42 bestimmt die Hauptabteilung Wissenschaft u. Unterricht, dass die Stellung eines komm. Verwalters einer Abteilung der Staatsbibliothek aufgehoben ist. Ich bin beauftragt, die s. Zt. von Herrn Präsidenten Watzke und Herrn Dr. Gasselich ausgestellten Vollmachten einzuziehen. Es erlöschen damit Ihre Befugnisse als komm. Verwalter mit Wirkung vom 30.6. d. Js.

In Fortführung der bisher berits herrschenden Praxis habe ich die ehem. Baworowskische Bibliothek dem Leiter der Abt. II unterstellt, wobei jedoch Ihr Aufgabenkreis der gleiche bleibt wie bisher.

Johanssen [Підпис]

НЗіО. ВР, № 17112/ II, арк. 3. Оригінал, маш., нім. мова.

№ 116

25 липня 1942, Львів. Звіт д-ра Фелікса Погорецького про родинні архіви з Галичини, які зберігаються у відділі рукописів Бібліотеки Національного закладу ім. Оссолінських у Львові

Bericht

über die im Ossolineum in Lemberg niedergelegten Herrschaftsachive Galiziens. In Befolgung des mir mündlich vom Herrn Direktor Dr Randt während seiner letzten Lemberger Inspektionsreise erteilten Auftrages lege ich den nachstehenden Bericht über die im Ossolineum /Staatsbibliothek: Abteilung II/ aufbewahrten Herrschaftsarchive und insbesonders über ihre eventuelle Inventarisierung vor.

Aus den Handschriftenbeständen der Handschriftenabteilung des Ossolineum /Leiter Dr Inglot, Mitarbeiter: Dr Grodecki, Dr Lutman, Giebułtowski, Dr Tarnawski, Mgr Karczewska/ sind bis nun 6.000 Handschriften in folgenden Veröffentlichungen verzeichnet und beschrieben worden:

- Catalogus codicum manuscriptorum Bibliothecae Ossolinianae Leopoliensis /Katalog rękopisów Biblioteki Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich we Lwowie/ edidit Adalb. Kętrzyński,
  I. Bd., Lemberg 1881, 759 S., Hss. No. I – 226,
  II. Bd., Lemberg 1886, 776 S., Hss: No. 227 – 561,
  III. Bd., Lemberg 1898, 763 S., Hss. No. 562-1504.
- Inwentarz rękopisów Bibljoteki Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich we Lwowie /Handschrifteninventar der Bibliothek Ossolińskischen Nationalinstituts in Lemberg/: Hss. No1505 – 5500, Lemberg 1926, Bibl. des Ossol. Nat. Inst. in Lemberg, 518 S., 4°.
- Inwentarz rękopisów Bibljoteki Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich we Lwowie /Handschrifteninventar der Bibliothek Ossolińskischen Nationalinstituts in Lemberg/: Hss. No 5501 – 6000. 1934. Towarzystwo Przyjaciół Ossolineum /Gesellschaft der Freunde des Ossolineum/, Lemberg, 91 S., 4°.

  Die ersten oben genannten 3 Bände des Katalogs enthalten gedruckte, unter der Leitung des damaligen Bibliotheksdirektors Adalb. Kętrzyński von den Bibliotheksbeamten hergestellte Verzeichnisse und Beschreibungen von 1504 Handschriften aus der Handschriftenabteilung des Ossolineum. Der Inhalt einer jeden Handschrift ist genau angegeben, so dassbei Sammelhandschriften /Miscellanea, sog. silva rerum/ unter einer Inventarnummer manchmal bis 250 Einzelstücke beschrieben werden. Bei jeder Handschrift ist ihr Alter, Schreibstoff, Seitenzahl, Format, unbeschriebene Seiten, womöglich auch ihre Provenienz /alle früheren Besitzer der Hss., insoweit sie festgestellt werden konnten/ angegeben. Die beschriebenen Handschriften sind im Katalog nicht nach Sachgruppen geordnet, sondern fortlaufend nach den Nummern des Bibliotheksinventars verzeichnet; jeder Band hat ein genaues Personen-

und Ortschaftsregister; von Sachschlagworten sind nur ganz vereinzelte im Register berücksichtigt worden, wie z. B.: Diarium, Dyaryusz /Tagebuch/, confoederatio bzw. Konfederacja, seim, sejmik /Reichstag, Landtag/. Das Fehlen eines Sachregisters erschwert das Auffinden; wenn man z. B. feststellen wollte, welche Dorfinventare /Verzeichnisse der Dorfinsassen, ihrer Pflichten, der Acker, Fluren, Wiesen etc./ die Handschriftensammlung enthält, so müsste man alle drei Bände daraufhin genau durchprüfen, da im Register das Schlagwort «Dorfinventare» nicht berücksichtigt wurde, so dass im Register nur die Namen der betreffenden Dörfer genannt sind; so muss man auch z. B. Quellenmaterial zur Geschichte der Salzbergwerke unter dem Schlagwort: Kraków, Cracovia, Bochnia und Wieliczka – suchen u ä.

Während die genannten drei Bände des Katalogs eine offizielle Veröffentlichung des Ossolineum sind, wurden die zwei weiteren Inventarbände nur als eine hektographisch /litographisch/ in 200 Exemplaren vervielfältigte Handschrift herausgegeben, wie der oben auf dem Titelblatt angebrachte Vermerk ausdrücklich besagt /»odbito 200 egzemplarzy jako rękopis»/. Diese zwei Bände sind also nur Notbehelf; man wollte wenigstens auf diese Weise das handschriftliche Quellenmaterial für breitere Kreise zugänglich machen, da mit einer weiteren Fortsetzung der drei gedruckten Bände des Katalogs nicht gerechnet wurde. Diese zwei Inventarbände sind eine flüchtige Abschrift des originellen handschriftlichen Hausinventars und haben überhaupt keine Register. Da sie die Handschriftennummern von No. 1505 – 6000 umfassen, also zusammen fast 4500 Hss., also dreimal so viel Hss. wie die drei gedruckten Bände, so sind sie eine Fundgrube für das uns interessierende rein archivalische Schriftgut.

Die Hss. sind hier fortlaufend nach ihren Inventarnummern verzeichnet, mit ganz kurzen Inhaltsangaben und Beschreibungen; Sammelhss, werden oft mit einem Wort: «Miscellanea» – abgetan. Bei der Beschreibung werden angegeben: Schreibmaterial /Pergament, Papier/, Format, Seitenzahl, Einband, Alter. Zum Beispiel:

- No. 5827/II. – Spis rękopismów znajdujących się w Bibljotece hr. Potockich w Willanowie, przez K. Sumińskiego ułożony w r. 1829, obecnie w Krakowie u hr. Potockich «Pod Baranami». – Kopja maszynowa. Papier. Folio. Półskórek. K. 55. XIX wiek.

  /Verzeichnis der in der Bibliothek der Grafen Potocki in Willanów aufbewahrten Handschriften, bearbeitet durch K. Sumiński im Jahre 1829, jetzt in Krakau bei den Grafen Potocki im Palais «Pod Baranami». – Schreibmaschinenzweitschrift. Papier. Fol. Halblederband. 55 Bll. XIX.Jh. /

Vom archivalischen Standpukt sind gerade diese zwei Inventarbände von grösstem Interesse, da hier herrschaftliche Archive und überhaupt archivalisches Schriftgut im strengeren Sinne verzeichnet ist, während die drei gedruckten Katalogbände nur Einzelstücke aus Herrschaftsarchiven und wenig

Material im streng archivalischem Sinne aufzeichnen, wenn auch eine feste Grenze zwischen Bibliotheks- und Archivgut oft schwer zu ziehen ist. Man muss z. B. den unter dem No. 176 /Bd. I d. gedr. Katalogs/ beschriebenen historisch wertvollen Originalband der sog. «Acta Tomiciana» aus dem XVI. Jh. als ein Bibliotheks- und nicht als Archivgut bezeichnen.
Auf Grund dieser Katalog und Inventarbände und auf Grund eigener Nachforschung Ossolińskischen Hss. Sammlung hat Dr Barwiński die im Ossolineum aufbewahrten Herrschaftsarchive zuzammengestelt, wobei auch einzelne Literaturhinweise von ihm beigegeben wurden. Dieses Verzeichnis wird in der Anlage beigeschlossen.
Natürlich ist dieses Verzeichnis nicht erschöpfend und kann es auch nicht sein, da inzwischen, besonders zur Zeit der bolschewistischen Amtswaltung, neues Archivgut vom Ossolineum übernommen wurde.
*So wurden z. B. zur bolschewistischen Zeit alle Handschriften aus der privaten Bibliothek der Grafen Dzieduszycki in Lemberg (sog. Poturzyckische Bibliothek) übernommen, während gleichzeitig die archivalischen Bestände dieser Bibliothek im Staatsarchiv geborgen wurden.
Um ein Beispiel zu geben, wie die Herrschaftsarchive in den zwei litographierten Bänder beschrieben sind, gebe ich in der Anlage eine wörtliche Abscrift des Archivs der Grafen Mnischech (Mniszech). Diese bekannte Magnatenfamilie hat in der polnischen Geschichte des XVII. u. XVIII. Jh. eine hervorragende Rolle gespielt. Am bekanntesten ist wohl der eigentliche Begründer der Machtstellung dieser Familie, der Wojewode von Sendomir Georg Mniszech (gest. 1613), welcher im Nebenamt auch Lemberger Starost gewesen ist (nach seinem Tode haben noch drei Mitglieder dieser Familie als Starosten des Lemberger Landes bis ca. 1670 gewaltet). Georg Mniszech war der Vater der Marie (Maryna) Mniszech, welche zur Zeit der Wirrnisse im moskowitischen Reich den falschen Demetrius heiratete und dann auf dem Schloss Kreml in Moskau, nach der Eroberung Moskaus durch Polen, zur Zarin gekrönt wurde. Georg Mniszech ist auch als Erbauer prächtiger Kirchen in Polen bekannt; so wurde z.B. von ihm die Lemberger Bernhardinerkirche erbaut. Sein Stammsitz war in Laszki Murowane, bei Sambor in Rotreussen. Von späteren bedeutenden Mitgliedern dieser Familie müßen noch erwähnt werden: Joseph Mniszech (+ 1747), Kronmarschall und dessen Sohn Georg August Mniszech (1742 – 1767) der gleichfalls Kronmarschall gewesen ist, der mit Marie Amalie Brühl, der Tochter der allmächtigen Ministers August III. verheiratet war. In der oben genannten Ortschaft Laszki Murowane (bei Sambor) wurde im J. 1854 auf dem Dachboden eines jüdischen Gasthofes («karczma») das Archiv der Mniszech aufgefunden, ins Ossolineum gebracht und hier bies zum J. 1877 geordnet. Da die Mitglieder der Familie Staatsämter bekleideten, so befinden sich im Mniszecharchiv auch Staatsakten, wie das beiliegende Verzeichnis beweist, z. B. Nro 2632/II, 3557/II, 3573/II – 3579/II.

* Звідси і до кінця – писано рукою Ф. Погорецького.

Wenn man die beiliegende Abschrift des Verzeichnisses der Handschriften aus dem Mniszecharchiv mit den Beschreibungen der Handschriften in den 3 gedruckten Bänden des Ossolineum-Katalogs vergleicht, so kann man sich leicht überzeugen, daß dieser litographierte Inventar nur ganz flüchtig die Handschriften beschreibt; auf jeden Fall aber sind diese Beschreibungen zur allgemeinen Orientierung über den Inhalt der Handschriftenbestände ausreichend.

Eine Neubearbeitung dieser Handschriftenbestände scheint mir daher vorläufig unnötig. Man muß zuerst eine genaue Übersicht des in den zwei litographierten Inventaren zerstreuten streng archivalischen Materials erhalten, da diese zwei Bände keine Register haben und daher schwer benutzbar sind. Bei dieser Arbeit müsste man neben Herrschaftsarchiven auch anderes streng archivalisches Material berücksichtigen, da viele Herrschaftsarchive zersplittert worden sind, so daß Einzelstücke auch in anderen Handschriftensammlungen bzw. als lose Einzelstücke verzeichnet sind. Alle nicht rein archivalischen Materialien (Briefe, Chroniken, nichtamtliche Abschriften archivalischer Quellen u. s. w.), insofern sie nicht Teile von Herrschaftsarchiven sind, müßten natürlich ausgeschieden werden. Zur Herstellung einer solchen Übersicht, die bloß auf Grund der litographierten zwei Inventarlände leicht bearbeitet werden kann, wird man keine spezielle Hilfskraft heranziehen brauchen. Die Arbeit kann im Staatsarchiv während der Amtsstunden von mir in ca. 2 Monaten beendet werden.

Erst auf Grund einer solchen Übersicht könnte man die in ihr enthaltenen Angaben weiter ausbauen. Da in Ossolineum eine besondere Handschriftenabteilung besteht, in welcher sechs wissenschaftlich geschulte Beamte arbeiten, die fortlaufend mit der Inventarisierung der Handschriftenbestände beschäftigt sind, so könnte das vom archivalischen Standpunkt interessante Material, insofern es noch nicht in den veröffentlichten Inventaren verzeichnet ist, auf amtlichem Wege, auf Grund spezieller von den Ossolineumbeamten für die Staatsarchivverwaltung hergestellter Verzeichnisse und Berichte erfaßt werden. Vorerst müßte jedoch, wie oben erwähnt, das in den veröffentlichten Inventaren beschriebene Material von der Archivverwaltung genau durchforscht und ein genaues Verzeichnis der dort beschriebenen Handschriften aus verschiedenen Herrschaftsarchiven und aller rein archivalischen Handschriften angefertigt werden.

Lemberg, den 25. VII. 1942
Dr F. Pohor[ecki]

In der Anlage:
Auszug aus dem von Dr Barwiński hergestellten Verzeichniße[*].
2) Verzeichnis der Handschriften aus dem Archiv der Grafen Mnischech.

ЦДІА України у Львові, ф. 755, оп. 1, спр. 142, арк. 2-10. Оригінал, маш., рук., нім., пол. мови.

[*] Витяг з переліку, складеного д-ром Є. Барвінським, див. документ № 118.

№ 117

27 липня 1942, Львів. Стаття з газети «Львівські вісті» про організаційну структуру Державної бібліотеки у Львові

Шість відділів Державної бібліотеки у Львові

У них працює постійно 150 працівників

Львів, 27 липня.

(тп) Львівські прилюдні і приватні бібліотеки пережили важкі часи за большевицького панування. Совєти здевастували й безумно понищили великі й вартісні книгозбірні чи то шляхом конфіскати, до спалювання включно, чи шляхом вивоження й «реорґанізації».

Те, що залишилося, треба завдячувати давним бібліотечним працівникам. Тепер усі книжки найбільших бібліотек Львова об'єднано в одну цілість – у Державну Бібліотеку. Це не лише адміністраційна, але й програмова цілість.

У склад Львівської Державної бібліотеки входить шість відділів: I. відділ (давня Університетська Бібліотека); II. відділ (бібліотека Оссолінських); III. Відділ (бібліотека т-ва ім. Шевченка); IV., V. і VI. відділ (Педаґоґічна, Технічна й Медична бібліотеки). Три останні бібліотеки мають спеціяльний характер. Головним завданням Медичної і Технічної бібліотек є допомогти молоді, що вчиться тепер на технічних і медичних курсах.

Перший відділ має характер загальної наукової книгозбірні. До неї присилають книжки з наукових німецьких видавництв. Місячний прибуток вагається в межах від 1.000 до 1.500 томів. Другий відділ – це польоністична бібліотека. На третій відділ складається українознавство. Книжки пропаґандивного й белетристичного змісту, що залишилися з большевицьких часів, віддано другому відділові, а наукову літературу розділено поміж відповідні відділи. У четвертому відділі, присвяченому шкільництву, збирається книжки з ділянки виховання й навчання.

Покищо Державна Бібліотека є закрита для читачів. З технічної і медичної користає студіююча молодь, а всі відділи доступні для німецьких урядів, згл[ядно] поручених ними працівників, якщо вони займаються науковою роботою. Бібліотекарських працівників є тепер 150. Це здебільша давні сили, що від багатьох років працюють у бібліотеках. Цілістю кермує директор Державної бібліотеки д-р Йоганзен.

Опубл.: Львівські Вісті. – 1942. – 28 лип. (Чис. 167). – С. 3.

№ 118

[Липень, 1942]*, Львів. Витяг з переліку родинних архівів у Відділі рукописів Бібліотеки Національного закладу ім. Оссолінських у Львові, складений д-ром Євгеном Барвінським**

Auszug:

aus dem von Dr Eugen Barwiński zusammengestellten Verzeichnisse: «Archiwa w Oddziale rękopisów Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich» (Verzeichnnis der in der Handschriftenabteilung der Bibliothek des Ossolińskischen Nationalinstituts aufbewahrten Archivbestände).

In diesem Auszuge wurden nur Herrschafts- u. Privatarchive berücksichtigt. Die den einzelnen Archivbeständen beigegebenen Nummern beziehen sich auf die entsprechenden Nummern im litographierten Handschrifteninventar. Die Sigle «Spr» (Sprawozdania) = Berichte der Ossolińskischen Bibliothek (poln.).

– Arch. der Familie Batowski:
№№ 3868-3880 (13 Bde) und 3 ungeordnete Aktenmappen.-

– Arch. der Familie Borch aus Warklany:
45 Aktenmappen. – / Lutman, Archeion, Jhrg. 1930/.-

– Arch. der Familie Weryho-Darowski: №№ 1566, 3778-3779, 4293 /4 Bde/ und 8 ungeordnete Aktenmappen, 12 nicht inventarisierte Bde. –

– Arch. der Familie Drohojowski: №№ 4518-4529 /12 Bde/ und 29 ungeordn. Aktenmappen (Kronika Drohojowskich, Krakau 1904. I-II; Spr. 1911, 9, 18).-

– Arch. des Grf. Alexander Fredro / Familiendeposit /: 5 Aktenmappen.-

– Arch. der Familie Grabowski: №№ 4175-4258, 4766-4782 (100 Bde) und 3 ungeordnete Aktenmappen.-

– Arch. der Familie Hohendorf: 3 ungeordnete Aktenmappen (Krzemicka Z., Kwartalnik Historyczny. Jhrg. 1930. S.550.

– Arch. der Familie Husarzewski: №№ 5742-5761 (20 Aktenmappen und Bände); vgl. Dziamska, Rocznik Gdański, II, 1929.

– Arch. de[r] Familie Jabłonowski aus Bursztyn: №№ 3425-3441 (17 Aktenmappen und Bände. /Tyszkowski, Archiwum P. Benoego, Kwartalnik Historyczny, Jhrg. 1922, S. 279./.-

– Archiv des Wladimir Kozłowski, 480 Aktenmappen /Lutman, Insurekcje, Hrg. 1930/.-

– Arch. der Familien Krzywiec und Mierzejewski: 5 Aktenmappen und 66 Faszikel. /Spr. 1893. S.33/.-

– Archiv aus Lipowiec: №№ 4043-4171 (29 Bde).

---

* Датовано за звітом Ф. Погорецького, — липня 1942 р.

** Витяг з польського переліку (1942 р.) в перекладі на німецьку мову з поясненнями Ф. Погорецького.

– Archive der Fürsten Lubomirski: №№ 548, 1926, 2161, 2257, 3549, 3791, 4336, 4888 (8 Bde).-
A. aus Przeworsk: 3 Koffer /Deposit/: 10 Aktenmappen und Faszikel.
B. aus Równo: 30 Aktenmappen /: E. Kipa, Kwartalnik Historyczny, 1917, S. 237:/.
C. aus Małowieś: №№ 4874-4881 (6 Bde).-
D. aus Kruszyna: №№ 5158-5191 (34 Bde). Spr. 1912. S. 9-11.
D1. aus Berestynów /des Fürsten Konstantin Lubomirski/, zusammen mit der
D2. Archiv der Pfarrei Kruszyna: 70 Aktenmappen und 245 Faszikel.
– Archiv der Familie Markowski: №№ 4668-4714 /47 Bde/.-
– Archiv der Familie Mniszech: №№ 329-331, 429, 2617-2708, 3550-3582, 3928-3951, 3973, 5632-5652 /196 Bde/. /Morawski, Materiały do Konfederacji Barskiej, I. S.VI.; Kantecki, Szkice, Poznań 1883, II. – Spr. 1851/6, S.40, 1878, S.4, 1894, S.8, 1896/7, 1898/9, S.9./.
– Archiv der Familie Ossoliński: №№ 129-133, 214, 275, 308, 541, 657, 702, 704,705, 1583, 2162, 2261, 2801, 2819-2820, 2871, 2914, 3363, 3974-3989, 4172, 4894, 5211, 5471, 3845-3854. (52 Bde). Gubrynowicz, Ossoliński (in den Anmerkungen), Fischer, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1927, S. 115. – Spr. 1881, S. 94.
– Archiv des Fürsten Joseph Poniatowski /Bruchstücke/: №№ 5712-5720, 9 Bde.
– Archiv der Familie Luba-Radzimiński aus Berehy: 457 Aktenmappen u. Faszikel / Dąbkowski, Przewodnik Naukowy i Literacki, 1918/.
– Archiv aus Rzeczyca (Geschenk des Grf. Eduard Fredro): №№ 2472-2575 (104 Bde). /Spr. 1870/2, S.54,134/.
– Archiv der Fürsten Sapieha: 885 Faszikel und Bände, und das Herrschaftsarchiv aus Krasiczyn: 50 Faszikel /: Prochaska, Archiwum Sapiehów I., Spr. 1908, S.7., 1909, S.8, 1910, S.7/.
– Archiv der Familie Stadnicki: №№ 3952-3970 /: 19 Bde:/.
– Archiv des Galizischen Landwirtschaftlichen Vereins /: Galicyjskie Towarzyzstwo Gospodarskie/: ca. 200 Bände u. Aktenmappen.-
– Archiv der Familie Wardeński: 4 ungeordnete Aktenmappen.-
– Archiv der Familie Wasilewski: №№ 3210-3230, 4299-4320, 4363-4370 /51 Bde/ und 29 ungeordnete Aktenmappen u. Faszikel (Spr. 1889, S. 33, 1891, S. 8.36, 1888, S. 8.31, 1900/1, S. 6.).
– Archiv der Familie Wołłowicz aus Luszniewo: 30 Faszikel.
– Archiv des Gr. Andreas Zamojski: №№ 5700-5705 /6 Bde/. (Tyszkowski, Insurekcje, 1929/II).
– Archiv der Familien Żydowski und Wybranowski aus Kossów: №№ 5156, 2734 (2 Bde) und 15 ungeordnete Aktenmappen. /Wybranowski, Przewodnik Naukowy i Literacki, 1874; Wybranowski, Dawne Dzieje, Kraków 1893/.

ЦДІА України у Львові, ф. 755, оп. 1, спр. 142, арк. 17-21. Оригінал. рук., нім., пол. мови.

№ 119

1 жовтня 1942, [Краків]. План Головного відділу бібліотек у Генеральному Губернаторстві в справі організаційної структури і діяльності державних бібліотек*

ORGANISATIONSPLAN
der Hauptabteilung der Bibliotheken bei der Hauptabteilung Wissenschaft und Unterricht

A. Hauptverwaltung der Bibliotheken

I. Bibliothekarische Aufgaben

1. Sicherung aller öffentlichen und privaten wissenschaftlichen Bibliotheken des Generalgouvernements. Planmässiger Besuch in den einzelnen Distrikten. Unterbringung und Ordnung beschädigter Sammlungen. Aufsicht über ihre Verwaltung. Rückführung entfremdeter Bestände.

2. Fachreferat an der Hauptabteilung Wissenschaft und Unterricht in allen Fragen, die die Wissenschaftsbibliothek betreffen.

3. Zentrale Verwaltung der Staatsbibliotheken in Krakau, Warschau, Lublin und Lemberg. Aufsicht über Ordnung und Verwahrung ihrer Bestände; ihre sachgemässe Unterbringung und Benutzung. Zentralkatalogisierung durch Titelgruppen. Regelung des Pflichtexemplarwesens, der Benutzungsbestimmungen und de Verbindung mit dem deutschen Leihverkehr. Die Aufsicht erfolgt durch Schriftverkehr und durch regelmässigen Besuch der 4 Staatsbibliotheken.

II. Verwaltungsaufgaben

1. Führung einer Einlaufstelle und einer Registratur.

2. Bearbeitung der Haushaltsanträge, Anweisung der Betriebsmittel und Haushaltsüberwachung für die Staatsbibliotheken.

3. Bearbeitung der Personalfragen, Anstellungen und Entlassungen der polnischen Beamten und Angestellten. Urlaubsregelung für die Leiter der 4 Staatsbibliotheken.

III. Da für die Staatsbibliothek Krakau kein deutschen Personal zur Verfügung steht, wird die Leitung ihrer Verwaltung von der Hauptverwaltung der Bibliotheken miterledigt.

B. Staaatsbibliotheken Krakau, Warschau, Lublin und Lemberg.

Sie setzen sich aus folgenden ehemaligen polnischen Bibliotheken zusammen:

1. Staatsbibliothek Krakau: Jagellonische Bibliothek und polnische Akademie der Wissenschaften, Bibliothek der Bergakademie, Bibliothek der Universitätsinstitute,

2. Staatsbibliothek Warschau: Universitätsbibliothek, Bibliotheken der Universitätsinstitute, Pilsudski-Nationalbibliothek, Krasinski-Bibliothek u. Aufsicht über die Zamoyski-Bibliothek.

---

* Автором плану, правдоподібно, був Ґустав Абб.

3. Staatsbibliothek Lublin: Universitätsbibliothek, Bibliotheken der Universitätsinstitute, Lopatcinskische öfftl. Bibliothek, Bobolanum, Bibliothek des Priesterseminars.

4. Staatsbibliothek Lemberg: Ossolineum, Universitätsbibliothek, Bibliotheken der Universitätsinstitute, Bibliothek der Techn. Hochschule, Medizinische Bibliothek, Bibliothek der tierärztl. Akademie, Gräfl. Bawarowskische Bibliothek, Bibliothek der jüdischen Gemeinde, Bibliothek Schewtschenkow*.

C. Organisation der Bibliotheken

Sie setzt sich bei jeder der 4 Staatsbibliotheken aus folgenden Teilen zusammen:

1. Büro und Registratur. Lohnberechnung und Urlaubserteilung für das Personal. Führung des Eingangsbuchs. Feststellung der Rechnungen, insbesondere für die Buchhändler usw. Erledigung des Schriftverkehrs.

2. Büchererwerbung, Ordnung und Einreihung der beschlagnahmten Bibliotheken. Kauf antiquarischer neuer Bücher und Zeitschriften. Führung der Akzessionsliste. Abrechnung mit dem Buchhändler. Führung und Fortsetzung der Zeitschriftenkartotheken. Einziehung der Pflichtexemplare. Durchführung des Büchertausches.

3. Endkatalogisierung. Führung des Inventarverzeichnisses des alphabetischen und systematischen Katalogs. Signaturgebung für die neu erworbenen Bücher. Für die Staatsbibliothek Krakau: Herstellung des Manuskripts und Korrekturen für die Titeldrucke und des Verzeichnisses der Neuerwerbung.

4. Buchbinderei, Reparatur und Einband von Büchern in der Hausbuchbinderei und bei Buchbindermeistern. Anbringung der Signaturschilder an den Büchern.

5. Benutzung und Einreihung der Bücher in die Magazine. Ordnung und Aufstellung, Aussuchen und Wiedereinstellen der benutzten Bücher. Revisionen der Ordnung und des Bestandes. Überwachung der Dublettenabteilung und der Abteilung für sekretierte Bücher. Führung der Leihstelle, der Mahn- und Vormerkstelle. Schriftverkehr mit den Benutzern, Erledigung der Anfragen. Lesesaaldienst. Ausarbeitung des Lesesaalkatalogs. Überwachung der Benutzer. Revisionen der Handbibliothek.

6. Hausverwaltung: Reparaturen im Gebäude. Reinigung der Diensträume. Heizung und Beleuchtung.

Опубл.: Biblioteki Naukowe w GG. – S. 127-129.

* Має бути: «Bibliothek der Schewtschenko-Gesellschaft».

№ 120

31 жовтня 1942, Львів. Звернення комісаричного керівник III відділу Державної бібліотеки у Львові Володимира Дорошенка до керівника бібліотеки Ульріха Йогансена в справі повернення книжок, вилучених за більшовиків

STAATSBIBLIOTHEK
Lemberg Abt.3. Lemberg, den 31. X. 1942.
[Прямокутний штамп]

An den Leiter der Staatsbibliothek Lemberg.
[...]
Wenn bei uns die Remontarbeiten fortgesetzt werden /Hobeln und Malen des Fussbodens/, so wird es in unserer Abt. sehr eng sein, deshalb habe ich vor einen Teil der Angestellten bei der Auswahl der Ukrainica/ aus den Dubletten-und nicht inventierten Beständen /und dieser Bücher, welche aus unserer Abt. zum sogen. Kabinet für Marxismus-Leninismus weggenommen wurden, die sich jetzt im Ossolineum befinden, beschäftigt machen. [...]

Leiter der Staatsbibliothek Abt. 3
[Підпис] W. Doroschenko

НЗіО. ВР, № 17130/II, т. 1, арк. 46. Оригінал, маш., нім. мова.

№ 121

[1942], Львів. Перелік родинних, особових та місцевих архівів, які зберігаються у відділі рукописів Бібліотеки Національного закладу ім. Оссолінських у Львові, складений д-ром Євгеном Барвінським*

Archiwa w Oddziale Rękopisów
Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich

Archiwum Batowskich, Nr. 3868-3880 /13 vol/ i 3 teki niezinwentaryzowane.
Archiwum Warklańskie, Borchów, 45 tek, Lutman, Archeion, 1930.
Arch[iwum] Cetnerów z Krakowca część w Ossolineum. Morawski, Mat., I t.
Archiwum Weryha-Darowskich Nr. 1566, 3778-3779, 4292 /4 vol./, 8 tek i 12 vol. niezinwent.
Archiwum Drohojowskich, Nr. 4518-4529 /12 vol./ i 29 tek niezinwentaryzowanych /Kronika Drohojowskich, Kraków, 1904 I – II, spr. 1911, 9, 18./

* Машинописний перелік Барвінського, доповнений рукописними вставками Ф. Погорецького. Див. також звіт Ф. Погорецького від 25 липня 1942 р.

Archiwum Aleksandra Fredry /depozyt rodziny/ tek 5.
Archiwum Grabowskich, Nr. 4175-4258, 4766-4782, 100 vol., 3 teki niezinwentaryzowane.
Archiwum miasta Grodzisko, Nr. 1500-1547, 48 vol.
Archiwum Hohendorfów, 3 teki /niezinwent./ /Krzemicka Z. Kwart. Hist. 1930, s. 550, Spr. 1911, s. 9, 20/.
Archiwum Hussarzewskich, Nr. 5742-5761, 20 tek i vol. /Por. Dziamianka, Rocznik Gdański II 1922 Opis w rękopisie/.
Archiwum Jabłonowskich z Bursztyna, Nr. 3425-3441, 17 tek i niezinwentaryzowanych 205 tek i vol. /Tyszkowski, Archiwum P. Benoego, Kwartalnik Historychny, 1922, s. 279/.
Archiwum Włodzimierza Kozłowskiego, 480 tek. /Lutman, Insurekcje, 1930/II/.
Archiwum Krzywców i Mierzejewskich, 5 tek, 66 fasc. /Spr. 1893, s. 33/.
Archiwum Lipowieckie, Nr. 4043-4171 /29 vol./.
Archiwum XX. Lubomirskich, Nr. 548, 1926, 2161, 2257, 3549, 3791, 4336, 4888 /8 vol./,
A. Przeworskie, 3 kufry /depozyt/ 10 tek i fasc.
B. Rówieńskie, 30 tek /E. Kipa, Kwart. Hist. 1917, s. 237/.
C. Małowiejskie, Nr. 4874-4881 /6 vol./.
D. Kruszyńskie, Nr. 5158-5191 /34 vol./ Spr. 1912, s. 9-11.
D_1. Archiwum berestynowskie /Ks. Konstantego Lubomirskiego/ wraz z
D_2. Archiwum parafji w Kruszynie, 70 tek, 245 fasc.
Archiwum Markowskich, Nr. 4668-4714 /47 vol./.
Archiwum Mniszhów, Nr. 329-331, 429, 2617-2708, 3550-3582, 3928-3973, 5632-5652 /196 vol./ /Morawski, Materjały do Konfederacj barskiej I, s. VI, Kantecki, Szkice, Poznań, 1883 II. Spr. 1851/6 s. 40, 1878, s. 4. 1894, s. 8, 1896/7, 1898/9 s. 9.
Archiwum Ormian Lwowskich, Nr. 1643-1766, 1916, 3718-3759, 4748. /157 vol./.
Archiwum Ormian Stanisławowskich, Nr. 1350-1367, 1590. /19 vol./ /Macler F., Revue des études arméniennes, T. VII. 1927./.
Archiwum Ossolińskich, Nr. 129-133, 214, 275, 308, 541, 657, 702, 704, 705, 1583, 2162, 2261, 2801, 2819-20, 2871, 2914, 3363, 3974-3989, 4172, 4894, 5211, 5471, Archiwum ciechanowieckie Ossolińskich Nr. 3845-4854. 52 vol. Gubrynowicz, Ossoliński, przypisy, Fischer, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1927, s. 115. Spr. 1881, s. 94.
Archiwum X. Józefa Poniatowskiego /fragment/, Nr. 5712-5720. 9 vol.
Archiwum Berehskie Luba Radzimińskich, 457 tek i fasc. /Dąbkowski, Przew. Nauk. Liter. 1918 i obd./.
Archiwum Gen. Macieja Rybińskiego, Nr. 3517-3532, 3808-3809 /18 vol./ /Spr. 1893, s. 9/.
Archiwum Rzeczyckie /Dar Edwarda Fredry/ Nr. 1472-2575 /104 vol./ /Spr. 1870/2 s. 54, 134/.

Arch[iwum] Potockich z Buczacza przeszło częściowo w poł. XIX w. do Ossolineum /Kaczmarczyk. Kw. Hist. R. 1928, str. 89/, zob. Morawski: Materiały do Konf. Barskiej, I, str.5.
Archiwum XX. Sapiehów, 885 fasc. i vol. wraz z Archiwum Dominikalnem z Krasiczyna, 50 fasc. /Prochaska, Arch. Sap. I. Spr. 1908, s,7, 1909, s. 8, 1910, s.7/.
Archiwum Fryderyka Skarbka, Nr. 5490-5546, 5698 /58 vol./ /Żebrowska, Rocznik Zakł. Ossol. 1927/.
Archiwum Stadnickich, Nr. 3952-3970 /18 vol./.
Archiwum Gal. Towarzystwa Gospodarskiego, około 200 ksąg i tek.
Archiwum Towarzystwa Sztuk Pięknych we Lwowie, 57 fasc.
Archiwum Wardeńskich, 4 teki niezinwent.
Archiwum Wasilewskich, Nr. 3210-3230, 4299-4320, 4363-4370. /51 vol./ oraz niezinwent. 29 tek i fasc. /Spr. 1889, s. 33, 1891, s. 8, 36, 1888, s. 8. 31, 1900/1 s.6/.
Archiwum Wołłowiczów z Luszniewa, 30 fasc.
Archiwum Andrzeja Zamojskiego, Nr. 5700-5705, 6 vol. /Tyszkowski, Insurekcje, 1929/II/.
Archiwum Kossowskie Żydowskich i Wybranowskich, Nr. 5156, 2734 /2 vol./ niezinwent., 15 tek, /Wybranowski, Przew. Nauk. Liter. 1874 Spr. 1911, 8 – 9, 28, 1879, s. 182/. Wybranowski: Dawne dzieje. Kraków 1893. /Kw. Hist. 1928, str. 92/.
Archiwum Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, fasc. 143, ksiąg 214.

Rękopisy

Rękopisy Bibljoteki Moroczyńskiej Chrzanowskich, 51 rękopisów, zob. K. Tyszkowski, Bibl. Chrzanowskich w Moroczynie, Kraków 1925.
Zbiór Wiktora Gomulickiego, Nr. 5267-5434 /68 vol./ /Tyszkowski, Kwart. Hist. 1925/.
Teki Kazimierza Jarochowskiego, Nr. 3337-3360, 24 vol. /Spr. 1890, s. 7/.
Papiery Ludwika Kubali, Nr. 5762-5769, 14 tek i vol. /Kwart. Hist. 1928/.
Teki Stanisława Lukasa /wypisy z archiwów zagr./ Nr. 2973-3016, 44 vol. /Spr. 1884, s. 5/.
Teki Teodora Narbutta, Nr. 2937 / 38, 3116, 3 vol. /Spr. 1882/3, s. 56, 1886 s. 23.
Rękopisy Bibljoteki im. Gwalberta Pawlikowskich, 20 vol. /Katalog, Gębarowicz 1930/.
Papiery Tadeusza Romanowicza, Nr. 4575, /15 tek/.
Papiery Edwarda Rulikowskiego, /55 tomów/ niezinwentaryzowane.
Teki Antoniego Schneidra, 232 tek i wol.
Autografy Juliusza Słowackiego, Nr. 4725-4744, 4807/8, 5463, 25 wol. /Spr. 1900/1 s. 6,30, 1908, s. 16/.
Zbiór Adolfa Sternschussa /teatralia/ Nr. 4986-5152.
Papiery Karola Szajnochy, 15 tek, /Finkel, Przew. Bibljogr. 1926, Nr. 1/.
Spuścizna rękopiśmienna fundatora i urzędników Zakładu: J. M. Ossolińskiego /Gubrynowicz, Ossoliński; Fiszer, Zakład Ossolińkich 1927, s. 115/,

Siarczyńskiego, Słotwińskiego, Bielowskiego, Godebskiego, Kętrzyńskiego /częściowo lub w całości zinwentaryzowane/, Czarnika, Pawłowicza, Bełzy Wł., Małeckiego, Hirschberga, Czapelskiego.

ЦДІА України у Львові, ф. 755, оп. 1, спр. 142, арк. 54-57. Копія, маш., рук., пол. мова.

№ 122

8 січня 1943, Львів. Лист комісаричного керівника Державної бібліотеки у Львові Ульріха Йогансена командирові Охоронної поліції відділу протиповітряної оборони в справі забезпечення будівель бібліотеки перед бомбардуванням

[Штамп] STAATSBIBLIOTHEK
Lemberg, Blumenstr. 5.
Zl: 15/43

Lemberg, den 8. Januar 1943

An den
Kommandeur der Schutzpolizei
Abt. Luftschutz
Lemberg - Smolkipl. 3.

[Прямокутний штамп] Kommando der Schutzpolizej in Lemberg
[з датою одержання листа]«9.Jan.1943»

Betr. : Luftschutzgerät

Gemäss Ihrem Schreiben vom 28. Juli 1942 betr[efflich] Sicherung wertvoller Kunstschätze gegen Luftangriffe benötigt die Staatsbibliothek zur Sicherung ihrer in verschiedenen Gebäuden untergebrachten Sammlungen 10 Kübelspritzen und 7 Steinhauen. Zur Erlangung des Bezugscheines bitte ich, mir eine Bescheinigung über die Notwendigkeit der der Anschafffung auszustellen. Bei der Sicherung handelt sich um folgende Gebäude:

1) Staatsbibliothek, Abt. I. Blumenstr. 5.
2) Staatsbibliothek, Abt. II. Postgasse 2.
3) Staatsbibliothek, Abt. III. Distriktsstrasse 24
4) Staatsbibliothek, Med. Abt. Distriktsstr. 30
5) Staatsbibliothek, Päd. Abt. Eckstr. 4.
6) Staatsbibliothek, Päd. Abt., Nebenmagazin Baworowskistr. 2.
7) Staatsbibliothek, Päd. Abt., Nebenmagazin Ungarnstr. 14

Der Kommisarische Leiter der Staatsbibliothek Lemberg
[Підпис] Johanssen

12.1.43.

ДАЛО, ф. Р-58, оп. 1, спр. 54, арк. 29 зв. Копія, маш., нім. мова.

№ 123

31 березня 1943, Львів. Звіт керівника відділу рукописів III відділу Державної бібліотеки у Львові Марії Деркач про діяльність структурного підрозділу за березень 1943 р.

ЗВІТ

Рукописного відділу за час від 1 – 31 березня 1943.

Дня 4. III 1943 трісла водотягова рура в Етнографічному Музею на першому поверсі, до рукописного відділу прорвалась вода і залила 1 кімнату, де були поскладані депозити і нові впливи від ч. 1–388, з'інвентаризовані більші архіви, невписані архіви Наукового Товариства ім. Шевченка, Українського Парляменторного Клюбу і УНД-А. Рукописи в більшій частині замокли. Вода прорвалася теж до долішної, дерев'яної частини залізної шафи, де були сховані рарітети-друки і криптадія і всі ці книжки дуже пошкодила. Гарно оправлені книжки майже усі дуже понищені. Через кілька днів треба було ці книжки сушити, листок за листком, розпаковувати пакунки і виливати з них воду, та розкладати по вікнах, щоби сушилися. Висушені рукописи треба було на ново опакувати. Шкода є велика, бо трохи паперів головно тоненьких зовсім понищилося. В першу чергу треба було занятися найціннійшими рукописами і друками-рарітетами в залізній шафі.

Рукописи з долішної частини перенесені до шафи в читальні і там упорядковані. З них вибрала я 44 друки і передала до оправи. Велика частина рарітетів нігде не вписана і не записана. Маю в пляні завести окремий каталог предметів, що находяться в цій шафі. Вписані архіви розложила в поличках в дверях кімнати, що прилягає до рукописного відділу. Там помістила більші зінвентаризовані архіви ч. 896 – (архів кремянецької гімназії), ч. 1227 (архів Сокола-Батька), ч. 1221 (архів Старосольського), ч. 1360 (архів др. І. Кревецького).

Архів ч. 206 (Донцов) і 91 (Назарук) як депозит сховані у скритці в кімнаті магазину, де є книжки формату 4°. Архіви, що вплинули до Бібліотеки в 1939 р. і дальші впливи до 1943 р. ч. 1–388 поміщені в цій самій кімнаті у долішних шафах. Там є теж незінвентаризовані і невписані архіви НТШ, УНДА і Парляментарного Клюбу. Деяких чисел бракує, що зазначено в книжечці. Мабуть вони розтрусились і запаковані в інші пакунки.

Зінвентаризовані числа більших архівів ч. 875, 1276, 1240, і 1253 у відділі рукописів у великій шафі без регалів привезеній з університету. В другій шафі з університету є спаковані різні папери, що ще не вспіли розібрати, бо треба було упорядкувати кімнату на приїзд др. Абба.

В Марті приладжувано Шевченківську Виставу, на яку вибрала з фотографічного відділу...* фотографій, та книжки з відділу рарітетів в ч. ...**

---

* Кількість не проставлена.

** Кількість не проставлена.

Один день 18. III. 1943 занята була при перевозі шаф з Університету (Разом з др. Генсьорським). Крім цього полагоджувала справи бібліотечні, заступаючи інших бібліотекарів. В праці над сушенням, переношенням і опакуванням рукописів помагали Броніслава Грабовська і Свєнціцка.

Рукописний Відділ складається тепер з таких частин.

I. Рукописи з'інвентаризовані чч. 1–1518 в кімнаті рукописів і в сусідній кімнаті в дверях.

II. Архіви і рукописи, що вплинули від 1939 р. в кімнаті з 4°-ґами і в скритці.

III. Архіви Франка – 3 шафи.

IV. Рарітети і криптадія в шафі в читальні бібліотеки.

V. Рукописи – дуже дорогоцінні в залізній шафі.

VI. Фотографії. (2 шафи на коридорі).

VII. Архів Музею Франка в коридорчику перед рукописним відділом.

VIII. Архіви. Студинського (шафа), Маковей (шафа), Калинович (пачка), Словіти (пачка в музею Баворовських).

IX. Бібліотека І. Франка в наріжній кімнаті книжок: ч. 1–6004.

I кімната.

Шафи (5) (довкруги стін) – поскладані числа від 1–1460. Дальші числа були в малій кімнаті, що її залила вода.

Шафа ч. 2907. = Архів Франка ч. I.
« ч. 2912 « « ч. II.

Проф. Янів опрацював 1 рукопис з архіву Франка ч. 221 доповнення до ч. 127 – архіву Франка + 5 рукописів Бібліотеки та частину рукопису Б[ібліоте]ки ч. 248.

Др. М. Штеліга – виготовила в Бібліотеці І. Франка 845 карток головних і 132 відсилкових. Приготовила до оправи ...* книжок з Б[ібліоте]ки Франка.

В. Левинський – був 20 днів хорий, скаталогував 78 рукописів.

Свєнціцка М. – розписала зміст ЛНВ – 1–20. Разом 1.144 карток.

Писала на машині і виготовляла переклади. Помагала при впорядкуванні магазину і списувала книжки на Шевченківську Виставу.

31.III.1943. [Підпис] Марія Деркач

***Рукописи: 85* *Книжки 845 гол[овних], 132 відсилкових.*
****Скільки рукописів?* *Скільки книжок?*
Б. Барвінськи[й]

ДАЛО, ф. Р-49, оп. 1, спр. 2, арк. 31-32. Оригінал, маш. з рук. виправленнями і доповненнями М. Деркач, укр. мова.

---

* Кількість не проставлена.
** Рядок дописаний чорнилом рукою М. Деркач.
*** Два рядки дописані олівцем рукою В. Дорошенка.

№ 124

12 липня 1943, Берлін. Звіт д-ра Рудольфа Куммера з інспекційної подорожі по наукових бібліотеках Генерального Губернаторства 17-26 травня 1943 р.

WE 1130/43

Der anliegende Reisebericht des Ministarialrats Dr. Kummer über seine Dienstreise in das Generalgouvernement zwecks Prüfung der Verhältnisse im wissenschaftlichen Bibliothekswesen in der Zeit vom 17.–26. Mai 1943 ist vorzulegen

a) dem Herrn Amtschef W[22]
b) Herrn Min. Rat Kohlbach II,
c) Herrn Min. Rat Dr. Dähnhardt
mit der Bitte um Kenntnisnahme.

Berlin, den 12. Juli 1943.
WE Dr Kummer

Bericht
über die Dienstreise vom 17. bis 26. Mai 1943 in das Generalgouvernement zur Besichtigung der wissenachaftlichen Bibliotheken.

Trotz mehrerer Einladungen durch den Herrn Generalgouverneur war es dem unterzeichneten Sachbearbeiter für das wissenschaftliche Bibliothekswesen erst am 16.-26. Mai 1943 möglich, eine Dienstreise in das Generalgouvernement zu unternehmen, um die dortigen Bibliotheken zu besichtigen. Die Reise führte über Krakau, Lemberg, Lublin und Warschau.

[...][*]

Die Staatsbibliothek in Lemberg.

Schon in der kaiserlich-österreichischen Zeit blühten in Lemberg die wissenschaftlichen Bibliotheken, an ihrer Spitze die Universitätsbibliothek. In der Zeit der Polnischen Republik versuchte man hier ein Zentrum des polnischen Geisteslebens zu schaffen. Als aber 1939 die Sowjetrussen sich Lembergs bemächtigten, hatte es zunächst den Anschein, als ob die Bibliotheken Mittelpunkte eines ukrainischen Geisteslebens werden sollten. Ukrainer wurden mit der Leitung der Bibliotheken beauftragt. Bereits wenige Wochen nach der Einnahme Lembergs rollten mit der Bahn große Mengen sowjetischen Schrifttums, vornehmlich in ukrainischer Sprache, an, das auf die einzelnen Bibliotheken verteilt wurde. Im Jahre 1941 begann man aber,

---

[22] Керівником департаменту Науки (W, Wissenshaft) був Рудольф Менцель.
[*] Пропущено описи інспекції державної бібліотеки Кракова.

die Bibliotheken energisch zu sowjetisieren. Die schnelle Einnahme Lembergs im Jahre 1941 durch die deutsche Wehrmacht verhinderte jedoch diesen Versuch. Da die Sowjets Lemberg sehr plötzlich verlassen mußten, fiel uns ein nahezu völlig unversehrtes sowjetrussisches Bibliothekswesen in die Hand. In sämtlichen Bibliotheken waren besondere sowjetische Abteilungen mit eigenen Buchbeständen und Katalogen aufgestellt worden. Überdies strömten in der sowjetischen Zeit mehr als 500 000 beschlagnahmte Bände aus Privatbibliotheken, Buchhandlungen und Antiquariaten hinzu, die in der ehemaligen Ossolineums-Bibliothek aufgestellt wurden. 24 Stunden nach der Einnahme Lembergs durch deutsche Truppen waren bereits sämtliche Bibliotheken gesichert, und die nunmehr in den Buchhandlungen und bei den Behörden beschlagnahmten sowjetischen Buchbestände wurden wiederum den wissenschaftlichen Bibliotheken übereignet.

Sämtliche wissenschaftl. Bibliotheken Lembergs wurden dann in eine zentralen. Verwaltung unter Bliotheksrat Dr. Johanssen zusammengefaßt, um eine nutzbringende Erfassung und Erschließung der überaus wichtigen Buchbestände zu garantieren. Denn es galt jetzt, etwa 2 Millionen Druckschriften und 22 432 Handschriften zu sichern, zu ordnen und zu sichten.

Die Staatsbibliothek in Lemberg gliedert sich in folgende Abteilungen:

Abt. 1: die ehemalige Universitätsbibliothek.

Sie umfaßt rund 570 000 Bände, davon etwa 75 000 Bände unkatologisiert. Die Bibliothek ist in sowjetischer Zeit verwahrlost, hat aber zum Glück verhältnismäßig wenig Verluste erlitten. Sie wird jetzt unter der Leitung des Bibl. Rats Dr. Johanssen als Zentrale der Staatsbibliotheken weitergeführt. 3/4 des Buchkaufs kommmen ihr zugute. Benutzer sind außer Angehörigen der Wehrmacht sowie deutschen Dienststellen Professoren und Studenten der medizinischen und landwirtschaftlichen Fachkurse. Neben den üblichen bibliothekarischen Arbeiten wird augenblicklich eine Durcharbeitung des Zentralkatalogs durchgeführt, der in sowjetischer Zeit von einem Fleischermeister verwaltet worden ist. Die Bibliothek befindet sich zur Zeit in gutem Zustand, die Benutzung ist gut. Als Kuriosum sei erwähnt, daß wegen des völligen Fehlens deutscher medizinischer Lehrbücher für Studenten — sie können zur Zeit auch nicht beschafft werden, da die Auflagen vergriffen sind — die alten sowjetischen medizinischen Handbücher, die in Hunderten von Exemplaren zur Verfügung stehen, an die Besucher der Fachkurse ausgeliefert werden.

Abt. 2: die Ossolinskische Bibliothek.

Bestand 820 000 Bände, davon 430 000 Bände unkatalogisiert. Die Bibliothek, eine Stiftung des polnischen Grafen Ossoliński, mit eigenem Verlag und Druckerei, ist besonders wichtig zur Erforschung der Geschichte Polens und vor allem Galiziens.

Die Sowjets machten diese Bibliothek zum Mittelpunkt der Lemberger Filiale der Ukrainischen Akademie der Wissenschaften in Kiew und pfropften

damit auf eine rein polnisch ausgerichtete Sammlung das neue sowjetische, vorwiegend propagandistische Schrifttum. Infolge der Verstaatlichung der Privatbibliotheken, Buchhandlungen und Antiquariate strömten etwa 500 000 Bände in diese Bibliothek, die damit auf dem Wege war, zu einer sowjetischen Massenbibliothek zu werden. Für das Studium des sowjetischen Bibliothekswesens ist daher gerade diese Bibliothek besonders interessant.

Nach der Einnahme Lembergs durch die deutsche Wehrmacht wurde diese Bibliothek wieder ihrem eigentlichen Zweck zugeführt. Sie erhält daher durch Kauf fast keinen Zuwachs. Zur Zeit hat sie die Aufgabe, aus den noch unkatalogisierten Büchermassen das in ihrem Sammlungsgebiet fehlende Schrifttum aufzunehmen.

Abt. 3: a) die Bibliothek der Schewtschenko-Gesellschaft.

Bestand 265 000 Bände, davon 37 000 Bände unkatalogisiert.

Die Bibliothek der ukrainischen Schewtschenko-Gesellschaft wurde 1892 gegründet. Ihre Vermehrung erfolgte durch Geschenke und vor allem durch den Tauschverkehr, den die Gesellschaft mit zahlreichen wissenschaftlichen Instituten des In- und Auslandes unterhielt. Sie war die Zentralbibliothek zur Erfassung des ukrainischen Schrifttums. In sowjetischer Zeit wurde die Bibliothek als Spezialbibliothek für ukrainisches Schrifttum gelassen. Sie enthält die vollständigste Sammlung des ukrainischen Schrifttums, vor allem des 19. und 20. Jahrhunderts, außerdem auch bedeutende Sammlungen von alten Drucken.

b) Ihr angegliedert ist die Bibliothek der Gesellschaft Narodnv Dom mit 125 000 Bänden.

Diese Bibliothek ergänzt die Schewtschenko-Bibliothek insofern, als die vor allem das gesamte slawische und russische Schrifttum zur ukrainischen Frage gesammelt hat.

Abt. 4: die ehemalige Bibliothek der Technischen Hochschule mit 158 000 Bänden.

Sie befindet sich in einem zweckmäßig errichteten Neubau aus dem Jahre 1934. Der Buchbestand ist zweckentsprechend und gut erhalten und wird eifrig benutzt. Auch die Bestände dieser Bibliothek werden ständig fachgemäß ergänzt.

Dem Leiter dieser vier Abteilungen, Bibliotheksrat Dr. Johanssen, ist mit der Ordnung und Führung der Staatsbibliothek in Lemberg eine schwierige Aufgabe übertragen worden. Ich konnte mich aber davon überzeugen, daß Dr. Johanssen seine Aufgabe mit viel Geschick und Energie angefaßt und bereits heute achtbare Erfolge aufzuweisen hat. Vor allem hat er ein ausgesprochenes Organisationstalent bewiesen.

Dr. Johanssen hat darum gebeten, seine weitere u.k.-Stellung aufzuheben und ihn wieder für die Wehrmacht freizugeben. In Übereinstimmung mit der Regierung in Krakau ist diesem Wunsche stattgegeben worden. Zur Einarbeitung befindet sich augenblicklich in Lemberg Dr. Himpel von der Preuß.

Staatsbibliothek, der nach der Einberufung von Dr. Johanssen ihn bis auf weiteres vertreten soll. In Anbetracht der vorzüglichen Leistungen habe ich Dr. Johanssen erklärt, daß seiner Rückkehr nach Lemberg nach Beendigung seines Wehrdienstes nichts im Wege stehe. Von einer Versetzung des Dr. Johanssen nach Lemberg wird daher mit Rücksicht auf seine Familie Abstand genommen. Nach seiner Einberufung zur Wehrmacht wird seine Abordnung nach Lemberg zunächst aufgehoben und er formell auf seine Stelle an der Preuß. Staatsbibliothek zurückgenommen. Auf Grund meiner eingehenden Besprechungen und Besichtigungen halte ich Dr. Johanssen für geeignet, in Zukunft eine wissenschaftliche Bibliothek im Ostraum zu leiten. [...]*

Dr Kummer

Бундесархів, Кобленц, R 21, 10. 616, арк. 190-198. Оригінал, маш., нім. мова; Опубл.: Biblioteki Naukowe w GG. – S. 156-158.

№ 125

[Липень] 1943, Львів. Нормативні вказівки Ульріха Йогансена щодо концентрації книг в окремих відділах Державної бібліотеки у Львові

Richtlinien zur Aufarbeitung der Konzentration.

1.) Jedes Buch wird auf einem besonderen Zettel aufgenommen und erhält eine besondere Nummer, gleichgültig, ob es in der Staatsbibliothek bleibt oder zu den «Entbehrlichen» kommt. Ausnahmen: Multipletten werden auf einem Zettel aufgenommen. Soweit es sich dahei um mehr als 10 Exemplare handelt, werden sie im allgem. nicht berücksichtigt eingestampft. Einzelne Bände von Zeitschriften und Serienwerken können auf einem Zettel vereinigt werden. Soweit sie im Zusammenhang aufgenommen werden, werden sie gebündelt und erhalten nur eine Nummer.
2.) Die gesamten Zettel werden, eher sie auf die einzelnen Abteilungen der Staatsbibliothek verteilt werden, in lückenloser Reihenfolge dem deutschen Leiter vorgelegt, der sie auf die einzelnen Abteilungen verteilt.
3.) Die Abteilungen stellen fest, ob sie die ihnen zur Prüfung zugeteilten Titel benötigen.
4.) Die Abteilungen geben die ihnen zugeteilten Zettel, getrennt in «erwünschte» und «entbehrliche» Titel, dem deutschen Leiter zurück.
5.) Die Abteilungen übernehmem die von ihnen erbetenen Werke samt den zugehörigen Zetteln. Die Werke sind zu der Nummerfolge aufzustellen, die Zettel sind alphabetisch zu ordnen.

* Пропущено опис інспекції державних бібліотек Любліна та Варшави.

6.) Es entsteht somit in jeder Abteilung ein Bestand an erwünschten Bänden, die in springender Nummerfolge aufgestellt sind und für die eine provisorische alphabetische Kartei vorhanden ist.
7.) Für die Verteilung der Nummern ist ein Verteilungsplan aufzustellen.
8.) Die Verteilung auf die einzelnen Abteilungen erfolgt nach folgenden Richtlinien:

Abt.I.
Wissenschaftliche Lit[eratur]
(Theol[ogie], Jus[tiz], Med[izin], Philol[ogie] usw)
Belletristik in Auswahl
Abt. II.
Polonica
Sowietica (ausser Med[izin], Techn[ik])
Abt. III.
Ukrainika
Techn[ische] Abt[eilung]
Techn[ische] Lit[eratur]

Sonderwünsche einzelner Abt. werden in einem besondereren Verteilungsplan festgelegt.
In Abt. II. entsteht ausserdem ein Bestand von Bänden, die für die Staatsbibliothek entbehrlich sind. Auch sie sind in springender Nummernfolge aufgestellt und provisorisch katalogisiert.

Bearbeitung der Konzentration in den übrigen Abteilungen

1) Hauptaufgabe ist die Bearbeitung der Konzentration in Abt. II. Soweit genügend Kräfte vorhanden sind, können auch die anderen Abteilungen mit Aufarbeitung ihrer eigenen Konzentration beginnen. Sie erhalten dafür eine Nummernfolge zugewiesen, die der gesamten Nummernfolge entnommen ist.
2) Auch hier wird jedes Werk verzettelt und mit Nummer versehen.
3) Erwünschte Bände werden mir den aus Abt. II. übernommenen Bänden zusammen aufgestellt, die Zettel in die provisorische Kartei des erwünschten Zugangs eingeordnet.
4) Entbehrliche Werke werden zusammen mit den zugehörigen Zetteln an Abt. II. gegeben und dort aufgestellt, die Zettel in die dortige Kartei der Dubletten eingelegt.

Johanssen [Підпис]
16.7.43 Jo.[*]

НЗіО. ВР, № 17119/ II, арк. 84-85. Оригінал, маш., нім. мова.

[*] Помітка У. Йогансена.

№ 126

4 серпня 1943, Львів. Список музеїв, церков та бібліотек Львова, які мають культурно-історичне значення й повинні бути захищені в першу чергу у випадку загрози бомбардувань

DER STADTHAUPTMANN
IN LEMBERG
POLIZEIDIREKTION
LUFTSCHUTZAMT

Lemberg, den 4.8.1943

Rangliste
der kulturgeschichtlich wertvollsten Bauten

I. Museen

1. / Historische Museum	Ringplatz 6
2. / Museum für Vor- und Frühgeschichte	Ringplatz 4
3. / Ukr. Nationalmuseum	Blumenstr. 42
4. / Naturhistorische Museum	Langegasse 18
5. / Etnographische Museum	Distriktstrasse 24
6. / Gemäldegalerie	Postgasse 3
7. / Panorama	Ostmesseplatz

II. Kirchen

1. / Kathedralkirche röm.-kath. mit der Boimowkapelle	Kapitelplatz
2. / Dominikanerkirche, Kloster und Staatsarchiv	Klempnerstr. – Am Graben
3. / Walachische Kapelle m. Korniaktturm	Reussenstr. – Am Graben
4. / Kathedralkirche gr.-kath.	Georgsplatz
5. / Bernhardienerkirche	Bernhardienerplatz
6. / Kathedralkirche arm.-kath.	Bürger – Ecke Krakauer
7. / Jesuitenkirche mit Kollegium	Ritterpl. – Langegasse
8. / Benediktinerkirche	Oststr. – Zollplatz
9. / Karmeliterkirche	Distriktstr. 22

III. Bibliotheken

1. / Staatsbibliothek Abt. II	Postgasse 2
2. / —//—//— Abt. I	Blumenstr. 5
3. / —//— Techn. Abt.	Bibliothekgasse 1

Verzeichnis
der wichtigsten Baudenkmäler und Sammlungen, die im Falle vom Luftgefahr in erster Linie zu schützen sind:

1. Die beiden Häuser d. XV – XIX Jhdt.	Ringplatz 4 u. 6.
2. Kathedralkirche röm.kath. XIV – XVIII Jhdt.,	Kapitolstr.
3. —//—//— gr.kath. XVIII Jhdt.,	Georgsplatz
4. —//—//— arm.kath. XIV – XVII J.	Bürger – Ecke Krakauerstr.
5. Dominikanerkirche XVIII Jhdt. samt Kloster,	Klempnerstr. – Am Graben

6. Bernhardienerkirche XVIII Jhdt. samt Kloster, Bernhardienerplatz
7. Jesuitenkirche XVII Jhdt. samt Kollegium, Ritterpl. – Langegasse
8. Die walachsche Kapelle samt dem Korniakttum, Reussenstr. – Am Graben
9. Das Arsenal des Königs Wladislaw IV. XVII Jhdt. derzeit Staatsarchiv
10. Die Boimowkapelle XVII Jhdt., Kapitelpl, Halitschstr. /a[uf] einem Gr[un]dst[ück]/
11. « Benediktinerkirche XVI Jhdt. Oststr. – Zollplatz
12. « Karmeliterkirche XVII Jhdt. Distriktstr. 22
13. « Das Raclawicerpanorama der Schlacht bei Raclawice, Ostmesseplatz
14. « Ukr. Nationalmuseum in der Blumenstr. 42
15. « Naturhistorische Museum in der Langegasse 18
16. « Historische Museum Ringplatz 6
17. « Museum für Vor- und Frühgeschichte Ringplatz 4
18. « Ethnographische Museum Distriktstr. 24
19. « die Gemäldegalerie, Postgasse 3

Im Auftrage gez. Unterschrift

Die wichtigsten Gebäude der Staatsbibliothek, die im Fall von Luftgefahr in erster Linie zu schützen sind:

Staatsbibliothek, Abt. I, Blumenstr. 5
Staatsbibliothek, Abt. II, Postgasse 2
Staatsbibliothek, Techn. Abt. Bibliotheksgasse 1

Der komm. Leiter der Staatsbibliothek
gez. Unterschrift.

ДАЛО, ф. Р-58, оп. 1, спр. 54, арк. 22-24. Копія, маш., нім. мова.

№ 127

24 листопада 1943, Львів. Доповідна записка комісаричного керівника Державної бібліотеки у Львові Олександра Гімпеля до Головного управління бібліотек Генерального Губернаторства у Кракові з пропозицією забезпечення вартісних збірок бібліотеки перед радянськими бомбардуваннями

Staatsbibliothek
Lemberg, Blumenstr. 5

An die Hauptabteilung Wissenschaft u. Unterricht
Hauptverwaltung der Bibliotheken des GG
Krakau — Aussenring 40

In der Anlage überreiche ich Ihnen 2 Kostenvoranschläge der Firma L. Kopeć. Es handelt sich um die Herstellung von Kisten zu Luftschutzzwecken.

Die SB Lemberg besitzt, wie Sie wissen, viele Handschriften und wertvolle alte Drucke. Ihre derzeitige Unterbringung entspricht den Anforderungen des Luftschutzes in keiner Weise. Die wertvollen Bestände der SB II. (Ossolinski-Bibliothek) sind besonders gefährdet, da im Gebäude der Bibliothek keine Möglichkeit besteht, die Bücher und Handschriften zu bergen. Der unter dem Hause befindliche Keller ist sehr feucht und kommt daher als Schutzraum nicht in Frage. Auch ein am Fusse der Zitadellenberges zur SB II. gehöriger kleiner Keller, der sich im Berge über der Talsohle befindet, ist zu feucht. Das Gebäude selbst ist durch seine Lage zwischen der Zitadelle und der Post besonders gefährdet.

Über bessere Kellerräume verfügt die ehemalige Baworowski-Bibliothek. Das Gebäude ist s. Zt. als Arsenal errichtet worden und hat sehr gute gewölbte Kellerräume. Leider sind diese Räume, die sich früher unter der Erde befanden, von längerer Zeit gelegentlich eines Strassenbaus freigelegt worden und befinden sich jetzt über der Erde. Da der Bau sehr fest ist, soll da ein öffentlicher Luftschutzraum eingerichtet werden. Für die Unterbringung grösserer Mengen von Büchern scheidet der Raum mithin aus. Es liessen sich aber vielleicht doch einige Kisten mit Büchern in jenem Keller aufbewahren.

In den Kellern der Technischen Bibliothek ist das Technische Hochschularchiv unter dem Büchermagazin untergebracht. Die meisten übrigen Kellerräume sind von den Fachkursen belegt, auch das Kellergeschoss des Magdaleneums gehört den technischen Fachkursen. Da das Gebäude der Technischen Bibliothek nicht hoch ist und da die Betondecken nicht stark sind, scheidet das Haus als besonders geeigneter Luftschutzraum ohnehin aus. Seine Lage neben dem grossen Reservelazzarett der ehem. T.H., ist auch nicht sehr günstig.

Die beiden Häuser der SB III. scheiden als Luftschutzräume für Bücher und Handschriften aus. Das Haus der ehemaligen Schewtschenko-Gesellschaft ist ein älterer Bau, ein ehemaliges Mietshaus, dessen Kellerräume vollkommen ungeeignet für die Unterbringung wertvoller Bibliotheksbestände sind. Das Haus des Narodnyi Dom, das für Bibliothekszwecke an sich durchaus geeignet ist, hat leider keine sicheren Kellerräume. Das Haus liegt an einem Abhang und das Kellergeschoss, das von der Strassenseite unter der Erde liegt, befindet sich von der Hofseite über der Erde. Die SB verfügt ausserdem nur über einen kleinen Teil des Gebäudes und die Kellerräume sind bereits von anderer Seite belegt.

Von den Gebäuden der SB kommt nur das Haus der SB I. mit seinem grossen Keller, der freilich z.T. auch über der Erde gelegen ist, in Betracht. Bedauerlicherweise haben wir noch immer keine Genehmigung für den Bau von Regalen und vor allem keine Bezugscheine für Holz erhalten, obgleich der Antrag seit Monaten läuft. Die Aufstellung von Regalen würde die Unterbringung grösserer Büchermassen im Kellergeschoss ermöglichen. Für Handschriften und alte Drucke würde sich aber trotzdem die Verpackung in Kisten empfehlen, da man nur dann hoffen kann, sie im Falle eines Brandes herauszuschaffen. Auch wäre die Unterbringung der Cimelien auf offenen Regalen oder sogar in verschlossenen Schränken im Keller im Hinblick auf mögliche Diebstähle nicht sicher genug.

Die Aufbewahrung aller wertvollen Bestände an einer Stelle, d.h. in einem Keller, würde sich aber überhaupt nicht empfehlen, da die Sachen nirgends genügend gesichert erscheinen. Ich habe daher Herrn Dr. Gębarowicz gebeten, den Keller des Dominikanerklosters in der Altstadt zu besichtigen und den Vorsteher unverbindlich zu fragen, ob er einige Handschriften und Bücher — in Kisten verpackt — bei sich aufnehmen könnte. Die Zusage ist, wie nicht anders zu erwarten war, erfolgt. Der Keller soll trocken sein, er befindet sich zu 3/4 unter der Erde und ist gut zu lüften.

Für die Unterbringung der Cimelien der SB III. habe ich an die angeblich sehr guten und trockenen Keller der Georgskathedrale gedacht, die auf einem Hügel liegt. Herr Dr. Gensiorski ist z.Zt. leider erkrankt. Ich will zusammen mit ihm zum gr. kath. Metropoliten gehen, um diese Frage mit ihm zu besprechen. Der Metropolit selbst soll eine sehr wertvolle Bibliothek besitzen und auch das Studitenkloster neben der Kirche besitzt alte Drucke und Handschriften.

Bei den zu treffenden Massnahmen handelt es sich nicht, wie in der Ukraine um Schutzmassnahmen in Gebieten, die dem feindlichen Zugriff unmittelbar unterliegen, aber die Gefahr möglicher Fliegerangriffe bleibt bestehen und da kommt es darauf an, die besonders wertvollen Stücke, die in Lemberg recht zahlreich sind, in Kisten verpackt aufzubewahren, und zwar möglichst in mehreren Kellern. Die Unterbringung einiger Kisten mit polnischen Handschriften und Altdrucken auf dem Wawel ist vielleicht auch ins Auge zu fassen. Die Ukrainer würden die Schätze ihrer Nationalliteratur lieber irgendwo in Deutschland als in Krakau aufbewahren.

25 Kisten könnten sofort angeschafft werden, allerdings zu einem wesentlich höheren Preise als die übrigen, für die erst Holzscheine zu beschaffen wären, was nach den bisherigen Erfahrungen recht lange dauern würde. Der Tischler empfiehlt kleinere Masse: eine Kiste 0,60 x 0,60 x 0,60 m würde, wenn sie mit Büchern vollgepackt wäre, etwa 200 Kg wiegen. Schwerer dürften die Kisten wohl auf keinen Fall sein. Da die hiesigen Bibliotheken an wertvollen Beständen sehr reich sind, müssten mehr als 200 Kisten bestellt werden. Die ukrainischen Bibliotheken werden jedenfalls auch recht viele Kisten benötigen. Im ganzen müssten wohl über 300 Kisten bestellt werden. Von den Zl. 20.000,-, die Sie mit Fernschreiben vom 12.11. erbeten und mit Fernschreiben vom 13.11 erhalten haben, würde ein beträchtlicher Teil für die Anschaffung des Holzes und für die Herstellung der Kisten, sowie für deren Transport nach den verschiedenen Kellern erforderlich sein und ich bitte Sie daher die Nachbewilligung dieser Beträge zu erwirken.

Beigeschlossen überreiche ich Ihnen den Bericht für den Monat Oktober.

Der Kommissarische Leiter der Staatsbibliothek Lemberg

Himpel

Бундесархів, Потсдам. Головне управління бібліотек, St. 12. 01, № 17, арк. 15-17. Оригінал, маш., нім. мова; Опубл.: Biblioteki Naukowe w GG. – S. 171-173.

№ 128

4 грудня 1943, Львів. Звернення керівника III відділу Державної бібліотеки у Львові Володимира Дорошенка до керівника Державної бібліотеки Олександра Гімпеля з проханням замовити 80 скринь на випадок евакуації рукописів, стародруків та рідкісних видань Бібліотеки НТШ

An Herrn Leiter der Staatsbibliothek Lemberg.

I. Den Berechnungen gemäss benötigt unsere Bibliothek 80 Kasten für die Handschriften, Altdrucke und Raritäte. Den Ausmass mancher alten Ausgaben in Betracht nehmend, brauchen wir wenigstens einige grössere Kasten – 60 X 60 X 100.
[...]
III. Staatsbibliothek-Warshau wünscht in unserer Abt. einige Bücher auszuleihen. Die Angelegenheit betreffende Briefe sind an die Zentrale gerichtet worden. Wenn man dieser Bestellung entgegenkommen kann werde ich diese Bücher zur Übersendung übergeben.

Lemberg, den 4.XII.1943. Leiter der Staatsbibliothek Abt.3
W. Doroschenko.

ДАЛО, ф. Р-49, оп. 1, спр. 4, арк. 3-3 зв. Копія, маш., нім. мова.

№ 129

6 грудня 1943, Краків. Лист директора Ягеллонської бібліотеки у Кракові Едварда Кунце до керівника II відділу Державної бібліотеки у Львові Мечислава Ґембаровича про можливості евакуації збірок львівського Оссолінеуму та про становище у Кракові

Kraków, 6/12 1943
ul. Św. Krzyża 10 m. 2

Wielce szanowny Panie Dyrektorze,

List Pański z 15 n. m. otrzymałem ze znacznym opóźnieniem, nie wiem, czy z winy poczty, czy też dlatego, że listy adresowane do nas, do biblioteki, przechodzą przez ręce Niemców. Dlatego też proszę uprzejmie Pana Dyrektora – o ile Pan będzie do mnie pisał – adresować do domu. Od kilku tygodni jestem chory i nie chodzę do biblioteki, być może więc takie, że list przeleżał się na biurku, zanim mi go przyniesiono do domu.

Wiadomość o zgodzie Niemców na ewentualne przeniesienie najcenniejszych objektów Ossolineum do Krakowa ucieszyła mnie, ale też i zdziwiła. Z Abbem mówiłem o tym 6-8 tygodni temu, kiedy przeniesienie naszych przed-

miotów na Wawel zaczęło się realizować, ale spotkałem się z stanowczym sprzeciwem. Tłumaczyłem mu, że wystąpiłem z tą myślą nie dlatego, jakobym obawiał się zajęcia Lwowa przez bolszewików, tylko ze względu na ewentualne naloty i brak odpowiednich schronów w Ossolineum. Dosyć długo z nim polemizowałem, ale nie dał się przekonać, w każdym razie zakończyłem rozmowę radą, aby pomówił o tym z Johanssenem, który właśnie w tych dniach miał przejeżdżać przez Kraków w drodze z Berlina. Co wpłynęło na zmianę zapatrzywania Abba – nie wiem, bo już tej sprawy z nim nie poruszałem. Miałem zamiar napisać do Pana Dyrektora o tej rozmowie i zaproponować ewentualne wywiezienie prywatnie najbardziej cennych przedmiotów (naturalnie w bardzo ograniczonej ilości) może do Dzikowa, bo uważam takie miejscowości za bardziej bezpieczne od większych miast. Myślałem o Ks. Lubomirskim lub kimś z jego rodziny, jako o tych, którzy mogliby się najłatwiej podjąć przewiezienia tych przedmiotów – wobec jednak ogromnych trudności komunikacji ze Lwowem, jakie były w ostatnich czasach, uważałem taką propozycję za nieaktualną. Jeżeli dojdzie do urzędowej ewakuacji za zgodą Abba, to ten plan naturalnie upada.

Obaw Pana Dyrektora co do losów zbiorów na Wawelu nie mogę naturalnie rozprószyć. Można obawiać się dwóch ewentualności: Wawel może być bombardowany, a nasze zbiory mogą być przez Niemców wywiezione. Mimo tych obaw godziłem się na zabezpieczenie rękopisów etc. Bibl. Jagiell. i PAU (mogli to naturalnie zrobić i bez mojej zgody), gdyż uważam gmach biblioteki za tak eksponowany i dający tak mało gwarancji co do bezpieczeństwa, że lepsze jest przechowanie zbiorów na Wawelu. Piwnice na Wawelu oglądał tylko Abb, zapewniał jednak, że są bardzo bezpieczne. Od prof. Szyszki-Bohusza dowiedziałem się, że są rzeczywiście głębokie i suche, można więc mieć nadzieję, że nawet w razie bombardowania zamku i zniszczenia go, piwnice zostaną zasypane ale całe.

Pozostaje obawa wywiezienia zbiorów. Jeżeli do tego dojdzie, to na to nic nie poradzimy, wolę jednak, aby w takim wypadku wywożono nasze zbiory porządnie zapakowane w skrzyniach z napisami, a nie jak książki z berlińskiej Staatsbibliothek na otwartych autach w paczkach powiązanych sznurami. Zabrano się do tego wywozu dosyć późno, po wrześniowych czy październikowych nalotach na Berlin i, jak mi mówił Abb, nie było mowy, aby można było sporządzić tak olbrzymią ilość skrzyń na prawie dwa miliony książek. Rękopisy i inne kosztownosci zabezpieczono jednak w 1939 r. Przed kilku tygodniami widzałem, jak przywieziono książki z Kijowa na otwartych lorach, a z wagonów na platformach. Czy można wyobrazić sobie, aby w razie nakazanej ewakuacji Krakowa, był czas sporządzać skrzynie i pakować nasze zbiory?

Z pewnością, zapakowanie w skrzynie nie zabezpiecza pociągu czy aut przed zbombardowaniem i spaleniem, przed wyrzuceniem skrzyń na jakiejś stacji, aby zwolnić wagony dla wojska, wreszcie przed zniszczeniem w nowym miejscu przechowania, ale to samo groziłoby transportowi zbiorów bez opakowania.

Z tych więc względów, biorąc nawet w rachubę nalot na Wawel, względnie wywóz, uważam oddanie naszych zbiorów na przechowanie za bardziej bezpieczne od zatrzymania ich w bibliotece.

Muszę jednak dodać, że prof. Gąsiorowski (następca Śp. Komornickiego) i p. Potocka są bardzo przeciwni zabezpieczeniu cimeliów Muzeum Czartoryskich na Wawelu. Po długich namowach udało mi się skłonić Abba do przyzwolenia, aby przechowano je w piwnicach Muzeum, ale dzieje się to na ich odpowiedzialność a za aprobatą Ks. Adamowej i pełnomocnika Ordynacji. Bezpieczeństwo przed bombardowaniem jest tu może mniejsze niż na Wawelu, ale zato wywóz jest mniej prawdopodobny, a po smutnym doświadczeniu z ewakuacją do Sieniawy, tego obawiają się najwięcej.

Przyznam się do nadziei, że do ewakuacji Krakowa nie dojdzie, gdyż sądzę, że sytuacja ogólna w takim momencie nie pozwalałaby myśleć o wywozie takich przedmiotów.

Przedstawiam Panu Dyrektorowi szczegółowo wszystkie pro i contra zabezpieczeniu zbiorów na Wawelu. Nie wziąłem pod uwagę jemu Pańskiej obawy, czy Wawel nie podzieli losu zamku warszawskiego. Trudno mi to przypuścić, jakkolwiek po dotychczasowym doświadczeniu wszystkiego możnaby oczekiwać. Pozwolę sobie jednak przypomnieć, że przed pozostawieniem zamku na zniszczenie, został on gruntownie oczyszczony z wszystkich cenniejszych przedmiotów. Czy w omawianym wypadku nie należałoby przedtym oczekiwać wywozu nagromadzonych na Wawelu cenności? (Są tam wszystkie dzieła sztuki zebrane przez Sonderauftrag).

Abb wyjechał przed paru dniami do Berlina i ma powrócić dopiero za tydzień, koło 11-go. Opierając się na tym, co mi powiedział w czasie naszej rozmowy o zabezpieczeniu Ossolineum, sądzę, że nie będzie nastawał na wywóz do Krakowa, gdy mu Pan Dyrektor powie, że może zabezpieczyć zbiory we Lwowie przed nalotami. Przychodziło mi nieraz do głowy, czy w razie trzeciej okupacji Lwowa nie możnaby niektórych przedmiotów oddać na przechowanie prywatnym osobom?

Dziękuję uprzejmie za gratulacje z powodu zbiorów Chopina. O ile cieszyłem się z nabycia Muzeum Ganche'a, o tyle byłem przeciwny przewożeniu ich do Krakowa, gdyż uważam, że właściwe ich miejsce Warszawa, ale ze względów propagandowych Abb nie chciał o tym słyszeć. Narazie pocieszam się nadzieją, że może kiedyś oddam je Warszawie.

Przesyłam Panu Dyrektorowi najlepsze pozdrowienia i łączę wyrazy wysokiego poważania. Często i z serdecznym współczuciem myślę o Lwowie i o Waszym* niezmiernie ciężkiej sytuacji. Daj Boże, abyście wszystkie przejścia wytrzymali i przetrwali.

Proszę Pana Dyrektora pozdrowić odemnie wszystkich kolegów, a zwłaszcza prof. Grodeckiego.

Kuntze

НЗіО. ВР. № 16395/II, арк. 215-222. Оригінал, рук., пол. мова.

---

* Так у листі.

№ 130

16 грудня 1943, Краків. Лист директора Ягеллонської бібліотеки у Кракові Едварда Кунце до керівника II відділу Державної бібліотеки у Львові Мечислава Ґембаровича про справи Оссолінеуму

Kraków 16/12 43

Wielce szanowny Panie Dyrektorze,

bardzo uprzejmie dziękuję za łaskawe wyjaśnienia i zapewniam Pana Dyrektora, że zawsze może Pan liczyć na moją, niestety obecnie bardzo słabą, pomoc we wszystkich sprawach Ossolineum. Przed paru dniami wrócił Abb, ale nie wiem, kiedy ma zamiar wybrać się do Lwowa, dobrze jednak, że nie przed świątami, a może dopiero po swym urlopie, który mu w tych czasach wypada.

U nas przygotowania w pełnym toku, nie tylko co do wywozu na Wawel, lecz także w celu zabezpieczenia gmachu. Wnosząc z tego, co Abb opowiadał o Berlinie, nie na wiele może przyda się, a natomiast psują mi gmach, który i bez tego dostatecznie jest zniszczony.

Dziękuję serdecznie za życzenia i nawzajem przesyłam najlepsze spokojnych Świąt i Nowego Roku, daj Boże, wyzwolenia.

Łączę wyrazy wysokiego poważania.

Kuntze

P. S. Swego czasu posłała tutejsza biblioteka na propozycję dra Johanssena prośbę o przysłanie wydawnictw Ossolineum dla BJ, PAU i bibl. seminaryjnych. Dotychczas nie otrzymaliśmy żadnej odpowiedzi. Czy panu Dyrektorowi znana ta sprawa?

НЗіО. ВР, № 16395/II, арк. 225. Оригінал, рук., пол. мова.

№ 131

19 лютого 1[944], Львів. Розпорядження комісаричного керівника Державної бібліотеки у Львові Олександра Гімпеля у справі протиповітряної охорони окремих відділів Бібліотеки

[Штамп] STAATSBIBLIOTHEK

Lemberg. Blumenstr. 5. Lemberg, den 19. Februar 1[944]

Als Luftschutzsicherung wird von der Regierung des GG in die Bergung und Überführung eines Teils der Lemberger Bibliothek in das Gebäude der Staatsbibliothek in Krakau angeordnet. Mit Arbeit ist sofort zu beginnen.

Für die Bergung kommt im erster Linie die moderne deutsche wissenschaftliche Literatur im Betracht, die seit 1941 beschafft wurde. Zu bevorzogen sins die Fächer Medizin, Technik, Wirtschaft, Geschichte u.s.w., ebenso die Nachschlagewerke der Lesesaalhandbibliothek der Abt. I. und die wichtigste

technische Literatur der Abt. Technik. Von Handschriften, alten Drucken, Kunstblättern sind die besonders wertvollen gleichfalls zu bergen.

Mit der Verpackung ist sofort zu beginnen. Es ist anzustreben, die Bücher in geschlossenen Kisten, die mit dem Namen der Bibliothek und einer laufender Nummer versehen sind, zu versenden. Inhaltsverzeichnisse sind für jede Kiste in 2 Expl. anzufertigen, von denen eines der Kiste beigelegt wird. Bei Mangel an Zeit sind die Bücher wenigstens summarisch und der Bandzahl nach zu verzeichnen, soweit Kisten fehlen, sind die Bücher in Papier einzuschlagen und zu bündeln.

Den Umfang der für die Bergung im Frage kommenden Bücher bitte ich ungefähr anzugeben. Soweit es möglich ist, soll mit dem Transport sofort begonnen werden.

Der Betrieb der Staatsbibliothek soll in beschränkten Umfang aufrecht erhalten bleiben.

Der Kommssarische Leiter
Der Staatsbibliothek Lemberg
[Підпис Олександра Гімпеля]

ДАЛО, ф. Р-49, оп. 1, спр. 5, арк. 2. Копія, маш., нім. мова.

№ 132

[Кінець лютого] 1944, Львів. Звіт керівника III відділу Державної бібліотеки у Львові Володимира Дорошенка про діяльність відділу за лютий 1944 р.

Звіт Держ[авної] бібл[іотеки] Відділ 3
за лютий 1944 р.

1. Приріст. Від 21 осіб, 6 редакцій, 1 видавництва й 6 установ одержано в дарі 695 томів і випусків, 10 мап і плянів, 4 Flugschrift-ів і 37 фотографій та ілюстрацій. Куплено 3 томи, 75 №№ часописів + збірку рукописів.
2. Концентрація. Списано на 190 картках 234 томи для концентрації. Передано до різних відділів 28 книг, крім того до бібліотеки Нар. Дому – 49.3 томи. До дублетів відложено 51 том. З концентрації одержано (з Abt. 2) – 211 томів і 175 карток до перевірки.
3. Спецфонд. Влучено до загального каталогу 90 остаточно провірених карток. З Abteilung 2й одержано 92 книжки, що за большевиків були туди вивезені до Спецфонду. Для 88 книг зладжено провізоричні картки.
4. Упрядкування фондів. а) Для провірки і доповнення вилучених за большевиків з відділу при Distriktstr. 24 стародруків і музикалій переглянено інвентарі відділу в межах сигнатур: 50000 – 123201 для стародруків (чим закінчено працю) та 22501 – 50.000 для музикалій.

в) провірено й уставлено на місця 850 тт. сконцентрованого матеріалу та посортовано за числами 16 назв газет.

c) в цілі збереження фондів перед можливим воєнним знищенням приступлено до виборки важніших друків і рукописів для спаковання їх у призначені для цієї мети скрині. Запаковано вибрані і списані фонди у три скрині.
d) Продовжувано працю над упорядкуванням бібліотеки Ів. Франка – скаталоговано 207 творів у 311 томах (320 карток головних і 595 відсилкових).
5. Рукописний відділ. a) Проф. І. Янов описав рукопис ч.1 з архіву Франка, в) В. Левинський, продовжуючи працю над архівом проф. М. Грушевського переглянув, висортував і уложив за азбукою 1270 листів; c) Др. М. Деркач переписала з чернеток збірник творів Лесі Українки, привезений її сестрою з Києва (67 поезій, 2 поеми, 50 оповідань, 1 діялог і 1 драматичної сцени). d) М. Свєнціцька закінчила роботу над записуванням до картки змісту журналу «Літерат. Наук. Вістник».
6. Персонал. Цілий місяць перебував у лікарні Вол. Іванець. Л. Савчак була на відпустці в родинних справах від 5 до 9. II та від 26.II до кінця місяця.

[Львів, 4. III. 1944. Керівник 3 відділу Державної бібліотеки В. Дорошенко][*].

ДАЛО, ф. Р-49, оп. 1, спр. 3, арк. 27-27 зв. Оригінал, рук., укр. мова.

№ 133

1 березня 1944, Львів. Повідомлення керівника Бібліотеки Академії ветеринарної медицини у Львові Людвіка Ґраєвського про діяльність бібліотеки під час II світової війни

BIBLJOTEKA
AKADEMJI MEDYCYNY
WETERYNARYJNEJ
LWÓW, ul, STALMACHA I.

Lwów, dnia 1. marca 1944.

Do Biblioteki Zakładu Narodowego «OSSOLINEUM»
we Lwowie.

Na prośbę «Ossolineum» przedkłdam relacje dotyczące działalności Biblioteki Medycyny Weterynaryjnejwe Lwowie w czasie II-giej wojny światowej tj. za czas od 1. września 1939 r. do dnia dzisiejszego:

W pierwszych miesiącach wojny Biblioteka nie poniosła żadnej szkody tak w budynku, jakoteż i w samym księgozbiorze. Od roku 1940 rozpoczęła się zwiększona żywotność i praca biblioteczna. Budżet na zakup nowych książek ustalono na 80.000 rubli. Jako bibliotekarze zostali zaangażowani od stycznia 1940 r. Mgr. Adam Borusiewicz, Wiesław Gorecki i dr. Ludwik

[*] У квадратних дужках – перекладено з німецького варіанту звіту.

Grajewski kwalifikowany bibliotekarz i bibliograf /jako zastępca kierownika/, zaś kierownictwo Biblioteki sprawował nadal mec. Leonidas Nowicki. Ten fachowy personal przeprowadził dokładne szkontrum całej biblioteki, wyeliminował dublety i zbędne dzieła, odpowiednio przegrupował w szafach i na półkach wszystkie książki zyskując wiele miejsca na świeże nabytki, zakończył całkowicie nowy inwentarz, spisał bibliotekę podręczną, skatalogował kartotekę autorów, doprowadził znacznie ku końcowi katalog działowy, przeprowadził wymianę i wysyłkę dubletów na szeroką skalę z pokrewnymi Instytutami, sporządził tymczasowy katalog krzyżowo-rzeczowy, uporządkował i udostępnił do pracy archiwum i magazyny, oraz przystąpił do pracy publikacyjnej. Nadto w dziale wewnętrzno-administracyjnym zaprowadzono ścisłą statystykę czytelników i wypożyczyjących i podzielono pracę na referaty: informacyjno-bibliograficzny, beletrystyczny, i polityczno-ekonomiczny wraz z działem podręczników, skryptów i dzienników. Bowiem w marcu 1940 r. Biblioteka przyjęła od b. Towarzystwa Bratniej Pomocy Stud. Weterynarji dział beletrystyki /500 dzieł/, oraz podręczników i skryptów studenckich /650 dzieł/, zaś od czerwca 1940 r. przydano Bibliotece również dział polityczno-ekonomiczny, wreszcie czytelnię gazet, którą urządzono na III. piątrze. Oba te działy całkowicie zinwentaryzowano i skatalogowano, przyczym dział beletrystyczny oprócz dotychczasowych «kart książki» i «kart czytelnika» otrzymał nową, trwałą i bardzo praktyczną kartotekę autorów. Bolszewicy – a właściwie miejscowi żydzi – skonfiskowali do «obłitu» w październiku 1940 r. kilka książek naukowych – /Enceklopedję Ultima-Thule tom IIa /bolszewizm !/, Polski Rocznik Polityczny, kilka roczników «Bellony» i «Przeglądu Kawaleryjskiego», oraz 5 małych broszur z zakresu uboju rytualnego !/, nadto 50 egzemplarzy beletrystyki /dzieła Żeromskiego, Ossendowskiego, Lepeckiego i inne/. Stan faktyczny księgozbioru Biblioteki A.W. w dniu 1. lipca 1941 r. przedstawiasię następująco:

Ilość tomów fundamentalnej biblioteki naukowej			8.222 tomów
Ilość czasopism		117	3.079 tomów
Prace doktorskie		3.980	
Dublety		422	
Książki popularno-naukowe		206	4.608 tomów
Podręczniki rosyjskie i ukraińskie			2.860 tomów
Biblioteka studencka naukowa			995 tomów
Biblioteka studencka beletrystyczna	polska	643	
	ukraiń[ska]	553	1.196 tomów
Książki polityczne			2.579 tomów
razem			23.539 tomów.

W czasie okupacji bolszewickiej Biblioteka straciła około 70 % książek beletrystycznych, których nie zwrócili niesumienni studenci żydowscy i ukraińscy.

Po przyjściu Niemców budynek Domu Studenckiego został natychmiast obrócony na koszary dla wojska i z tą chwilą nastąpiły pewne niedogodności dla samej biblioteki. Zakazano wstępu do biblioteki studentom, a z czytelni mogą korzystać tylko urzędnicy i lekarze weterynaryjni. Nastąpiła także zmiana personalna, p. Nowicki wyjechał zupełnie ze Lwowa, kierownictwo biblioteki obiał od stycznia 1942 r. Dr. Grajewski przy współpracy asystenta Adama Borusiewicza. Biblioteka była początkowo podległa Komisarycznemu Zarządowi Bibliotek Niemieckich we Lwowie, od kwietnia 1942 r. przeszła całkowicie pod zarząd Instytutu Weterynaryjnego. Wszyscy niemieccy dyrektorowie Instytutu bardzo dbali o bibliotekę, sprowadzili nowe wydania niemieckie ze wszystkich dziedzin weterynaji i biologii, oraz kontynuują prenumeratę poprzednich czasopism niemieckich i francuskich. Tylko co dotyczy oprawy książek i czasopism robią oszczędności, nie pozwalając na oprawienie w półpłótno, lecz w karton !. Bardzo ważną nowością w tym czasokresie jest sporządzenie katalogu wszystkich reprodukcyj i ilustracyj ze wszystkich czasopism i książek ilustrowanych, z których to ilustracyj /chorób ludzkich i zwierzęcych/ korzystają obecnie w wysokim stopniu profesorowie i asystenci Instytutu, /nawiasem zaznacza się że jest to pierwszy tego rodzaju katalog ilustracyj w polskich bibliotekach publicznych !/. – Z biegiem czasu z powodu poszukiwań kwater dla oddziałów wojskowych starano się bibliotekę całkowicie usunąć z budynku przy ul. Stalmacha, lecz wszystkie te zamiary rozbiły się o stanowczą i zdecydowaną odmowę ze strony kierownika Biblioteki, musiano tylko polubownie opróżnić salę biblioteczną na trzecim piętrze gmachu w grudniu 1943 r., a książki i szafy przeniesiono na drugie piętro i tym samym zeszpecono nieco estetyczny wygląd i smak w głównej czytelnianej Sali. – Na skutek zakulisowych starań Ukraińców został od lipca 1943 r. «zredukowany» asystent biblioteczny Mgr. Borusiewicz, tak że w tej chwili jest tylko jeden urzędnik biblioteczny w osobie kierownika i bibliotekarza, zaś wszelkie zamiary obsadzenia wakującego stanowiska przez niefachowe siły spotykają się z niezłomnym sprzeciwem kierownika. W końcu nadmienia się, że kierownik Biblioteki stale bronił i broni polskości placówki naukowej, a jako fakty niech posłuży to, że wewnątrz biblioteki są wszystkie napisy w języku polskim, używa się pieczątki z polskim napisem, na ścianach biblioteki za obu okupacyj nie wisiał żaden portret dyktatorów, a wszystkim studentom-Polakom robi się jak najdalej idące ułatwienia z korzystania na miejscu lub wypożyczania książek do domu.

Przedkładając niniejszą zgodną z prawdą relację, Kierownictwo Biblioteki Akademii weterynaryjnej we Lwowie żywi niepłonną nadzieje, że dokument ten przyczyni się kiedyś do naukowego opracowania stosunków biblioteczno-oświatowych we Lwowie w czasie drugiej wojny światowej. –

Kierownik Biblioteki A.W.

[Підпис] /Dr. Ludwik Grajewski/

[Овальна печатка] BIBLIOTEKA Akademii WETERYNARYI.

НЗіО. ВР, № 17073/ II, арк. 34-34 зв. Оригінал, маш. на бланку, пол. мова.

№ 134

18 березня 1944, Львів. Номерний перелік скринь, вивезених першим транспортом з Державної бібліотеки у Львові до Кракова

Ewakuacja zbiorów
I. Transport 18 marca 1944 r.

L.P.	Nr skrzyni	OSSOLINEUM			BAWOROWSKICH			OBCE	
		Rkpsy	Druki	Dypl.	Rkpsy	Dypl.	Druki	Rkpsy	Druki
1	1	35							
2	2	43							
3	3	52							
4	4	56							
5	5	77							
6	6	61							
7	7	51							
8	8	52							
9	9	59							
10	10	77		•					
11	11	58		•					
12	12	45							
13	13	25							
14	14	34							
15	15	40							
16	16	69							
17	17	69							
18	18	29	•	•	•	•	•		
19	19	33	•	•	•	•	•	13	
20	20	7	555	•					
21	23	•	217						
22	24	•	522	382					
23	26	•	517	•					
24	27	45		•	60				
25	28	37		216					
26	29	50	•	130		33			
27	30	50	•	133	•	82			
28	31	•	•		•				
29	32	51/53			•				
30	33	•	201						
31	34	•	164			•			
32	35	•	•			•	306	•	
33	37	•	•			•	•	•	10
34	38	•	•						
35	39	•	•						
		1205	2176	861	60	115	306	13	10

НЗіО. ВР, № 17070/II, арк. 186. Оригінал, маш., пол. мова.

№ 135

18 березня 1944, Львів. Фрагмент вмісту скрині № 2, вивезеної з першим транспортом з Державної бібліотеки у Львові до Кракова

STAATSBIBLIOTHEK ABT. II
Lemberg /Ossol./

Handschriften

Kiste № 2.

Inv.Nr. 109. Długossii historiae Polonicae pars tertia
122. Diariusz i pakta tureckie żurawińskie
123. Vita S. Kunegundis
124. Annalia urbis Leopoliensis
125. I.B. Zimorowicz Historia civitatis Leopol[iensis].
126. Zimorowicz Series defunctorum consulum
127. Thomas Treterus Liber de episcopatu
134. Publicarum regni pol. literarum inventarium
140. Privilegium Ludivicis regis etc.
147. Annalia urbis Leopoliensis
148. Taryfa exactionum
153. Consilium cardinalis
154. Vita Stanislai Karnkowski
156. Epistolae H. Rozrażewski
157. Literae Stanislai Lubieński
160. Sermones dominicales
165. Quitancie pecuniales etc.
166. Litere dominicales numerus ebdomadarum etc.
180. Privilegia Sigismundi Augusti
183. Copiae privilegiorum libertatis etc.
[...]
368. Minej ruski
369. Ewangelie /ruskie/
370. Statuta magni ducatus Lituaniae etc.
[...]

НЗіО. ВР, № 17070/II, арк. 3-4. Копія, маш., пол., латин. мови.

№ 136

18 березня 1944, Львів. Фрагмент вмісту скрині № 7, вивезеної з першим транспортом з Державної бібліотеки у Львові до Кракова

STAATSBIBLIOTHEK ABT. II
Lemberg /Ossol./

Handschriften

Kiste № 7.

Inv.Nr. 1255. Lustracja ekonomii samborskiej
1355. Acta civitatis Stanislavoviensis

1356. Akta miasta Stanisławowa
1357. Akta miasta Stanisławowa /liber inquisitionis/
1359. Akta prawa ormiańskiego w Stanisławowie
1360. Akta prawa ormiańskiego w Stanisławowie
1361. Akta prawa ormiańskiego w Stanisławowie
1362. Akta prawa ormiańskiego w Stanisławowie
1363. Akta prawa ormiańskiego w Stanisławowie
1364. Protocollon civitatis Stanislavoviensis
1365. Akta miasta Stanisławowa
1366. Protokół miasta Stanisławowa
1367. Protokół miasta Stanisławowa
1419. Inwentarze starostwa dolińskiego i klucza rożniatowskiego
[...]

НЗіО. ВР, № 17070/II, арк. 15. Оригінал, маш., пол., латин. мови.

№ 137

18 березня 1944, Львів. Фрагмент вмісту скрині № 27, вивезеної з першим транспортом з Державної бібліотеки у Львові до Кракова

STAATSBIBLIOTHEK Abt. II
Lemberg /Ossol./

Handschriften

Kiste Nr 27:

Inv.Nr. 2491 Acta castri Premisliensis 1700 – 1719
2492 « « « 1720 – 1773
2493 « terminorum terr. Leopol. 1684 – 1780
2494 « castri inferioris Leopol. Tom I.
2495 « « « « « II.
2496 « « « « « III.
2497 « « « « « IV.
2500 « « Sanocensis 1624 – 1699
2488 « « Lublinensis
2501 « « Sanocensis 1702 – 1749.
2502 « « « 1750 – 1783.
2503 « curie regiae Varsav.
2504 « terminorum terr. Cracov.
2505 « castri Novae Civitatas Korczyn.
2506 « « Biecensis.
2507 « « Sandomiriensis.
2508 « « Plocensis etc.
2509 « « Crasnostaviensis etc.
2510 « « Grabovicensis.
2511 « « Trembovliensis.
2512 Wypisy z ksiąg sądowych i grodzkich.

2513 Acta Camenecensis.
2514 Wypisy z ksiąg ziemskich woj. nowogrodzkiego.
2515 Wypisy z ksiąg winnickich i i.
2517 Genealogie.
2518 Kontrakty z archiwum Rzeczyckich.
[...]
2489 Akta terr. Pre[m]isliensia 1603 – 1773.
[...]
2572 Inwentarz starostwa żytomierskiego.
2571 Granice starostwa jaworowskiego.
[...]

НЗіО. ВР, № 17070/II, арк. 57-58. Копія, маш., пол., латин. мови.

№ 138

31 березня 1944, Львів. Звіт керівника Бібліотеки Народного Дому III відділу Державної бібліотеки у Львові Антона Ґенсьорського про роботу книгозбірні за березень 1944 р.

Звіт
З праці персоналу бібліотеки «Народний Дім»
1.III – 31.III.1944.

I. Загальне:

Персонал бібліотеки перебував до 15. III. в приміщенні б[ібліоте]ки НТШ, а від 16. III. до 31. III, перебрався для спеціальних робіт до свого приміщення тобто до бібліотеки «Народного Дому».

З загальних робіт пророблено:

1) З метою провірки та доповнення виділених за радянських часів музичних збірок біб[ліоте]ки НТШ переглянено інвентарі тієї біб[ліоте]ки в границях чисел: 50.000 – 123.201. Працю закінчено.
2) Змагаючи до збереження збірок бібліотеки «Народного Дому» перед можливим воєнним знищенням, виділено цінніші архіви, стародруки та рукописи. Частину запаковано до дальших 8 пачок, які, разом з раніш приготованими 3-ма пачками, вислано до Кракова. Решту в числі 1071 стародруків, рукописів та архивальних фасцикулів перенесено для збереження до власного схоронища.
3) упорядковано в «НД» за числами 27 назв газет.

II. Користування:

Видано до дому:
З особам 4 твори в 6 тт.

III. Каталогізація: дописано для бібліотеки НТШ до 23 поз. 49 тт.
Зладжено карток : 60
з чого: головн[их]: 51 відсилк[ових] 9

Від НТШ перебрано 57 тт. дублетів.

31. III. 1944 А. Ґенсьорськ[ий]

ДАЛО, ф. Р-49, оп. 1, спр. 3, арк. 21. Оригінал, рук., укр. мова.

№ 139

1 квітня 1944, Львів. Список скринь, вивезених другим транспортом з Державної бібліотеки у Львові до Кракова

Ewakuacja zbiorów
II. Transport 1-go kwietnia 1944.
Ewakuacja zbiorów
II. Transport 1-go kwietnia 1944.

L.p.	Nr skrzyni	Ossolineum				Baworowskich		Obce		
		Rkpsy	Dypl.	Druki.	Sztychy	Rkpsy	Druki	Rkpsy	Dypl.	Druki
	21	38								
2	22	65								
3	25	39								
4	36	35	28	•	•	•	•			
5	40	107	•	•	•	•	•	3		13
6	41	177								
7	42	16								
8	43	12								
9	44	18								
10	45	13	•	•	•	•	•			
11	46	34	•	•	•	•	•	27		
12	47	14								
13	48	18								
14	49	19								
15	50	15								
16	51	16								
17	52	25	•							
18	53	•	•	336						
19	54	•	•	247						
20	55	•	•	104						
21	56	•	•	147	•	•		•		
22	57	•	352	14	•	•	103	•	3	
23	58	50								
24	59	108								
25	60	50								
26	61	55								
27	62	45	•	•						
28	63	•	•	•	791					
29	64	•	•	•	820					
30	65	•	•	•	377					
31	66	•	•	•	383					
32	67	•	•	•	•	58				
		969	381	846	2371	58	103	30	3	13

НЗіО. ВР, № 17070/II, арк. 186. Копія, маш., пол. мова.

№ 140

1 квітня 1944, Львів. Фрагмент вмісту скрині № 22, вивезеної другим транспортом з Державної бібліотеки у Львові до Кракова

STAATSBIBLIOTHEK Abt. II
Lemberg /Ossol./

Handschriften

Kiste Nr 22:

Inv. Nr: 1730 Acta iudicii Leop. nationes Armenae
1731 Protokół spraw duchownych nacjej ormiańskiej
1732 Protokollon actorum consistorii nat. Armenae
1733 Acta publica protonotariatus Apostolici etc.
1734 Acta visitationis eccl. Armenicae
1735 Liber sacrorum ordinum Armen.
1736 Inventarium totius massae d. Aniołek /Armen/.
1737 Regestr srebra Katedry orm.
1738 Regestr funduszów Kongregacji orm.
1739 Elekcja Koadjutora nacjej ormiańskiej
1740 Splendor archikatedry ormiańskiej
1741 Regestr funduszów Bractwa Sw. Grzegorza
1742 Regestr fund. Bractwa N.P.M.
1743 Regestr percepty i ekspensu na kat. orm.
1744 Regestr kupna kamienicy na szpital orm.
1748 Regestr z sum Kościoła orm.
1749 Elekcje braci Bractwa N.P.M.
1751 Regestr ekspensy na rezydencje księży orm.
1752 Catalogus alumnorum ritus Armenici
516 Dépechès pour la Cour
1650 Fundacja Bractwa Trójcy św.
1753 Copia inventarii eccl. Armen.
1750 Testament J. Augustynowicza
1765 Indeks zastawów w Bractwie męki P.
1754 Quietationes ex persolutis missis
1755 Regestr zastaw różnych ....
1756 Specyfikacja żastaw różnych
1757 Regestr zastaw różnych
1758 Konnotacja zastawów ab a. 1731
[...]

Papiery szpitala św. Sebastiana i Rocha

1569 Percepta et Distributa t. I.
1570 « « « t. II.
1571 « « « T. III.

1572 Regestrum hospitale
1573 Dochody i wydatki 1712 – 1716
1574 Regestrum omnium censuum...
1576 Dochody i wydatki 1745 – 1746
1638 Wyprawa króla polsk. do Ifflant
1646 Czynności Ormian lwowskich t. I.
1647 « « « t. II.
1648 Kwestie ormiańskie
1649 Promptuarium compilatum ex historiis, sententiis etc.
1824 Fr. Siarczyńskiego Galicja. t. I a.
1829 « « « t. III /N-Z/ b
1828 « « « t. II. /A-H/
1827 « « « t. I. b
1826 « « « t. III /N-Z/ a
651 Listy różnych osób, consyderacje etc.
1540 Acta arestorum civ. Grodzisko
1747 Mowy różne, wiersze
1746 Pieśni nabożne polskie i ruskie
1745 Jakuba Jasińskiego Poezje

НЗіО. ВР, № 17070/II, арк. 102-103. Копія, маш., пол., латин. мови.

№ 141

6 квітня 1944, Краків. Лист директора Національного музею у Кракові Фелікса Копери до керівника II відділу Державної бібліотеки у Львові Мечислава Ґембаровича в справі передачі йому рисунків та автопортрету Рембрандта

Wielce Szanowny Panie Kolego,

W odpowiedzi na list przysłany mi przez okazję donoszę, że p. Marxsen u mnie nie był i dotąd żadnej paczki ani lista nie otrzymałem.

Chętnie czym tylko bedę w możności służę ja i moi współpracownicy i łącze wyrazy uznania, przyjazni i wysokiego powitania.

Oddany Felix Kopera

5/IV 1944.

Rysunki Rembrandta i auto[p]ortret (wł. Lubomirskich)[*].

НЗіО. ВР, № 16395/II, арк. 139. Оригінал, рук., пол. мова.

[*] Рядок дописано олівцем рукою Ґембаровича.

№ 142

17 квітня 1944, Краків. Лист директора Національного музею у Кракові Фелікса Копери до керівника II відділу Державної бібліотеки у Львові Мечислава Ґембаровича з поміткою Ґембаровича про передані через Яна Марксена рисунки та автопортрет Рембрандта

17. IV. 44.

Wielce Szanowny Panie Kolego.

Marxen był u mnie i sprawę załatwił. Podróż jego z urzędowym transportem trwała dni ośm, stąd opóźnienie. Tak wszystko już jest w porządku. Próbowałem różnymi drogami Pana zawiadomić. Mój dobry znajomy niemiec dr Ponisini, który ma stosunki urzędowe we Lwowie przyjał się życzliwie list doręczyć przy okazji, stąd otrzymał Pan kolega lub otrzyma list pisany po niemiecku.

Serdecznie dłoń Pańską sciskam. F. Kopera

ABSENDER*
Kraków F. Kopera ul. Uniwersytecka nr. 12
[адресовано:] JWP Mieczysław Gębarowicz
Lwów Ossolineum Ulica Ossolińskich
*Rysunki i autoportret Rembrandta***.

НЗіО. ВР, № 16395/II, арк. 141-142. Оригінал, рук., пол. мова.

№ 143

18 квітня 1944, [Краків]. Звіт Олександра Гімпеля до Головного управління бібліотек Генерального Губернаторства в справі забезпечення збірок Державної бібліотеки у Львові

Staatsbibliothek Lemberg

Bericht

Der Plan, die älteren Drucksachen und Handschriften in Kisten zu verpacken und aus Gründen des Luftschutzes in den Kellerräumen einiger Lemberger Klöster sicherzustellen, wurde im November vor. Jahr. gefasst. Seine Verwirklichung scheiterte zunächst an der Tatsache, dass keine Kisten zu annehmbaren Preisen zu beschaffen waren und der offizielle Weg Kisten herstellen zu lassen viel zu umständlich war und nach den sonst gemachten

* Слово надруковано на звороті поштівки.
** Напис у верхній частині звороту поштівки.

Erfahrungen erst nach Monaten zum Ziel geführt hätte, obgleich es sich um dringende Maßnahmen handelte.— Grössere leistungsfähige Holzfirmen besitzt Lemberg z.Zt. nicht. Unter den kleinen Tischlereien schien die Fa. Ludwig Kopeć besonders geeignet zu sein. Ihr derzeitiger Leiter, Dipl. Ing. Kopeć hat den im Dezember festgesetzten Preis von Zl. 100.— pro Kiste auch im Januar und Februar nicht erhöht, obgleich für Kisten damals im freien Handel auch schon Zl. 200.— gezahlt wurden. Der Preis von Zl. 100.— wurde vom Technischen Hauptamt Lemberg als nicht zu hoch bezeichnet. Nach erneuter Rücksprache mit der Hauptverwaltung der Bibliotheken wurden Anfang Februar zunächst 150 Kisten bestellt, denen weitere 150 Kisten folgen sollten. Sie waren zunächst für die Aufnahme der Lemberger Handschriften und alten Drucke bestimmt und erst ein geheimes Fernschreiben der Regierung Krakau vom 18. II. ds.J. ordnete die Verpackung der neuen deutschsprachigen wissenschaftlichen Literatur aus den kriegswichtigen Gebieten der Medizin, Technik, den Naturwissenschaften und der Geschichte an. Als am 22. II. die ersten 50 Kisten fertiggestellt waren, sollte gleich mit der Verpackung der neueren Literatur begonnen werden, doch erwiesen sich die Kisten als zu feucht und wurden daher zunächst in das Gebäude der Technischen Bibliothek geschafft, wo sie in zentralgeheizten Räumen zum Trocknen aufgestellt wurden. Erst Ende Februar oder Anfang März konnte mit dem Verpacken begonnen werden. Da die seit 1941 angeschaffte Literatur nach dem Numerus currens in einem besonderem Magazin aufgestellt worden war, wurden die Bücher einfach von den Regalen genommen und verpackt. Die schöne Literatur und die aus älteren Beständen stammende, seit 1941 katalogisierte und aufgestellte Literatur wurde zurückgelassen. Ein erheblicher Teil der neuesten Literatur war verliehen und konnte nur zum Teil erfasst werden. Im Laufe des ersten Drittel des März wurden weitere 100 Kisten geliefert. Ein Teil von Ihnen wurde der Technischen Bibliothek zur Verfügung gestellt, die aber nur 3 Kisten benötigte, da das Chemische Institut eine grössere Menge technischer Bücher entliehen hatte und diese Bücher selbst nach Krakau schaffen wollte, um sie hier weiter zu benutzen. Die Abtlg. I hatte bereits im November und Dezember 10 Kisten zu einem etwas billigeren Preise bei der Fa. Kopeć gekauft und in diesen Kisten die wertvollsten alten Bestände untergebracht. Die Abtlg. II bekam für ihre Cimelien aus dem Besitz des ehem. Ossolineums und der ehemaligen Baworowski-Bibliothek einen grossen Teil der bestellten Kisten. Während der Arbeit wurde von der Lemberger Archiwerwaltung, von Herrn Archivrat Dr. Vitz (?) und von Herrn Oberarchivrat Dr. Latzke die Bitte ausgesprochen, einen Überblick über die vom Ossolineum verpackten Archivalien zu bekommen. Diesem Wunsch wurde gern entsprochen und auf Anregung der beiden genannten Herren wurde noch eine grössere Anzahl von Archivalien verpackt, von denen sonst einige zurückgeblieben wären. Auch dem schriftlich ausgesprochenem Wunsch, alte Stadtbücher von Grätz in Warthegau mitzunehmen, konnte entsprochen werden. Dagegen wurde die Bitte der Danziger

Archiwerwaltung, die 11 Schöffenbücher von Berent mitzunehmen, zu spät übermittelt und es sind daher nur 5 der genannten Bücher mitverpackt worden. Für die Baworowski-Bibliothek wurden einige der bestellten Kisten in einem besonderem Format hergestellt und für die Aufnahme eines Teiles der graphischen Sammlung bestimmt. Leider war es nicht möglich, Watte oder feine Sägespäne zu beschaffen, die die Siegel der verpackten Urkunden schützen sollten. Als Ersatz mussten Papierschnitzel dienen. Die Abtlg. III bekam wunschgemäß 25 Kisten, in die alte Drucke und Handschriften verpackt wurden.

Am 21. März trafen die ersten Kisten (50 Stück) der zweiten Lieferung ein, nachdem am 18. März der erste Waggon nach Krakau abgegangen war. Am 23. und 25. März waren die restlichen 100 Kisten fertig. Sie konnten aber erst am 28. März abgeholt werden, da das Pferd des Ossolineums, das die Kisten aus der Werkstatt abholen sollte, beschlagen werden mußte und da ausserdem der Kutscher des Ossolineums am 27. März, der Räumungsaufforderung folgend, die Stadt verlassen und in den Distrikt Krakau verzogen war.

Die Beschaffung des ersten Waggons hatte keine Schwierigkeiten bereitet. Der Transportbeauftragte des Distrikts Galizien Herr Dr. Pelch und sein Mitarbeiter Herr Müller verfügten am 14. oder 15. März bereitwillig die Zuteilung des Waggons und am 18. März, einem Sonnabend, erfolgte die Stellung des Waggons durch die Ostbahn.

Die Karpathen-Transport-Gesellschaft übernahm den Transport der Kisten zur Bahn. Im ganzen wurden 68 Kisten (30 aus der Abtlg. I, 35 aus der Abtlg. II. und 3 aus der Techn. Bibl.) verladen und am Sonntag früh (19. März) ging der Waggon in Begleitung eines Angestellten der Karpathen-Transport-Gesellschaft (Smoliarski) ab. Am 22. oder 23. März traf er wohlbehalten in Krakau ein.

Wesentlich schwieriger gestaltete sich die Beschaffung eines zweiten Waggons, da sich die militärische Lage inzwischen verschlechtert hatte. Am 25. März wurden 2 Waggons beantragt, doch konnte die Zuteilung durch Herrn Dr. Pelch erst am 28. März erfolgen. Die Bahn erklärte zunächst, nicht sagen zu können, wann sie die Waggons stellen könnte, am 30. März hieß es sogar, dass die Überlassung von Waggons überhaupt in Frage gestellt sei. Als daher Herr Dr. Müller vom Institut für Deutsche Ostarbeit in Krakau, das um Zurverfügungstellung russischer wissenschaftlicher Literatur aus kriegswichtigen Gebieten gebeten hatte[23], am 30. März erklärte, er habe einen Waggon von der Militärverwaltung gestellt bekommen und sei bereit diese russische Literatur aus der Abtlg. II nach Krakau zu schaffen, wurde die Einwilligung hierzu sofort erteilt und unter Dr. Müllers Leitung fand dann

---

[23] Ганс Пауль Мюллер побував у Львові 23-25 березня 1944 р., де дізнався, що Ґустав Абб розпорядився не вивозити зі Львова російських книжок. Однак незабаром він одержав від військової влади Львова дозвіл на вивезення «цілої російської природничої бібліотеки з Палацу Оссолінських» (Звіт Мюллера із службової подорожі до Львова, 25. 03. 1944. Бундесархів, Потсдам, м/ф А № 10973).

auch am selben Tage der Abtransport statt. Bedauerlicherweise wurden 40 Kisten, die zu einem erheblichen Teil russische Dubletten enthielten, mitverladen. 30 Kisten neuer russischer kriegswichtiger Literatur wurden ausser jenen 40 Kisten mitgenommen. In 3 Mappen sollen auch belletristische russische Bücher und Wörterbücher mitgenommen worden sein. Als am 31. März gegen 5 Uhr nachmittag unerwarteterweise für den nächsten Morgen 2 Waggons gestellt wurden, mußte auf einen Waggon Verzicht geleistet werden, da nicht genügend Kisten verpackt waren. Am 1. April wurden im ganzen 72 Kisten verladen, von denen die Hälfte auf die Abtlg. II entfiel, während die andere Hälfte Bücher und Zeitschriften der Abtlg. I enthält. Besonders schwierig war der Transport der Kisten zu Bahn am 1. April, da die Transportunternehmen die Verfrachtung nicht vornehmen konnten, weil sie z.T. überlastet waren, z.T. ihren Lemberger Betrieb bereits stillgelegt hatten. Die Einsatzstelle des Transportbeauftragten stellte schließlich einen Lastkraftwagen, aber keine Transportarbeiter. Das polnische Hilfskomitee vermittelte aber als Arbeiter wolhynische Flüchtlinge.

Die 25 Kisten der Abtlg. III zu transportieren übernahm die Transportfirma Henry Roese in Lemberg etwa am 20. März. Nach einigen Tagen erklärte die Fa., nicht in der Lage zu sein, den Transport zu bewerkstelligen, da ihr kein Laderaum zu Verfügung stände. Am 25. März aber holte sie die Kisten unerwarteterweise doch ab und Anfang April kamen die ersten 12 Kisten an, während die restlichen 13 Kisten erst am 13. April eintrafen.

6 Kisten mit Schreibmaschinen, elektrischen Öfen und dem Archivmaterial der Staatsbibliothek Lemberg wurden am 29. März in einem Waggon der Abtlg. Wissenschaft und Unterricht, Lemberg, mitverladen.

Der am 1. April verladene und am 2. April abgegangene Waggon mit 72 Kisten ist bis zum 17. April in Krakau nicht eingetroffen. Er war angeblich nach Trzebinia weitergeleitet worden und ist bisher nicht aufzufinden gewesen. Sein Begleiter, ebenfalls ein Angestellter der Karpathen-Transport-Gesellschaft, Tadeusz Łancucki, hat den Waggon in Krakau am 6. oder 8. April verlassen und hat ihn nicht weiterbegleitet.

Nach Verladung der letzten Waggons, am Nachmittag des ersten April wurde der Stadtkommandant gebeten, den Schutz der Staatsbibliothek für den Fall der Abreise der deutschen Leitung der Bibliothek zu übernehmen. Herr Oberstleutnant Brokate, ein Mitarbeiter des Stadtkommandanten, äusserte zunächst Bedenken. Er erklärte, den Schutz nicht übernehmen zu können, da er keine Möglichkeit habe, Posten vor den Gebäuden der Bibliothek aufzustellen, auch sähe er nicht recht ein, weshalb sich die deutsche Leitung der Bibliothek zurückziehen wolle, dazu läge noch kein Grund vor. Als Herr Oberstleutnant Brokate aber hörte, dass der Schutz lediglich in der Weise gedacht sei, dass sich die einheimischen Bibliothekare an die Stadtkommandantur wenden dürften, falls von unbefugter Seite der Versuch gemacht werden würde, Bibliotheksbestände zu entfernen, meinte er, damit würde sich der Stadtkommandant einverstanden erklären. Tatsächlich hat sich

dann Herr Generalmajor Kittel, der Stadtkommandant, bereit erklärt, den Schutz der Bibliotheken zu übernehmen und die Beschlagnahme der 6 Gebäude der Staatbibliothek durch die Wehrmacht verfügt, auch verboten, dass ohne Zustimmung des Quartieramts Gebäude oder Gebäudeteile belegt oder Einrichtungsgegenstände der Bibliotheken entfernt werden dürften. Auch General Kittel äusserte sein Befremden über die Zurückziehung der deutschen Leitung der Bibliotheken.

Himpel

Бундесархів, Потсдам. Головне управління бібліотек, St. 12. 01, № 16, арк. 8-11. Оригінал, маш., нім. мова; Опубл.: Biblioteki naukowe w GG. – S. 195-198.

№ 144

21 квітня 1944, [Львів]. Звіт керівника рукописного відділу III відділу Державної бібліотеки у Львові Марії Деркач про роботу за березень 1944 р.

ЗВІТ
рукописного відділу за місяць березень 1944 р.

Прибуло депозитів 33 збірки від ч. 424–456.
Приготовано до висилки до Кракова 13 скринь з архівами: /УСС-скринки 12–18; УГА скр. 19–22, 3/ архів Бачинських 23–24.
Вибрано около 200 рукописів до сховища.
Професор др. Янів – описав 2 рукописи з архіву І. Франка ч. 100 та 467, доповнив опис ч. 40 та розпочав опис Пролога з відділу Бібліотеки ч. 237.
Др. М. Штеліґа – описала 338 книжок з Бібліотеки І. Франка в 343 томах. Карток головних 338, відсилкових 550.
Книжок для концентрації 134 т. Дописала 8 кн. на 11 картках.
М. Свєнціцка – продовжувала роботу над покажчиком ЛНВ. Переписала на машинці до букви І. Полагоджувала господарські справи.
В. Левинський – висортував і розклав в течки 624 листів з архіву М. Грушевського. Порядкування перерване з причини виїзду, 24. III. 1944.
Др. М. Деркач – підчас неприсутности Директора, занятого справами виїзду і п. Кобринської – заступала їх [в] полагоджуванні сторін, переглядала і упорядковувала згрубша /для опакування/ приношені депозити і архіви.
21. IV. 1944. Др. Марія Деркач [Підпис]
Др. Барвінський подає звіт окремо.

ДАЛО, ф. Р-49, оп. 1, спр. 5, арк. 18. Копія, маш., укр. мова.

№ 145

22 квітня 1944, Краків. Лист працівника Ягеллонської бібліотеки у Кракові Тадеуша Ковальського до керівника II відділу Державної бібліотеки у Львові Мечислава Ґембаровича про прибуття транспорту з книжками зі Львова

Kraków 22. 4. 1944.

Wielce Szanowny Panie Kolego.

List datowany z 19. 4. m. otrzymałem 21. t.j. wczoraj, a dziś już mogę zakomunikować w odpowiedzi pocieszające wiadomości. Jak mnie zapewnił p. dyr. Kuntze, wagon, który się był zawieruszył, został odnaleziony i skrzynie są w porządku na miejscu. Prawdopodobnie wiadomość tę otrzymał już Pan Kolega od p. Himpla, który przed kilku dniami wyjechał do Lwowa.

Chcąc dowiedzieć się o losach przesyłki do dyr. Kopery, poszedłem do biura, a nie zastawszy go, do mieszkania. I tu dowiedziałem się, że depozyt został w porządku oddany, a p. dyr. Kopera użył różnych sposobów, by o tym Szanownego Pana Kolegę zawiadomić. Prawdopodobnie zanim dojdzie tu list, będzie Pan miał już wcześniej przesłane wiadomości o jednym i o drugim.

Bardzo współczujemy z Lwowem, który tyle przechodzi z powodu bliskości frontu. Zapewne i nas to czeka w niedalekiej przyszłości. Nie wiem, czy p. Himpel mówił, że książki w skrzyniach nadeszłe ze Lwowa są niestety bardzo wilgotne. Obawiam się, że nieotwarte i nieprzesuszone będą pleśnieć, co grozi powstaniem plam, a nawet zniszczeniem. Stwierdzono to na wydawnictwach rosyjskich, które rozpakowano.

Zawsze bardzo chętnie służę pomocą, jakkolwiek sam w bibliotece jestem tylko piętym kołem u wozu.

Łączę wyrazy wysokiego szacunku i poważania.

Tad. Kowalski.

НЗіО. ВР, № 16395/II, арк. 165. Оригінал, рук., пол. мова.

№ 146

23 квітня 1944, Львів. Рапорт керівника II відділу Державної бібліотеки у Львові Мечислава Ґембаровича про виділення з фондів бібліотеки і висилку до Кракова 70 скринь радянської літератури

Bericht

über das Austeilen und der Versand der Sowietica-Sammlung nach Krakau

Am 22 Mär erschien bei uns Herr Dr Müller aus Krakau, der sich auf ein Gespräch mit Herrn Direktor Abb berufend das Austeilen und Ausgeben aller sowietischen Büchern forderte und zwar aus den Gebieten: Chemie in allen Gliederungen, Physik, Berg- und Hüttenwesen, Transportwesen,

Technische Wissenschaften, Landwirtschaft, Biologie, Bakteriologie, Kriegswissenschaft, Schiffahrt, Eisen, Stahl, Buntmetalle, Leichtmetalle sowie Statistik, Mathematik, Astronomie, Geologie und Viehzucht. Trotz unserer Anfragen konnten wir eine genaue Präzisierung der Instruktion nicht erhalten, und zwar konnten wir nicht erfahren ob es sich um rein wissenschaftliche Literatur handle oder auch populäre. Der Wunsch wurde ganz allgemein ausgesprochen und umfasste in einem Wort Alles. So trat man an das Vorbereiten der Bücher in ganz rechten Umfang. Von Verzeichnissen und Bestätigungen war überhaupt keine Rede und der Leiter der sowietischen Abteilung hat den Eindruck gewonnen, er solle nicht nur die Unica sondern auch die Dubletten ausgeben, besonders da die Unica aus dem mathematisch-wissenschaftlichen Gebiet letztens stark dekompletiert wurden durch Ausleihen an das Chemische Institut in Lemberg, an das SS-Sonderkommando Graz, an das Institut für Deutsche Ostarbeit Krakau /prof. Kriżanowskij u. Kudakow/, u.s.w.

Das Vorbereiten zum Versand der Unica stellte keine grösseren Schwierigkeiten vor, den sie sind grössenteils gruppenweise im Medizin nach dem Guttersystem aufgestellt. Dafür sind die Dubletten ohne Rücksicht auf den Inhalt in Bündeln und auf Stössen gelegt. Man find also mit der schweren Arbeit an und ging an das Aufbinden der Bündeln und Aussuchen der Bücher. Inzwischen wurde die Arbeit durch tragische Familienfälle bei dem Leiter der Abteilung aufgehalten, so dass man während seiner mehrtätige Abwesenheit denken konnte, die Arbeit wäre beendet. Bei diesem Stand der Dinge erschien Herr Dr Müller zum zweiten Mal und forderte die Ausgabe der Kisten auf den nächsten Tag. Die Lage war sehr schwierig, denn der grössere Teil des Personals war mit dem Vorbereiten des Transports unserer wertvollsten Bestände beschäftigt, wobei der Waggon schon bestellt und zugesichert war, die Zeit war sehr knapp bemessen weil die Polizeistunde verkürzt wurde, und schon bei der Abenddämmerung musste man das Erscheinen auf der Strasse unterlassen; so konnte man keinen anderen Ausweg finden und musste fremde Arbeitskräfte zu diesem Zweck einsetzen. Man erteilte ihnen entsprechende Weisungen, in der gegebenen Zeit waren sie mit ihrer Arbeit fertig und übergaben 40 vollgeladene Kisten. Erst am nächsten Tag nach der Rückkehr des Leiters der Abteilung stellte es sich heraus, dass die Weisungen falsch verstanden wurden und alle Dubletten samt der Multipletten verpackt, wobei die Unica übersehen wurden. Das wurde Herrn Dr Müller mitgeteilt, der nun persönlich das Austeilen und Leiten der weiteren Kisten übernahm, wobei unser technisches Personal sowie ein Teil des wissenschaftlichen nur Hilfsdienste leistete. Auf diese Weise wurden noch weitere 30 Kisten verpackt und am 27. März gingen von hier insgesamt 70 Kisten ab und zwar unter persönlicher Leitung des Herrn Dr Müller, da in dieser Zeit die Trasnsportbüros ihre Tätigkeit schon eingestellt hatten.

Lemberg, den 23 April 1944.

НЗіО. ВР, № акс. 27/2010. Аркуші ненумеровані. Копія, маш., нім. мова.

№ 147

25 квітня 1944, Львів. Звіт керівника III відділу Державної бібліотеки у Львові Антона Ґенсьорського[24] про роботу відділу за березень 1944 р.

BERICHT
für März 1944.

Allgemeines.

1. Magazin: aus der Magazin wurden 1971 Bd. herausgegeben und 2184 Bd. eingestellt.
2. Aufbewahrung von Bücher: Zwecks Aufbewahrung von Büchern vor möglicher Kriegsvernichtung hat man wertvollere Drucksorten und Handschriften ausgesucht und in weitere 22 Kisten eingepackt. Alle Kisten in allgemeiner Zahl 25 wurden nach Krakau ausgeschickt[25]. Ausserdem hat man 4071 Altdrucke und Handschriften in einen Schutzraum übertragen.
3. Ordnen der Bestände: Zwecks Überprüfung der zur Zeit der Sowjets beseitigten aus der Bibliothek Distriktstr. 24 Musikalien hat man die Inventarbücher der Abt. in den Grenzen der Signaturen von 50.000 bis 123.201 durchgeschaut. Die Arbeit ist hier beendet worden. [...]

Lemberg, den 25. IV. 1944. Leiter der Staatsbibliothek Abt. 3
[Підпис] A. Gensiorsky

ДАЛО, ф. Р-49, оп. 1, спр. 3, арк. 15. Оригінал, маш., нім. мова.

№ 148

3 травня 1944, Краків. Лист директора Ягеллонської бібліотеки у Кракові Едварда Кунце до керівника II відділу Державної бібліотеки у Львові Мечислава Ґембаровича про збірки львівського Оссолінеуму, надіслані до Кракова

Kraków, 3 maja 1944.

Wielce szanowny Panie Dyrektorze,

Po powrocie z Rabki z końcem marca chciałem odpisać Panu Dyrektorowi, ale wtedy komunikacja pocztowa ze Lwowem była już przerwana i listy zwracano. Po tym nie trafiła mi się żadna okazja, przez którą mógłbym list przesłać, aż dopiero dzisiaj dowiedziałem się od prof. Kowalskiego, że otrzymał od Pana odpowiedź na swój list, wysłany 22-go czy 22-go, chociaż

[24] А. Ґенсьорський був призначений керівником III відділу Державної бібліотеки 2 квітня 1944 р., після виїзду В. Дорошенка на Захід.

[25] Саме ці скрині влітку 1944 р. потрапили до Аделіна в Нижній Сілезії, а звідти у 1945 р. були перевезені до Національної бібліотеки у Варшаві.

na poczcie informowano mnie, że listy do Lwowa nie chodzą. Wobec tego i ja próbuję wysłać ten list, a może dojdzie on do Pańskich rąk.

Niestety, o tym, co Pana Dyrektora najwięcej interesuje, tj. o przesyłkach z Ossolineum, nie mogę nic nowego donieść. Dyr. Abba nie ma od 10 dni w Krakowie i ma powrócić dopiero koło 8 b.m., a bez niego nic nie da się zrobić. Dr Himpel jest niewidzialny i wogóle biblioteką nie zajmuje się zupełnie. Skrzynie z rękopisami są złożone u nas w piwnicy, ale chciałbym je jaknajprędzej wyekspediować na Wawel i dołączyć do naszych zbiorów, które się tam znajdują. w myśl Pańskiego życzenia, wyrażonego w liście do prof. Kowalskiego. Chcę skłonić A[bba], aby pozwolił otworzyć niektóre skrzynie z drugiego transportu celem przekonania się, czy zbiory nie są wilgotne. Obawiam się tylko, czy zgodzi się na to, bo w rozmowach ze mną o zbiorach Ossolineum, okazał zadziwiającą jak na bibliotekarza obojętność co do ich stanu i losów. Zrobię jednak wszystko, co będę mógł.

Skarżył się A[bb] przedemną, że Pan Dyrektor nie wysłał wyznaczonych do odesłania do Krakowa wydawnictw sowieckich, tylko jakieś mniej wartościowe podręczniki i to często po kilka egzemplarzy. Sprawę tę wyjaśnił zapewne z Panem Dr Himpel w czasie swego pobytu we Lwowie, ja zaś odrazu powiedziałem Abbowi, że musiało tu zajść jakieś nieporozumienie i zwróciłem uwage na to, że sowiecka literatura, prawie wyłącznie techniczna, zupełnie nie godzi się z celami Ossolineum i programem uzupełniania zbiorów, nie wyobrażam sobie tedy, aby Panu mogło załeżeć na zatrzymaniu tych sowieckich nabytków.

Sowieckie wydawnictwa spowodowały najazd kilkunastu rozmaitego kalibru «profesorów» rosyjskich, którzy zakwaterowali się w bibliotece i mają te zbiory «opracowywać». Pozatym oprócz p. Buchholza dostaliśmy jakieś Volksdeutsch'ki, z którymi nie zapoznano nas nawet. Wspomniał mi też A[bb], że ma zaangażować jakiegoś dra Szwejkowskiego, Volksdeutsch'a, który służył w S.D. – ładna kombinacja! Podobno jest to bibliotekarz, a Pan, Panie Dyrektorze, miał powiedzić Abbowi, że bardzo zdolny. Tutaj w Krakowie nigdyśmy o takim panu nie słyszeli.

Z wielkim niepokojem przyjmujemy ciągłe wiadomości o bombardowaniu biednego Lwowa. Nie potrzebuję dodawać, z jakim współczuciem odnosimy się do was wszystkich, którzy tyle musicie znosić. Dzisiaj wstąpił do biblioteki prof. Widajewicz i opowiedział o Ossolineum, a właściwie potwierdził to, cośmy już dawniej o poniesionych szkodach wiedzieli. A[bb] zapewniał, że dr Himpel posłuza się o środki na konieczne reparacje, nie wiem jednak, czy drowi H[implowi] udało się coś uzyskać, gdyż nie widziałem go po powrocie ze Lwowa. Obserwując stosunek A[bba] do H[impla] mamy wrażenie, że ten ostatni nie długo pobędzie w Krakowie. Przed paru dniami otrzymałem list od Ks. Lubomirskiego z wiadomością, że wysłał Panu Dyrektorowi pewną sumę na najkonieczniejsze wydatki.

Czy może Pan komunikować się z Warszawą? Od dra Grycza dostałem smutną wiadomość o szeregu osób w Warszawie, a między innymi taże o p. Sawickiej, kierowniczce Gabinetu rycin BU w Warszawie. O zniszczeniu biblioteki

TPW w Wilnie i o ciągłych stratach, ponoszonych przez biblioteki uniwersytecką, seminaryjne i Wróblewskiego opowiadała nam dr Hleb-Koszańska, która przez kilka dni bawiła w Krakowie.

Jeszcze raz chcę zapewnić Pana Dyrektora, że uczynię wszystko, aby jak można najlepiej zabezpieczyć lwowskie zbiory, na których zależy mi równie wiele, jak na jagiellońskich.

Prosze Pana, Panie Dyrektorze przyjąć me najlepsze pozdrowienia oraz wykazy prawdziwego poważania.

Kuntze

НЗіО. ВР, № 16395/II, арк. 227-230. Оригінал, рук., пол. мова.

№ 149

15 травня 1944, Краків. Лист директора Ягеллонської бібліотеки у Кракові Едварда Кунце до керівника II відділу Державної бібліотеки у Львові Мечислава Ґембаровича зі згадкою про збірки львівського Оссолінеуму

Kraków 15/5 44

Wielce szanowny Panie Dyrektorze,

Korzystam z okazji, aby podziękować uprzejmie za list z 8 maja, za wiadomości o zniszczeniach w Ossolineum i za informacje personalne. Serdecznie współczuję Panu, wszystkim kolegom i wszystkim mieszkańcom biednego Lwowa, którzy już tyle wycierpieli w ostatnich kilku dziesiątkach lat. Nie chcę się długo rozwodzić nad Waszym ciężkim położeniem które zresztą i nam może przypaść w niedługim czasie w udziale, proszę mi jednak wierzyć, że ciągle myślimy o Panach i o tych cierpieniach moralnych i fizycznych, które przechodzicie.

Piszę tylko tych parę słów, bo z tutejszego terenu nie mam nic nowego do zakomunikowania. Skrzynie z Waszymi zbiorami znajdują się jeszcze u nas w piwnicy, staram się jednak, jak już o tym wspomniałem poprzednio, o przeniesienie ich na Wawel, gdzie będą bezpieczniejsze. Niejasne mi jest jednak dotychczas, co one zawierają. Co do pierwszego transportu z 38 skrzyń, pisał mi Pan swego czasu, że są tam rękopisy i inne cimelia (także numizmaty), a co zawiera drugi transport z 35 skrzyń? Abb upiera się, że nie ma tam cimeliów, tylko nowe druki ogólnego charakteru, które w razie niebezpieczeństwa wywiezie dalej na zachód. Czy Ossolineum kupowało nowości od 1941 r.? Starych zbiorów, z czasów polskich, nie ma A[bb] zamiaru wywozić, ale w przekonaniu, że wszystkie skrynie zawierają nowości, gotów je kazać wywieźć. Czy w spisach nie jest podane, co właściwie skrzynie zawierają? Jeżeli Pan, Panie Dyrektorze, kazał pakować cimelia wbrew poleceniu Abba (tak on twierdzi), to trzebaby obecnie wyjaśnić tę sprawę z Himplem, korzystając z jego obecności we Lwowie, albo też zawiadomić mnie, które

skrzynie należałoby zatrzymać (z drugiego transportu, pierwszy cały), a ja w swoim czasie, t. zn. przed samym grożącym wywozem, powiedziałbym Abbowi, aby je zostawił.

Łączę bardzo serdeczne pozdrowienia, życzenia wytrwania i wyrazy głębokiego poważania.

Kuntze

НЗіО. ВР, № 16395/II, арк. 233-234. Оригінал, рук., пол. мова.

№ 150

19 травня 1944, Львів. Витяг з тижневих звітів польської Окружної делегатури уряду (ODR) про впорядкування збірок колишнього Оссолінеуму й Бібліотеки Львівського університету після бомбардувань Львова

19. V. 1944.

I. REJON LWOWA z powiatami: Żółkiew, Rawa Ruska, Lubaczów, Jaworów, Mościska, Gródek Jag., Rudki, Sambor.

[...]

Z polskich spraw kulturalnych.

Porządkowanie lwowskich zbiorów bibliotecznych w Ossolineum i Bibliotece Uniwersyteckiej, po uszkodzeniu ich podczas sowieckich nalotów na Lwów, odbywa się pośpiesznie i planowo, prawie bez żadnego zainteresowania ze strony niemieckiej. Poza tym uratowane zbiory zabezpiecza się przed ewentualnymi dalszymi bombardowaniami. W Bibliotece Uniwersyteckiej przenosi się do piwnic książki, narażone na zamoknięcie, zaś resztę zbiorów zabezpiecza się odpowiednio na półkach. W Ossolineum wydobywa się książki ze zrujnowanej części gmachu i składa się w stosy w bezpieczniejszych miejscach pod sklepieniami. Katalogi i inwentarze schowano w dobrych i suchych piwnicach. Rękopisy przenosi się do podziemi klasztoru OO. Dominikanów. W gmachu Ossolineum, podczas zajęcia przez wojsko budynku Uniwersytetu, złożono wiele dziesiątek tysięcy dzieł z uniwersyteckich bibliotek seminaryjnych. Obecnie i te książki przewozi się do OO. Dominikanów. Żmudna praca wykonywana jest siłami dobrowolnymi. Zabezpieczenie zbiorów bibliotecznych pociąga za sobą nieuchronnie ich dezorganizację. Po wojnie przez całe lata Lwów będzie pozbawiony dostępnej do pracy naukowej biblioteki. Wiele trzeba będzie czasu i wkładów pieniężnych, aby magazyny książkowe odbudować i uporządkować w nich zbiory i katalogi.

НЗіО. ВР, № 16600/ II, арк. 46-47. Оригінал, маш., пол. мова.

№ 151

23 травня 1944, Краків. Лист директора Ягеллонської бібліотеки у Кракові Едварда Кунце до керівника II відділу Державної бібліотеки у Львові Мечислава Ґембаровича в справі збереження збірок колишнього Оссолінеуму

Kraków 23/5 44.

Wielce szanowny Panie Dyrektorze,

Dziekuję bardzo uprzejmie za list z 18. b. m., przywieziony przez dra Knota, i korzystam z jego uprzejmości, aby odwrotnie odpowiedzieć. Po przyjeździe dra Himpla i rozmowie z nim, dyr. A[bb] przyszedł do mnie i robił mi formalnie wyrzuty, że pisałem do Pana o zamiarze wysłania książek na zachód. Utrzymywał, że wskutek tego powołają nieporozumienia i podejrzenia, jakoby chciał zabrać stare zbiory Ossolineum, podczas gdy on takiego zamiaru nie ma, a tylko nowości chciałby uratować przed bolszewikami, którzy jakoby szczególnie mają na nie apetyt. Ponieważ po tej rozmowie w sobotę, 20-go, wyjechał do Berlina, rozmówiłem się z drem Himplem jeszcze przed otrzymaniem Pańskiego listu. Dr H[impel] przyznał mi, że dyrektywy A[bba] co do wywozu ze Lwowa są tak niejasne i ciągle zmieniane, że on w nich nie może wyznać się. Stwierdził jednak, że od początku była mowa o tym, że z Ossolineum mają być wywiezione cimelia i nic innego i że Abbowi wyraźnie to powiedział, nie rozumie więc, co on mówi o nowościach z Ossolineum. List Pana Dyrektora wyjaśnia mi dostatecznie, co zawierają skrzynie z O[ssolineum], i będę staral się w miarę mych możliwości zatrzymać je w Krakowie, na Wawelu.

Widziałem fotografie Ossol[ineum] i B[iblioteki] U[niwersytetu] i jestem przerażony zniszczeniem, bo nie myślałem, aby było tak duże, czy ten sam los nie spotka B[ibliotekę] J[agiellońską]?

Mówił mi dr H[impel] o trudnościach zabezpieczenia zbiorów przed deszczem i wyobrażam sobie położenie Pana Dyrektora. Na pomoc A[bba] trudno liczyć, gdyż właściwie wszystko to jest mu dosyć obojętne. Może jednak staraniem Pana uda się uzyskać nieco materiałów, aby zabezpieczyć przed dalszym niszczeniem. Czy te zabiegi przydadzą się nieco? Bóg to raczy wiedzieć, ale trzeba bronić do ostatku. Ze słów dra K. wnoszę, że Panowie jesteście zdecydowani wytrwać do końca i dopiero w ostateczności wyjechać. Ale dokąd?, bo przecież ten walec potoczy się dalej na zachód.

Jeszcze raz serdecznie dziękuję za wiadomości, życzę zdrowia i sił do wytrzymania tych wszystkich trosk i łączę wyrazy wysokiego poważania.

Kuntze

НЗіО. ВР, № 16395/II, арк. 235-236. Оригінал, рук., пол. мова.

№ 152

14 червня 1944, Краків. Лист директора Ягеллонської бібліотеки у Кракові Едварда Кунце до керівника II відділу Державної бібліотеки у Львові Мечислава Ґембаровича, в якому йдеться про порятунок збірок колишнього Оссолінеуму

Kraków 14/6 44

Wielce Szanowny Panie Dyrektorze,

na Pański list z 9 b. m. odpisuję na kartce, bo listów nie przyjmują, sądzę jednak, że kartka dojdzie. Nie potrzebnie Pan Dyrektor przejął się na wzmiankę o rozmowie z A[bbem]. Do jego wyskoków jestem przyzwyczajony, bo miałem i mam z nim o wiele więcej do czynienia od Panów. Poznałem też go aż zanadto dobrze i to z rozmaitych stron i dlatego nie mam najmniejszej pretensji do Pana Dyrektora, bo też rozmowa z nim nie zrobiła na mnie żadnego wrażenia, ani jego aluzja do tego, że koresponduję z Panem niejako poza jego plecyma. Z późniejszych jego wyrzeczeń widzałem, że nie ma co do Pana Dyrektora żadnych zastrzeżeń, a nawet przeciwstawił akcję ratowania Ossolineum, i podniósł ją jako bardzo wydatną, w przeciwieństwie do p. G., któremu zarzuca, że zwrócił się do dystryktowego szefa oświaty o pomoc. To go szczególnie ubodło jako wciąganie innych czynników do jego zakresu działania. Sam nic nie chce, czy nie może zrobić, a innych nie chce dopuścić. Może Pan już zresztą słyszał coś o tym od dra H[impla].

Dziękuję za wiadomości o ratowaniu Ossol[ineum] i zabezpieczeniu zbiorów. Mam nadzieję, że do jesieni da się w innych warunkach gmachy zabezpieczyć.

Łączę najlepsze pozdrowienia i wyrazy wysokiego poważania

Kuntze

НЗіО. ВР, № 16395/II, арк. 239-240. Оригінал, рук., пол. мова.

•

№ 153

15 червня 1944*, Краків. Лист директора Національного музею у Кракові Фелікса Копери до керівника II відділу Державної бібліотеки у Львові Мечислава Ґембаровича про отримання посилки зі Львова

Wielce Szanowny Panie Kolego;

Przesyłkę od dr K. otrzymałem, o otrzymaniu jej nie zawiadamialiśmy, bo p. K. obiecywał wstąpić do nas jadąc z powrotem do Lwowa i zabrać list do Pana. Wszystko będzie jak Pan sobie życzy –

Serdeczny uścisk dłoni łączę

oddany F. Kopera

---

* Датовано за штемпелем на поштівці.

[На звороті поштівки] ABSENDER*
[Штемпель] Der Stadthauptmann der Stadt Krakau
Propaganda- u. Kulturamt
Kunstgeschichtliche Sammlungen
[Адресовано] JWP. Dyr. dr Mieczysław Gębarowicz
Lwów Ossolineum

НЗіО. ВР, № 16395/II, арк. 147-148. Оригінал, рук., пол. мова.

№ 154

30 червня 1944, Вісьнич Новий. Лист хранителя Львівської картинної галереї Яна Марксена до Мечислава Ґембаровича у Львові з повідомленням про прибуття трьох картин Яна Матейка: «Люблінська Унія», «Рейтан» та «Баторій під Псковом» до Вісьнича

Wiśnicz Nowy 30.4.44.

Szanowny Panie Profesorze.

Wszystkie moje dotychczasowe usiłowania skomunikowania się pocztą ze Lwowem zawodą. Również list mój do P. Profesora, donoszący o doręczeniu przesyłki do Krakowa wrócił. – Obecnie próbuję jeszcze raz napisać z zawiadomieniem, że wszystkie trzy obrazy Matejki przybyły wreszcie po długich wędrówkach różnemi środkami lokomocji, do Wiśnicza. *Unja* ponownie zapakowana po dokładnem osuszeniu złożona jest w Zakładzie Karnym. Przy dwóch pozostałych zaczynam zabiegi zabezpieczające po porozumieniu się z dyr. Lorentzem. – Proszę uprzejmie o wiadomość ze Lwowa, o ile możności także z Galerji, która milczy uparcie. – Łączę wyrazy szacunku i serdeczne pozdrowienia.

Marksen

НЗіО. ВР, № 16398/II, арк. 75. Оригінал, рук., пол. мова; Опубл.: Дзюбан. Переміщення і втрати. – С. 319-320; Дзюбан. Як було втрачено Рафаеля. – С. 113.

№ 155

8 липня 1944, Краків. Лист директора Ягеллонської бібліотеки у Кракові Едварда Кунце до керівника II відділу Державної бібліотеки у Львові Мечислава Ґембаровича в справі перевезення львівських збірок з Кракова до Сілезії

Kraków 8/7 44

Wielce Szanowny Panie Dyrektorze,

Piszę tylko na kartce, bo nie mam nic nowego do zakomunikowania, a pozatym słyszałem, że kartki pewniej dochodzą, podczas gdy listy często

* Слово надруковане на звороті поштівки.

zwracają. Jestem bardzo ciekaw, jak daleko postąpiły prace restawracyjne gmachu i czy Pan Dyrektor mógł zdobyć odpowiednie na ten cel fundusze, materiały i przedsiębiorcę, któryby podjął się tej roboty. Dyr. A[bb] zapewnia, że już wszystko zostało zrobione. A jak stoi sprawa z przenoszeniem zbiorów do piwnic dominikańskich? Ponieważ na Wawelu nie ma już podobno miejsca, chce A[bb] w razie niebezpieczeństwa przenieść resztę naszych skrzyń, a także Ossolineum, na Śląsk, do jakiegoś majątku w okolicy Goldberg. Warszawskie zbiory mają pójść do majątku Gróbitsch[26] na wschód Frankfurtu n/O. Aby go odwieść od tego zamiaru był w Krakowie parę dni temu dr Grycz, ale nie udało się nam Abba przekonać. Proszę tę wiadomość zatrzymać na razie przy Sobie a szczególnie nie mówić o tym drowi H[implowi]. Przy sposobności prosiłbym o parę słów wiadomości. Wczoraj był u mnie Ks. Lubomirski (Andrzej). Wyjeżdża do Morawy Dolnej. Łączę najlepsze pozdrowienia i wyrazy wysokiego poważania.

E. K[untze].

НЗіО. ВР, № 16395/II, арк. 241-242. Оригінал, рук., пол. мова.

№ 156

22 липня [1944], Львів. Звернення Уповноваженого Президії АН УРСР проф. П. А. Власюка до голови Львівської міськради з проханням повернути колишні будинки Бібліотеці АН УРСР у м. Львові

До Голови Міськради м. Львова

Бібліотеці Академії Наук УРСР в м. Львові по вул. Оссолінських 2, належали такі будинки: по вул. Оссолінських 11, Калечій 5, а також комплекс будинків по вул. Коперника № 28 і 28а та Сикстуській 33. Цей комплекс будинків був придбаний для друкарні Академії Наук УРСР.
1939 року будинок по вул. Коперника 28 і 28а помилково був переданий домоуправі, а будинок по вул. Сикстуській заняло військо. Під час звільнення окупації стан цей з будинками удержався.
В зв'язку з розгорненням роботи бібліотеки і друкарні Академії Наук ці приміщення /Коперника 28 і 28а а також Сикстуська 33/ належить передати законному власнику Академії Наук УРСР, а не домоуправі.
Водночас з цим просимо закріпити за Академією Наук і будинок по вул. Оссолінських № 2.

Уповноважений Президії АН УРСР
Член-Кореспондент АН УРСР /Проф. Власюк П. А./

НАП НАНУ, ф. 251, оп. 1, спр. 138, арк. 335-335 зв. Копія, маш., укр. мова.

---

[26] Помилково, насправді йдеться про місцевість Ґарбіч (Görbitsch) поблизу Франкфурта над Одером, куди планувалося перевезти частину львівських збірок. Цей план, правдоподібно, не був реалізований.

№ 157

11 серпня 1944, Київ. Протокол засідання Президії АН УРСР в справі відновлення роботи установ Академії Наук УРСР, які до 1941 р. існували у м. Львові

Протокол № 13
ЗАСІДАННЯ ПРЕЗИДІЇ АКАДЕМІЇ НАУК УРСР
11 серпня 1944 р.

Головує Президент Академії наук УРСР академік О. О. БОГОМОЛЕЦЬ.

Присутні: віце-президент АН УРСР академік О. В. ПАЛЛАДІН,
член Президії академік Д. К. ТРЕТЬЯКОВ,
вчений секретар Президії тов. З. П. ШУЛЬГА,
академіки: Є. О. ПАТОН, О. М. ДИННІК, М. В. ПТУХА,
В. П. ПОСПЄЛОВ,
вчений секретар Відділу суспільних наук чл.-кореспондент Л. М. СЛАВІН,
вчений секретар Відділу технічних наук тов. Г. В. КАРПЕНКО,
вчений секретар Відділу біологічних наук чл.-кореспондент П. А. ВЛАСЮК,
директор Інституту Історії України АН УРСР
проф. М. Н. ПЕТРОВСЬКИЙ,
директор Інституту Фізичної Хімії ім. акад. Л. В. Писаржевського
АН УРСР акад. О. І. БРОДСЬКИЙ,
директор Інституту Гідрології та Гідротехніки АН УРСР чл.-кореспондент
Г. Й. СУХОМЕЛ,
директор Інституту Будівної механіки АН УРСР чл.-кореспондент
Ф. П. БІЛЯНКІН,
в. о. директора Інституту Геологічних наук АН УРСР проф.
К. І. МАКОВ,
керуючий справами АН УРСР тов. І. І. СІЛЬВЕСТРОВ,
зав. відділу кадрів АН УРСР І. Н. РОМАНЕНКО.

[...]

СЛУХАЛИ: Про установи Академії Наук УРСР у м. Львові.
(Доповідає Президент АН УРСР академік О. О. Богомолець).

УХВАЛИЛИ: 1. Для вивчення питання про відновлення роботи установ Академії Наук УРСР, які до початку Вітчизняної війни існували у м. Львові, відрядити до м. Львова бригаду співробітників Академії Наук УРСР у складі: член-кореспондент АН УРСР П. А. Власюк – уповноважений Президії АН УРСР тов. Л. П. Каленіченко – заступник уповноваженого Президії АН УРСР по науковій частині та члени бригади: І. Н. Романенко, Л. П. Терещенко, О. І. Белінська, тов. Лободько та тов. Адаменко.

2. Питання про структуру установ АН УРСР у м. Львові розв'язати після одержання висновків бригади.

3. До остаточного розв'язання питання про установи Академії Наук УРСР у м. Львові тимчасово зарахувати на роботу в установах Академії

Наук УРСР в м. Львові співробітників цих установ, які залишились на цій роботі на час визволення м. Львова від німецько-фашистських окупантів.

4. Поновити виплату за звання академікам Щурату, Возняку, Колесі з дня визволення м. Львова від німецько-фашистських окупантів. [...].

ПРЕЗИДЕНТ АКАДЕМІЇ НАУК УРСР
академік [Підпис] /О. О. Богомолець/

ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР ПРЕЗИДІЇ АН УРСР
[Підпис] /З. П. Шульга/

НАП НАНУ. ф. 251. оп. 1. спр. 136. арк. 207. 216. 217. Оригінал. маш.. укр. мова.

№ 158
15 серпня 1944, Львів. Протокол засідання керівників Відділів Інститутів АН УРСР про поновлення роботи відділів Інститутів АН УРСР, бібліотек та музеїв у м. Львові

Додаток № 7. Засідання керівників Відділів Інститутів АН УРСР у Львові від 15 серпня 1944 року.

Нарада відбулась під головуванням Уповноваженого Президії АН УРСР проф. Власюка П. А. Присутні були Академіки: Возняк М. С. від відд. Інституту укр. літератури, Колеса Ф. М. від від. Інституту укр. фольклору, тт. Свєнціцький І. С. від відд. Інс. мовознавства, Огоновський В. П. від відд. Інст[итуту] Економіки, Смішко М. Ю. від відд. Інстит[уту] Археології, Деркач М. Д. від Бібліотеки АН вул. Радянська 24 і Гембарович від Бібліотеки АН вул. Оссолінських 2, Карпинець І. І. сут. наук. роб[ітника] від відд. Інст[итуту] історії України АН УРСР.

На порядку дня: Сповіщення Уповноваженого Президії АН УРСР проф. Власюка П. А. про поновлення роботи відділів Інститутів АН УРСР у м. Львові.

Запитання дали тт. Свєнціцький І. С., Акад. Возняк М. С., Акад. Колеса Ф. М., Огоновський В. П., Смішко М. Ю. і Карпинець І. І.

Висловились: т. Свєнціцький І. С. від відділу Інституту Мовознавства. Обговорює справу приміщень Відділу Інституту Мовознавства АН УРСР у м. Львові. Приходить до висновку, що приміщення в Ринку № 10 не вистачуть для праць інституту. Ставить внесення піднайти для Етнографічного Музею, що зараз приміщується в домі АН УРСР по вул. Радянській № 24, інше приміщення, а на його місце перемістити Бібліотеку АН. Побіч неї треба примістити Музей Ів. Франка і улаштувати його на зразок інших закордонних меморіальних музеїв.

Підносить також справу про воєннозобов'язаних, щоб їх бронювати на роботі та забезпечити їм спокійну працю, бо покликання їх до Червоної Армії викличе труднощі в виконанні тематичних планів.

Справа українсько-польського словника має бути продовженою, а як це зробити, він запитує Уповноваженого.
Ставить питання: В Національному Музеї є величезне майно мистецьке, літературне та рукописне: 1) чи можливо розрахувати, щоб в рамах Академії Наук УРСР видати збірку рукописів? (орнаментаційних – палеологічних) і 2) чи в рамах Академії Наук УРСР може найти місце дослідча робота цього Музею?
Акад. Возняк М. С. Вияснює заповіт І. Франка в справі його рукописів. Згідно з волею Франка Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові стає раз на завжди власником рукописів Франка. Нікуди їх не давати, від них треба відділити цілком Меморіальний музей.
Акад. Колеса Ф. М.: Просить вияснити справу кадрів. Розуміє питання так, що старих робітників відділів інститутів АН приймається без застережень З огляду на брак треба приймати нових робітників, запитує: чи можна набирати нових? Підносить думку не переносити Музею Етнографічного з його дотеперішнього приміщення. Натомість ставить домагання поширити читальню Бібліотеки АН.
Деркач М. Д. зупиняється на тому, що Бібліотека АН УРСР у Львові дуже стіснена, а Музеї є тільки гостями в цьому будинку. Для них треба підшукати інших приміщень. Піддержує думку Акад. Возняка і т. Свєнціцького І. С. – що музей (Етнографічний) розвивався б значно краще в іншому, обширнішому будинку.
Справа меморіального Музею І. Франка: справу треба поставити так, щоб Музей був при рукописах і в одному будинку. Якщо б Музей домагався видачі речей Франка, то тоді можна б було ці предмети оглянути в Бібліотеці; але їх не видавати нікуди. Все франкознавство повинно бути разом.
Штати в Бібліотеці АН УРСР у Львові дуже малі і їх треба побільшити.
Дуже необхідна для Бібліотеки є переплетня для її потреб, що нераз дуже дрібні направки рукописів чи книжок не треба було виносити далеко, а були направлені на місці.
Акад. Возняк: Піддержує думку, щоб Етнографічний Музей мав своє приміщення, а Музей Франка, якщо має бути окремий, то тільки в свойому домі.
Смішко М. Ю. запитує, чи при Академії Наук УРСР існує Інститут мистецтвознавства, бо є дуже багато працівників, які хочуть працювати в цьому інституті.
Карпинець І. І. запитує, як буде стояти справа з математиками. Підносить справу робітників в відділі Інституту історії України АН УРСР у Львові. З давніх робітників бракує 6-ох. Запитує, чи при Інституті історії було б місце для історії українського права.
Деркач М. Д. Директором Бібліотеки був Дорошенко В. В. Він сам виїхав, а на помешканні залишив стареньку тещу. Як її забезпечити? Дорошенко залишив власну бібліотеку на удержання тещі, чи можна її продавати?
Карпинець І. І. Бібліотека Василіан. Як вийти з цього, що багато книжок відділу Інституту історії є в цій бібліотеці?

Огоновський В. П. запитує, як стоїть справа з тими завідуючими відділів інститутів, які раньше не були завідуючими.
Яке буде відношення інститутів до комісій вітчизняної війни?
Як буде організовано справу Місцевкому АН, чи має відновлювати свою діяльність?
Бібліотеку Дорошенка В. В. забезпечити за Академією Наук УРСР. Треба конче вияснити справу приміщень по тих мешканцях, що виїхали.
Як забезпечити матеріали перед евент[уальними] налетами?
Смішко М. Ю. ще в справі Бібліотеки і Музеїв. Музеальні речі поховані в ящиках і їх було б легко перевезти. Одначе через часте перекодування музею багато речей понищилося б, тому треба для нього підшукати постійне приміщення.
Колеса Ф. М. пригадує, що саме він (Колесса) був назначений директором Музею і таким фігурує до сьогодні. Одначе з огляду на недостачу в нього часу прохає задержати на посаді завідуючого музеєм т. Кульчицьку О. Музеєм І. Франка повинна заопікуватися АН УРСР.
Підсумовуючи висловлення тт. дає відповіді на всі неясні для них питання Уповноважений Президії АН УРСР Член-кореспондент Проф. Власюк П. А. та зокрема зазначає, що всі болячки треба розв'язувати з більшим розмахом думки. Не може бути положення, щоб всі бібліотеки були розпорошені і розміщені по багатьом приміщенням, хоч би і по різним відділам. Бібліотека повинна бути під кожним оглядом монолітна-єдина. Бібліотеку Дорошенка В.В. треба негайно перебрати Академії Наук. Зараз Бібліотека поновляється як було до війни. Треба зробити єдину бібліотеку з одним будинком, подайте Вашу думку про такий будинок, який міг би вас забезпечить, а я подбаю, щоб його одержати. Співжиття бібліотеки і музеїв є дуже незручне. Треба піднести клопотання, щоб це питання вирішити.
Кватиру Паньківського, зважаючи на Вашу пропозицію, погоджуюсь на те, щоб використати її як приїжджу. Приміщення Дорошенка В. В. опорожнити з книжок і – можливо затримати на кватири.
Про те, щоб дати допомогу стар[ій] тещі Дорошенка В. В. – треба подумати, щоб ця допомога пішла в спосіб виплати гонорару за збереження бібліотеки. Дружині Сімовича В. І. треба буде допомогти – встановити гонорар як бібліотекарки. Дублети з Бібліотеки, зважаючи на тісноту в приміщенні, треба щоб пішли до Києва, бо там Бібліотека розграбована фашистами і поповнення її буде вчасне. Що до Музею Ів. Франка: рукописи, це одна справа, вони мусять бути тут, друга справа є речі, які надаються до музею. Їх можна притулити при іншому музею. При Бібліотеці створити комісію, яка все опрацювала б проект розвитку Бібліотеки. Думки Комісії будуть представлені Президії АН УРСР. Моє бажання, щоб увійшли до цієї комісії бібліотечні робітники: Деркач М. Д. і Гембарович, Акад. Возняк М. С., Генсьорський А. І. і Адаменко.
Про військові справи, щодо забезпечення броні наукових робітників, буде все зроблено; з цього приводу мною дані вказівки зав відділу кадрів тов. Романенко, до якого треба в цій справі звернутися.

Щодо укр.-польського словника, треба подбати про працівників. Про висоту гонорару буде встановлено, а гонорари уже можна одержувати зараз. Так само зараз можна подавати рукописи до друку. – Національний Музей належить до комітету в справах мистецтва. Для Етнографічного Музею будемо старатися про окреме приміщення, але ж справа про те, де цей Музей утворити як загально український Музей, мусить бути вирішена окремо. – Щодо кадрів відділу укр. фольклору то можна залучати на роботу але таких людей, щоб були того варті, зі всіх кінців України і різних національностей. – Бажаю, щоб Академічному Інституту Мистецтвознавства проф. Свєнціцьким І. С. була складена замітка про склад людей, які працювали б в цьому напрямі. Збір матеріалів про добір кадрів йде через відділи кадрів з представленням керівників наукових відділів, а Президія АН вирішить справу про затвердження наукових робітників. Тех[нічних] Робітників зараховують самі кер. Відділів через директора Інституту. Місцевком треба негайно відновити і то протягом найближчих 5 днів.

Ухвалили: 1) Заслухавши інформацію проф. Власюка, нарада керівників відділів інститутів АН УРСР у Львові з великим вдоволенням зустріла ухвалу Президії АН УРСР про поновлення роботи та вдячна за допомогу, що її подала Президія надіславши свого Уповноваженого та його співробітників до Львова.

2) Для швидкого поновлення праці всіх відділів нарада зобов'язує всіх керівників і наукових працівників відділів негайно взятися за роботу по складанню тематичних планів 1944/45 років та накреслення для виконання тематичних планів необхідного штату згідно вказівок Уповноваженого Президії АН УРСР. Цю роботу закінчити до 20. серпня ц.р.

3) Просити Президію АН УРСР вирішити спрау про можливості залучити до роботи українських учених з мистецтвознавства, математики та археології, що працюють на території Західних Земель України (Галичини), Буковини зокрема у Львові та інших містах України.

4) В зв'язку з ювілейною датою 25-ліття Академії Наук УРСР просити керівників відділів і співробітників, що працюють у Львові – взяти участь в ювілейній сесії доповіддями.

5) Доручити т. Романченко І. С. виїхати у відрядження і привезти з околиць Львова Акад. Щурата В. Г. з сімєю та майном в його кватиру.

6) Доручити тов. Чертову і тов. Дмитрову Г. Л. скласти списки і подати їх на затвердження в справі постачання наукових робітників прикріплення їх до їдалень та для одержання лімітних і адміністративних пайків для наукових і технічних робітників АН УРСР у Львові.

7) Доручити тов. Огоновському В. П. і тов. Коростеліну провести реєстрацію членів Профспілки та обрати Місцевком для установ АН УРСР у м. Львові.

Голова наради Уповноважений Президії АН УРСР
Член-кореспондент АН УРСР [Підпис] (Проф. Власюк П. А)
Секретар наради – Зав. Секретаріату АН УРСР [Підпис] (Дмитрів Г. Л.)

НАП НАНУ, ф. 251, оп. 1, спр. 141, арк. 342-344. Копія, маш., укр. мова.

№ 159

22 серпня 1944, Львів. Протокол засідання керівників філіалу інститутів Академії Наук УРСР про розподіл приміщень для інститутів

Засідання керівників філіалу інститутів Академії Наук УРСР
22 серпня 1944 року.

Голова Член-Кореспондент Проф. Власюк П. А.
Секретар канд. філософ[ських]* наук Романченко І. С.
На зборах присутні: т. Чертов, Терещенко, Акад. Колеса, Акад. Щурат В. Г., Огоновський, Смішко і Хомяк Д. І.
Порядок дня: 1) Розподіл приміщень для інститутів.
СЛУХАЛИ: Проект розподілу склав т. Хомяк.
УХВАЛИЛИ: Розподілити приміщення так:
1. Інститут Археології – Ринок 10 /1/ 6 кімнат
2. Інститут Економіки – Ринок 10 /11/ 5 кімнат
3. Інститут Мовознавства – Ринок /1/ 7 кімнат
4. Кімната на зібрання Ринок 10 /1/ 1 кімната
5. Адміністрація бухгалтерія Ринок /2/ 9 кімнат
6. Інститут літератури Радянська 26 /1/ 5 + 3 кімнати
7. Інститут історії України Радянська 26 /3/ 5 кімнат
8. Інститут фольклору Радянська 26 /партер/ 4 кімнати
9. Кватира Уповноваженого Президії АН УРСР б. кв[артира] Паньківського
10. Кватиру Дорошенка закріпити за заст. Директора бібліотеки, а бібліотеку перебрати бібліотеці Академії Наук УРСР
11. Кватиру Сімовича закріпити за Сімовичевою в тому разі, коли Сімовичева буде робітницею АН.
12. Кватири всіх мешканців будинків Академії Наук закріпити за Академією, а мешканцям запропонувати звільнити приміщення, якщо вони не мають ніякого службового відношення до Академії Наук УРСР.
13. Приміщення книгарні і книги передати в розпорядження бібліотеки Академії Наук УРСР.

Голова Уповноважений Президії АН УРСР
Член-Кореспондент АН УРСР [Підпис] /Проф. Власюк П. А. /
Секретар Канд. філол[огічних] наук [Підпис] /Романченко І. С. /

НАП НАНУ, ф. 251, оп. 1, спр. 141, арк. 363 зв. Копія, маш., укр. мова.

---

* Помилково, має бути філологічних.

№ 160

22 серпня 1944, Київ. Наказ Уповноваженого Президії АН УРСР про тимчасове зарахування на роботу співробітників Львівської філії Бібліотеки АН УРСР

Наказ № 10.
Уповноваженого Президії Академії Наук УРСР від 22 серпня 1944 р.
§ 1.

Зарахувати тимчасово до затвердження Президією АН УРСР на роботу філії Бібліотеки Академії Наук УРСР в м. Львові з 1.VIII.1944 р. таких співробітників:

1. Акад. Щурат Василя Григоровича на посаду директора бібліотеки – з окладом 1020 крб. на місяць.

2. Др. Деркач Марію Дем'янівну на посаду зав. укр. сектора бібліотеки з окладом 900 крб. на місяць /50%/

3. Др. Гембаровича Мечислава Теофіловича зав. польського сектора бібліотеки – з окладом 900 крб. на місяць.

4. Боднар Івана Андрієвича на посаду зав. відділу комплектування – з окладом 720 крб. на місяць.

5. Малечинського Карла Степановича на посаду концентратора відділу комплектування – з окладом 720 крб. на місяць.

6. Афтанази Володимира Яновича на посаду головного бібліотекара у відділі комплектування – з окладом 400 крб. на місяць.

7. Др. Ольшевич Вацлава Адольфовича на посаду зав. відділу обслуговування читача і бібліографії – з окладом 720 крб. на місяць.

8. Левицьку Іванну Михайлівну на посаду Головного бібліотекаря відділу обслуговування читача і бібліографії – з окл. 400 крб. на міс.

9. Др. Бергер Яніну Францівну на посаду голов. Бібліотекаря відд. Обслуговування читачів і бібліографії – з оклад. 400 крб. на місяць.

10. Міхевича Михайла Лукича на посаду голов. Бібліотекаря відд. обсл[уговування] Читача і бібліографії – з окладом 400 крб. на місяць.

11. Скобинського Владислава Яновича на посаду бібліотекаря з окладом 300 крб. на місяць.

12. Грабовську Брониславу Францівну на посаду бібліотекаря – з окладом 300 крб. на місяць.

13. Олексина Петра Івановича на посаду бібліотекаря – з окладом 300 крб. на місяць.

14. Кадигала Станислава Станиславовича на посаду бібліотекаря – з окладом 300 крб. на місяць.

15. Брюкман Станиславу Альбертівну на посаду зав. абонаментом – з окладом 400 крб. на місяць.

16. Деркач Марію Дем'янівну на посаду зав. відділу рукописів /за сумісн[ицтвом]/

17. Інгльот Степана Томашевича на посаду зав. відділу польських рукописів – з окладом 720 крб. на місяць.

18. Гебултовського Казимира Серафимовича на посаду наук працівника відділу рукописів – з окладом 500 крб. на місяць.

19. Бандура Владислав Феліксович на посаду головн. Бібліотекаря відділу рукописів – з окладом 400 крб. на місяць.

20. Др. Коцовського Бронислава Евгеновича на посаду головного бібліотекаря – з окладом 425 крб. на місяць.

21. Др. Штеліга Марію Мартинівну на посаду наукового робітника рукописів – з окладом 500 крб. на місяць.

22. Дашкевича Ярослава Романовича на посаду бібліотекаря відділу рукописів – з окладом 320 крб. на місяць.

23. Свєнціцьку Марію Іларіонівну на посаду головного бібліотекаря відділу рукописів – з окладом 400 крб. на місяць.

24. Барвінського Богдана Александровича на посаду зав. рукописним відділом – з окладом 720 крб. на місяць.

25. Др. Яніва Івана Семеновича на посаду наукового робітн[ика] відділу рукописів – з окладом 500 крб. на місяць.

26. Куркову Евгенію Федорівну на посаду зав. відділу стародруків з окладом 720 крб. на місяць.

27. Др. Хмілевську Марію Ігнатівну на посаду головного бібліотекаря відділу рукописів – з окладом 425 крб. на місяць.

28. Генсьорського Антона Івановича на посаду зав. відділу укр. стародруків – з окладом 720 крб. на місяць.

29. Кагане Давида Саломоновича на посаду зав. кабінету єврейської літератури – з окладом 720 крб. на місяць.

30. Др. Задерецького Тадеуша Михайловича на посаду стар[шого] бібліотекаря відділу єврейської літератури – з окладом 425 крб. на місяць.

31. Др. Маньківського Тадея Володимировича на посаду зав. відділу мистецтва – з окладом 720 крб. на місяць.

32. Др. Сольського Тадея Маріяновича на посаду головного бібліотекаря відділу мистецтва – з окладом 425 крб. на місяць.

33. Др. Яворчак Александра Яновича на посаду головного бібліотекаря відділу мистецтв – з окладом 425 крб. на місяць.

34. Др. Пайончковського Франца Францовича на посаду зав. відділу опрацювання польської літератури – з окладом 720 крб. на місяць.

35. Янчак Ярослава Васильовича на посаду зав. відділу опрацювання укр.? літератури – з окладом 720 крб.

36. Др. Якубєц Маріяна Івановича на посаду зав. відділу індексації з окладом 720 крб. на місяць.

37. Др. Домбську Ізидору Станиславівну на посаду кер. групи каталогізації – з окладом 500 крб. на місяць.

38. Келлес-Кравс Яніну Казимирівну на посаду кер. групи алфав[ітної] каталогізації з окладом 500 крб. на місяць.

39. Флорек Леонтину Едвардівну на посаду головн. Бібліотекара відділу опрацювання – з окладом 400 крб. на місяць.

40. Гуркевич Маріяна Вінцентовича на посаду головного бібліотекара з окладом 400 крб. на місяць.

41. Др. Іловську Казимиру Шимонівну на посаду головного бібліотекара відділу опрацювання – з окладом 425 крб. на місяць.

42. Рибницького Андрія Тадеєвича на посаду головного бібліотекара відділу опрацювання – з окладом 400 крб. на місяць.

43. Гомме Ядвигу Янівну на посаду старшого бібліотекара відділу опрацювання – з окладом 320 крб. на місяць.

44. Копняк Софію Рудольфівну на посаду пом. бібліотекара відділу опрацювання – з окладом 250 крб. на місяць.

45. Красіцку Софію Антонівну на посаду бібліотекара відділу опрацювання – з окладом 300 крб. на місяць.

46. Др. Врублевського Болеслава Петровича на посаду головного бібліотекара відділу опрацювання – з окладом 400 крб. на місяць.

47. Лютман Францішку Іванівну на посаду старшого бібліотекара відділу опрацювання – з окладом 320 крб. на місяць.

48. Зуб Стефанію Іванівну на посаду бібліотекара відділу опрацювання з окладом 300 крб. на місяць.

49. Маг[істр] Луцик Романа Ярославовича на посаду головного бібліотекара відділу опрацювання – з окладом 425 крб. на місяць.

50. Малицьку Константину Іванівну на посаду головного бібліотекара відділу опрацювання – з окладом 425 крб. на місяць.

51. Маг[істр] Балицького Степана Яновича на посаду стар[шого] бібліотекара відділу опрацювання – з окладом 400 крб. на місяць.

52. Шило Гавриїла Федоровича на посаду головного бібліотекара відділу опрацювання – з окладом 400 крб. на місяць.

53. Яцків Михайла Юрієвича на посаду головного бібліотекара відділу опрацювання – з окладом 425 крб. на місяць.

54. Гордона Богдана Григоровича старш. бібліотекара відділу опрацювання – з окладом 320 крб. на місяць.

55. Сімович Ізидору Іванівну на посаду головного бібліотекара відділу опрацювання – з окладом 400 крб. на місяць.

56. Гібайло Катерину Михайлівну на посаду бібліотекара відділу опрацювання – з окладом 300 крб. на місяць.

57. Др. Гошевського* Станислава Аполінатовича на посаду зав. газетного відділу – з окладом 720 крб. на місяць.

58. Грживінську Марію Владиславівну на посаду бібліотекара газетного відділу – з окладом 300 крб. на місяць.

59. Маг[істра] Котуля Софію Рудольфівну на посаду головного бібліотекара газетного відділу – з окладом 400 крб. на місяць.

60. Рогаля Яна Владиславовича на посаду бібліотекара газетного відділу – з окладом 300 крб. на місяць.

61. Огоновську Ольгу Володимирівну на посаду бібліотекара газетного відділу – з окладом 300 крб. на місяць.

62. Тишківську Марію Зигмунтівну на посаду зав. картосховища – з окладом 500 крб. на місяць.

63. Сафаль Альойзе Петровича на посаду зав. переплетної майстерні – з окладом 250 крб. на місяць.

64. Моравського Юзефа Карловича на посаду майстра переплетної майстерні – з окладом 250 крб. на місяць.

65. Фурс Стефанію Янівну на посаду молодш. майстра переплетної майстерні – з окладом 250 крб. на місяць.

66. Копняк Альфреда Брониславовича на посаду завгоспа бібліотеки – з окладом 500 крб. на місяць. /по буд. Оссолінських/.

67. Боднар Василя Ільковича на посаду завгоспа по укр. сектору бібліотеки – з окладом 500 крб. на місяць.

68. Бобовського Станислава Яновича на посаду команданта – з окладом ... крб. на місяць.

69. Капарник Карла Францовича на посаді столяра – з окладом на місяць.

70. Махль Казимира Фердинандовича на посаду старш. Бухгалтера бібліотеки – з окладом 450 крб. на місяць.

71. Рожанский Здислав Антонович на посаду бухгалтера – з окладом 350 крб. на місяць.

72. Юрченка Петра Яновича на посаду двірника – з окл. 150 крб. на місяць.

73. Городинського Степана Михайловича на посаду гардеробника – з окл. 150 крб. на місяць.

74. Наконечного Михайла Мечиславовича на посаду гардеробника – з окл. 150 крб. на місяць.

75. Мальц Карла Миколаєвича на посаду опалювача – з окл. 250 крб. на місяць.

---

* Помилково, має бути Гошовського.

76. Кадегала Агату Олексівну на посаду опалювача – з окл. 2[50] крб. на місяць.

77. Кучер Ксеню Мартинівну на посаду прибиральниці – з окл. 115 крб. на місяць.

78. Сарамак Агнешку Войтіхівну на посаду прибиральниці – з окл. 115 крб. на місяць.

79. Грабовську Анєлю Йосипівну на посаду прибиральниці – з окл. 115 крб. на місяць.

[...]

Уповноважений Президії АН УРСР
Член-кореспондент АН УРСР [Підпис] /Проф. П. А. Власюк/

НАП НАНУ, ф. 251, оп. 1, спр. 138, арк. 299-300. Копія, маш., укр. мова.

№ 161

24 серпня 1944, Львів. Стаття діяча КПЗУ Кузьми Пелехатого про втрати Львівської філії Бібліотеки АН УРСР під час німецької окупації, опублікована в газеті «Вільна Україна»

Німці – вороги української культури
Гітлерівці пограбували бібліотеки Львова

В серцях людей ніколи не перестане бушувати ненависть до підлих гітлерівських душогубів, які до нечуваного вдосконалили мистецтво масового винищування людей. Для фашистських дикунів ще мало річок пролитої крові, мало міліонів невинно замордованих дітей, жінок, стариків. Вони, оті осточортілі звірі, нищать книги – скарби людської мудрості, великий досвід наукових і технічних знань багатьох поколінь людей.

Львів здавна славиться багатством своїх культурних скарбниць. Велику цінність мав Львівський філіал бібліотеки Академії Наук УРСР, організований на базі колишньої бібліотеки «Оссолінеум», з книжковим фондом в 600 тисяч томів; дорогоцінні книжки були в бібліотеці колишнього Наукового товариства ім. Шевченка з книжковим фондом 150 тисяч томів; у бібліотеках Баворовських, «Студіон» та єврейської конфесійної громади було понад 100 тисяч томів.

В 1939–1941 рр. десятки працівників-науковців привели до ладу неоцінимі скарби бібліотек: тисячі рукописів та першодруків, книжок-унікумів, рідкісних гравюр. Львівський філіал бібліотеки Академії наук УРСР мав 300 інкунабул. Це, після Ленінграда й Києва, чи не третє по кількості сховище інкунабул в Радянському Союзі. Постановою президії Академії наук УРСР створено було у Львові єдиний на Україні музей книги, що давав широке уявлення про розвиток книгодрукування і демонстрував, з яким піклуванням трудящі нашої великої країни ставляться до книги – цього безсмертного витвору людської думки.

Вдершись як бандити до Львова, німецькі варвари почали хазяйнувати – вони закрили всі бібліотеки та стали нищити цінні надбання людської культури. Зразу ж було вивезено до Німеччини колекцію оригінальних рисунків Дюрера, яка що до кількості вважалась сьомою у світі. Потім пішло систематичне грабування – вилучення найцінніших книг, рукописів, стародруків, рідкісних гравюр. Вивезено 5113 рукописів, 3139 стародруків, 2346 рідкісних гравюр. Пропали всі рукописи великих польських письменників Міцкевича і Словацького, всі книги-унікуми XVI сторіччя, рідкісні книги з колишніх королівських бібліотек та багата збірка дисидентських друків. Фашистськими катюгами пограбовано 40 тисяч томів наукових творів радянських вчених по економії, статистиці, математиці, фізиці, хемії, техніці, геології, багато фахових журналів та літератури на мовах східних народів.

Коли зимою 1943 року побідоносна Червона Армія під Сталінградом завдала смертельної поразки гітлерівцям, коли після цього розгорнувся переможний наступ по всьому фронту, на Львів насунули банди втікаючих наляканих, брудних фріців. Вони заполонили багато будинків і в тому числі будинок Державного університету ім. Івана Франка. Щоб відігрітись від Сталінградського морозу, гітлерівці розклали на долівках залі вогнища, на яких, за наказом штурмфюрера Штумма спалили безліч цінних книжок з університетської бібліотеки, а решту весною викинули у вуличне болото.

Лише прихід Червоної Армії врятував культурні скарбниці Львова від цілковитого знищення.

КУЗЬМА ПЕЛЕХАТИЙ.

Опубл.: Вільна Україна. – 1944. – 25 серп. (№ 43). – С. 3.

№ 162

26 серпня 1944, Львів. Звіт завідувача відділом мистецтва Львівської філії Бібліотеки АН УРСР Ярослава Янчака про фонди бібліотеки та їх зміни під час війни

Копія

ВІДПИС

Філія Бібліотеки Академії наук УРСР у Львові сектор польський

Друки. А. зінвентаризовані

а) старі друки

збірка Оссолінських інв. (10 книг) № 1-242140

« Павліковських каталог-інвентар приблизно 36000

« Баворовських інвентар « 1-26506

« Відділу мистецтв інвентар « 1-8494

Разом: 292240

До 470000 інвентованих примірників вартости 9400000 карбованців.

Німцями вивезено 3116 інвентованих примірників вартости 693300 крб.

б) радянська книгозбірня

загальна збірка інв. 300001-333261

11 інвентарів кабінетів загальна кількість 11309

стан на 27/VI-1941 [р.] кн. 45370

вартости – 520000 крб.

На 1/1-1942 [р.] по вилучені дублетів та не радянських книжок залишилось приблизно – 43000.

З чого німцями вивезено приблизно – 8000 вартости – 320000 крб.

Б. незінвентовані приблизно книг – 200000 вартости – 1.000000 крб.

Рукописи. А. зінвентовані

збірка Оссолінських інв. I-III № 1-8040

« Павліковських інв. « 1-290

« Баворовських інв. « 1-1659

Разом примірників: 9888

Вартости – 3.995600 крб.

З чого німцями вивезено 1611 прим. вартости 1.611000 крб.

Б. незінвентовані приблизно 8000 прим. вартости 2.000000 крб.

З чого німцями вивезено 763 прим. вартости 306000 крб.

Автографи. зінвентовані 1-5295 прим. вартости 152960 крб.

незінвентовані приблизно 3000 прим. вартости 130000 крб.

Дипломи. А. зінвентовані

збірка Оссолінських інв. № 1-2315

« Павліковських « 1-40

« Баворовських « 1-113

Разом: 2468

Вартости – 1.103000 крб.

З чого німцями вивезено 1714 прим. вартости 635600 крб.

Б. незінвентовані

приблизно 1000 прим. вартости – 390000 крб.

З чого німцями вивезено 953 прим. вартости 333000 крб.

Карти. Інв. № 1-9247 прим. вартости – 462350 крб.

З чого німцями забрано і загинуло за війни – 237 прим.

вартости – 3295 крб.

Ноти. Інв. № 1-5116 вартости – 153480 крб.

З чого вилучено і віддано до Бібліотеки по вул. Радянській, 24 – 547 прим. вартости 16410 крб.

Гравюри та фотографії. А. зінвентовані

збірка Любомирських гравюри інв. № 1-32822

фотографій « 1-8791

Екслібриси « 1-3218

збірка Павліковських гравюри
(5 кн. інвен[тарних], загальна кільк[ість] 24827
Разом: 69658
Вартости – 3.432000 крб.
З чого німцями вивезено 2396 прим. вартости 479200 крб.
Б. незінвентовані
збірка Любомирських приблизно – 23000
« Баворовських приблизно – 10000
Разом: – 33000
Вартости 560000 крб.

Львів 26 серпня 1944 [р.]
Згідно: [Печатка] Міністерство культури УРСР. Львівська державна наукова бібліотека
Завідуючий відділом мистецтва
Львівської державної наукової бібліотеки Я. Янчак

ЛННБУ. ВР, ф. 9, спр. 840, арк. 1-2. Оригінал, маш., укр. мова.

№ 163
26 серпня 1944, Львів. Доповідна записка, складена Марією Деркач, про стан колишньої Бібліотеки НТШ під час німецької окупації

Марія Деркач,
керівник українсько-російського
сектору Б[ібліоте]ки Ф[іліалу] АН.

Бібліотека філіялу Академії Наук у Львові в часах німецької окупації.

Про Бібліотеку Філіялу Академії Наук (давніше Бібліотеку Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові).

Бібліотека Філіялу Академії Наук у Львові була за часів німецької окупації частиною – III відділом Державної Бібліотеки. Відділ I – це була Університетська бібліотека, відділ II – Оссолінеум, Польська бібліотека. Директор Бібліотеки урядував при вул. Мохнацького 5 – в приміщеннях Університетської Бібліотеки. В цьому будинку був відділ господарський і бухгалтерія. Начальним директором був німець др. Йоганзен, бібліотекар з Берліна, потім др. Гімпель.

Керівником відділу III був директор Володимир Дорошенко, а його заступником Антін Генсьорський, бувший керівник Бібліотеки Народного Дому. Після виїзду директора Дорошенка 2. IV. 1944 заступником став А. Генсьорський, а його заступницею Марія Деркач, від лютого 1940 року керівник рукописного відділу. З приходом Радянської влади керівником українсько-російського відділу стала Марія Деркач.

Бібліотека нараховує около 250.000 книжок зінвентаризованих та 100.000 незінвентаризованих. Рукописів має 1461 зінвентаризованих і около 600 пачок незінвентаризованих. На таку велику кількість книжок приміщення немає – тому праця в Бібліотеці дуже невидатна. За часів Радянської влади було около 25 співробітників, за німецької окупації 16.

Праця в Бібліотеці провадилася так:

Відділ каталогізації провадила А. Кобринська (виїхала до Кракова), вписуючи українську і українознавчу літературу ~~з усіх земель, усього світу~~. Вписувано по одному примірнику, тому що Бібліотека має завдання збирати усю літературу українською мовою і зберігати її – а не поширювати. Тому й було дозволено каталогізувати усю літературу українською мовою, що виходила в Радянському Союзі.

Цю літературу постачав відділ концентрації, що мав приміщення в Оссолінеумі; начальником цього відділу був німець Бухгольц. В нашій Бібліотеці завідував цією частиною Я. Янчак. Радянської літератури можна було зберігати 10 примірників, решту треба було вивезти з Бібліотеки або знищити.

III. Відділ обслуговування читача (працювала Л. Савчакова, що занедужала і виїхала). В читальні могли працювати наукові працівники. Видавалося літературу фахову. Заборонено було видавати:

1) книжки з протинімецькою тенденцією,

2) радянську белетристику (за винятком літературознавців),

3) писання єврейських авторів.

Розпізнати такого автора мав бібліотекар чи керівник. Це клалося на його відповідальність. Працівники бібліотеки мали дозвіл читати і брати додому усю літературу.

IV. Відділ абонементу провадив дир. Дорошенко, заступала його Кобринська. Позичати книжки можна було тільки за дозволом начального Директора. Він видавав довідку – або письмовий дозвіл. Ні військові, ні органи влади чи партії не могли без дозволу нічого забрати. З позичених за дозволом книжок пропало* около 100, вивезено військово-технічної літератури ок. ...** а перед відходом, сподіючись великої боївки, знищення Львова, німці забрали для збереження 129 книжок (німецьких), ок. 20 латинських стародруків і 2 вписані депозити та 19 рук. збірок.

Рукописний відділ (кер. Марія Деркач) – продовжував працю, заплановану за Радянської влади в 1941 р., а саме – опис бібліотеки і рукописів Івана Франка. І так: др. Штеліга опрацьовувала катагол Б[ібліоте]ки І. Франка, др. Янів – старі слов'янські рукописи з його б[ібліоте]ки, др. Марія Деркач працювала*** над листуванням І. Франка****.

---

* В оригіналі – викреслено: «не вернуло до Б-ки».

** В оригіналі – пропуск.

*** В оригіналі – викреслено: «провірювала оправу листування» та помилково: «і працювала», яке відтворюємо за змістом.

**** В оригіналі викреслено: «з Лесею Українкою».

Праця була 10-годинна. Оплати дуже низькі, тому робітників не можна було найти, навіть давніші розлетілись, щоби не загинути з голоду. Робітники голодували і помагали собі як могли. Ті, що видержали – продовжують працю тепер вже на визволеній від німців землі – радісно і творчо, під керуванням Президії АН в Київі*.

Др. Марія Деркач

Львів 26. VIII. 1944.

ЛННБУ. ВР. ф. 259. арк. 1-4. Оригінал, рук., укр. мова; Опубл.: Гуцаленко. – С. 228-230. Подаємо за публікацією.

№ 164

30 серпня 1944, Львів. Протокол наради українського сектора Львівської філії Бібліотеки АН УРСР у справі Бібліотеки Народного Дому

ПРОТОКОЛ
наради Українського Сектору Бібліотеки Філіалу
Академії Наук УРСР, що відбулася 30. VIII. 1944
о 12 год. в приміщенні Бібліотеки під головуванням
Нач. Директора Акад. Др. Щурата Василя.

Нараду отвирає Дир. Акад. Др. Щурат В. і подає порядок нарад:

a. Звіт за серпень.
b. Справа бібліотеки Народного Дому.
c. — //— — //— Акад. Др. Студинського К. і Др. Брика.
d. — //— — //— відчинення бібліотеки і абонамент.
e. — //— — //— нових працівників.
f. Означення часу правильних сходин.

1) Дир. Акад. Щурат уділює голосу тов. Др. Українського Сектора Др. Деркач Марії. На вступі свого звіту тов. Директор зазначує, що з приходом Радвлади Бібліотека побільшилася числом працівників і формою праці. Досі працювало тут 16 робітників, тепер [...]**, предвиджене дальше збільшення робітників. У формі праці, що за соціал. устроєм ми всі будуємо і розвиваємо ту установу, що повстала 50 літ тому (1893 р.) любовю і жертвами людей: як Іван Франко, Михайло Грушевський, Олександр Барвінський і інших. Їх помянемо тут повстанням з місць. Назва бібліотеки [...]***.

Історія нашого народу понад 300 літ звязана з російською. На російській культурі виростали наші кращі писменники як Котляревський, Шевченко, Леся Українка і багато інших. В нашій Бібліотеці находяться багаті

* В оригіналі останній абзац – перекреслено.
** В оригіналі пропуск.
*** Абзац витерто ґумкою.

фонди російської літератури, тому силою факту має вона російсько-український вигляд.

1) В серпні 1944 р. зорганізовано її на радянських основах після вказівок наших товаришів з Києва, які інструктують щиро і охотно. Поділено її на 2 сектори: українсько-російський при вул. Радянській 24 і Курковій 14 та польський при вул. Осолінських.

Головною нашою ціллю і мрією є здобуття великого, гарного приміщення. Однак у воєнних часах ця справа залишиться у сфері мрій, а ми всі стараємося працювати у тих обставинах, які тепер існують.

2) Відділ комплектування найближчим завданням поставив собі сконцентрувати бібліотеки тих людей, що волею чи неволею виїхали зі Львова. Його керівником є проф. Боднар Іван, що оглянув досі бібліотеки Рожанковського, Бачинського, Софронова-Левицького. У проєкті бібліотеки проф. Брика, Бачинського, Матієва, Петрушевича.

3) Це велика праця, у якій помагають йому тов. Степанія Янчак і Тетяна Плаксій, а тепер додатково тов. Олексин і Дашкевич. Розташовано по змісті около 11.000 і 5.000 томів видань Н.Т.Ш. З читальні до пивниці – (задля браку місця) перенесено одну шафу книжок, в цій шафі приміщено Шевченкіяну (около 3.000 книжок), які почали вже в пивниці псуватися. Виділено 270 дублетів і передано їх на вул. Куркову 14, де приміщено головно російську літературу.

4) Відділ опрацювання книжки веде тов. Янчак. Каталогізація йде ще досить пиняво з браком фахово вишколених людей. За місяць скаталогізовано 275 книжок – 189 в Народнім Домі, це разом 464. Систематичний каталог веде письменник Яцків, а предметовий тов. Янчак Ярослав Василевич.

5) У відділі рукописів є великий стіс матеріялів, а нема де їх розмістити, ні кімнати, ні відповідних столів, тобто, тому й робота не може там розвинутися як слід. Досі грунтовно опрацьовано архів родини Барвінських сином Олександра Др. Богданом Олександровичем.

*Є в нас ще великі фонди призбирані за часів німецької окупації. Вони зложені п. ч. 26 та по різних закамарках. Їх треба розібрати та знайти для них приміщення. Цю працю взяв на себе тов. Янчак**.

Архів Франка опрацьовує Др. Деркач при помочі др. Штеліги і др. Яніва, що досліджує передовсім старословянські рукописи, зібрані і списані Іваном Франком і з яких не одна мудра думка лягла в основу його творів. В тій ділянці зайнятий робітник Дашкевич Ярослав.

6) Стародруки опрацьовує спеціяліст цієї ділянки Др. Генсьорський, що і зорганізував музей староукраїнської книги. Він буде окремо звітувати.

7) Обслуговування читача веде Левицька Іванна. Наша читальня призначена лиш для наукових працівників. Вона є закрита для масового читача. До цього ділу належить і магазини у яких працюють Гордон Богдан Григорович, а йому помагають Олексин Петро Іванович і Грабовська Бронислава. Так в читальні, а ще більше в магазині дошкульно відчувається

* Абзац дописано від руки чорним чорнилом.

брак місця. З читальні користало в серпні 1944 р. 207 читачів, а книжок визичено 666.

8) У відділі музичнім наразі робітника нема. Мусимо його добиватися, бо наші фонди дуже великі і цінні. Між іншими находиться тут велика бібліотека світова Модеста Менцінського, спроваджена його дружиною до Львова зі Штокгольму.

9) Картографічний відділ у нас невеликий усего 592 мапи. Його керівник є проф. Тишковська з вул. Оссолінських.

10) Керівником мистецтвознавства є Др. Маньковський теж з польського сектору. Його помічником тов. Сімович Ізидора Іванівна, що працює над збором фотографій.

11) Крім ведення цих відділів ведеться членами персоналу бібліотеки і наукова робота. Письм. Малицька Константина Іванівна працює над бібліографією дитячої літератури і опрацювала вже 180 чисел, а тов. Свєнціцка Марія Іларіонівна над покажчиком до Літер.-Наук. Вістника, що допровадила до букви «Ф».

12) Адміністр[ативно]-господ[арський] відділ веде тов. Боднар Василь, що належито вивязується зі свого завдання.

Звіт Др. Деркач Марії доповнює др. Генсьорський Антін Іванович, що веде частину Бібліотеки, приміщеної при вул. Курковій 14. Це давна бібліотека «Народного Дому» з доданням стародруків НТШ, разом чисел 160.000 книжок. В цьому приміщенні зібрано: 1) Стародруки, 2) Старі рукописи, 3) Архіви, 4) Музичний відділ. З виїмком музичного кожний з тих відділів має робітника-фахівця, що причиняється до швидкого темпа праці. Ведеться працю: 1) над концентрацією, яка охопила біля 700 книжок, 2) і готова до нової організації (перенесено і відповідно змінено полиці. 3) Перенесено словянські стародруки зі сховища на верх. Це все лиш підготовчі праці.

В плані на будуче предвиджується 1) [...]* і відповідне устаткування залу, у якому містилибся стародруки 2) перенесення їх, і провірка. 3) Допомога працівникам і інших відділів. Ця планова праця залежить в цілості від отримання залу.

Академік Щурат Василь відкриває дискусію над директорським звітом. Тов. Янчак пригадує, що за 6 літ давня Бібл[іотека] Народнього Дому буде святкувати 100-літний ювілей.

Тов. Др. Генсьорський вручаючи Др. акад. Щуратові В. письменне обоснования, просить до остаточного рішення президії А. Н. УРСР в Київі відстояти при вул. Курковій 14 відступлення залу у Львівському Обкомі Партії занятого тимчасово Школою ч. 9.

Дир. Акад. Др. Щурат В., що має замір заняти мешкання і бібліотеку Депутата Др. Студинського Кирила і Брика Івана (вони оба лучаться зі собою), та в тому приміщенні влаштувати Інститут літературознавства. Свояк і правний адміністратор майна д-ра Студинського др. Барвінський Богдан заявляє, що з мешкання Акад. Студинського Кирила треба

* Текст пропущено.

вилучити і зінвентаризувати його приватні речі, як білля, посуд тощо та передати це родині Студинських. Він не є противник передання прочого майна (бібліотека, меблі тощо) Інститутові літературознавства, але на це треба мати правний письмовий акт з Києва.

Рівно ж треба розвідати, яких то 12 осіб, що їх майно має перейти на власність АН УРСР – мав тов. Власюк на думці.

Акад. Дир. Щурат В. годиться, що з тою справою треба заждати до рішення Президії Академії Наук.

ЛННБУ. Архів, оп. 1, спр. 70, арк. 1-3. Копія, маш., укр. мова.

№ 165

8 вересня 1944, Київ. Протокол засідання Президії Академії Наук УРСР про роботу львівських академічних установ про втрати під час війни та про відновлення роботи відділів інститутів і установ АН УРСР у Львові

[...] 2. СЛУХАЛИ: Висновки про роботу установ Академії Наук УРСР у м. Львові.
/Доповідає чл.- кореспо. АН УРСР П. А. Власюк/.
УХВАЛИЛИ: Заслухавши доповідь Упоовноваженого Президії АН УРСР чл.-кореспо. П. А. Власюка про відновлення роботи установ Академії Наук УРСР у м. Львові, Президія Академії Наук УРСР відзначає, що німецькі загарбники протягом тимчасової окупації м. Львова зруйнували та пограбували наукові бібліотеки та картосховища АН УРСР, вивезли до Німеччини велику кількість стародруків і рукописів слов'янських народів, які зберігалися в установах АН УРСР в м. Львові.
На додаток до постанови з 11/ VIII – 1944 р./ протокол № 18 § 8/, Президія Академії Наук УРСР у х в а л ю є :
1. Відновити роботу таких відділів інститутів і установ АН УРСР в м. Львові:
а/ відділу Інституту Української Літератури ім. Т. Г. Шевченка;
б/ відділу Інституту Мовознавства;
в/ відділу Інституту Історії України;
г/ відділу Інституту Економіки;
д/ відділу Інституту Археології;
е/ відділу Інституту Мистецтвознавства, Фольклору та Етнографії;
ж/ природознавчого Музею АН УРСР;
з/ відділу Інституту Математики;
і/ наукової бібліотеки з завданням обслуговування наукових установ АН УРСР у м. Львові. Затвердити структуру Львівської бібліотеки АН УРСР, якою передбачено:
українсько-російський та польський сектори з відповідними відділами та перепльотною майстернею / список відділів додається/;
к/ друкарні АН УРСР з завданням обслуговування потреби редакційно-видавничої ради АН УРСР;

л/ Управління Справами для обслуговування установ АН УРСР у м. Львові.
2. Просити Раду Народних Комісарів УРСР передати Академії Наук УРСР колишній Національний Музей Українського Мистецтва /теперішний Державний Музей Українського Мистецтва, що входить до установ Управління в справах мистецтва при РНК УРСР/ – як базу для науково-дослідчої роботи з історії українського мистецтва. /Доповідна записка керівника музею доктора І. С. Свєнціцького з цього приводу додається/.
3. Просити РНК УРСР передати Академії Наук УРСР Етнографічний музей, що входить до складу НКО УРСР.
Влиття Етнографічного музею до складу установ АН УРСР обумовлюється необхідністю мати базу для науково-дослідної роботи з етнографії та потребою «об'єднати видатні наукові сили етнографів УРСР».
4. Утворити в складі установ АН УРСР фотолабораторію для обслуговування потреб наукових відділів інститутів і установ АН УРСР у м. Львові.
5. Поновити діяльність книгарні для продажу видань АН УРСР у м. Львові. Організацію книгарні покласти на Редакційно-Видавничу Раду АН УРСР.
6. Затвердити штатно-складовий розпис установ АН УРСР у м. Львові згідно списка, що до цього додається.
7. Тематичні плани Відділів інститутів і установ у м. Львові передати на розгляд Бюро Відділів суспільних, біологічних і фізико-хімічних та математичних наук, вчених рад відповідних інститутів та установ, яким до 1/X – 1944 р. подати їх на затвердження Плановій Комісії АН УРСР.
8. Прийняти до відому заяву уповноваженого Президії АН УРСР чл.-кор. П. А. Власюка про те, що ним у м. Львові до установ АН УРСР тимчасово до затвердження Президією АН УРСР запрошено на роботу три академіки, 42 доктора наук, 17 магістрів і 129 інших робітників /наукові робітники без вчених степенів, бібліотекарі та адміністративно-господарчі і фінансові робітники/ і серед них: акад. М. С. Возняк – керівник відділу Інституту Української Літератури ім. Т. Г. Шевченка; проф. І. С. Свенціцький – керівник відділу Інституту Мовознавства; проф. І. П. Крип'якевич – керівник відділу Інституту Історії України; доктор наук В. П. Огоновський – керівник відділу Інституту Економіки, доктор наук М. Ю. Смішко – керівник відділу Інституту Археології; академік Ф. М. Колеса – керівник відділу Інституту Мистецтвознавства, Фольклору та Етнографії; доктор наук Кінель – директор Природознавчого музею; проф. Зарецький – керівник відділу Інституту Математики; академік В. Г. Щурат – директор Львівської бібліотеки АН УРСР; доктор наук М. Д. Деркач – зав. українсько-російським сектором Львівської бібліотеки АН УРСР; доктор наук М. Т. Гембарович – зав. польським сектором Львівської бібліотеки АН УРСР; тов. Я. С. Лободько – директор друкарні; тов. І. С. Романченко – керівник Управління Справами; тов. Д. І. Хом'як – керівник Управління будинками; магістр С. В. Щурат – керівник фотолабораторії.
Доручити директорам відповідних інститутів переглянути склад співробітників, що їх тимчасово запрошено на роботу, і, через відділ кадрів, згідно існуючого положення, подати на засідання Президії АН УРСР на розгляд і затвердження.

Зобов'язати планово-фінансовий відділ оформити через Наркомфін УРСР необхідне фінансування для поновлення роботи установ та для зарплати співробітникам установ АН УРСР у м. Львові.
9. Прийняти до відому ухвалу Бюро Львівського Обкому КП /б/ У та Облвиконкому Депутатів Трудящих від 23/VIII- 1944 р. про поновлення роботи і допомогу установам з боку партійних і радянських органів м. Львова в справі закріплення і ремонту приміщень, створення умов для наукових робітників.
10. Для забезпечення загального керівництва роботою установ АН УРСР у м. Львові визнати за потрібне відрядити для постійного перебування на роботі в м. Львові таких співробітників АН УРСР:
а/ уповноваженого Президії АН УРСР, вченого секретаря і спец[іаліста] друкарку;
б/ уповноваженого Бюро відділу біологічних та відділу фізико-хімічних та математичних наук, який одночасно є заступником уповноваженого Президії АН УРСР;
в/ керівника фінансово-адміністративного управління;
г/ заступника директора бібліотеки по науковій частині, зав. спец[іального] відділу бібліотеки і керівника відділу марксизма-ленінізма єдиної наукової бібліотеки АН УРСР.
Відділу кадрів доручити подати на наступне засідання Президії на затвердження відповідні кандидатури на зазначені посади, а також кандидатури тих співробітників, що мають переїхати на роботу з Львова до м. Києва.
11. Доручити Відділам суспільних наук, біологічних наук та фізико-хімічних і математичних наук до 1/X-ц.р. опрацювати питання про форми керівництва та органічної ув'язки роботи установ Академії Наук УРСР у м. Львові з інститутами і установами Академії Наук УРСР у м. Києві.
12. Всі організаційні питання, пов'язані з організацією друкарні АН УРСР у м. Львові покласти на віце-президента АН УРСР акад. Б. І. Чернишева. Друкарню АН УРСР у м. Львові залишити на на тому ж місці, де вона існувала раніше. Доручити голові РВР акад. Б. І. Чернишеву та директору Видавництва АН УРСР вжити всіх потрібних заходів до того, щоб друкарня у м. Львові якнайскоріше почала обслуговувати Академію Наук УРСР. [...]
3. СЛУХАЛИ: Хід оформлення актів про збитки, що їх завдали німецькі окупанти установам Академії Наук УРСР.
/Доповідає віце-президент АН УРСР акад. Б. І. Чернишев/.
УХВАЛИЛИ: 1. Відзначити, як ненормальне явище, що акти до Надзвичайної Державної Комісії не подано до 10/VIII-ц.р., що сталось у наслідок затримання подання претензійного матеріалів від Інститутів та невідповідного оформлення актів.
2. Зобов'язати директорів Інститутів Ботаніки, Мистецтвознавства, Фольклору та Етнографії, Фізико-Технічного Інституту /м. Харків/, Карадагської біостанції /Крим/, Видавництва та Друкарні АН УРСР подати акти про

збитки не пізніше 15/IX-ц. р. Зауважити директорам зазначених установ за неприпустиме зволікання, що призводить до зриву важливого державного завдання.
3. Зобов'язати директорів Інститутів Археології та Чорної Металургії АН УРСР негайно дати до актів історичні довідки про Інститути, що їх вимагає Комісія.
4. Центральній Комісії АН УРСР /голова акад. Б. І. Чернишев/ вжити відповідних заходів, щоб всі матеріали про збитки заподіяні німецькими фашистами установам АН УРСР передати до Надзвичайної Державної Комісії не пізніше 1/X-ц. р.
5. Облік збитків, що їх заподіяно установам АН УРСР у м. Львові, закінчити протягом жовтня місяця ц. р. і не пізніше 1/X-ц. р. також передати до Надзвичайної Державної Комісії.
4. СЛУХАЛИ: Про хід підготовки до відкриття ювілейної виставки. /Доповідає акад. Д. К. Третьяков/.
УХВАЛИЛИ: 1. Повідомлення акад. Д. К. Третьякова про нормальний хід підготовчої роботи до відкриття ювілейної виставки прийняти до відому.

НАП НАНУ, ф. 251, оп. 1, спр. 141. Копія, маш., укр. мова.

№ 166

9 вересня 1944, Люблін. Угода між Польським комітетом національного визволення і урядом Української Радянської Соціалістичної Республіки у справі переселення українського населення з території Польщі до УРСР та польських громадян з території УРСР до Польщі[27]

РОЗДІЛ I
Загальні засади

[...]

Стаття 3

[...] 3. Особам спеціальних професій, таких як робітники, ремісники, медики, вчені й т. п., надається право вивозу предметів, необхідних для виконання фаху.

4. Не дозволяється вивозити:

а) готівку, гроші паперові, золоті й срібні всілякого виду, за винятком польських паперових злотих, у розмірі, не вищому за 1 000 злотих на одну особу, чи радянських грошей не більше 1 000 карбованців на особу;

б) золото й платину в зливках, порошку й ломі;

---

[27] Аналогічну угоду ПКНВ уклав з урядом Білоруської РСР (9.IX.1944) й урядом Литовської РСР (22.IX.1944). Відмінність у змісті окремих угод була лише у статтях 1, 2, 14 і 18. Див.: Dokumenty i materiały do historii stosunków polsko-radzieckich, t. VIII, s. 221-227.

в) коштовні камені в необробленому стані;

г) твори мистецтва й предмети старовини, якщо одні чи інші становлять колекцію, чи є в окремих примірниках, якщо вони не є родинною власністю евакуйованого;

д) зброю (за винятком мисливських рушниць) і предмети військового обладунку;

е) фотографії (крім особистих фото), плани й карти;

є) авта й мотоцикли;

ж) меблі, залізницею чи автами, з огляду на транспортні труднощі, спричинені воєнним періодом.

5. Договірні сторони зобов'язуються, що майно, залишене евакуйованими на місці, буде спеціально описане. Опис здійснюють спільно уповноважені й представники сторін. При порівнянні описів залишеного евакуйованими майна уповноважені й представники сторін враховуватимуть, відповідно до усталених формулярів, як кількісний, так і якісний стан майна (формуляри описів див. додаток № 1 цієї угоди). [...][28]

З уповноваження ПКНВ
голова
Польського Комітету
Національного Визволення
Осубка-Моравський

З уповноваження Уряду УРСР
голова
Ради Народних Комісарів
Української Радянської
Соціалістичної республіки
Хрущов

АНА. VI Відділ. Спадщина Болеслава Берута, № 254/ IV-22, арк. 49-107. Копія, маш., пол. мова; Опубл.: Репатріація чи депортація. – С. 39-45.

---

[28] У Виконавчій інструкції до угоди від 9 вересня 1944 р., укладеної між Польським комітетом національної визволення та урядом УРСР у справі переселення українського населення з Польщі та польських громадян з території УРСР до Польщі, прийнятій не пізніше 21 вересня 1944 р., подається інша редакція переліку заборонених до вивозу речей:

«Rozdział V

O trybie wywozu mienia przez przesiedlonych

[...] 25) Zakazany jest wywóz:

a) gotówki we wszelkiego rodzaju banknotach na sumę nie przewyższająca 1000 złotych na jedną osobę lub też waluty radzieckiej na sumę nie przewyższającą 1000 rubli na jedną osobę;

b) złota, platyny w sztabach, kruszczu i złomie;

c) drogocennych kamieni w stanie nieszlifowanym;

d) dzieł sztuki i zabytków antykwarnych, o ile stanowią one kolekcję lub nawet pojedynczymi egzemplarzami, chyba że stanowią rodzinną własność przesiedlonego;

e) broni (z wyjątkiem strzelb myśliwskich) ekwipunku wojskowego;

f) zdjęć (z wyjątkiem osobistych fotografii), planów, map;

g) aut i motocykli;

h) mebli przy użyciu transportu kolejowego i samochodowego ze względu na trudności komunikacyjne w czasie wojny [...]».

АНА. Генеральний уповноважений уряду у справах репатріації у Варшаві, № 1, арк. 28-37;

АНА. Відділ VI. Спадщина Болеслава Берута, № 254/IV-22, арк. 115-133; Опубл.: Repatriacja czy deportacja. – S. 53.

№ 167
17 вересня 1944, Львів*. Довідка Марії Хмельовської про стан польського відділу Львівської філії Бібліотеки АН УРСР під час німецької окупації Львова

*pismo M. Chmielowskiej***

Філія Бібліотеки А.Н. УРСР, Відділ ул. Оссолінських 2. в часі окупації німецької 1941–1944

Організація.

Всі бібліотекі наукові міста Львова були злучені в одну Бібліотеку Державну (Staatsbibliothek, Lemberg), яка обіймала 3 відділи, а саме: відділ I, в який входила Бібліотека Університетська та Інститута Політехнічного, Відділ II (польский), який обіймав Бібліотеку Оссолінських і Баворовських та Відділ III (український) обіймаючий Бібліотеку Товариства ім. Шевченка та Народного Дому. Цей поділ був міродатний при комплектуванні збірок (фондів), в наслідстві чого комплектовано властиво лише бібліотеку Відділу I., натоміст бібліотека відділу польского з причини припину польского руху видавничого не одержувала майже нічого, крім львівскої щоденної преси та безвартні з наукової точки погляду офіціяльні публікації. Сама ця організація мала радше характер формальний, бо полягала вона на сполученню в руках директора німця всіх справ персональних та адміністрацийних, натоміст у внутрішній праці поодинокі відділи мали визначну свободу ініціятиви, за умовою попередного одержання згоди дирекції. Відносно до відділу польского крім обниження числа осіб персоналу до 1/3 стану з 1941 р., інгеренція дирекції виражалась у ліквідації всіх змін, впроваджених владою радянською, та в приверненню аж до кінця війни організації з перед 1. IX. 1939., – виділенню в окремий спецфонд усіх видавництв радянських, які вказались в 1940 і 41 рр., – зарядженню концентрації книжок радянських з усіх бібліотек львівських, до яких оброблення принято пізнійше дві сили німецькі, котрі володіли мовою російскою крім того одначе в організації праці внутрішній лишано много свободи, при формальній лише контролі зі сторони Дирекції.

Удоступнення збірок.

Виімком з того стану речі було лише удоступнення збірок, яке обумовлене було виключно лише постановою Дирекції в кождім поодинокім случаю. Принципіально бібліотека була для не-німців замкнена, приступ до неї мали лише німці, зглядно не-німці, які працювали в заведеннях та урядах німецьких, та молодіж студююча на т. зв. фахових курсах, отворених замість університета та Політехніки. Всі вони одержували спеціяльні леґітимації і лише на їх підставі мож було їм удоступнити

---

* Дату й місце встановлено за машинописною копією.

** Дописано від руки іншим почерком.

збірки. Вислід практичний був такий, що читальня була переважно порожна (2-3 осіб денно); у випозичальні рух був троха більший, головно завдяки Східному Інститутови (Ostinstitut), якого працівники були переважно національности російської та української і переважно мови німецької не знали. Очевидно, робітники Бібліотеки покористувались книжками за мовчазним дозволом Дирекції, яка впрочім від зими 1943/4 зачала стосувати троха лагіднійший курс, та офіціально, або неофіціально дозволювала деяких виїмків.

Втрати в людях

З посеред працівників Бібліотеки вибуло 5, а саме: 2 арештованих і ймовірно розстріляних (научний секретар В. Віслоцкий та бібліотекар Др. Веіґель), 3 арештованих і висланих до обозів концентрацийних (бібліотекарі: Др. Лютман Т. і Др. Тарнавський А. та магазинер Півовар).

Втрати в збірках

Втрати в збірках в 1941–1944 роках мали характер двійний: 1) менче або більше явної конфіскати 2) вивізки (евакуації) збірок. Конфіската зачалася безпосередно після вступлення німецьких військ до Львова в 1941 р. переведена була або через верховне командування армії та єго органи, або також через владу цивільну. Жертвою конфіскати попала в липні 1941 р. ціла майже збірка радянської картографії та деякі публікації з обсягу географії, економіки та статистики[29], з давних але засобів оригінальні рисунки Дюрера.

Від упаду але Сталінграда зачалась планова експлуатація фонду книжок радянських. Полягала вона на тім, що передовсім прислано під керівництвом німецьким численну екіпу кільканадцяти осіб походження українського та російського, вивезених з СССР, або осілих в Німеччині та ті зладили відпис відносної части тут.* каталогу. Потому являлись або менчі групи, або поодинокі особи при участи директора та службовців-німців і часто за виключенням місцевого персоналу доконували вибору потрібної їм літератури. На наші питання, ми одержували відповідь, що це є мабуть працівники або Остінстітуту, або штабу Розенберга. Одного разу (вчасною весною 1944) мав місце такий случай: ось жадано запакування більшої партії вибраних рад. книжок, а на нашу примітку, що час є занадто короткий, ми одержали відповідь, що до помочи дадуть нам козаків. На питання пояснень, що це суть жовніри з творених власне відділів ген. Власова, яких ми тоді часто на вулицях міста бачили та про яких много розписувала преса німецька. Врешті козаки не явились а праця довершена зістала власними силами бібліотеки в пізнійшим строці.

Иньшою формою експлуатації було масове випозичання (20-40 книжок денно) через Інститут хемічний Остінституту, причім посеред книжок були також архітвори літератури російської і в загалі твори, які з хемією нічого суспільного не мали.

---

[29] Докладніше див. документ від [липня 1941 р.] Попередній список втрат, завданих війною Львівській Філії Бібліотеки АН УРСР від 22 вересня 1939 до 30 червня 1941 рр.

* Дописано над викресленим словом «нашого».

Офіціяльна евакуація переведена в місяці марті, доконувалась за докладними вказівками та контролею німецькою і обняла найціннійші рукописи, стародруки та гравюри. Дальша назначена перевізка вже не зістала виконана.

Злучні втрати, понесені в часі від кінця 1943 до червня 1944 можна приблизно оцінити цифрою 40000 примірників, у тім 5113 рукописий та дипломів, 3139 стародруків і 2340 гравюр. Книжок радянських, які вислано без ніяких списків та контролі понад 30000 томів, в тім ціла з обсягу техніки, природознання, медицини, агротехніки, ві[й]сковости, статистики та много журналів і преси львівської та московської.

НЗіО. ВР, № 17057/II, арк. 41-44. Оригінал, рук., пол. мова; арк. 45-48. Копія, маш., пол. мова.

№ 168

[Вересень] 1944, Львів. Витяг зі звіту про роботу Львівської філії БАН УРСР за вересень 1944 р.

ВИТЯГ

Зі звіту праці бібліотеки А.Н. УРСР. /вересень 1944/

I. Організація праці. /керівники: Генсьорський, Янчак, М. Деркач, Левицька, Боднар І./

В Народному Домі при помочі цілої бриґади працівників приладжено місце для стародруків, рукописів і нових впливів. /працювали: Генсьорський, Луцик, Гордон, Янчак, Олексин/. Вмонтовано 22 шафи.

В голю упорядковано велику гору книжок зложених в заглибленні голю, де вони цвіли і нищилися. Розташовано їх за змістом і поукладано на розі на долівці. Працювали: Янчак Я., Янчак Ст., Сітницька, Грабовська А., Огоновська, Плаксій, Лучків, Гордон, Олексин, Зуб.

Труднощі і невигоди праці зв'язані з браком приміщення не покращали. Працівники тиснуться, перешкаджають один одному, а праця у відділі рукописів зовсім припинена, бо немає місця, щоби розложити і посортувати фонди.

II. Комплєктування. /Керівник І. Боднар, помагав Я. Янчак./

1. Передано до Президії Академії Наук письмо в справі обов'язкового примірника.

2. Привезено бібліотеки:

1/ Петрушевича /непорядкована/

2/ Рожанковського. ок. 300

3/ Софронова-Левицького / 1365

4/ Лужницького
5/ Тершаківця
6/ Радзикевича
7/ Брика
} до Інституту літератури звідки пребрано 1335 книжок.

3. З книгарні забрано: 554 кн.

При перевозі і в книгарні працювали: Я. Янчак, Гордон, Шило, Грабовська, А. і Б. Лучків, Огоновська, Плаксій, Сітницька.
4. Віддано власникам такі фонди:
1/ Львівська Бібліотечна і політосвітна школа – 600
2/ Шкільні бібліотеки окол[о] 1000
3/ проф. Сьомкін 800 кн.
4/ Ректор Паше-Озерський – 3 пачки (200)
5/ Архитектори – 22 мішки.

5. Помогли в книгарні вибрати для Обкому партії книжки політичного змісту та літератури марксизму-ленінізму. Книжки упорядковано, списано, і зладжено спис на машинці. /Працювали: Янчак Ст., Янчак Я., Гордон, Огоновська, Дашкевич; спис переписувала Плаксій/ ок. 1.500

III. Відділ опрацювання. Керівник Янчак Я. Працювали: Малицька, ~~Савицька, Сітницька, Гордон~~, Капустій, Плаксій, Зуб і помагає Луцик.
Інвентаризує Яцків при помочі Сітницької і Плаксій.
Вписано в інвентар 1016 книжок на Радянській
203 на Курковій
разом: 1069 книжок
дописано 81 томів.
Інструктували працівників: Деркач М., Янчак Я. і Гордон.
Провірювали – Янчак і Гордон.

ЛННБУ. Архів, оп. 1, спр. 71, арк. 1. Копія, маш., укр. мова.

№ 169

2 жовтня 1944, Львів. Звіт про роботу відділу стародруків і раритетів Львівської філії Бібліотеки АН УРСР за вересень 1944 р.

Sprawozdanie
z czynności Oddziału starych druków i rarów
za wrzesień 1944 r.

W miesiącu sprawozdawczym praca dotyczyła odbioru druków starych, ewakuowanych do klasztoru OO. Dominikanów i ustawienia ich w książnicy, a obejmowała następujące czynności, z akcią tą związane: 1) ułożenie wedle numeru bieżącego kartek na książki wysłane (materiał do wykazu), 2) wypakowanie skrzyń, 3) ułożenie książek wedle formatów i w obrębie nich wedle numerów bieżących, 4) wyłączenie kartek odpowiednich ze zbioru, 5) ustawienie książek na półki i włączenie do nich druków z następnych transportów, 6) zebranie i uporządkowanie przeszło 5.000 zakładek twardych i kolorowych wedle numeru bieżącego.

Pracowała podpisana bez przerwy i bez pomocy w warunkach bardzo trudnych, bo w ciemnej książnicy, o oknach zabitych deskami ze skąpem

jeno światłem, bez oświetlenia elektrycznego, tak iż małe partie książek trzeba było przenosić na parapet okienny, włączać do nich książki świeżo przybyłe i odnosić na półki pogrążone w zupełniej ciemności.

W pierwszym tygodniu września ułożono numerycznie 3 i ½ pudeł (160 cm ...) kartek na druki wysłane; od 15 do 22 rozpakowano 4 skrzynie paleotypów w. XVI., poformatowano je, a ułożywszy wedle numeru bieżącego w obrębie formatu, ustawiono na półki, włączając nowe transporty wedle procederu wyżej opisanego. Rozpakowano i ustawiono w ten sposób 977 druków w. XVI ze skrzyń № 78, 87, 99 i 119. Od 25-30 bm. ułożono numerycznie ponad 5.000 zakładek, w tej liczbie około 4.400 zakładek twardych, informujących o położeniu książki, oraz przeszło 600 kolorowych na druki, wywiezione do Krakowa. We wrześniu zwieziono 79 worków z drukami w. XVII i XVIII wedle numerów: 2, 5, 29, 80-83, 85, 87, 92, 93, 96, 97, 99, 100, 103-105, 108, 109, 112-1166, 118, 120, 161-164, 166, 168, 169, 173-175, 179-181, 183, 185, 188-191, 198, 199, 245-251, 256, 280, 281, 283, 284, 286, 287, 293, 295, 297, 299, 300, 303, 305, 307-309, 313, 316-319, 340.

Nadto dokonała w czasie melioracji kart 16 poprawek kart katalogowych, 3 uzupełnień bibliograficznych, ustaliła 2 autorów, 2 miejsca i daty druku, oraz drukarza; skatalogowała, zinwentaryzowała i zasygnowała 1 druk anonimowy, oznaczając przy tem autora, miejsce i rok druku.

Lwów, dnia 2 października 1944 r. [Підпис Евгенії Куркової]

НЗІО. ВР, № 17055/II, арк. 181-181 зв. Копія, маш., пол. мова.

№ 170

19 жовтня 1944, Львів. Лист директора Бібліотеки єврейської віросповідної громади у Львові Давида Кагане до директора Львівської філії Бібліотеки АН УРСР Василя Щурата з приводу встановлення втрат, яких зазнала книгозбірня під час німецької окупації

До Академії Наук
до рук Академіка тов. директора Щурата
у Львові.

Бібліотека євр[ейська] має свий початок в давній бібліотеці Євр[ейської] Громади у Львові котру основав в 1865 р. знаний вчений Саломон Бубер. Перед вийною мала вона около 40000 бібліографічних позиций, в тім около 8000 стародруків і около 2000 рукописів. Рукописи, стародруки та підручна бібліотека вивезені німцями, дальші втрати дадуться усталити доперва по спорядженню інвентарного каталогу.

З огляду на те, що для реконструкції знищеного карткового та інвентарного каталогу (з інвентарного каталогу осталися тільки марні рештки), потрібна буде більше кількість працівників, пропоную:

1) АН зволить додати нам ще двох працівників.

2) з дотеперішних працівників 2 перевезти тов. Ронда Г. А. з контрактового на штатного працівника.
3) збільшити скількість полиць ще для двох кімнат, тому що, позісталі полиці не змістять навіть половини книжок.

Львів 19. X. [1]944 [р.] [Підпис] Др. Кагане Д. С.
зав. Бібліотеки

ЛННБУ. ВР, ф. 9, спр. 4910, арк. 1-2. Оригінал, рук., укр. мова.

№ 171
6 листопада 1944, Львів. Протокол виробничої наради українського сектора Львівської філії Бібліотеки АН УРСР, присвяченої 27-й річниці «жовтневої революції»

ПРОТОКОЛ
Виробничої Наради Укр. Сектору Філіалу Бібліотеки АН УРСР
у Львові з дня 6. 11. 1944 р.
присвячений XXVII. річниці Жовтневої Революції

Нараду отворив Директор Філіалу Бібліотеки Академії Наук Акад. Др. Щурат Василь витаючи працівників і гостей (Нач. проф. Романченко, тов. Данченко і Поліян, др. Гембаровича з поль[ського] сектору) з днем XXVII річниці Великої Революції та звільненням нашого народу від царського ярма. Уділяє голос зав. сектору тов. др. Деркач.

1). Тов. Др. Деркач витає тов. Данченко та Поліян, що прибули з Києва яко наші співробітниці (тов. Данченко заступниця завідуючого др. Щурата і тов. Поліян до відділу каталогізації), щоби познайомити і поінформувати нас з основами і методами праці принятими і в інших радянських бібліотеках.

2). Здає звіт праці за жовтень 1944 р.

З прикрістю мусить тов. завідувач ствердити, що в цьому місяці праця бібліотеки не була така інтензивна, як в попередньому, на що зложилися такі причини: 1) Замішання зв'язане з покликанням наших працівників до війська і заходи пороблені для їх звільнення, які відірвали робітників та завідуючу від їх щоденних занять. 2) Заходи для видістання кращих харчових пайків бодай для завідуючих відділами, які заняли теж досить часу а не принесли ніяких конкретних вислідів. Тов. Завідуюча звертається на тому місці з проханням до нових товаришок з Києва, щоби цю справу полагодили. З признанням треба зазначити, що ця аварія не вплинула на зменшення видайної праці робітників.

3). Причиною, що спинює роботу є теж брак секретаря, який би полагоджував справи більш формального характеру, які так много забирають часу тов. завідуючій.

4). Зладжено опис втрат зпричинених німецькими загарбниками і сконстатовано таке: Копію опису долчаємо.

Бібліотека взяла участь в зібранню дарів для воїнів з нагоди XXVII річниці Великої Революції. Т. др. Деркач, що очолювала комісію зібрала дари і з приємністю зазначує, що тут виявилася зорганізованість нашого колективу. План виконано на 100 %. Зібрано 50 кг дарунків, які розташовано в 12 гарно оформлених скринках. Т. др. Деркач помагали в цій праці тт. Огоновська, Зуб, Келлес-Кравз і Ластовецька.

До нашого колективу прибули 5 нових працівників, а саме: др. Гумецький, др. Павлівський, т. Даревич, Породько і Ванчицька. Зате вибули др. Янів, Свєнціткa* і мгр. Шило, що перебувають на відпустці, та т. Городиловська, яка виїхала зі Львова. Так що тепер колектив укр. сектору числить 38 осіб. Минулий місяць ще був тим тяжкий, що через великий холод багато робітників хорувало.

Звіт поодиноких відділів:

1). Відділ комплектування, який очолює проф. Боднар звозив дальше і порядкував бібліотеки, які власники залишили. З Інституту Літературознавства прибуло завдяки проф. Романченкові 2344 книжок, з авторських дарів 46, т. Малицька дарувала 2, закуплено 1 твір в 3 томах.

Книжки, що давніше ще були зложені в тзв. голю і де вони з причини вогкости нищилися, розбирано, складано і порядковано. Цю працю, погану і тяжку, бо у вогкості, зимні і поросі постановили виконати в порядку соцзмагання до Жовтневої Революції тов. Ковальська, Сітницька, Огоновська, обі Грабовські, Олексин, Лучків а очолював її тов. Янчак, що вложив тут найбільше праці, запалу і що завдяки ньому цю роботу виконано на 100%.

Рівнобіжно із комплектуванням йшла робота так сказати б декомплектації. Віддавано книжки власникам, які за німецької влади звезено до бібліотеки. Так звернено около 2. 000 книжок: Політосвітній школі, Бібліотечній школі, проф. Сьомкіну і інш[им].

2). Відділ опрацювання веде на Радянській тов. Янчак, а на Курковій тов. Луцик. Опрацьовано при вул. Чернецького 539 чисел, на Курковій 697 разом 1236 книжок. Відложено дублетів книжок 215 і 100 дублетів газет. До систематичного каталогу вложено 162 карток. Твориться теж предметовий каталог. При цій праці інструктує тов. Янчак дуже темпераментно, нераз аж загорячо. Інші товариші мусять бути на це вирозумілі, бо робить він це для добра установи.

У тому відділі крім тов. Янчака і Луцика працюють: тов. Малицька, Савицька, Ванчицька, Сітницька, Ковальська, Капустієва а на Курковій тов. Зуб і Даревич. Тов. Сітницька понадто поробила свіжі написи на каталогових коробках, а тов. Янчак витягнув революційну лектуру з комірки, в якій переховувалася в часі німец[ької] окупації і упорядкував її та лектуру бібліотекознавства. Т. Малицька працює над бібліографією дитячої літератури.

Менше видайна праця при вул. Радянській як при Курковій пояснюється тим, що тут концентрується життя колективу і з тим звязані справи часто відривають працівників від їх основного завдання.

---

* Мова йде про Марію Свєнціцьку.

3). Рукописний відділ, який очолює тов. Деркач працював слабо ізза браку місця і тому, що 2 працівники находиться на відпустці. Тут т. Гумецький зладив список старословянських рукописів, які передано до давньої бібл[іотеки] Народного Дому. Є їх 152. Пороблено дублетні картки, а тепер ведеться опис цих книжок. Проведено докладну провірку (від ряду літ) рукописного відділу і стверджено брак 36 рукописів.

Архів родини Барвінських опрацьовує др. Богдан Барвінський. Досі посортував він усі акти і розложив до 20 течок.

4). У бібліотеці І. Франка працює т. Дашкевич, який упорядковує бібліотеку і др. Штеліга, що описує стародруки. Досі опрацьовано 205 в 185 томах.

5). Відділ обслуги читача. Наукову читальню відвідало 341 читачів, яким визичено 1376 книжок. Крім свого основного заняття зав. відділом т. Левицька докінчила у жовтні каталогізацію бібліографії, що находяться в укр. секторі нашої бібліотеки і в порядку соц[іалістичного] змагання до річниці Жовтневої Революції розписала та поскладала в поазбучному порядку статті журналу «Україна», як вступну працю до зладження покажчика цього журналу. Т. Олексин і Грабовська Брониcлава упорядкували магазин та до спілки з т. Огоновською поробили нові орієнтаційні картки з числами.

6). Відділ словянських стародруків. 1) Проглянено за пляном інвентарі Петрушевича та влучено гражданські стародруки 142 творів в 211 томах. Це тому так небогато бо виявилося, що гражданські стародруки у Петрушевича не були точно а часто навіть хибно описані і в багатьох випадках треба давати новий науковий опис. 2) Підібрано 43 книжки для підручної бібліотеки стародруків. 3) Описано науково 57 гражданських стародруків в 73 томах, (карток 109). Крім цього подано допомогу іншим відділам а саме: а) рукописному. Увесь відділ в порядку листопадового соцзмагання допоміг до влаштування підвідділу словянських старих рукописів та частинно архівів в будинку Куркова 14 а саме при перенесенні 15 шаф і депозитів і 7 шаф архівального матеріялу. Крім цього без нічиєї допомоги вмонтував шафи, переніс, провірив та уставив в порядку старі рукописи Народного Дому та архіви Петрушевича і Народного Дому. б) Опрацювання. Крім інструктажа і загального керівництва тов. Луцик скаталогував та вписав в інвентар 12 позицій (26 т. т.) революц. літератури разом 29 карток.

7). Відділ часописів (т. Семчишин і Огоновська) під гол[овним] керівництвом т. Гошовського) провів велику працю. З підвалу, де лежали стосом і порохнявіли винесено на денне світло часописи та впорядковано 20 і вписано 10 річників. Тепер та справа покращає, бо для цього відділу відстояно 2 кімнати від Етнографічного Музею.

8). Нашим підвідділом завідує т. Гордон під головним керівництвом т. Тишковської з польського сектору. В місяці жовтні прибуло 52 мапи, які скаталогізовано.

9). Найбільше труднощів мав, а найменше осягнув господарський відділ. Поза здобуттям бульби, якої доставою керував др. Павлівський, нічого

роздобути для працівників не вдалося, так само мається справа зі шибами і паливом.

Реасумуючи подане др. Деркач зазначує, що з признанням може зазначити, що досі працювали совісно, щиро і охотно.

В дискусії забирає голос т. Янчак, який просить, щоби працівникам, які працювали в бруді і поросі в голі вистарати конче мила, яке і без подяки їм належиться і за яке вже давно заплатили, та отримати його годі. Т. Яцків порушує справу нічних дижурів. Тов. Генсьорський подає ближчі дані праці при стародруках і рукописах при вул. Курковій для поінформування товаришів з Києва. Нач. Філіалу Академії проф. Романченко в справі неотриманих харчів.

При кінці забирає голос директор Львівської Бібліотеки акад. др. Щурат Василь. Дякує др. Деркач за вичерпуючий звіт і надіється почути такий від керівника поль[ського] сектора др. Гембаровича. Звертається з проханням до товаришок з Києва, щоби своїм впливом і знанням радянських відносин допомогли нашим працівникам здобути кращі умовини праці в ділянці харчування, опалювання і освітлення. Поки що ще раз дякує обом керівникам і тов. Янчакові за їх добросовісну і ударну працю.

[Написано від руки] Акад. Щурат В. Г.
Директор Бібліотеки філіалу Ак[адемії] наук

ЛННБУ. Архів, оп. 1, спр. 70, арк. 4-6. Копія, маш., укр. мова.

№ 172
24 листопада 1944, [Київ]. Протокол засідання Президії Академії Наук УРСР про надання коштів Львівській філії Бібліотеки АН УРСР для придбання рукописів Івана Франка

Протокол № 21
ЗАСІДАННЯ ПРЕЗИДІЇ АКАДЕМІЇ НАУК УРСР
23 листопада 1944 р.

Головує Президент Академії Наук УРСР
Академік О.О. БОГОМОЛЕЦЬ.

Присутні: віце-президент АН УРСР академік О. В. ПАЛЛАДІН,
віце-президент АН УРСР академік Б. І. ЧЕРНИШОВ,
члени Президії, академіки: М. В. ПТУХА, Д. К. ТРЕТЬЯКОВ, О, М. ДИННІК, Г. Ф. ПРОСКУРА, Г. В. КУРДЮМОВ,
вчений секретар Президії тов. З. П. ШУЛЬГА,
заступн[ик] голови Відділу фізико-хімічних та матем[атичних] наук чл.-кореспо. А. І. КІПРІАНОВ,
вчений секретар Відділу фізико-хімічних та матем[атичних] наук проф. А. К. БАБКО,
заступн[ик] голови Відділу технічних наук чл.-кореспо. Б. Д. ГРОЗІН,

вчений секретар Відділу технічних наук тов. Г. В. КАРПЕНКО,
вчений секретар Відділу біологічних наук чл.-кореспп. П. А. ВЛАСЮК,
в.о. вченого секретаря Відділу суспільних наук тов. І. Н. РОМАНЕНКО,
директор Інституту Історії України АН УРСР проф. М. Н. ПЕТРОВСЬКИЙ,
директор Інституту Української Літератури ім. Т. Г. Шевченко АН УРСР акад. О. І. БІЛЕЦЬКИЙ,
директор Інституту Археології АН УРСР чл.-кореспп. Л. М. СЛАВІН,
директор Ботанічного Саду АН УРСР акад. М. М. ГРИШКО,
директор Інституту Мікробіології ім. акад. Д. К. Заболотного АН УРСР чл.-кор. В. Г. ДРОБОТЬКО,
директор Інституту Гідробіології АН УРСР чл.-кореспп. Я. В. РОЛЛ,
директор Інституту Гідрології та Гідротехніки чл.-кореспп. Г. Й. СУХОМЕЛ,
директор Інституту Будівної Механіки АН УРСР чл.-кореспп. Ф. П. БІЛЯНКІН,
заступн[ик] директора Інституту Будівної Механіки АН УРСР тов. М. М. АФАНАСЬЄВ,
директор Інституту Енергетики АН УРСР проф. І. Т. ШВЕЦЬ,
директор Інституту Гірничої Механіки АН УРСР проф. Г. М. САВІН,
директор Інституту Чорної Металургії АН УРСР акад. М. В. ЛУГОВЦОВ,
академік В. М. СВЕЧНІКОВ,
чл.-кореспп. А. А. ВАСИЛЕНКО,
керсправами АН УРСР тов. І. І. СІЛЬВЕСТРОВ,
зав. фінансово-плановим відділом АН УРСР тов. Л. П. ТЕРЕЩЕНКО.
[...]

4. СЛУХАЛИ: Клопотання Інституту Мистецтвознавства, Фольклору та Етнографії АН УРСР та академіка В. Г. Щурата про передачу з Історичного Музею у м. Львові до Академії Наук УРСР історичних пам'яток західноукраїнських земель.

/ Доповідає голова Відділу суспільних наук акад. М. В. Птуха/.

УХВАЛИЛИ: Підтримати перед РНК УРСР клопотання Інституту Мистецтвознавства, Фольклору та Етнографії АН УРСР та академіка В. Г. Щурата про передачу з Історичного Музею у м. Львові до Академії Наук УРСР історичних пам'яток західно-українських земель.

5. СЛУХАЛИ: Клопотання Інституту Мистецтвознавства, Фольклору та Етнографії АН УРСР про передачу національного музею у м. Львові до Академії Наук УРСР.

/ Доповідає голова Відділу суспільних наук акад. М. В. Птуха/.

УХВАЛИЛИ: Підтримати перед РНК УРСР клопотання Інституту Мистецтвознавства, Фольклору та Етнографії АН УРСР про передачу Львівського Національного музею до Академії Наук УРСР.

6. СЛУХАЛИ: Клопотання Львівського філіалу Бібліотеки АН УРСР про асигнування 2000 крб. для придбання рукописів Ів. Франка.

/ Доповідає голова Відділу суспільних наук акад. М. В. Птуха/.

УХВАЛИЛИ: Асигнувати 2000 крб. Львівському філіалові Бібліотеки АН УРСР для придбання рукописів Ів. Франка. [...]

НАП НАНУ, ф. 251, оп. 1, спр. 136, арк. 356, 365, 366. Оригінал, маш., укр. мова.

№ 173

16 листопада 1944, Львів. Протокол наради завідувачів відділами Львівської філії Бібліотеки АН УРСР про проблеми та плани роботи відділів на 1945 р.

Протокол
з наради завідувачів відділами, що відбулася дня 16. XI. 1944 р.
під проводом др. Щурата і його заступниці тов. Данченко

Др. Щурат отвирає нараду в справі планування праці і уділює голосу тов. Пуліян.

Тов. Пуліян зазначує, що взірцем радянського способу праці кожний завідувач відділу, дальше сектору а опісля бібліотека, яко цілість мусить скласти щомісячний, а при кінці кожного року річний план. Так вона і дир. бібліотеки раді би почути план завідувачів на місяць грудень і дальше на рік 1945. План складає кожний завідувач відділом в порозумінню з завідуючими інших відділів. В ньому мають бути зазначені процеси роботи обгрунтовані цифровими даними. Від скількости виконаної праці одним відділом залежить скількість праці другого відділу. Кожний завідуючий відділом повинен дбати про приріст своєї праці.

Тов. Пуліян обговорює працю у кожному відділі. Відділ комплектування збільшує фонди бібліотеки через 1) концентрацію бібліотек, у яких вибирає, провірює і відкладає до обміну книжки. 2) Через одержування обовязкового примірника. 3) одержування обовязкового платного примірника 4) виписку періодики через Союзпечать 5) іноземну літературу одержує через обмін у Відділі Міжнародного Обміну 6) комплектування літератури, якої нема через Літопис друку і відмову читачам 7) обмін з великими магазинами, 8) обмін з великими бібліотеками. При цій нагоді пригадує, що передплату на наступний рік треба вже все у грудні приготовити.

II. Фонд опрацювання повинен провірити фонди радянських видань, топограф[ічний] каталог з полицями, скласти дезидерат до Києва за книжками з 1940/41 року. В польскім секторі провірити книжкові каталоги з картковими, картки до бракуючих книжок зняти з каталогів і відложити. Провірити каталог алфавітний з систематичним. Означити кількість літератури, яку мається опрацювати. В українськім секторі треба перейти на стандартні картки. Треба продумати чи вести побіч алфавітнього каталога систематичний і предметовий, чи лиш один з тих, але за методикою, принятою у бібліотеках А. Н.

Кожний відділ праці повинен розробити свою внутрішню інструкцію для кожного процесу роботи. Хибою в обох секторах є це, що нема точного розподілу праці. Працівники виконують ріжні процеси. Краще є точний розподіл праці, це впровадить одностайність в праці і відповідальність робітників.

III. У відділі обслуги читача треба також дбати про збільшення фреквенції.

З черги забирає голос др. Деркач, яка зазначує, що з Києва надійшла інструкція, щоби співпраця обох секторів Філіалу Львівської Бібліотеки АН була ще тісніша, а саме через обєднання штатів поодиноких відділів. І так у кожному відділі буде лиш один завідувач, а його заступник у відділі другого сектора. Те обєднання досить трудне через наявність кількох льокалів, значно віддалених від себе. Дальше у відділі комплектування праця в жовтні ще не скінчилася. Книжок з концентрації є дуже багато, а спеціальних робітників нема приділених лиш відривається їх від іншої праці. Треба теж перевести облік літератури, яка пропала, списати і вилучити евентуально докомплектувати.

Тов. Деркач є отої думки, що не треба надто приєднувати читачів, Бібліотека АН це наукова робітня, яка обслуговує інститути і лиш наукових працівників.

Має теж наша бібліотека багато хиб. Одною з головних є брак завідуючого музикальним відділом. Музична література по німецькій окупації має великий попит, бо німці вивезли театральну бібліотеку і фільгармонії, так, що музичний відділ нашої бібліотеки є єдиним, що обслуговує цю ділянку праці.

Дальшим браком є те, що нема у нас бібліографічного відділу, який існував у 1939–41 роках, де працювало 10 осіб, ні кабінету ні навіть консультанта до марксизму-ленінізму. Трудно, щоб одна людина була консультантом в усіх галузях знання. Повинна наша бібліотека теж мати кабінет бібліотекознавства.

Тов. Янчак сумнівається, чи робота при комплектуванні покращає, коли до неї прикріплено лиш 3 особи, тим більше що сюди належать ще підготовчі праці для відділу опрацювання та пренумерата газет і журналів, яка займає стільки часу. Щоби це завдання якслід виконати, треба штатних робітників побільшити 10 а вже найменше 5 разів, тим часом приділити сюди нештатних з інших відділів.

Др. Якубец говорить від відділу опрацювання, який має до виготовлення дві великі роботи – сконцентрувати ті книжки, які позістали по німецькій окупації, було їх 33.000, а позістало заледви 7.000. В каталогах брак цілих комплектів карток отже треба ці каталоги перевірювати з книгосховищем, перевірити індекс, дати їм кетерівські знаки і зложити на полиці.

Тов. др. Куркова, що веде відділ стародруків, що приділених всюди враз із завідуючим 5 працівників число рішучо замале. Опис стародруків вимагає о много більше праці ніж опис звичайних книг, дальше багато давніше описаних книг є хибно, треба для них зладити нові картки і то майже в ¾ фонду, щоби вони стали доступними для читача. В противному случаї буде це мертвий фонд. Дальше брак опалу а передовсім світла унеможливлює їхнє вишукання.

Тов. Янчак зазначує, що яких 30 % карток Книжної Палати буде можна використати замінюючи зі старими і в цей спосіб зробити початок переходу до стандартних карток.

Працівник з поль[ського] сектору зазначує, що німці розбили картосховище, забрали підручну бібліотеку, дальше велике знищення спричинила бомба, яка впала в будинок. Тепер працю треба почати від перевірки фондів із каталогом і цю працю поставити в план. Запитує, чи новий каталог робити за десятковою системою чи способом, який почато в р. 1940.

Др. Генсьорський говорить про 1) проєкт сконцентровання стародруків, до яких ще треба прилучити фонди давньої Ставропігії, які віддано до Історичного Музею. 2) Віднову музею старої книги, якого метою було показати ріст культури східних словян і в дальшу чергу радянської культури.

Що до поділу праці, то наразі при так обмеженім числі робітників годі ідеально перевести. Працівники одних секторів або не існуючих мусять помагати тим відділам у яких багато праці а рук мало.

Ми (керівники відділів) можемо дати лиш напрямні праці, до якої маємо стреміти, але здійснити її в тих умовинах не можемо. До цих труднощів приходить ще обставина, що льокалі бібліотеки розкинені, що дуже утруднює працю.

Тов. Тишковська з картографічного відділу говорить про знищення, які зробили там німці і про труднощі провадження далі праці у знищеному льокалі, де брак світла і тп. До цього приходять ще труднощі у розкиненні льокалів.

Др. Пуліян перед відповідями поодиноким керівникам завважує, що про властиве планування на грудень 44 р. і на увесь рік 1945 мало хто говорив, тому треба це зробити письменно і передати директорові до 28 т[ого] м[ісяця].

На скарги відносно малого числа працівників треба спрямувати письмо до Києва докладно обгрунтоване цифровими даними полагодженої і неполагодженої праці, та докладно описати труднощі звязані з розкиненням льокалій.

Каталог повинен бути центральний в одному місці і від нього спрямовувати читачів до поодиноких секторів. Книжки до кабінетів поступають із загальними сигнатурами, а кабінети можуть додавати ще свої додаткові сигнатури і додаткові картки.

Прогалин у книжковому каталозі невільно перечеркати ні заліплювати, лиш на бракуючі книжки треба скласти відповідний акт.

Використання друкованих карток Книжкової Палати є корисне.

Кабінет бібліотекознавства треба відтворити.

Др. Деркач додає до завваг тов. Пуліян, що до часу признання більшого числа штатів муситься робити внутрішню переставку.

При кінці акад. др. Щурат упращаючи від усего коллективу тов. Пуліян дякує їй за цінні інформації, які причиняться певно до збільшення справности праці і до поліпшення стану нашої бібліотеки.

ЛННБУ. Архів, оп. 1, спр. 70, арк. 7-9. Копія, маш., укр. мова.

№ 174

[Листопад] 1944, Львів. Звіт про роботу Львівської філії Бібліотеки АН УРСР за листопад 1944 р.

З В І Т
праці Бібліотеки за час 1-30. XI. 1944.

Організаційна робота:

Проведено одну загальну бібліотечну нараду в справі планування на місяць грудень. Приявні були: заступник Директора т. Данченко і т. Пуліян, що поінформували товаришів про працю київських товаришів у ділянці каталогізації.

Тов. Пуліян провела чотири лекції, про праці в каталогу бібліотеки АН в Київі. Товариші багато скористали з лекцій і запланували на місяць грудень завести каталог в бібл[іотеки] [укр.]-рос. сектора.

З огляду на те що Бібліотеку Філіалу Академії Наук – зачислено постановою Народних Комісарів Союза ССР до Бібліотек І-шої категорії. Дирекція в складі /акад. дир. В. Г. Щурата ...../ устійнила працівникам ставки та видала наказ ч. 52 з новими ставками та новими посадами працівників. Установлено керуючих відділами цілої Бібліотеки їх заступників у відповідних секторах.

З прикрістю стверджено, що штати зменшені, хоча стан бібліотеки вимагає якраз побільшення штатів так технічних як наукових робітників. Головно потребує збільшення штатів відділ комплектування, де нагромадилось багато фондів, які треба розбирати, списувати і приготовляти до опрацювання. Багато працівників потребує рукописний відділ. Там теж сконцентровано незвичайно цінні літературні і історичні фонди, багато матеріалів для освітлення сучасних [подій] – але тут нема де розгорнути праці, бо немає місця.

Відділ комплектування:

[Новим] керівником відділу став т. Я. Янчак. Він переглянув з т. Малечинським увесь сконцентрований матеріял у всіх секторах в 17 кімнатах – де міститься около 400.000 книжок. В укр.-рос. секторі звернено увагу на марксистську літературу, з огляду на те, що читачі її домагаються. У приміщенні концентрації около 1.000 книг і брошур. Вибрано політичної літератури теж около 1.000 книг і приготовлено їх до опрацювання та тимчасового користування. За інструкціями всі книжки вноситься в списки і так списано вже 388 244 книг.

[Перед]плачено 8 назв часописів.

Пороблено заходи для вратовання бібліотек по Луневу, Ростковичу, Біленькому, але ці бібліотеки треба вважати втраченими.

З бібліотеки Панківського перебрано около 60 мап, збірку рукописів і ілюстративного матеріялу. Книги ще не пораховані зложено в книгосховищу: Радянська 26. Також книги т. Бабина сховано в книгосховищу. З університетської бібліотеки перевезено більшу збірку кружка Ганни

Барвінок, яку списано /около 763 назв 1618 книжок/. Всі ці книжки попереносили бібліотекарі, Гордон, Да[шкевич], Міхевич. Олексин, Породько, Сітницька, Я. Янчак і С. Янчак і Юрчишин. Ці книжки провірено з каталогом і вилучено до опрацювання. Працювали над цим т. Капустій і Ковальська.

Провірено 1099 чисел книжок – найдено 939 дублетів, а для опрацьовання вибрано 160. В Народнім Домі 247 книжок – 97. В цих працях відзначилася т. Капустій. Зареєстровано нових чисел газет [та] журналів 358 чисел. З газет вилучено чисел дублетів 247 та 7 цілих річників.

ЛННБУ. Архів, оп. 1, спр. 71, арк. 4. Копія, маш., укр. мова.

№ 175

12 січня 1945, [Київ]. Протокол засідання Президії Академії Наук УРСР про передачу до Львівської філії Бібліотеки АН УРСР стародруків і рукописів з Львівського історичного музею

Протокол № 1
ЗАСІДАННЯ ПРЕЗИДІЇ АКАДЕМІЇ НАУК УРСР
12 січня 1945 р.

Головує Віце-Президент Академії наук УРСР академік О. В. ПАЛЛАДІН
Присутні: Віце-Президент АН УРСР академік Б. І. ЧЕРНИШЕВ,
Члени Президії, академіки: Д. К. ТРЕТЬЯКОВ, М. В. ПТУХА, Г. Ф. ПРОСКУРА, О. М. ДИННІК,
вчений секретар Президії З. П. Шульга,
вчений секретар Відділу технічних наук Г. В. КАРПЕНКО,
заступн[ик] голови Відділу фізико-хімічних та матем[атичних] наук, чл.-кореспп. А. І. КІПРІАНОВ,
вчений секретар Відділу фізико-хімічних та матем[атичних] наук, проф. А. К. БАБКО,
вчений секретар Відділу суспільних наук Є. П. КИРИЛЮК,
вчений секретар Відділу біологічних наук, чл.-кореспп. П. А. ВЛАСЮК,
директор Інституту Чорної Металургії АН УРСР акад. М. В. ЛУГОВЦОВ,
директор Інституту Енергетики АН УРСР проф. І. Т. ШВЕЦЬ,
директор Інституту Будівної Механіки АН УРСР чл.-кореспп. Ф. П. БІЛЯНКІН,
директор Інституту Гідробіології АН УРСР чл.-кореспп. Я. В. РОЛЛ,
директор Інституту Археології АН УРСР чл.-кореспп. Л. М. СЛАВІН,
директор Інституту Мовознавства АН УРСР акад. Л. А. БУЛАХОВСЬКІЙ,
директор Інституту Мікробіології ім. акад. Л. К. Заболотного АН УРСР чл.-кореспп. В. Г. ДРОБОТЬКО,
в.о. директора Інституту Української Літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР чл.-кореспп. С. І. МАСЛОВ,

директор Інституту Економіки АН УРСР акад. К. Г. ВОБЛИЙ,
заступн[ик] директора Інституту Фізичної Хімії ім. акад. Л. А. Писаржевського АН УРСР проф. М.В. ПОЛЯКОВ,
заступн[ик] директора Інституту Геологічних наук АН УРСР проф. К. І. МАКОВ,
керуючий справами АН УРСР І. І. СІЛЬВЕСТРОВ,
зав. відділу кадрів АН УРСР І. Н. РОМАНЕНКО,
секретар Партбюро АН УРСР чл.-кореспондент. В. Д. ГРОЗІЙ
[...] 3. СЛУХАЛИ: Лист зав. бібліотеки АН УРСР у м. Львові з проханням передати до бібліотеки старопечатні книжки та старі рукописи, що знаходяться в Львівському Історичному Музеї.
/Доп[овідав] голова Відділу суспільних наук академік М. В. Птуха /.
УХВАЛИЛИ: Підтримати клопотання Львівської бібліотеки АН УРСР перед Наркомосвіти УРСР про дозвіл передачі старопечатних книжок і старих рукописів з Історичного Музею у Львові до Львівського філіалу Академії Наук УРСР. [...]

НАП НАНУ, ф. 251, оп. 1, спр. 181, арк. 1-2. Копія, маш., укр. мова.

№ 176

[Не пізніше 23 лютого 1945[30], Львів]. Меморіал у справі необхідності передачі Польщі бібліотеки колишнього Оссолінеуму і фундації Баворовських, складений завідувачем польським сектором Львівської філії бібліотеки АН УРСР у Львові Мечиславом Ґембаровичем

Jednem z najważniejszych, najdawniejszych czasem powstania i najbardziej zasłużonych ośrodków kultury polskiej jest Zakład Narodowy im. Ossolińskich.

Ossoliński, tworząc w r. 1817 swoją fundację opiekę nad nią oddał całemu narodowi, który zrozumiał odrazu szlachetność jego inicjatywy i poparł ją czynnie. To też od pierwszei chwili zaczęły napływać dary z całej Polski i z zagranicy, który odtąd nieprzerwanie aż do r. 1939 powiększały zbiory i majątek Ossolineum. Obok ludzi zamożnych i wielkich zbieraczy, na listach ofiarodawcówz całej Polski i z obczyzny znajdowali się zawsze skromni uczeni, literaci i inni, którzy zbiory Ossolineum zasilali mniejszymi, ale nieraz bardzo cennemi darami. Tak więc Ossolineum rozrastało się szybko, wysuwając się na czoło polskich instytucyj kulturalnych, a nieraz na skutek niepomyślnych

[30] М. Матвіюв датує меморіал «перед 20 квітня 1945», за датою надходження до Міністерства освіти у Варшаві, але текст статті Станіслави Дашевської про Національний заклад ім. Оссолінських під час Другої світової війни, опублікованої у газеті «Wolna Polska» Nr 6, 23. II 1945, має прямі запозичення з меморіалу Ґембаровича, з якого вона, найвірогідніше, брала інформацію.

warunków życia narodu bez własnego państwa było jedyną tego rodzaju instytucją publiczną.

Zasługi Ossolineum dla kultury polskiej są bardzo wielke i w różnych idą kierunkach. Jeśli idzie o zbiory biblioteczne było ono pewnego rodzaju polską Biblioteką Narodową, gromadząc w swych rękopisach nieocenione materiały do historii i literatury polskiej w tem autografy największych poetów i pisarzy jak Mickiewicz /autograf Pana Tadeusza/, Słowacki /cała niemal spuścizna rękopiśmienna/, Fredro, Kraszewski, Korzeniowski, Pol, Lenartowicz, Ujejski, Asnyk, Rodziewiczówna, Sienkiewicz, Kasprowicz, Żeromski, Rejmont i wielu innych. Wśród książek zasługuje na uwagę jeden z największych zbiorów starodruków polskich od XV–XVIII w. W tem wiele «białych kruków» tzn. książek zachowanych w jednym lub niewelu tylko egzemplarzach, a poza tem największy zbiór gazet i czasopism polskich, nie licząc wielkiej ilości wydawnictw rzadkich i cennych. W zbiorach muzealnych zasługują na uwagę jedyne w swoim rodzaju kolekcje portretów historycznych, starej broni polskiej, monet i medali, a wreszcie sztychów i rysunków malarzy polskich. Co do wartości w rzędzie bibliotek polskich zajmuje Ossolineum drugie miejsce po Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie i że bez jego zbiorów praca nad jakiemkolwiek zagadnieniem z zakresu historii i literatury polskiej jest nie do pomyślenia.

Jeśli idzie o dalsze zasługi kulturalne, to zastępując przez lat kilkadziesiąt nieistniejące uniwersytety, akademie i towarzystwa było Ossolineum jednem z głównych ośrodków nauki polskiej, a i potem w pomyślniejszych warunkach aż do ostatnich czasów nie przestawało ono inicjować i wspomagać poważne wydawnictwa naukowe, które tylko w oparciu o taką instytucję mogły dochodzić do skutku. Od lat 130 spełnia ta instytucja chlubnie to zadanie będąc zawsze ogólno-polską, nigdy dzielnicową ani partykularną. Dotyczy to zarówno zbiorów bibliotecznych i muzealnych, jakie zgromadzone zostały w murach Zakładu we Lwowie, jak i działalności naukowo-wydawniczej prowadzonej od tak dawna rozpościerającej się na całą dawną Polske. I zaznaczyć należy wyraźnie oraz podkreślić, że Zakład jest i był instytucją zawsze i wyłącznie polską. Samo jego istnienie i cała przeszłość oraz fakt, że działalność jego była i jest wyrazem sił kulturalnych samego społeczeństwa i nigdy nie doznawała poparcia rządów ani polskiego ani też przedtem austriackiego, mówi o jego znaczeniu. Tej instytucji państwo i naród polski nie może być pozbawiony.

Stan prawno-organizacyjny do września 1939 r.:

Zakład Narodowy im. Ossolińskich, czyli tzw. powszechnie Ossolineum było samoistną fundacją, rządzącą się swymi własnymi przepisami statutowymi, opartymi na akcie fundacyjnym i testamencie jej założyciela Józefa Maksymiliana Ossolińskiego z lat 1815–1827. Zbiory biblioteczne rękopiśmienne i muzealne, przekazane przez Ossolińskiego zostały bardzo znacznie powiększone przez przyłączenie do nich w r. 1823 przez Henryka Lubomirskiego ko-

lekcji rzeczy sztuki, obrazów i rzeźb, broni i pamiątek historycznych, numizmatów i tp. Stąd powstały w łonie Zakładu dwa wzajemnie uzupełniające się działy: biblioteczny i muzealny, ten ostatni noszący nazwę Muzeum imienia Lubomirskich, oba pozostające pod wspólną administracją i wspólnym kierownictwem fachowym. Materialną podstawą egzystencji i działalności Ossolineum były z jednej strony dobra ziemskie, położone w pobliżu Tarnowa /Zgórsko z przyległościami o obszarze 8000 ha/ oraz dochody czerpane z złączonego z Zakładem przedsiębiorstwa przemysłowego pod nazwą «Wydawnictwa książek szkolnych we Lwowie z trzema drukarniami i introligatornią. Według schematu przyjętego w Związku Sowieckim przedstawiało Ossolineum za tem typ tzw. kombinatu. W czasach kombinatu tego wchodził w grę jeszcze jeden czynnik tj. należąca do rodziny Lubomirskich ordynacja Przeworska, a każdorazowy ordynat na Przeworsku i dożywotni użytkowca dóbr przeworskich był zarazem kuratorem Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Nadzór nad wykonaniem zarządu majątkiem fundacyjnym Zakładu, jego przedsiębiorstwa przemysłowego i wypełnianiem celów fundacji spoczywał w ręku rządowego Biura fundacyjnego przy Województwie lwowskim.

Powstanie zbiorów bibliotecznych i muzealnych dawnego Ossolineum:

Fundator Załadu J. M. Ossoliński, jako prefekt biblioteki nadwornej przebywał stale w Wiedniu i tam też gromadził początkowo swe zbiory, biblioteczne jak i muzealne, pochodzące przeważnie z zachodnich ziem Polski. Z chwilą gdy Lwów, jako stolica austriackiej wówczas Galicji, został przez niego wybrany na siedzibę Zakładu, z Wiednia zbiory Ossolińskiego przywiezione zostały do Lwowa. Zbiory ordynacji Lubomirskich przybyły do Lwowa z Przeworska, innej gałezi rodziny Lubomirskich z Kruszyny wówczas z terenu Królestwa Polskiego, zbiory Pawlikowskich z Medyki pod Przemyślem, Sapiehów z Krasiczyna rownież na zachód od Przemyśla, Hussarzewskich ze Szczucina koło Tarnobrzega, Straszewskiej z Florencji we Włoszech, Sarzyńskich* spod Krakowa, Stadnickich z Żmigrodu koło Jasła, Ambrożego Grabowskiego z Krakowa, Gomulickiego i Łempickich z Warszawy, galerja obrazów Dąmbskich z Wojnicza, Niewiarowicza-Tysiewicza z Paryża i td. Ogromnie przeważająca część zbiorów zarówno bibliotecznych, jak i muzealnych Zakładu Narodowego im. Ossolińskich względnie Muzeum Lubomirskich pochodzi, jak z tego wynika, z terenów zachodnich ziem polskich, nie zaś ze Lwowa samego, ani z ówczesnej Galicji Wschodniej. Samo przez się jest zrozumiałem, że zarówno fundator jak i późniejsi kuratorowie i dyrektorowie Zakładu starali się zebrać przedewszystkim to, co dotyczy dziejów kultury i pamiątek historycznych polskich: anałogiczne przedmioty ukraińskie znajdowały miejsce natomiast w zbiorach równorzędnych instytucyj ukraińskich, jak Narodny Dom, Biblioteki Towarzystwa im. Szewczenki czy ukraińskiego Muzeum Nacjonalnego we Lwowie.

---

* Має бути: Skrzyńskich.

Skład zbiorów bibliotecznych i muzealnych:

A. Zbiory Zakładu w dziale bibliotecznym obejmują No Inw. 235.000 w około 500.000 tomach + 500.000 niezinwentowanych.

1. Rękopisy No Inw. ok. 9.000 + 8.000 niezinwentowanych.
2. Autografy No Inw. ok. 5.000 + 6.000 niezinwentowanych.
3. Zbiory kartograficzne No Inw. ok. 9.000
4. Zbiory muzykologiczne No Inw. ok. 4.500
5. Dyplomy No Inw. ok. 2.500 + 1.000 niezinwentowanych.

B. W dziale Muzealnym:

1. Zbiory graficzne: około 300.000* + 26.000 zbiór Pawlikowskich. + ok. 30.000 niezinwentowanych.
2. Biblioteka muzealna 8.800
3. Zbiór fotografij i klisz 12.000 + 10.000 niezinwentowanych/
4. Obrazy 1.700
5. Rzeźby 500
6. Pamiątki historyczne i archiwalne 6.400
7. Zbiór numizmatów 17.200 + 3.000 niezinwentowanych.
8. Broń 1.800.

Organizacja zbiorów i zmiany w niej po wrześniu 1939:

Zarządzeniem władz sowieckich z początków 1940 r. zostały połączone ze sobą Zbiory dawnego Zakładu Narodowego im. Ossolińskich ze zbiorami drugiej instytucji lwowskiej o charakterze fundacji prywatnej tj. Biblioteki Wiktora Baworowskiego we Lwowie. Zbiory obu fundacyj objęte zostały wspólną opieką jako całość mająca stanowić odtąd filię biblioteki Akademii Nauk w Kijowie.

Jak wykazuje drukiem ogłoszona publikacja R. Kotuli: Biblioteka Wiktora Baworowskiego we Lwowie /Lwów, 1926/, zbiory fundacji tej obejmowały w bibliotece No inw. 19.700:

Muzykaliów	113
Rękopisów	1.660
Dyplomów	110
Grafiki	8.800
Obrazów, miniatur i td.	286
Różnych	200.

Najcenniejszą część zbiorów fundacji Baworowskich stanowią starodruki – w tej liczbie szereg inkunabułów /do r. 1500 daty wydania/ pochodzące ze zbioru Czarneckich z Ruska w woj. Poznańskiem, tudzież równie cenne rękopisy w znacznej części średniowieczne ze zbiorów: Stadnickich ze Żmigrodu ad Jasło, Ambrożego Grabowskiego z Krakowa, Bandtkie'go z Warszawy, Dębowskiego z Klimontowic ad Kielce, Kazimierza Stronczyńskiego z Piotrkowa i td. Miejsca pochodzenia zbiorów tu przytoczone wska-

* Має бути 30 000 (примітка в публікації М. Матвієва).

zują również, że kolekcja fundacji Baworowskich pochodzi w ogromnej części z ziem zachodniej Polski i dotyczy polskiej kultury.

W zastosowaniu nowej organizacji w czasach sowieckich, nastąpiło też daleko idące przemieszanie ze sobą zbiorów obu fundacyj. Zbiory graficzne obu fundacyj zostały połączone, starodruki Baworowskich przeniesione do gmachu dawnego Ossolineum i t.d. W zupełności rozbite zostały zbiory muzealne, a wszystkie przedmioty o charakterze muzealnym przedtem Muzeum im. Lubomirskich oraz fundacji Baworowskich przekazane zostały obcym instytucjom a mianowicie obrazy i rzeźby Galerii Obrazów we Lwowie, przedmioty przemysłu artystycznego Lwowskiemu Muzeum Przemysłu Artystycznego, zaś wszystkie inne przedmioty o historycznem znaczeniu Lwowskiemu Muzeum Historycznemu.

Pozostałe w budynkach dawnego Ossolineum i dawnej fundacji Wiktora Baworowskiego zbiory otrzymały nazwę: Polskiego Sektora Filii Biblioteki Akademii Nauk URSR.

Z powyższego przedstawienia stanu rzeczy wynika: że zbiory obu instytucyj fundacyjnych tj. zarówno dawnego Zakładu Narodowego im. Ossolińskich jak i fundacji Wiktora Baworowskiego ze względu na swój wkład i przedmioty w nich zawarte miały i mają charakter wyłącznie polski, że pochodzenie ich jest z ziem w ogromnej przewadze rdzennie polskich, że fundatorowie zbierali je, a późniejsi ofiarodawcy zbiory ich powiększali z myslą służenia kulturze polskiej. Ten charakter zbiorów jakkolwiek dzisiaj rozprószonych w kilku instytucjach, rzuca się sam w oczy i widoczny był zawsze ze samych eksponatów muzealnych, nie mówiąc już o zbiorach bibliotecznych, w których treść książek i ich tytuły mówią o tym samym, choćby na podstawie pobieżnego przeglądu inwentarzy i katalogów.

Zbiory te zarówno biblioteczne jak i muzealne nie mogą być odjęte kulturze polskiej i przyszłemu powojennemu Państwu Polskiemu. Byłaby to zbyt dotkliwa strata dla polskiej kultury, niczym zresztą nieuzasadniona. Sam fakt bowiem, że w danej chwili odnośne zbiory znajdują się we Lwowie nie może być w tym wypadku decydujący. Kultura narodu ukraińskiego nie zyska nic przez włączenie ich i stanowiłyby one obce ciało w zbiorach mówiących o dorobku kulturalnym tego narodu. Rozumiała to Akademia Nauk w Kijowie tworząc ze zbiorów bibliotecznych dawnego Ossolineum i fundacji Baworowskich osobny sektor polski i stwierdzając tym samym jego charakter i przeznaczenie służenia kulturze polskiej.

Lecz na tym poprzestać nipodobna i domagać należy się rewindykacji dla polskiej kultury także zbiorów muzealnych, tym dwom instytucjom odebranych i przedzielonych innym lwowskim muzeom. Polski charakter tych zbiorów muzealnych nie ulega też żadnej wątpliwości jak wyżej wykazano.

Korzystać z nich kultura i nauka polska może nie gdzieindziej, jak tylko na terytorium polskim. Dla tego też P.K.W.N. prosi o integralny zwrot i przekazanie władzom polskim zbiorów:

a/ Polskiego sektora Filii Biblioteki Ukraińskiej Akademii Nauk we Lwowie,

b/ tych zbiorów niegdyś Zakładu Narodowego im. Ossolińskich i fundacji Wiktora Baworowskiego we Lwowie, które swego czasu przekazane zostały Lwowskiej Galerii Obrazów, Muzeum Przemysłu Artystycznego i Lwowskiemu Muzeum Historycznemu, a to celem ich zabrania i przeniesienia na terytorium Polski.

НЗіО. ВР, № 17073/II, арк. 1-7. Оригінал, маш., пол. мова; Опубл.: Matwijów. Walka o lwowskie dobra. – S. 169-174.

№ 177
Лютий 1945, Львів. Стаття із часопису «Wolna Polska» Станіслави Дашевської про долю Національного Закладу ім. Оссолінських під час Другої світової війни[31]

Ossolineum w czasie wojny
/Korespondencja ze Lwowa/

Lwowskie Ossolineum /Zakład Narodowy im. Ossolińskich/ założone zostało w r. 1817. Twórcą jego był zasłużony uczony i kolekcjoner hr Jozef Maksymilian Ossoliński, który jako ostatni potomek znanego rodu magnackiego postanowił wszystkie swoje zbiory i cały majątek oddać na rzecz polskiej instytucji naukowej. Były to czasy, kiedy rząd austriacki po ostatnim rozbiorze Polski stosował bezwględną politykę germanizacyjną. Nie było w Galicji szkół polskich, nie było prasy polskiej, a polskie poczynania kulturalne nie mogły liczyć na żadne poparcie ze strony rządu. Dla tego też Ossoliński, wykorzystując swoje stosunki w najwyższych kołach we Wiedniu, postanowił stworzyć instytucję czysto polską, niezależną od władz austriackich. Nadał jej formę fundacji, opartej o własny statut i rozporządzającej własnym majątkiem. Na czele fundacji stał kurator, którym po śmierci Ossolińskiego miał być na zasadzie specjalnej umowy dziedzicznie jeden z członków rodziny Lubomirskich; kurator mianował dyrektora i urzędników, zarządzał majątkiem i był odpowiedzialny za działalność instytucji; władze rządowe kontrolowały tylko gospodarkę finansową.

Ossoliński, tworząc swoją fundację, opiekę nad nią oddał całemu narodowi, który zrozumiał od razu szlachetność tej inicjatywy i poparł ją czynnie. Toteż od pierwszej chwili zaczęły napływać dary i zapisy z całej Polski i z zagranicy, które odtąd nieprzerwanie aż do roku 1939 powiększały zbiory i majątek Ossolineum. Jednym z pierwszych był dar księcia Henryka Lubomirskiego, który przekazał nowej fundacji swoje zbiory naukowe i artystyczne, tworząc z nich osobne muzeum im. Lubomirskich, ponadto zobowiązał się w imieniu własnym i swego potomstwa sprawować obowiązki kuratora i obciążyć swój majątek stałymi świadczeniami finansowymi na rzecz narodowej instytucji. Obok ludzi zamożnych i zasłużonych kolekcjonerów na

[31] Стаття значною мірою повторює текст меморіалу М. Ґембаровича, в якому він обґрунтовує необхідність передачі Польщі бібліотек «Оссолінеуму» та Фундації ім. Баворовських.

listach ofiarodawców znajdowali się zawsze skromni uczeni, literaci i inni, którzy zbiory Ossolineum zasilali mniejszymi, ale nieraz bardzo cennymi darami. Ossolineum rozrastało się szybko, wysuwając się na czoło polskich instytucji kulturalnych. Nieraz w niepomyślnych warunkach życia narodu, który stracił swe państwo, Ossolineum było jedyną tego rodzaju instytucją publiczną. Składało się Ossolineum zgodnie z wolą swego założyciela:

1. Z biblioteki, liczącej około 500,000 książek i około 8,000 rękopisów[32].
2. Z Muzeum im. Lubomirskich, które zawierało około 70,000 eksponatów /pamiątki historyczne, portrety, obrazy i dzieła sztuki, sztychy, monety i medale/ oraz:
3. Z Wydawnictwa z własną drukarnią i introligatornią. Wydawnictwo Ossolineum należało do największych w kraju, wydawało dzieła naukowe, klasyczne utwory literackie i podręczniki szkolne, a niezależnie od zasług dla rozwoju kultury dochodami swymi zasilało poważnie fundusze instytucji, zwłaszcza że dochody z majątków ziemskich i nieruchomości miejskich okazały się za szczupłe.

Zasługi Ossolineum dla kultury polskiej są bardzo wielkie i różnorodne. Jeśli idzie o zbiory biblioteczne, było ono pewnego rodzaju Biblioteką Narodową, gromadzącą w swych rękopisach nieocenione materiały do historii i literatury polskiej, w tym autografy największych poetów i pisarzy, jak Mickiewicz /autograf «Pana Tadeusza»/, Słowacki /cała niemal spuścizna rękopiśmienna/, Fredro, Sienkiewicz, Kasprowicz, Żeromski, Rejmont i wielu innych. Wśród książek zasługuje na uwagę jeden z największych zbiorów starodruków polskich od XV do XVIII wieku, w tym wiele «białych kruków» – książek w jednym lub niewielu tylko egzemplarzach, poza tym największy zbiór gazet i czasopism polskich, nie licząc dużej ilości rzadkich i cennych wydawnictw. W ramach artykułu nie podobna scharakteryzować dokładnie całej zawartości zbiorow naukowych, wystarczy tylko podać, że pod względem ich wartości Ossolineum zajmuje w rzędzie bibliotek polskich drugie miejsce po Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie i że bez nich praca nad jakimkolwiek zagadnieniem z zakresu historii i literatury polskiej nie jest do pomyślenia.

Ossolineum było w ciągu kilkudziesięciu lat jednym z głównych ośrodków nauki polskiej i aż do ostatnich czasów inicjowało i wspomagało poważne wydawnictwa naukowe, które tylko w oparciu o taką instytucję mogły dochodzić do skutku.

Wybuch wojny w 1939 r. zaważył silnie na losach Ossolineum. Miasto samo znajdowało się trzykrotnie w bezpośrednim zasięgu działań wojennych, wskutek czego zarówno budynki, jak zbiory doznały dotkliwych strat. Uległa także zasadniczej zmianie sama organizacja Ossolineum. W roku 1940 zbiory Muzeum Lubomirskich zostały przeniesiony do innych muzeów

---

[32] Цифри у статті Дашевської суттєво занижені. У Ґембаровича до 500.000 томів основного фонду Бібліотеки Оссолінеуму додано ще 500.000 незаінвентаризованих, за Ґембаровичем заінвентаризованих рукописів у бібліотеці було бл. 9.000+8.000 незаінвентаризованих. Зовсім відсутні у неї дані про автографи, картографічну збірку, музикалії та дипломи.

lwowskich. Zbiory biblioteczne włączono do lwowskiej filii Biblioteki Akademii Nauk USRR i znacznie powiększono. Przyłączono bowiem do nich zbiory Biblioteki im. Wiktora Baworowskiego, które, choć ilościowo znacznie mniejsze, ale jakościowo wyborowe wzbogaciły dawne zasoby Ossolineum bardzo poważnie, zwłaszcza w zakresie starych druków polskich i rękopisów. Przybyło również bardzo wiele książek ze zbiorów prywatnych, a wreszcie przez pryznanie obowiązkowego egzemplarza druków ukazujących się w ZSRR stworzono nowy dział, dotychczas słabo tylko reprezentowany.

Okupacja niemiecka. Wszystkie biblioteki naukowe Lwowa zostały połączone w jedną biblioteką państwową /Staatsbibliothek Lemberg/. Ossolineum stanowiło jej oddział drugi, zawierający teoretycznie książki polskie; ponieważ książki takie nie ukazywały się wzrost zbiorów ustał. Biblioteka poniosła poważne straty w ludziach, zbiorach i budynkach. Pracowników aresztowano, zsyłano do obozów koncentracyjnych i rozstrzeliwano. Zbiory zostały dotkliwie uszczuplone przez zniszczenia wojenne, konfiskaty i wywiezienie do Niemiec. Bilans ogólny strat przedstawia się następująco:

1. zniszczonych przez bomby, odłamki i pociski około 4,000 tomów, uszkodzonych przez zniszczenie szaf, przysypanie gruzem i deszcz około 10,000 tomów.

2. wywieziono do Niemiec ponad 40,000 tomów, w tym około 8,000 najcenniejszych starych druków z XVI w. i rękopisów. Wśród wywiezionych rękopisów znajdują się wszystkie rękopisy średniowieczne, w tym zabytki języka polskiego, najważniejsze kroniki polskie Kadłubka, Długosza, zbiory praw polskich, wśród nich Statut Wiślicki Kazimierza Wielkiego, księgi sądowe i miejskie, akta sejmów i kancelarii królewskiej, dypłomy królów polskich od XIII w. począwszy, wreszcie autografy poetów i pisarzy polskich /Mickiewicz, Słowacki, Krasicki, Niemcewicz, Fredro, Kraszewski, Korzeniowski, Pol, Lenartowicz, Ujejski, Asnyk, Rodziewiczówna, Sienkiewicz, Rejmont, Żeromski, Kasprowicz i in./ Wsród starych druków wywiezionych znajdują się pierwsze wydania klasyków polskich XVI w. /Bielski, Rey, Kochanowski/, szereg unikatów i białych kruków, wreszcie książki z bibliotek królów polskich i wybitnych kolekcjonerów w oryginalnych starych oprawach z wyciskami i złoceniami. Wywieziono również kilkaset map geograficznych i ponad 2.000 oryginalnych rysunków artystów polskich i obcych, w tym światowej sławy zbiór rysunków Albrechta Dürera. Listę strat uzupełniają poważne uszkodzenia budynków i urządzeń, co się odbiło w sposób bardzo niekorzystny na konserwacji zbiorów.

Obecnie zbiory Ossolineum wchodzą znowu w skład lwowskiej filii Biblioteki Akademii Nauk USSR jako jej sektor polski, a cały wysiłek skierowany jest ku możliwie najszybszemu i najpełniejszemu naprawieniu szkód wojennych i uprzystąpnieniu nauce zbiorów, zgodnie z celami, które ich powstaniu i rozrostowi przyświecały.

Stanisława Daszewska.

/«Wolna Polska» Nr 6, z 23.II.1945 r./

НЗіО. ВР, № 17057/ II, арк. 49-52. Копія, маш., пол. мова.

№ 178

23 березня 1945, [Київ]. Протокол засідання Президії Академії Наук УРСР у справі розшуку вивезених німцями бібліотечних фондів АН УРСР

Протокол № 6
ЗАСІДАННЯ ПРЕЗИДІЇ АКАДЕМІЇ НАУК УРСР
23 березня 1945 р.

Головує В.о. Президента АН УРСР академік О. В. ПАЛЛАДІН

Присутні: віце-президент академік Є. О. ПАТОН,
Члени Президії: Голова Відділу суспільних наук академік М. В. ПТУХА,
Голова Відділу фізико-хімічних та математичних наук академік
А. І. КІПРІАНОВ,
Голова Відділу технічних наук академік Г. Ф. ПРОСКУРА, Голова Відділу біологічних наук
академік Д. К. ТРЕТЬЯКОВ, академік М. М. ГРИШКО, академік О. М. ДИННІК,
т.в.о. вченого секретаря Президії чл.-кореспп. П. С. ПОГРЕБНЯК,
вчений секретар Відділу суспільних наук Є. П. КИРИЛЮК,
вчений секретар Відділу фізико-хімічних та математичних наук професор А. К. БАБКО,
вчений секретар Відділу технічних наук Г. В. КАРПЕНКО,
вчений секретар Відділу біологічних наук чл.-кореспп. П. А. ВЛАСЮК,
директор Інституту Гідробіології АН УРСР чл.-кореспп. Я. В. РОЛЛ,
директор Інституту Гірничої Механіки АН УРСР чл.-кореспп. Г. М. САВІН,
директор Інституту Історії України АН УРСР чл.-кореспп. М. Н. ПЕТРОВСЬКИЙ,
директор Інституту Економіки АН УРСР академік К. Г. ВОБЛИЙ,
директор Інституту Мистецтвознавства, Фольклору та Етнографії АН УРСР академік М. Т. РИЛЬСЬКИЙ,
директор Інституту Мовознавства АН УРСР академік Л. А. БУЛАХОВСЬКІЙ,
директор Інституту Енергетики АН УРСР проф. І. Т. ШВЕЦЬ,
директор Інституту Мікробіології АН УРСР чл.-кореспп. В. Г. ДРОБОТЬКО,
заступн[ик] директора Інституту Чорної Металургії АН УРСР чл.-кореспп. І. М. ФРАНЦЕВИЧ,
заступн[ик] директора Інституту Геологічних наук професор К. І. МАКОВ,
академік В. Є. ЛАШКАРЬОВ, член-кореспондент П. С. КУЧЕРОВ,
керуючий справами АН УРСР І. І. СІЛЬВЕСТРОВ,
зав. відділу кадрів АН УРСР І. Н. РОМАНЕНКО.
[...]
14. СЛУХАЛИ: Повідомлення про знайдення частини бібліотеки АН УРСР в Німеччині /в селі Грабов, Ціленцігського району провінції Бранденбург/.
/Допов[ідав] Вчений секретар Відділу технічних наук Г. В. Карпенко/.

УХВАЛИЛИ: Повідомлення тов. Г. В. Карпенко про знайдення частини бібліотеки АН УРСР в Німеччині прийняти до відому. Висловити подяку тим товаришам, що допомагають зберігати зазначену бібліотеку: 1/ гвардії капітану Сучілкіну – заміснику командира по політчастині, пол[ьова] пошта 19794 і 2/ гвардії лейтенанту Бєляєву, пол[ьова] пошта 52076. Надіслати лист товаришам, що здійснюють нагляд за цією бібліотекою, з дорученням доглядати за нею й надалі та просити їх сповістити про час, коли буде можливість її вивезти до Києва. Повідомити про зазначене Раду Народних Комісарів УРСР та просити при першій можливості сприяти поверненню знайденої бібліотеки до Києва.

15. СЛУХАЛИ: Про рукописи й стародруки, що вивезені окупантами з Львівського філіалу АН УРСР.

/Допов[ідав] т.в.о. вченого секретаря Президії чл.-кореспп. П. С. Погребняк/.

УХВАЛИЛИ: Прийняти до відому повідомлення тов. П. С. Погребняка, а також тов. І. Н. Романенка про те, що у Кракові знайдені бібліотечні фонди АН УРСР. Просити чл.-кореспп. П. С. Погребняка підібрати відповідні кандидатури для відправки їх до Кракова для розшукання і вивезення бібліотечних фондів АН УРСР. Написати листа до Політуправління Фронту з проханням сприяти представникам Академії Наук УРСР в цій справі. [...]

НАП НАНУ, ф. 251, оп. 1, спр. 181, арк. 67, 76, 77. Копія, маш., укр. мова.

№ 179

17 квітня 1945, Варшава. Реферат Ксаверія Півоцького про принципи вивезення до Польщі культурних цінностей з територій, що відійшли до Радянського Союзу

Zasady ewakuacji dóbr kulturalnych polskich
z terenów objętych przez ZSRR

Warszawa 17 kwietnia 1945

Wstęp.

Naród Polski, obok Jugosłowian, należy do niewątpliwie najbardziej zniszczonych przez wojnę wywołaną imperialistycznymi dążeniami Niemiec. Pierwszy stawił hitlerowcom czoło, nie wspierany w swej walce przez sprzymierzeńców, [a] cały kraj uległ planowej dewastacji, prowadzonej systematycznie przez pięć lat okupacji niemieckiej. Jednym z głównych celów, jakie sobie zaborcy wyznaczyli, było całkowite zniszczenie wszelkiego rodzaju dóbr kulturalnych w Polsce. Jest więc rzeczą zrozumiałą, że każde dzieło polskiej twórczości, jakie jeszcze ocalało, winno być w interesie naszego narodu pieczołowicie chronione i gromadzone.

Poważna część Narodu Polskiego mieszkała i mieszka jeszcze na ziemiach, które obecnie obejmuje ZSRR. Polacy tych ziem rozwijali w ciągu wieków wybitną działalność kulturalną, której dorobku Naród nasz nie może się wyrzec.

Wszak tu tworzyli Mickiewicz i Słowacki, Grottger i Rodakowski, Kossak i Moniuszko. Ziemie te zamieszkiwali nie tylko magnaci polscy i panowie, ale mieszczanie, rzemieślnicy, artyści, lekarze, chłopi.

ZSRR obejmując ziemie należące do 1939 r. do Państwa Polskiego, obecnie z nim sprzymierzonego, winien zwrócić Narodowi Polskiemu wszystkie, o ile możności, dzieła kultury polskiej lub z Polakami związane, tym bardziej że olbrzymia większość ludności polskiej tych ziem ewakuuje się do Państwa Polskiego.

Zagadnienia związane z ewakuacją naszych dóbr kulturalnych z terenów objętych przez ZSRR należy zróżnicować wedle obszarów, z których ma ona nastąpić. Wchodzą tu w grę ziemie, jakie do roku 1939 były częścią Państwa Polskiego, a mające być odstąpione republikom: Ukraińskiej, Białoruskiej i Litewskiej, oraz pozostałe ziemie ZSRR, o ile na nich znalazły sie wskutek wypadków wojennych dobra kulturalne polske będące przed rokiem 1939 własnością Państwa Polskiego lub korporacyj, instytucyj i obywateli polskich, narodowości polskiej lub żydowskiej.

Zagadnienia te należy podzielić na trzy wielkie grupy. Do pierwszej zaliczyć trzeba zwrot dóbr kulturalnych polskich z terenów USRR i BSRR, do drugiej z terenu LSRR, do ostatniej z pozostałych ziem ZSRR. Podział ten uzasadnić można nastepująco: Ukraińcy i Białorusini różnili się i różnią w ogromnej swej masie wyznaniem, jako prawosławni lub grekokatolicy od polaków, zamieszkujących ziemie obecnie odstąpione ZSRR. Co za tym idzie – aż po wiek XIX – typ większości dóbr kulturalnych jest wyraźnie różny pod względem stylu i charakteru.

Ponadto przez szereg stuleci (XIV–XIX) narody ukraiński i białoruski były na tych terenach pozbawione samodzielności państwowej, a więc kultura warstw panujących tych ziem była pochodzenia polskiego lub też stała na usługach kultury polskiej, a pamiątki oficjalnej (państwowej) historii tych ziem odnoszą si do historii polskiej (Państwa Polskiego) lub też są związane z osobami narodowości notorycznie polskiej. Po trzecie materiały ukraińskie i białoruskie z wieków dawnych ograniczają się, z pewnymi wyjątkami, do zabytków typu kultowego (obrządków słowiańskich) i etnograficznego oraz do pamiątek rewolucyjnych ruchów spolecznych bez stempla państwowego.

Na terenach Litewskiej Republiki rozdział dóbr kulturalnych jest trudniejszy, ponieważ Litwini i Polacy są i byli jednego wyznania, typ więc kultury wieków dawnych jest ten sam urobiony pod wpływem kultury łacińskiej.

Państwo litewskie istniało prawnie aż po wiek XVIII w unii z Polską, rozdział więc pamiątek historycznych napotykać musi na większe trudności.

Jeśli chodzi o pozostałe ziemie ZSRR, to ewakuacji podlegać winny tylko te przedmioty, które znalazły się tam wskutek wypadków wojennych, bądź to w latach 1939–1941 z terenów objętych obecnie przez ZSRR, bądź też zabrane* omyłkowo z pozostałą zdobyczą wojenną z terenów Państwa Polskiego lub też Rzeszy Niemieckiej.

---

* У тексті: «zabranych».

Zagadnienia ewakuacji będą rozpatrzone wedle wspomnianych trzech grup, przy czym obok projektowanych zasad ogólnych ewakuacji podam bardziej szczegółowe dane o przedmiotach podlegających jej, nie w formie wyczerpującej całość, lecz jako przykłady ilustrujące charakter zabytków, o których zwrot należy zabiegać.

I. Ewakuacja z terenów USRR i BSRR.

Ewakuacji podlegać winny:

1. Fundacje Narodowe Polskie, w całości.

Pod nazwą «Fundacyj Narodowych Polskich» rozumiem instytucje, poświęcone przez ich prywatnych założycieli, Polaków, pielęgnowaniu kultury polskiej, co uwidocznione było w ich statutach fundacyjnych oraz ich działalności.

Należy tu przede wszystkim Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Lwowie wraz z włączonymi doń: Muzeum imienia Lubomirskich i Biblioteką Pawlikowskich. Zakład ten zgodnie z ustawą fundacyjną z roku 1817 miał służyć kulturze Narodu Polskiego, a przyłączone doń Muzeum imienia Lubomirskich w myśl ustawy z r. 1824 zostało wcielone do Zakładu jako odrębne, ale na wieczne czasy połączone z nim zbiory. Na podobnych warunkach weszła do Zakładu Narodowego w r. 1921 Biblioteka Pawlikowskich ze swoimi zbiorami numizmatycznymi i graficznymi.

Obecnie Muzeum imienia Lubomirskich jako odrębna instytucja nie istnieje. W maju i czerwcu 1940 r. na zlecenie ówczesnych władz sowieckich zbiory jego oraz zbiory Pawlikowskich zostały rozdzielone pomiędzy utworzone przez te władze nowe muzea państwowe we Lwowie: obrazy o wartości przede wszystkim artystycznej weszły w skład Państwowej Galerii Obrazów, broń, numizmaty, pamiątki i portrety historyczne, poważna część obrazów, miniatur i dzieł przemysłu artystycznego przekazano do Muzeum Historycznego, pozostałe eksponaty do Muzeum Przemysłu Artystycznego. Wykazy dzieł włączanych do tych zbiorów posiada dr Mieczysław Gębarowicz oraz zarządy poszczególnych muzeów, w formie aktów zdawczo-odbiorczych. Ponadto w inwentarzach Muzeum Przemysłu Artystycznego i Galerii zostało uwidocznione pochodzenie poszczególnych eksponatów z Muzeum im. Lubomirskich. Istnieje więc możliwość odtworzenia stanu zbiorów tego Muzeum przed ich rozdzieleniem i ich ewakuacją do Polski.

Również dla pielęgnowania kultury polskiej została utworzona w połowie XIX wieku Biblioteka Baworowskich we Lwowie wraz z Muzeum, którego zbiory zlikwidowano wraz ze zbiorami Muzeum Lubomirskich, a które weszły w skład Galerii Obrazów, Muzeum Historycznego i Muzeum Przemysłu Artystycznego we Lwowie.

2. Ze zbiorów (muzeów) publicznych:

(Zbiory publiczne mają obecnie jedynie charakter zbiorów państwowych i od roku 1940 zgromadziły właściwie całość dorobku kulturalnego polskiego z ziem objętych przez ZSRR, wskutek nacjonalizacji wszystkich niemal większych zbiorów prywatnych w latach 1939–40.

O ile wiem istnieją obecnie na terenie USRR następujące muzea państwowe, w kórych może się znaleźć dorobek kulturalny polski:

a) Muzeum Historyczne we Lwowie. Zawiera: dawne Muzeum Narodowe Miejskie im. Króla Jana III, Muzeum Historyczne miasta Lwowa, Miejskie Muzeum Prehistoryczne, Muzeum Kapituły Ormiańskiej, części zbiorów: Muzeum Lubomirskich, Baworowskich, Pawlikowskich, zbiory prehistoryczne z Muzeum Dzieduszyckich, zwiezione tu w roku 1944 zbiory Sanguszków z Podhorzec oraz szereg znacjonalizowanych depozytów prywatnych.

b) Państwowa Galeria Obrazów we Lwowie. Zawiera: dawną Galerię miasta Lwowa, części zbiorów: Muzeum Lubomirskich, Baworowskich, Pawlikowskich, Orzechowicza, Pinińskiego, Galerii Poturzyckiej Dzieduszyckich, obrazy i rzeźby z Muzeum Przemysłu Artystycznego we Lwowie, Panoramę Racławicką oraz szereg znacjonalizowanych depozytów prywatnych.

c) Muzeum Przemysłu Artystycznego. Zawiera: Miejskie Muzeum Przemysłu Artystycznego, Muzeum Gminy Wyznaniowej Żydowskiej, Muzeum Archidiecezjalne, Zbiory Miejskie Brunickich, części zbiorów: Orzechowicza, Lubomirskich, Baworowskich oraz znacjonalizowane zbiory prywatne.

d) Muzeum Etnograficzne we Lwowie. Zawiera: Muzeum imienia Szewczenki, Narodnego Domu, dział etnograficzny Miejskiego Muzeum Przemysłu Artystycznego oraz Muzeum Dzieduszyckich, zbiory Polskiego Towarzystwa Teatrów i Chorów Ludowych.

e) Muzeum Przyrodnicze Kijowskiej Akademii Nauk. Zawiera: dawne Muzeum Dzieduszyckich oraz zbiory przyrodnicze Towarzystwa im. Szewczenki.

f) Muzeum w Drohobyczu.

g) Muzeum w Stanisławowie. Zawiera: zbiory dawnego Muzeum Pokuckiego i Huculskiego w Żabiem.

h) Muzeum w Samborze i Muzeum w Tarnopolu. Zawierało zbiory dawnego Muzeum Podolskiego.

j) Muzeum w Łucku. Zawiera zbiory dawnego Muzeum Wołyńskiego.

k) Muzeum w Krzemieńcu. Posiadało w roku 1940 dział, poświęcony Słowackiemu, powstały z eksponatów wystawy Słowackiego z roku 1939.

Na terenie zaś BSRR istnieją następujące muzea państwowe:

a) Muzeum w Baranowiczach.

b) Muzeum w Nowogródku. Zawiera między innymi dział mickiewiczowski utworzony w roku 1940.

c) Muzeum w Pińsku.

A. Dzieła artystów polskich w całości, a to zarówno sygnowane, jak i niesygnowane, lecz za dzieła rąk polskich uznane w inwentarzach zbiorów.

We wszystkich wymienionych powyżej muzeach znajdują się eksponaty, będące niewątpliwie dziełem rąk artystów i rzemieślników polskich. Wchodzą tu w grę: obrazy i rzeźby, rysunki i grafika, numizmaty polskie, dzieła sztuki zdobniczej polskiej np. meble, pasy kontuszowe, dywany polskie, ceramika i szklo manufaktur polskich, szklo z polskimi herbami, zegarki z polskimi napisami etc.

Przy dziełach nie sygnowanych miarodajnymi winny być bądź to inwentarze przedwojenne, oznaczające pochodzenie przedmiotu, bądź też opinia miarodajnej komisji mieszanej, o organizacji której wspomnę w ostatnim roz-

dzale tego elaboratu. Za artystów polskich należy uważać zasadniczo artystów, jacy sami uważali się za Polaków, bez względu na miejsce ich urodzenia, np. Juliusza Kossaka, Artura Grottgera, Henryka Rodakowskiego etc. Za dzieła manufaktur polskich należy uważać przedmioty powstałe w fabrykach czy warsztatach leżących w obrębie obecnych granic Państwa Polskiego, np. pasy kontuszowe z Warszawy i Krakowa, dywany polskie wiązane z Mazowsza, dzieła złotnicze krakowskie i poznaskie, meble kolbuszowskie, gdańskie etc.

B. Zabytki etnograficzne, przehistoryczne i przyrodnicze pochodzące z granic obecnych Polski.

Ewakuacji podlegać winny exponaty pochodzące z obecnych granic Polski i jako takie figurujące w inwentarzach zbiorów, np. stroje krakowskie i łowickie w Muzeum Etnograficznym we Lwowie, pisanki, wycinanki z granic Polski itp. Eksponaty prehistoryczne z ziem polskich itp. Można się starać również o ewakuację eksponatów etnograficznych odnoszących się do ludności polskiej, zamieszkującej dotąd ziemie objęte przez USRR i BSRR, np. stroje sokolnickie, wyroby ceramiki pokuckiej z podpisami i napisami polskimi, obrazy na szkle z napisami polskimi etc.

D. Pamiątki historyczne związane z królami, wodzami, mężami stanu lub urzędnikami państwowymi, dygnitarzami kościelnymi Polski przedrozbiorowej lub porozbiorowej narodowości polskiej, jak również działaczami społecznymi, uczonymi, pisarzami, artystami etc. polskimi oraz militaria polskie.

Wchodzą tu w grę portrety, listy, pamiątki osobiste, fotografie, wieńce pamiątkowe etc. po wybitnych Polakach. Na przykład: mickiewicziana w Nowogródku, pamiątki po Słowackim w Krzemieńcu i Lwowie, po Chopinie w Muzeum Historycznym we Lwowie, obrazy przedstawiające chwile historyczne związane z dziejami Polski i Narodu Polskiego, militaria polskie, a więc: zbroje i mundury formacyj polskich, broń polska, wizerunki dawnych strojów i mundurów polskich, np. zbroje husarskie z Podhorzec, mundury polskie z czasów napoleońskich i powstań polskich, mundury Gwardii Narodowej z r. 1848 we Lwowie, zbiór Sochaczewskiego odnoszący się do martyrologii polskiej po powstaniu 1863 r. w Muzeum Historycznym we Lwowie itd.

E. Przedmioty związane z kulturą polską, zarówno dworską jak mieszczańską, chociażby stanowiły import z zagranicy, ale służący w dawnych wiekach jedynie lub w większości wypadków ludności polskiej, zamieszkującej ziemie objęte obecnie przez USRR i BSRR.

Należą tu przede wszystkim eksponaty sztuki zdobniczej jak: meble, pojazdy, ceramika, szkło, wyroby metalowe i złotnicze, dywany i tkaniny, biżuteria, zegary i zegarki, które jakkolwiek były importowane z Zachodu, to jednak stanowią część dorobku kulturalnego ludności polskiej. Przedmioty te bowiem służyły w olbrzymiej większości wypadków właśnie ludności polskiej, podczas gdy ludność ukraińska i białoruska trzymała się w swej masie form tradycyjnych miejscowych nie ulegając wpływom idącym z Zachodu.

F. Książki z bibliotek zbiorów publicznych: polskie, odnoszące się do Polski, lub też do przedmiotów wymienionych w punkcie E.

Wraz z eksponatami zbiorów muszą ulec ewakuacji także te części bibliotek muzealnych, które służą do ich objaśnienia i zidentyfikowania.

3. Zbiory prywatne obywateli polskich w całości i to zarówno znacjonalizowane w r. 1939 i 1940, jak i nie znacjonalizowane, o ile przedstawiają wartość ogólnokulturalną.

Jak już wspomniałem większość zbiorów prywatnych polskich uległa w latach 1939 i 1940 nacjonalizacji. Wydaje si jednak rzeczą słuszną, że jeśli ludność polska tych ziem je opuszcza, to zbiory przez nią nagromadzone winne być też ewakuowane, by nadal służyć kulturze tejże ludności w obecnych granicach Państwa Polskiego. Zbiory takie tworzą bowiem istotną część polskiego dorobku kulturalnego, zgromadzoną w ciągu wielu wieków przez Polaków. Części więc obecnych muzeów państwowych ukraińskich i białóruskich, pochodzące ze znacjonalizowanych depozytów lub też wprost znacjonalizowane przez władze radzieckie, winny być na podstawie inwentarzy, aktów depozytowych itd. ze zbiorów tych wyłączone dla ich ewakuacji.

Zbiory nie znacjonalizowane winny być przewiezione wraz z ich właścicielami do Polski. Obecna umowa polsko-ukraińska i polsko-białoruska uniemożliwia wywóz przedmiotów posiadających wartość artystyczną z granic USRR i BSRR. Umowa ta w interesie ocalenia wielu dóbr kulturalnych polskich, przede wszystkim wielu obrazów polskich, winna ulec natychmiastowej rewizji. Za odpowiednim zgłoszeniem w komisji mieszanej ewakuacyjnej powinien być wywóz dzieł polskich dozwolony.

4. Przedmioty o wartości ogólnokulturalnej będące własnością kościołów rzymskokatolickich i ormiańskokatolickich.

W związku z opuszczeniem omawianych terytoriów przez ludność polską szereg placówek kościelnych został już zupełnie opuszczonych, a należy przewidywać, że większość kościołów stanie jeszcze w tym roku pustką. Kryją one często poważny dorobek kulturalny ludności polskiej. Z kościołow takich należy ewakuować cały (o ile możności) ruchomy, a wartościowy pod względem kulturalnym dorobek polski. A to: paramenta, szaty, obrazy, rzeźby, całe ołtarze, meble kościelne, dzwony, nawet w ważniejszych wypadkach nagrobki i tablice pamiątkowe. Polska została przez wojnę ostatnią tak zniszczona, tak ogołocona z dóbr kulturalnych, że nie możemy się wyrzec skarbów ukrytych częstokroć w świątyniach ziem objętych obecnie przez ZSRR. Są to dzieła związane od wieków z kulturą polską, a żadne obce odszkodowania nie są w stanie nam ich zastąpić. Obraz bowiem kultury polskiej będzie niekompletny bez uwidocznienia jak najpełniejszego dorobku kulturalnego i twórczego Polaków zamieszkających dotąd ziemie objęte przez ZSRR.

5. Pomniki wybitnych Polaków znajdujące się w miastach objętych przez ZSRR.

Ewakuacji ulec winny również pomniki i może nagrobki wybitnych Polaków, posiadające wartość bądź to artystyczną, bądź też historyczną czy pamiątkową. Mam tu na myśli dzieła tego rodzaju, jak: pomnik hetmana Jabło-

nowskiego we Lwowie oraz lwowskie pomniki Mickiewicza, Fredry, Gołuchowskiego, Sobieskiego itd.

II. Ewakuacja z terenów LSRR. [...][*]

III. Ewakuacja z pozostałych ziem ZSRR.

Traktat ryski dozwolił repatriować większość mienia polskiego z terenów ZSRR, toteż obecna akcja ewakuacyjna mogłaby objąć jedynie te przedmioty, które znalazły się na terenach ZSRR po roku 1939.

Ewakuacji podlegać winny:

1. Przedmioty wywiezione na teren ZSRR z granic Państwa Polskiego w latach 1939 do 1941, a podpadające pod zasady wyłuszczone w obu poprzednich rozdziałach.

Niektóre zbiory polskie – pochodzące nawet z ziem, jakie obecnie przypadły Państwu Polskiemu – zostały w latach 1939–1941 wywiezione na teren ZSRR. Na przykład poważna część Muzeum Białowieskiego z Białowieży. Jest rzeczą słuszną, by zbiory takie powróciły do Polski.

2. Przedmioty wywiezione – omyłkowo – jako zdobycz wojenna z granic Polski w latach 1944–1945.

Ponieważ bardzo wiele objektów zabytkowych ze zbiorów polskich przez systematyczny rabunek nawet przez poszczególnych okupantów znalazło się w rękach prywatnych niemieckich, w ich prywatnych mieszkaniach, w dworkach, zajetych przez tzw. «Liegenschafty»[33] itp. – łup wojenny wzięty na Niemcach przez Armię Czerwoną jest w poważnej mierze częścią dorobku kulturalnego polskiego. Istnieje więc konieczność zawarcia specjalnej umowy z ZSRR, która by umożliwiła zwrot Polsce tego rodzaju zabytków. Należałoby zebrać na terenie całej Polski dokładniejsze informacje, należycie udokumentowane, o tego rodzaju zaszłych pomyłkach oraz zaapelować do dobrej woli kierowników muzeów ZSRR, by przedmioty trafiające do ich muzeów, a pochodzące z Polski (wedle autorów), danych z literatury lub sygnatur etc.) zgłaszali do pełnomocnika Rzeczypospolitej do spraw ewakuacji kulturalnego mienia polskiego w Moskwie.

3. Przedmioty wywiezione jako zdobycz wojenna z Rzeszy Niemieckiej, a zawleczone tam przez okupantów niemieckich wskutek doraźnego i zorganizowanego rabunku zbiorów prywatnych i publicznych polskich.

Ponieważ większość ilościowo i przede wszystkim jakościowo zbiorów polskich została wywieziona do Niemiec – istnieje możliwość, a nawet pewność, że spora ilość dzieł ze zbiorów polskich została wywieziona wraz z innymi trofeami wojennymi do ZSRR. Umowa z ZSRR musi przypomnieć niezapomniane krzywdy i niezastąpione straty wyrządzone kulturze polskiej przez niemieckich barbarzyńców i żądać w imię przyjaźni lojalnego zwrotu tej części naszego dorobku kulturalnego, jaki dzięki zwycięstwom Czerwo-

---

[*] Пропущено частину тексту, який стосується території Литви.

[33] «Liegenschaft» (нім.) – нерухомий маєток. Розмовне визначення німецької Головної адміністрації нерухомості, створеної у 1940 р. з метою контролю над приватними чи державними сільськими господарствами.

nej Armii znalazł się – właściwie omyłkowo – na terenie ZSRR. Podobnie jak w wypadkach omówionych w poprzednim punkcie należy apelować do zarządów muzealnych w ZSRR, by same zgłaszały tego rodzaju eksponaty do naszych władz ewakuacyjnych. Strona polska bowiem może liczyć w tym wypadku jedynie na pełną lojalność naszego radzieckiego sprzymierzeńca, żadnych bowiem pewnych wiadomości o omyłkowo do ZSRR wywiezionych przedmiotach mieć nie możemy.

4. Przedmioty wywiezione do ZSRR jako zdobycz wojenna, a pochodzące ze zbiorów publicznych w miejscowościach, jakie mają przypaść obecnie Państwu Polskiemu (Śląsk Opolski i Dolny, Pomorze, Gdańsk i przyznana nam część Prus).

Wydaje się rzeczą słuszną i zupełnie uzasadnioną, by żądać od ZSRR zwrotu wywiezionych ewentualnie przez władze sowieckie w głąb ZSRR eksponatów, pochodzących z ziem oddanych obecnie w administrację polską. Zbiory takie bowiem należą bezsprzecznie do terenu i tworzą integralną jego część, jako ilustrujące najdosadniej jego dzieje i znaczenie kulturalne. Żądanie takie jest tym bardziej uzasadnione, że Polska otrzymuje terytoria, na których ślady polskości tępione przez systematyczną i odwieczną germanizację żywiołu naszego mimo wszystko przetrwały i świadczą o słuszności naszych praw oraz mogą ułatwić zespolenie tych ziem z resztą terenów Rzeczypospolitej. [...]

Wydział Rewindykacji i Odszkodowań Naczelnej Dyrekcji Muzeów i Ochrony Zabytków powinien w miarę mozności zebrać materiał dotyczący tych zbiorów oraz innych, o których miałby wiadomość, i przekazać go przez pełnomocników polskich władzom sowieckim, dla ewentualnego odszukania danych zbiorów wśród trofeów wojennych Czerwonej Armii.

IV. Organizacja ewakuacji polskich dóbr kulturalnych.

Ewakuacja dóbr kulturalnych polskich z terenów ZSRR – wobec ogromu zadań i trudności transportowo-komunikacyjnych – będzie musiała być rozłożona na długi okres czasu, co trzeba od razu zastrzec w umowie. Inaczej nie będzie możliwe przeprowadzenie pełnej ewakuacji naszych dóbr kulturalnych. Czas trwania ewakuacji należy obliczyć na trzy do pięciu lat. Należy więc obmyśleć formy organizacyjne dla tej pracy, jakie od razu należy zaproponować stronie sowieckiej.

Pracą kierować winna Główna Komisja Mieszana z siedzibą w Moskwie. Generalny Pełnomocnik Rządu dla Spraw Ewakuacji Mienia Kulturalnego Polskiego objąłby równocześnie sprawę ewakuacji zbiorów wymienionych w rozdziale trzecim mego elaboratu.

Na terenie USRR działaliby pełnomocnicy we Lwowie i Łucku. Do pomocy mieliby urzędników społeczeństwa, w szczególności spośród miejscowych pracowników muzealnych. Należałoby im zapewnić możność pozostania na miejscu do czasu ukończenia pracy, ale już jako urzędnikom misji polskiej. Rząd sowiecki winien mianować ze swej strony również pełnomocników dla stworzenia mieszanych komisji ewakuacyjnych mienia kulturalnego polskiego z siedzibą we Lwowie i Łucku. Komisja lwowska objęłaby teren dawnych

województw lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego, a łucka – teren Wołynia i Polesia przynależny do USRR.

Na terenie BSRR działałaby podobna komisja z siedzibą w Baranowiczach.

Na terenie LSRR siedzibą komisji byłoby Wilno.

Komisje te działałyby na tych samych zasadach organizacyjnych jak komisje w USRR i posługiwałyby się podobnie miejscowymi pracownikami muzealnymi.

Gdyby na gruncie poszczególnych komisyj nie doszło do porozumienia w interpretacji zasad ustalonych umową polską-sowiecką lub też w kwalifikowaniu poszczególnych obiektów czy ich zespołów do ewakuacji – odwołanie po ostateczne rozstrzygnięcie szłoby do Głównej Komisji w Moskwie.

Ewakuacja dóbr kulturalnych polskich postępowałaby stopniowo w ciągu okresu przewidzianego umową – w miarę możliwości transportowych, które winny być dostarczane w połowie przez oba Rządy.

АНА. Міністерство культури і мистецтва. Управління музеїв і охорони пам'яток. Бюро ревіндикації та відшкодувань, № 387/73, арк. 1-16. Оригінал (?), маш., пол. мова; АНА. Акти В. Суходольського, № 3, арк. 669-684. Копія, маш, пол. мова; Опубл.: Matwijów. Walka o lwowskie dobra. – S. 159. Подаємо за публікацією.

№ 180
10 травня 1945, [Львів]. Лист Мечислава Ґембаровича до Стефана Інґльота у справі збірок, вивезених німцями зі Львова

10 [?] V 1945

Wielce Szanowny Panie Kolego!

Przed chwilą otrzymałem lista Pana z 1 b.m. a ponieważ odpowiedź musi być dana bezzwłocznie, kreślę ją w pośpiechu, pocieszając się, że wiele szczegółów otrzyma Pan od naszych kolegów, którzy stąd wyjechali przed dwoma tygodniami. Sytuacja nasza nie jest łatwa, ponieważ wzmaga się silny nacisk na objęcie naszych posad i zbiorów. Ostatnie wyjazdy akcję tę znacznie ułatwiły. Jako jej przeciwwagę mogę podać tylko jeden radosny wypadek sprzed kilku godzin, a mianowicie powrót p. Aft[anazego]. Moralnie czuje się b[ardzo] dobrze i robi starania w kirunku reaktywacji. Życzę jemu i nam najlepiej.

Wiadomości o losie naszych zbiorów są b[ardzo] niewesołe i pełen jestem obaw, czy je odzyskamy względnie z jakiemi lukami. Była tu niedawno wizyta z Kijowa w przejeździe na zachód, która mi dała b[ardzo] wiele do myślenia. Sądzę, że jedno należy postawić jasno, a mianowicie, że o ile skrzynie nasze są nie w okolicy Goldberga, ale za Łabą, aby tu na razie nie wracały. Gdyby się znalazły przypadkowo w Krakowie, należałoby je co rychlej rozpakować, odpowiednio ich zawartość rozmieszczając. Spisy powinny zniknąć. Starałem się ten swój punkt widzenia zakomunikować komu należy, z jakim skutkiem

nie wiem. Gdyby sprawa, która tak interesuje ostatniego dyrektora, miała naprawdę być aktualna, myśleć można na razie tylko o Krakowie. Wszystko inne mem zdaniem nierealne ze względów choćby czysto technicznych.

Serdecznie Pana pozdrawiam.

MG

НЗіО. ВР, акс. № 75/88/1. Аркуші ненумеровані. Оригінал, рук., пол. мова; Опубл.: Matwijów. Lwowskie Ossolineum. – S. 179-180.

№ 181

29 травня 1945, Львів. Лист голови Львівського обласного правління Союзу польських патріотів С. Ф. Мазура до директора Львівської філії Бібліотеки АН УРСР Василя Щурата про повернення приватних бібліотек польських вчених Юліуша Кляйнера, Станіслава Лорії та Адама Ґруци

Штамп пол. та рос. мовами.
Związek Polskich Patriotów w ZRSR
Союз Польских Патриотов СССР
Львовское Облправление
Lwów, dnia 29. 5. 1945 r.
L. 484/45

ДИРЕКТОРУ БИБЛИОТЕКИ
ЛЬВОВСКОГО ФИЛИАЛА УКРАИНСКОЙ АКАДЕМИИ НАУК

Львовское Облправление Союза Польских Патриотов просит Вас выдать нам хранящиеся у Вас частные библиотеки проф. Клейнера, Лории и Груца[34]. Библиотеки эти были в свое время приняты на хранение биб[лиотекой] Акад. Наук. Наше облправление берет на себя обязанность передать эти библиотеки их законным владельцам.
Тов. Дембицкой Гелене облправление доверяет принять эти библиотеки.

[Печатка] Związek Polskich Patriotów w ZRSR
Союз Польских Патриотов СССР
Lwowski Zarząd Obwodowy
Львовское Облправление

Председатель Львовского Облправления
Союза Польских Патриотов
[Підпис] (Мазур С. Ф.)

ЛННБУ. ВР, ф. 9, спр. 302, арк. 125. Оригінал, маш., рос., пол. мови.

---

[34] В «Оссолінеумі» зберігалися тоді приватні бібліотеки професорів Львівського університету: філологів Юліуша Кляйнера та Єжи Мантойфля, фізика Станіслава Лорії, історика Юзефа Умінського, філософа Казимира Твардовського, а також хірурга Адама Ґруци.